

Висоцька Л. Є.,
Страцинська І. А.

**ТЛУМАЧНИЙ
СЛОВНИК
КУЛІНАРА**

**Міністерство освіти і науки України
Академія педагогічних наук України
Інститут професійно-технічної освіти**

Тлумачний словник кулінара

2-ге видання , стереотипне

Навчальне посібник

За редакцією члена-кореспондента АПН України

В.О. Радкевич

Львів «Новий Світ - 2000»

2013

Б.Б.К 36.99я7**УДК 641.5(035)****В 49**

Відтворення цієї книги або будь-якої її частини заборонено без письмової згоди видавництва. Будь-які спроби порушення авторських прав будуть переслідуватися у судовому порядку

Гриф надано Міністерством освіти і науки України

(Лист № 1/11-3842 від 15.08.2008 р.)

Рецензенти: *Н.Г. Ничкало*, д.пед.наук, проф., дійсний член АПН України, академік-секретар Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти АПН України; *В.І. Дробот*, д.техн.наук, проф., завідувач кафедри технологій хліба, кондитерських, макаронних виробів та харчових концентратів Київського національного університету харчових технологій; *М.І. Пальчук* к.пед., наук, доцент, директор Сімферопольського ВПУ ресторанного сервісу та туризму.

Висоцька Л.Є., Страцинська І.А., Тлумачний словник кулінара: Навчальний посібник / 2-ге видання, стереотипне. За заг. ред. В.О. Радкевич. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2013. – 416 с.

ISBN 978-966-418-093-8

© Висоцька Л.Є., Страцинська І.А.. 2013

© «Новий Світ -2000», 2013.

АНОТАЦІЯ

«Тлумачний словник кулінара» – україномовне інформаційно- дидактичне видання спеціального призначення, підготовлене авторами-укладачами Висоцькою Л.Є., Страцинською І.А., друкується вперше в Україні (2007 р. – 510с.) на допомогу спеціалістам у сфері кулінарії, є корисним інформаційно-дидактичним матеріалом як для учнів (студентів), так і для викладачів, може використовуватись у процесі навчання фахівців кулінарного профілю та з метою поглиблення власних знань, для самоосвіти.

Дане видання розкриває зміст найбільш уживаних термінів, понять та категорій, які зустрічаються у практичній діяльності україномовного персоналу закладів харчування та кожного, хто вивчає українську мову і цікавиться приготуванням різноманітних страв. Введено також терміни і поняття, які входять в систему інших наук (культурології економіки, філології, біології, хімії, фізіології та гігієни), але входять у „коло інтересів” сучасного спеціаліста з харчування,

«Тлумачний словник кулінара» розрахований на викладачів, майстрів виробничого навчання, працівників методичних служб, слухачів системи перепідготовки і підвищення кваліфікації, післядипломної освіти педагогічних працівників, учнів(студентів) навчальних закладів торгівлі та технологій харчування, широке коло читачів, що мають бажання порозумітися з україномовним персоналом закладу харчування. Подібної літератури в Україні не існує.

Автори-укладачі: Висоцька Л. Є., Страцинська І. А.

м. Одеса

ПЕРЕДМОВА

Для сприяння розвитку всіх сфер живої літературної української мови і активному її функціонуванню кожному сучасному спеціалісту доцільно і корисно для покращання самопрезентації поліпшити власні знання з державної мови, попрацювати над тим, щоб вживати у мові слова у відповідному значенню, тому необхідно сприяти постійному поповнюванню кожним активного словникового запасу, і це допомагає зробити наш невеличкий тлумачний словничок. Саме тому і створюються різноманітні словники, посібники і довідкові видання, що призначені для тих, хто обрав своєю професією не мовознавство, але мають використовувати мовні засоби задля спілкування, такі, як «Тлумачний словник кулінара».

Кожна мова має свою специфіку, тому не мовознавцю користуючись лише традиційними словниками, не так просто зразу відчутти особливості живої мови, слововживання, відтінків значення слів, важкувато зразу почати активно вживати нові для людини слова чи слова, щодо значення яких не має впевненості. Задля допомоги людині, професія якої і щоденні заняття не пов'язана з лінгвістикою, мають виникати спеціальні, спрямовані на задоволення потреб і вирішення потреб саме певного прошарку населення видання (спеціально підібраний довідковий матеріал, посібники, різноманітні словники тощо).

Ви тримаєте в руках видання, що містить корисний довідковий матеріал для навчальних закладів кулінарного профілю, використання якого допомагало учням, студентам та педагогам, після того, як він поповнив бібліотечку нашого ДПТНЗ „Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування”. «Тлумачний словник кулінара» – це не традиційний тлумачний словник, а спеціально підібраний певний корисний мовленнєво-інформаційно-дидактичний матеріал, упорядкований з урахуванням більшості побажань та пропозицій майбутніх користувачів. Ця книжечка ні в якій мірі не претендує на те, щоб нав'язувати та встановлювати якісь певні сталі норми слововживання. Вона, торкаючись сфери інтересів тих, професійна діяльність яких пов'язана з кулінарією та харчуванням, зорієнтована на динамічність живої мови і зафіксує ті варіанти вживання слів, які на даний момент існують у живій мові україномовного населення. Звісно, якщо мова йде про приготування різноманітних

страв та адаптації кулінарних традицій різних народів, то не можуть не з'являтися у тих чи інших варіантах слова з мов інших народів та не може не спостерігатися вплив тієї чи іншої мови (і ситуація щодо цього може весь час змінюватися у тому чи іншому напрямку).

«Тлумачний словник кулінара» спочатку спеціально ретельно розроблявся для учнів і студентів нашого училища з врахуванням виникаючих вимог часу і спеціальних потреб, тому обов'язково стане у нагоді кожному не байдужому спеціалісту, який намагається весь час працювати над підвищенням власного професіоналізму, власної ерудиції.

Найголовніший і найцінніший скарб країни – це ті спеціалісти-митці, справжні маестро своєї справи, якими може пишатись країна. Щоб допомогти спеціалісту подолати труднощі щодо демонстрації власних досягнень та взагалі подолати проблеми у спілкуванні державною мовою країни, де проживає, маємо поповнювати наш власний словниковий запас новими словами і працювати над активним введенням їх у щоденне спілкування. Водночас маємо враховувати що живу професійну мову створюють спеціалісти, які щодня спілкуються завдяки ній. Тож жива мова, мова тих, хто нею спілкується – це наша скарбниця, до якої маємо відноситися з повагою. А жива мова професіоналів, утворюючи певний шар у загальній скарбниці нашої мови, існує, живе і постійно змінюється саме завдяки україномовним спеціалістам, професіоналам, і найкращі приклади її можемо спостерігати, слухаючи радіопередачі, телепередачі, виступи та вислови спеціалістів, висловлені враження учнів та студентів, відвідувачів закладів харчування та презентацій, читаючи україномовну пресу, художню та спеціальну літературу – мовленнєвого матеріалу безліч!

Слід також звертати увагу на те, що сучасні роботодавці, які враховують можливість різноманітних умов праці і досить часто висловлюють побажання, щоб випускник не лише міг гарно все зробити руками, а і розповісти, уміти висловлювати свої думки і, якщо це необхідно, зробити якісь пояснення.

Запропонований «Тлумачний словник кулінара» призначений як для учнів, так і для спеціалістів, викладачів, що спеціалізуються у сфері кулінарії та суміжних. Він може використовуватись як у процесі навчання, так і з метою

покращення, поглиблення власних знань, для самоосвіти.

Сучасний спеціаліст-професіонал – людина, обізнана не лише у вузько професійному напрямку, а така, яка володіє широким спектром інформації, яку творчо застосовує у своїй справі, і це також враховувалося під час створення нашого словника.

Естетичне оформлення страв та сервірування столу у наш час потребує інформованості з деяких головних загальнокультурних питань, тому до словнику увійшли також і слова, що мають відношення до культурології, мають відношення до різноманітних соціокультурних понять, явищ.

Ми розуміємо, що ніколи не було створено жодної речі чи написано хоч якоїсь одної книжки, яка б всім сподобалася: завжди комусь вона подобалася, а комусь і ні (всі люди різні, і їх уподобання та уявлення про гарне теж). Якщо ж нічого не робити, не виникне жодних зауважень. Але і не виникне взагалі нічого. Тож, якщо хочемо щось мати, маємо ризикувати отримати різноманітні відгуки, серед яких не всі можуть бути схвальними, але не це має бути для нас головним. Головне - можливість опанування живої мови, яку мають ще не всі фахівці, і спроба їм допомогти. Одна мудра людина висловлювалася з цього приводу: „Як навчитися вільно володіти мовою? Уважно вчитуйтеся у те, що пишуть люди, уважно прислухайся скрізь до того, що і як люди говорять, і почнете вільно, без напруги, висловлювати свою думку”. Жива мова – це не лише надрукована збірка страв чи спеціальні видання, які мають читати, прагнучи зрозуміти, про що у них йдеться (і було б дуже добре розібратися допомогти!). Живою мовою спілкуються на роботі та вдома, працюючи, готуючи їжу чи відпочиваючи. Жива мова існує і має існувати у різних сферах, різних прошарках, тим більше мова народу, з найдавнішими кулінарними традиціями, кухня якого (і це загально визнано!) серед найкращих у світі.

У нашому «Тлумачному словнику кулінара» для зручності користування слова подані в алфавітному порядку, що зафіксовано в „Змісті”, де наводяться номери сторінок, на яких починаються слова з певної літери (А... Б ... тощо). Якщо слово багатозначне (тобто може вживатись у різних значеннях), то вказуються його значення (з номерами: 1)... 2)... і т. ін). У деяких випадках

надається інформація щодо походження слів, щодо того, з якої мови прийшло певне слово, наводяться приклади вживання слів (інколи декілька прикладів вживання слова у якомусь певному значенні, між якими побачите позначку: ↔). Оформлюючи святковий стіл, святкові страви досить популярним стає використання текстів різноманітних казок, уривки з яких теж використовуються нами у наведених прикладах слововживання. Щоб привернути увагу молоді, зацікавивши читанням україномовної художньої літератури, поряд з уривками наводяться прізвища авторів, з творами яких українською мовою читачі можуть пізніше самостійно ознайомитись, знайшовши їх у каталогах бібліотек, книгарнях тощо.

Крім основного мовленнєвого матеріалу існують ще й Додатки. Там також поміщено корисну інформацію: маються додаткові невеличкі словнички для користувачів, які складаються зі слів, переклад і вживання яких найчастіше викликали певні проблеми у двомовному чи багатомовному товаристві; знайдуться зразки українського фольклору, які за певних умов можуть статись у нагоді; мається ще деяка корисна інформація, що подана у вигляді таблиць.

Висоцька Л.Є., Страцинська І.А.

Умовні позначення та примітки:

■ – позначка, після якої йде наявна інформація (тлумачення значення, приклади слововживання і т. ін.) про слово чи словосполучення

підкреслена голосна буква у словах - це та, на яку падає наголос, наприклад: Абрикотин; така позначка пропонується для зручності користування, щоб наголос не плувався з апострофом

() – у дужках подаються різноманітні примітки

ч.р. – чоловічий рід

ж.р. – жіночий рід

с.р. – середній рід

Пояснюване слово чи словосполучення пишеться шрифтом більшого розміру, ніж інший текст, наприклад: абрикотин ■ (ч.р.) Абрикосовий лікер.

розмовне – тобто таке, що здебільшого вживається лише у побутовому спілкуванні

1)..., 2)... і т. ін. – нумерація пояснень значень слів, якщо слово багатозначне (тобто, якщо слово має більше одного знамення, і може вживатися у якомусь із них)

→ – позначає відповідні попередньому слову утворення, утворення від певного попереднього слова, яке поміщене без такої стрілочки

↔ – ставиться між різними прикладами вживання слова у мові

і т. ін. – і таке інше

(з французької мови), або (з арабської мови) тощо – для зручності повністю вказується мова, з якої слово прийшло в українську

Примітки „З усних вражень”, „З усних коментарів” і т. ін. – це результат того, що після великої кількості різноманітних презентацій, професійних конкурсів, різноманітних свят, відкритих уроків та інструктажів, на яких чи після яких відбувається не лише демонстрація та дегустація страв, а і обговорення їх властивостей майстрами-професіоналами, викладачами, учнями та відвідувачами. Це також цінний матеріал, приклади використання у нашому житті живої української мови.

Щодо вживання великої чи маленької букви на початку у назвах страв чи

вин, то можна спостерігати певну тенденцію: якщо слово вживається у тексті у значенні власної назви (приклад слововживання: Але "Шато-Ікем", що випускався в дагестанських раднархозах, ніколи не мав нічого спільного з винами із Сотерну), то пишеться велика літера, якщо ж слово набуває загального значення (тобто мається на увазі, що „їх таких кілька, більше, ніж один”), то на початку слова пишеться маленька літера (приклад слововживання: Там було дуже багато різного вина, але здебільшого такі вина, як мускати, алеатіко, ізабелла).

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
<i>ПЕРЕДМОВА</i>	5
Умовні позначення та примітки:	9
А	13
Б.....	25
В.....	48
Г.....	69
Ґ	92
Д	93
Е.....	106
Є.....	113
Ж.....	114
Ї.....	147
Й	148
К.....	149
Л.....	186
М.....	193
Н	212
О	220
П	225
Р.....	252
С.....	264
Т.....	299

У	311
Ф	314
Х	321
Ц	329
Ч	333
Ш	342
Щ	353
Ю	354
Я	355
Рекомендована література	359
Додатки	363
Післямова	379

А

а ля, аля ■ (з французької мови: а la; невідмінюване) буває у назві страв, зачісок, предметів одягу тощо, надає значення «подібний до ...», «на зразок ...», «майже». Французькі кулінари та спеціалісти з приготування страв французької кухні досить часто називали свої страви «А-la-хтось» (замість «хтось» було ім'я чи прізвище аристократа, політика, дипломата, генерала, композитора, музиканта, поета, актора чи гурмана) або «А-la- щось» (тоді здебільшого використовувалася назва історичної події чи якась географічна назва). Приклад вживання слова: Французький пиріг а ля Брипя-Саварен дуже відомий серед гурманів.

→ «**а ля Провансаль**» ■ 3 часником. та рослинною (*традиційно* – з оливковою) олією.

→ **а ля мод** ■ (*здебільшого*) Пиріг чи тістечко з морозивом зверху.

абрєвіатура ■ (*.ж.р.*) складноскорочене слово, утворене з перших літер або перших складів чи частин кількох слів.

абрикос ■ (з французької мови; *ч.р.*) 1) Оранжевий, з рум'янцем, запашний соковитий солодкий плід з овальною ланцетною кісточкою, яка легко відділяється від м'якуша. Плоди абрикоса вживають у їжу свіжими, сушеними, як приправи для багатьох страв, їх переробляють на мармелад, пастилу, начинку для цукерок, повидло, джем, соки, напої. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Можна додати під кінець варіння нарізані соломкою абрикоси і варити з ними ще десять-п'ятнадцять хвилин. 2) Назва високого дерева, на якому родяться ці плоди, що росте на півдні Європи та у Середній Азії.

абрикотин ■ (*ч.р.*) Абрикосовий лікер.

→ **абрикотування** ■ техніка, яка додатково ароматизує випічку, робить її соковитішою та запобігає висиханню. Для цього на слабкому вогні вимішують до утворення однорідної маси абрикосовий конфітур або який-небудь інший, відповідний виробу, конфітур, який можна ароматизувати таким самим алкоголем, і покривають цим конфітуром остиглу випічку, а після утворення щільної та сухої плівки, виріб глазурують (наприклад, шоколадом).

абсєнт ■ (з французької мови; *ч.р.*) міцний алкогольний напій зеленого

кольору, що містить полинову, анісову та інші ароматичні олії. *Приклад вживання слова:* Випили дві чарки абсенту.

абсорбент ■ (з латинської мови: *absorbens* – що поглинає; ч.р.) Речовина, що має здатність вбирати, всмоктувати інші речовини; вбирач.

→ **абсорбувати** ■ (доконаний вид) Увібрати, всмоктати, поглинути.

авітаміноз ■ (початкова частина а у словах грецького походження надає значення заперечення, говорить про відсутність чогось, у цьому слові – відсутність вітамінів; ч.р.) Хворобливий стан організму, розлад обміну речовин у організмі та знижений опір хвороботворним мікроорганізмам (мікробам, вірусам і т. ін.), через недостатню кількість у харчуванні деяких вітамінів. *Приклад вживання слова:* (З інструктажів) Якщо відмовитись від моркви та масла, то через деякий час організм відчує наслідки недостачі вітаміну А - авітаміноз. ↔ (З радіопередач) Під час тривалого плавання у моряків почали часто кровити ясна і випадати зуби, а причиною був авітаміноз: брак у харчуванні вітаміну С («це»), що міститься у свіжих овочах та фруктах.

авокадо ■ (з ацтекської через португальську мову. *avacate*; с.р., невідмінюване) 1) Великий грушоподібний плід вічнозеленого дерева родини лаврових. 2) Це також назва цього дерева.

автомат ■ (з грецької мови: *automatos* – самодіючий; ч.р.) 1) Апарат (машина, апарат, прилад), що виконує роботу за допомогою особливого механізму без участі людини. 2) Ручна автоматична скорострільна зброя. 3) (Розмовне) Кабіна, будка, у якій розташовано телефон-автомат.

автоматизувати ■ 1) Застосовувати у роботі автоматичні прилади, машини. 2.) Робити автоматичним, машинальним.

агар, агар-агар ■ (з малайської мови; ч.р.) Рослинні драглі з морських водоростей; добре розчиняються у воді, утворюючи гелі. *Приклад вживання слова:* (З інструктажів) Агар використовується в кондитерському виробництві для виготовлення мармеладів, желе.

агрус ■ (ч.р.) 1) Кущова рослина з колючими гілками та великими кисло-солодкими їстівними ягодами. У дикому вигляді зустрічається на Кавказі. 2)

Ягоди цієї рослини. З них виготовляють ягідні напої, мармелади, компоти й маринади тощо. Корисний агрус для харчування хворих, що видужують після тяжких захворювань або операцій. *Приклад вживання слова:* Найкраще зацукровуються агрус і деякі гібридні сорти винограду.

аджика ■ (ж.р.) Гостра запашна кавказька приправа (із суміші хмелі-сунелі, червоного солодкого перцю, червоного гострого перцю, коріандру, часнику, укропу, барбарису, солі) до м'ясних і рибних страв, що існує у вигляді пасти чи сухої суміші. Її в грузинській національній кухні в першу чергу використовували при приготуванні лобію (відварної квасолі); застосовують також при приготуванні борщів, супів, додають до м'яса, риби, соусам і т. ін.. *Приклад вживання слова:* Додаємо аджику таким чином: одну столову ложку на один кілограм м'яса або столову ложку на літр води.

азу ■ (с.р., невідмінюване) Страва з дрібно порізаних шматочків м'яса в гострому соусі.

аїр ■ (з тюркських мов; ч.р.) Трав'яниста багаторічна рослина з довгими мечоподібними листками й гострим запахом, інші назва якої: татарське зілля, лепеха. Корінь аїру болотного здавна використовують в медицині через його цілющі властивості (як протизапальне, знеболююче, тонізує тощо) і в кулінарії як прянощі, роблять з нього цукати.

айва ■ (з тюркських мов; ж.р.) 1) Твердий ароматний кисло-солодкий терпкий кулястий плід невеличкого південного дерева з родини яблуневих. *Приклад вживання слова:* Пахуче варення з айви; → айвовоє варення. 2) Це також назва цього дерева, що має темно-сіру лускату кору.

айран ■ (з тюркських мов; ч.р.) Молочний продукт, що нагадує кефір, який уживають як прохолодний напій у Казахстані, Середній Азії, на Кавказі, в Сибіру тощо.

«Айріш Стью», айріш стью ■ (невідмінюване) Тушкована ягнятина з морквою, ріпою, картоплею, цибулею, галушками і спеціями.

айс-крім ■ (ч.р.) Напій, головною частиною якого є морозиво, а інші складники додаються (здебільшого – у 200- грамвий стакан) не розмішуючи, і це

можуть бути різноманітні соки (абрикосовий, рябиновий, апельсиновий, яблучний і т. ін.), сиропи (малиновий, кавовий, шоколадний і т. ін.), фрукти, що ще і заливається газованою водою, молоком, лимонадом, лимонним соком *тощо*.
Приклад вживання слова: (З усних вражень) Ми там ще покуштували майже всі айс-кріми, мені більше сподобався той, що був з малиновим сиропом.

айстра ■ (ж.р.) Трав'яниста декоративна рослина з великими квітками різного забарвлення. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Різнокольорові айстри у прозорих піалах, що привертали увагу всіх присутніх, виявилися салатом, приготовленим із неекзотичних продуктів, але своєрідно оформленим.

акація ■ (з латинської мови: асасія; ж.р.) Дерево з яйцевидно-продовгуватими листками та ароматними квітками, зібраними в пониклі китиці. Як лікарську сировину весною збирають квітки, а восени – кору дерева. Квітки входять до складу чаїв, що мають приємний аромат та цілющі властивості.
Приклад вживання слова у такому значенні: Величезний торт, що мав назву «Біла акація», був оздоблений зробленими з крему та зеленуватого мармеладу гілочками та кремовими ж квіточками акації, кожна з яких мала всередині родзинку.

→ **акацієвий** ■ Виготовлений з акації, з квіток акації *тощо* (людьми, бджолами), що має відношення до акації. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською)* Я вже думав про акацієвий мед.

актинідія ■ (ж.р.) Багаторічна витка кущова рослина з кисло-солодкими ягодами, які використовують у кондитерській промисловості та народній медицині.

алеатіко ■ (с.р., невідмінюване) Виноград та сортове вино, що також досить часто входить до купажу для виготовлення марочних червоних портвейнів. *Приклад вживання слова:* Відомі сортові десертні червоні кримські вина з винограду алеатіко, такі як «Магарач Алеатіко» і «Массандра Алеатіко».

алерген ■ (з грецької мови: allos + ergon, тобто «інший» + «дія, вплив»; ч.р.) Речовина, яка викликає алергію.

→ **алергія** ■ (ж.р.) Хворобливий стан через підвищену чутливість організму (напр., висипи, набряки, нежить тощо) до певних подразників. *Приклад*

вживання слова: Деякі люди мають алергію на якісь певні продукти харчування чи їх складники.

аліго́те ■ (*с.р., невідмінюване*) Сорт винограду, який використовується для виготовлення білих столових вин і коньяків, а також вино з цього сорту винограду.

алкого́ль ■ (*ж.р.*) Винний спирт (*розм...: Взагалі спиртні напої, чи ті, до складу яких входить спирт, тобто алкогольні напої*). *Приклад вживання слова:* (*Наталія Коробко*) Навіть від мізерної кількості алкоголю вона сп'яніла.

→ **алкоголі́зм** ■ (*ч.р.*) Захворювання, що спричиняється тривалим і систематичним зловживанням алкогольних напоїв і призводить до фізичних та психічних розладів.

→ **алкоголіза́ція** ■ (*ж.р.*) 1) (*з галузі знань з хімії*) Збагачування спиртом рідин, які містять незначну кількість алкоголю, перегонном або додаванням міцного спирту. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Велися спостереження за процесом алкоголізації вина. 2) (*суспільно-наукове значення слова*) Поширення зростання алкоголізму серед населення. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (*З радіопередач*) Це була серйозна боротьба з алкоголізацією односельців.

ало́е ■ (*с.р., невідмінюване*) Багаторічна тропічна й субтропічна трав'яниста рослина з довгастим укритим по краю колючками м'ясистим листям, яке використовують у медицині та дієтичному лікувальному харчуванні. *Приклад вживання слова:* (*За творами Л. Денисенко*) Я п'ю сік алое з бляшанки, це дуже смачне питво.

амілацета́т ■ (*з грецької мови: amyloп – крохмаль; ч.р.*) → **амілацетати** (множина) Складні ефіри оцтової кислоти й алілових спиртів (це, здебільшого, безбарвна рідина з приємним запахом), які застосовують у виробництві кіноплівки чи у харчовій промисловості.

амілопекти́н ■ (*ч.р.*) Складова частина крохмалю (застосовується у харчовій промисловості).

ампелогра́фія ■ (*з грецької мови: ampelos – виноград + grapho – пишу;*

ж.р.) Наука про види і сорти винограду, про закономірності мінливості їх властивостей під впливом середовища та направленою впливу людини.

ампелотерапія ■ (з грецької мови: *ampelos* – виноград; ж.р.) Лікування виноградом та виноградним соком хронічних захворювань печінки, нирок, жовчних шляхів, легень, анемії тощо.

ампір ■ (з французької мови: *empire* – імперія; ч.р.) Стиль в західноєвропейській архітектурі і вжитковому мистецтві, що панував, впливаючи на культуру і побут, наприкінці XVIII – початку XIX сторіччя. *Приклад вживання слова:* Зала була оформлена у стилі ампір.

амурет ■ (ч.р.) Хребтовий мозок, який перед варінням м'яса видаляють, тому що він надає бульйонам мутність.

амфора ■ (ж.р.) Антична, чи зроблена в «античному стилі», посудина (для вина, олії та ін.) з вузьким горлом з двома вертикальними ручками, яка звужується донизу. Виготовлялися амфори, як правило, з глини, а також із металу, дерева чи скла.

ан ■ (з французької мови) Частина назви страв французької кухні, яка означає, що страва готувалась якимось певним способом.

→ **ан брошет** ■ Страва, що приготовлена на рожні.

→ **ан тасс** ■ Страва, що подається в чашці.

→ **ан шміз** ■ Страва, що приготовлена в «мундирі» (здебільшого - картопля).

ананас ■ (з мови тупі-гуарані через іспанську: *ananas*; ч.р.) 1) Тропічна трав'яниста рослина. 2) Крупний соковитий плід цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* У сяйві старої лампи виблискував ананас, найвитонченіша ліверна ковбаса, сьомга і пляшка шері. ↔ (За С. Харченко) У вітальні він розлив шампанське й, нарізавши ананаси, запропонував продовжити гулянку.

англез ■ 1) Назва форми нарізки картоплі у вигляді бочонка 2) Ступінь прожарювання м'яса (м'ясо має прожарюватися так, щоб воно було з кров'ю).

англізувати ■ Надавати чомусь англійського вигляду, робити щось на

англійський зразок.

англоманія ■ (з грецької мови: *mania* – *пристрасть, божевільний потяг*, ж.р.) Захоплення всім англійським. *Приклад вживання слова:* Серед місцевих поміщиків того часу поширювалася англоманія.

андоб ■ Темне м'ясне желе.

аніс ■ (з латинської мови: *anisum*; ч.р.) Однорічна трав'яниста ефірна рослина чи пряне солодкувате насіння (плоди) цієї рослини з сильним ароматним запахом, що традиційно використовуються в медицині для лікування кашлю та хвороб шлунково-кишкового тракту, а також досить популярна як прянощі. Інші назви: ганус, ганиж. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Із додаванням анісу виготовляється не лише відома грецька горілка, що називається «узо», аніс використовують і при виготовленні популярних у французів настоянок: перпо і пастіс (які, до речі, французи п'ють, розбавляючи водою). ↔ *(За Джанні Родарі)* Барвисте конфетті линуло за вітром, наповнюючи повітря духом анісу та мандаринів.

ансамбль ■ (ч.р.) 1) Група співаків, музикантів або танцюристів, що постійно виступає як єдиний художній колектив. 2) Продумано, зі смаком підібраний комплект, що складається з предметів одягу, взуття, головних уборів і т. ін. 3) *(У переносному значенні)* Про групу людей, об'єднаних спільною метою, спільними інтересами. Про професійно згуртованих і гарно організованих спеціалістів, що виконують якусь певну роботу. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За С. Харченко)* Спочатку він уміло, як справжній режисер, керував ансамблем офіціанток, що пурхали довкола шановних гостей, а незабаром, побажавши приємного вечора, пішов зустрічати іншу важливу персону. 4) Сукупність споруд, зелених насаджень та ін., що становлять єдину композицію (в архітектурі, шляховій справі тощо).

антибактеріальний ■ (з грецької мови: *приставка anti* *визначає протистояння, ворожість чомусь*) Який має здатність протидіяти розвитку бактерій (здебільшого таких, що спричиняють шлунково-кишкові хвороби), протибактеріальний. *Приклад вживання слова:* Тунісі, як і всі араби, додають у їжу дуже багато спецій, які мають антибактеріальні властивості, і вбивають будь-

яких збудників кишкових хвороб.

антигігієнічний ■ Такий, що суперечить (не відповідає) нормам гігієни.

Приклад вживання слова: Антигігієнічні умови праці.

антиквар ■ (з латинської мови: *antiquarius* – любитель, знавець старовинного, давнього; ч.р.) Продавець або любитель антикваріату.

→ **антикваріат** ■ (ч.р.) Старовинні й коштовні картини, книги, посуд та інші предмети. *Приклад вживання слова:* Предмети антикваріату. → Антикварна річ.

антисанітарія ■ (ж.р.) Те, що не відповідає вимогам санітарії. *Приклад вживання слова:* Антисанітарні умови.

античний ■ (з латинської мови: *antiquus* – давній, старовинний; ч.р.) Який стосується давньогрецької або давньоримської (тих, що існували за давніх часів, ще до Різдва Христового) культури, мистецтва тощо. *Приклади вживання слова:* Ця антична ваза була відновлена. ↔ (3 інструктажів) Устриць їли ще за античних часів.

антре ■ (з французької мови: *antre* – вхід; невідмінюване) – 1) Закуска, яку, за давньою традицією французької кухні, подавали на урочистих прийомах за годину – півтори до обіду. 2) Закуска, яку подають на таці. За російською традицією це здебільшого були бутерброди, солоні огірки та келишки з алкогольними напоями, а пізніше – будь-яка закуска, що подається на таці.

антрекот ■ (з французької мови; ч.р.) Яловичина, вирізана з міжреберної частини туші, а також смажена страва з такого м'яса. *Приклад вживання слова:* Антрекот із гарніром був пресмачним.

антреме ■ (з французької мови: *entre* – між *та mets* – їжа, страва; невідмінюване) Страва, яку подають перед десертом, або між головними стравами для нейтралізації смаку попередньої страви і кращого смакового сприйняття наступної страви. У французькій кухні це досить часто сир (подають наприкінці обіду перед фруктовим десертом), у російській – пироги після першої рідкої страви (якою традиційно бувають щі) та каша після м'ясної страви (другого) перед солодкою стравою. *Приклад вживання слова:* (3 усних коментарів) Як

антреме досить часто використовують овочеві чи кашоподібні страви.

антураж ■ (з французької мови; ч.р.) Навколишні умови, середовище, обстановка. *Приклад вживання слова:* Вони створили саме такий антураж.

анчоус ■ (з іспанської через англійську, ч.р.) Дрібна морська риба з родини оселедцевих, що поширена у помірних водах, хамса.

аньолотті ■ (множина, невідмінюване) Різновид маленьких п'ємонтських равіолі з ребристими крайками, які подаються з м'ясним соусом.

апарат ■ (ч.р.) 1) Прилад, пристрій для виконання якої-небудь роботи. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Це ще зовсім новий апарат. 2) Сукупність працівників певної установи, штат. 3) (у такому значенні використовується у фізіології, біології, медицині) Сукупність органів, які виконують певні функції в організмі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Травний апарат. *тощо*

апельсин ■ (ч.р.) 1) Запашний оранжево-червоний чи жовтий, оранжевий плід з соковитим кисло-солодким м'якушем, може бути різної форми; помаранч. Його з успіхом вживають при недугах, викликаних гострою нестачею в організмі вітамінів А, В («бе»), С («це»). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Вишуканий новорічний делікатес – біле м'ясо з апельсинами. 2) Вічнозелене плодове дерево заввишки 3 – 12 метрів, з густою кроною, що росте на півдні, здебільшого в тропічних і субтропічних поясах, в Китаї, на Чорноморському узбережжі Кавказу та ін., на якому ростуть ці плоди.

→ **апельсиновий** ■ 1) Що має відношення до апельсина. 2) Виготовлений чи вичавлений (про сік) з апельсина. *Приклад вживання слова:* Я подався до буфету, щоб принести бокал апельсинового, соку. 3) Який має колір апельсина чи якісь інші певні якості, схожі на ті, що має апельсин.

аперитив ■ (з французької мови; ч.р.) Слабкий алкогольний напій, який вживають для збудження апетиту, чи будь-який алкогольний напій, що вживається перед їжею. *Приклад вживання слова:* Він налив аперитив у келих.

апетит ■ (ч.р., тільки у однині) Бажання їсти, охота до їди. Це бажання прийняти їжу, що збуджується приємним запахом страви, її колірною гамою,

певною температурою і сервіруванням. *Приклад вживання слова:* (За О. Маріуц) В мене нема апетиту, я не їстиму. ↔ (За О. Маріуц) Тітка ж лише вдоволено спостерігала за «дітьми», радіючи, що мають гарний апетит.

апліке ■ (з французької мови: *applique* – накладений; с.р., невідмінюване) Металевий виріб, укритий тонким шаром срібла; накладне срібло.

арак ■ (з арабської мови; ч.р.) Арабська анісова горілка або різновид міцного алкогольного напою, що виготовляється із соку пальми, рису, ячменю, пшениці та ін.

арабеска ■ (через французьку з італійської мови: *arabesco* арабський; ж.р.) Різновид орнаменту з геометричних фігур, стилізованого листя, квітів і таке інше, який поширився в Європі під впливом арабського мистецтва. *Приклад вживання слова:* Стіл прикрашала тканина з арабесками. Музиканти також називають арабескою певну інструментальну п'єсу з багато орнаментованим мелодійним малюнком.

арахіс ■ (з грецької мови: *arachis*, ч.р.) 1) Однорічна трав'яниста рослина, «земляний (китайський) горіх». 2) їстівні плоди такої рослини, з яких отримують масло. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Наталія Коробко) Затишний корейський ресторанчик «Золотий лев», страва з ананасами й арахісом, безневинна бесіда.

арбітр ■ (ч.р.) Посередник, суддя, до якого звертаються для розв'язання спорів, що не підлягають судовому розглядові. *Приклад вживання слова:* Будь те нашим арбітром!

аромат ■ (з грецької мови: *aroma* – духмяна речовина; ч.р.) Приємний запах, пахощі. *Приклад вживання слова:* За традиціями древніх слов'янських племен продукти запікають в глиняних горщечках, що відмінно зберігає вітаміни, смак і аромат страв. – (За К. Ковальською) Я так люблю цей аромат!

→ **ароматизація** ■ (ж.р.) Додавання у страву, напій ароматичних речовин. *Приклад вживання слова:* Ароматизація коктейлю полуничним ароматизатором.

→ **ароматизований** ■ У який (чи у яку, у яке) додали ароматичних

речовин, якісь пахощі, ароматизатори. *Приклади вживання слова:* Тісто було ароматизоване корицею. Відомий кухар мав свої секретні ароматичні приправи.

артишок ■ (*ч.р.*) Багаторічна городня рослина з їстівними м'ясистими квітковими головками й великим пірчастим листям, а також м'ясиста частина квітки цієї рослини, яку використовують як їжу. *Приклад вживання слова:* Суп із артишоків.

асиметрія ■ (з грецької мови *asymmetria* – непропорційний; *ж.р.*)
Порушення симетрії, несиметричність.

→ **асиметрично** ■ З порушенням симетрії, несиметрично. *Приклад вживання слова:* Оздоблено асиметрично встромленими штучними квітами.

асорті ■ (з французької мови: *assorti* – підібраний; *с.р.*, невідмінюване)
Спеціально підібраний набір однорідних продуктів, предметів різних сортів. *Приклади вживання слова:* Рибне асорті. Шоколадне асорті.

атестація ■ (з латинської мови: *attestatio* - посвідчення; *ж.р.*) 1) Визначення ділової кваліфікації спеціаліста, обсягу його знань, досвіду, здібностей, необхідних для виконання конкретних обов'язків. 2) Відгук-висновок про когось, про щось, 3) Визначення рівня якості продукції.

→ **атестувати** ■ 1) Надавати комусь якість певне знання. 2) Давати атестацію, характеристику.

атлас ■ (з арабської мови; *ч.р.*) Шовкова чи напівшовкова тканина, блискуча і гладенька з лицьового боку. *Приклад вживання слова:* (З радіопередач) На столі замість звичної білої скатертини виблискував атлас.

→ **атласний** ■ Зроблений з атласу, схожий на атлас. *Приклад вживання слова:* (З усних вражень) Утворюється просто-таки атласна скоринка.

атле ■ (невідмінюване) Декоративні шпажки для подавання кулінарних виробів. *Приклад вживання слова:* (З усних вражень) Там були такі химерні атле, що не могли не привернути уваги.

аудиторія ■ (*ж.р.*) 1) Зал для читання лекцій, доповідей. 2) Люди-слухачі лекцій, доповідей, і т. ін. 3) Ті, що систематично ходять до певної установи, певного закладу. Відвідувачі. *Приклад вживання слова:* Успіх будь-якого

підприємства суспільного харчування залежить від обраної ринкової ніші, тому що нікого буде обслуговувати і годувати, якщо заклад не має своєї аудиторії.

ацетати ■ (з латинської мови: *acetum* – оцет; вживається у множині)

Солі і ефіри оцтової кислоти. Ефіри інколи використовуються як розчинники у харчовій промисловості.

Б

баба-шарпанина ■ (ж.р.) Традиційна українська страва із пшеничного тіста, риби, конопляної олії, підсмаженої цибулі тощо. *Приклад вживання слова:* (За І.П. Котляревським) З потрібки баба-шарпанина.

бабка ■ (ж.р.) 1) У копитних тварин – суглоб над копитом ноги. 2) Хижа комаха з довгим тонким тілом і двома парами великих прозорих крил. 3) Купка складених на полі снопів жита, льону і т. ін. 4) Несолодка страва, що готується (*здебільшого*) з кукурудзяного борошна чи (*рідше*) круп, що спочатку вариться, а потім (після додавання яєць) упріває у печі чи у духовці. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (3 інструктажів) Бабку гуцульську подають на стіл із розігрітим вершковим маслом. 5) Кондитерський виріб, що подають «на третє», як солодку страву; готується без дріжджів з використанням невеличкої кількості муки або сухарів чи хліба, збитих яєчних білків, інколи з додаванням соди чи амонію. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (3 інструктажів) Фруктові бабки випікаємо у спеціальних (*здебільшого* металевих) формах і подаємо на стіл гарячими, поливши солодким соусом. 6) → бабки (*множина*) Назва групи страв з локшини, рису, сиру і т. ін., що готуються з додаванням яєць і (*здебільшого*) запіканням.

багет ■ (з французької мови; ч.р.) 1) Страва із січеного м'яса у формі ковбаси з плавленим сиром та кетчупом. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Якраз подавали багети з шампіньйонами. 2) Довгий вузький батон білого хліба. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Вони нарізали свіжий багет. 3) Планка, різьблена чи позолочена, яку використовують для скріплення та оздоблення стелі, стін або для виготовлення рам, карнизів тощо.

базилік ■ (з французької мови; ч.р.) Кущова або напівкущова однорічна трав'яниста рослина родини губоцвітих. Деякі види її ефіроносні і використовуються як прянощі (*додають в укус, фарш, італійську піцу, страви з квасолі, омлет, соуси, тушковані овочі та м'ясні страви*), ароматизатори, а також застосовуються у медицині (*для поліпшення травлення, як заспокійливе тощо*). *Приклад вживання слова:* М'ясо з базиліком на антикварній порцеляні було

окрасою столу.

байховий чай ■ Сорт розсипного непресованого чаю.

бадам ■ (з перської мови) – Частина у назвах східних солодоців, що вказує на наявність якихось горіхів.

бадам-нухат ■ (ч.р.) Абрикосовий мармелад з горіхами.

бадан ■ (ч.р.) Багаторічна трав'яна рослина родини помикаменевих з великими прикореневими листками та великим товстим коренем, яка росте на скелях і кам'янистих схилах і в гірських районах тайги, що відома протимікробною і протизапальною дією, використовується для виготовлення ліків та входить до складу популярних фіточаїв і деяких екзотичних напоїв та коктейлів. Інші назви: монгольський чай, чагир. *Приклад вживання слова:* Він стояв біля цього колажу і маленькими ковточками попивав свій улюблений чай з баданом.

бакалія ■ (ж.р.) Група харчових продуктів і предметів споживання (цукор, крупи, чай, мило та ін.) → Бакалійна крамниця.

→ **бакалійник** ■ (ч.р.) Продавець бакалії.

баклажан ■ (ч.р.) 1) Плід довгастої форми синього або фіолетового кольору овочевої рослини родини пасльонових. 2) Однорічна овочева рослина родини пасльонових з цими плодами.

баклажанний ■ 1) Виготовлений із баклажанів чи із застосуванням баклажану. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джанні Родарі) І вона відповіла: «Йду на базар по баклажанний соус». 2) Властивий баклажану (колір, запах і т. ін.)

балабуха ■ (ж.р.) 1) Невеличка булочка. 2) Гуля.

балик ■ (ч.р.) Просолена і пров'ялена (інколи ще й прикопчена) спинка великої червоної риби. *Приклад вживання слова:* Бутерброди з осетровим баликом.

бальзам ■ (з грецької мови; ч.р.) 1) Напіврідка запашна, з домішками ефірних олій смола деяких рослин, що застосовується з лікувальними цілями, в медицині, парфумерії тощо. Природна густа речовина, що містить ефірні масла та

смоли. 2) (*У переносному значенні*) Цілющий засіб.

бамбук ■ (*ч.р.*) 1) Висока тропічна деревоподібна рослина з порожнистим колінчастим стеблом і видовженим листям. 2) Частини цієї рослини (здебільшого молоді стебла), що використовуються у харчуванні. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Л. Денисенко) Не раз їй аплодували аборигени в маленьких традиційних їдальнях, спостерігаючи, як спритно палички крутяться в її тонких пальцях: не випадає жодне рисове зернятко, шматочок верткої локшини, жодний клопоть бамбуку, гострої капусти-кимхчі, вогняного м'яса.*

бамія ■ (*ж.р.*) Стручкова рослина, що не має жорсткої шкірки та твердого насіння всередині і швидко тушиться та має нейтральний смак, тому активно застосовується у кавказьких та балканських кухнях з їх великою кількістю пряних трав (додається до них наприкінці приготування).

банан ■ (*з іспанської мови; ч.р.*) Довгастий солодкуватий плід пальмоподібної рослини з величезним листям і великим суцвіттям, а також назва цієї пальмоподібної рослини.

банкет, бенкет ■ (*з французької мови: banquette; ч.р.*) Урочистий прийом (обід або вечеря) на честь якоїсь особи або з нагоди визначної події *Приклад вживання слова: (З литовської казки) А парубок знову такий бенкет учинив, що годі й сказати! (М. Петренко) На тому бенкеті я намагався майже не пити. ↔ Через три дні банкет справив.*

→ **банкет-чай, бенкет-чай** ■ (*ч.р.*) Чаювання (що починається, *за англійською традицією*, о сіднадцятій годині або, *за російською традицією*, десь у двадцять – двадцять три години), на яке запрошують знайомих, друзів та родичів для більш частого спілкування у невимушеній домашній обстановці, не пов'язане з урочистостями чи з святами.

→ **банкетар, бенкетар або банкетник, бенкетний** ■ (*ч.р.*) Той, хто бенкетує, бере участь у банкеті. *Приклад вживання слова: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») На чолі довгого ряду бенкетарів сидів лісовий король у короні з листя, і я не зміг би полічити чи описати всіх наїдків та напоїв, що там були. ↔ (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Найчу довіше було те, що бенкетники їли, пили й весело сміялися.*

→ **банкетувати, бенкетувати** ■ Урочисто, бучно святкувати, брати участь у бенкеті. *Приклад вживання слова: (З казок Ш. Перро)* Молодих повели до столу, і всі сіли бенкетувати під гучні звуки веселої музики та яскраві спалахи феєрверка.

→ **бенкетний** ■ Що має відношення до бенкету, до його проведення. *Приклад вживання слова:* Замість нього до бенкет-зали влетів зовсім інший.

банкрот, банкрут ■ (з німецької мови: *bankrott*; ч.р.) 1) Боржник, неспроможний оплатити свої борги, який розорився 2) (У переносному значенні) Той, хто зазнав краху у своїй діяльності, виявився в чомусь (ідейно, морально, професійно *тощо*) неспроможним.

баннер ■ (з англійської мови; ч.р.) Це слово має кілька значень: 1) прапорець із рекламою чи символікою певної фірми або торгівельної марки, рекламний щит. 2) Фрагмент, найчастіше прямокутої форми, інтернет-сторінки, який рекламує іншу інтернет- сторінку або пропоновані на ній товари чи послуги і дозволяє перейти на неї.

бакпульвер, пекарський порошок ■ (зі шведської мови: *bakpulver*; англійської мови: *baking powder*; ч.р.) – Певний склад (може бути дуже різним, інколи у ньому маються рисова мука, сода, вуглекислий амоній і т. ін.) у вигляді сухого порошку, який застосовується для того, щоб тісто краще піднімалося.

бануш ■ (ч.р.) Гуцульська страва, яку традиційно варять з кукурудзяної муки та сметани, а їдять з бринзою, сиром, кислим молоком.

баняк ■ (ч.р.; розмовне) Чавунний горщик, казан. *Приклад вживання слова: (За творами Стефана Грабинського)* Відставила набік великого баняка і, перехиливши, налила в глибоку миску густого наваристого борщу.

бар ■ (з англійської мови: *bar*, ч.р.) Це слово має кілька значень, серед яких: 1) Невеличкий заклад на зразок ресторану, в якому напої та закуски споживають біля стійки буфета або за столиками. 2) Невеличка шафа або відділення меблів для зберігання алкогольних напоїв.

→ **бармен** ■ (з англійської мови; ч.р.) Власник або службовець бару, який продає переважно алкогольні напої. *Приклад вживання слова: (За А. Кокотюхою)*

Протаранивши невеличкий гурт спраглих біля стійки, трійця голосно привіталася з барменом.

→ **барменський**, *наприклад*: барменські обов'язки.

баран ■ (ч.р.) 1) Самець вівці. 2) Дика травоядна тварина з довгою шерстю і вигнутими рогами, що живе у відкритій гірській місцевості.

→ **баранячий** ■ 1) Що має відношення до барана, є певною частиною барана і т. ін., приготований з м'яса барана *тощо*. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джанні Родарі) А оця бараняча ніжка надає особливої бархатистості низьким нотам. ↔ (Олесь Бердник) В комірчині американець знайшов з десяток копчених баранячих тушок.* 2) Властивий баранові. 3) (*У переносному значенні*) Схожий на ті, що у барана (очі, погляд, впертість і т. ін.).

→ **баранина** ■ (*ж.р.*) М'ясо барана чи вівці. *Приклад вживання слова: Баранину почистити від плівок і жиру, нарізати на дрібні шматки, додати підрум'янену на олії цибулю і трохи обсмажити.*

баранчик ■ (*ч.р.*) Овальна або напівсферична металева миска з кришкою, для подачі других страв.

барбарис ■ (з латинської мови: *barberis*; ч.р.) 1) Довгасті їстівні соковиті кислуваті червоні ягоди колючого чагарнику родини барбарисових. *Приклад вживання слова у такому значенні: Плоди барбарису багаті на вітаміни С («це») і К, а сік з них може замінити лимонний сік. ↔ (З реклами) Знайомий з дитинства смак барбарису в барвистій карамелі «Віт» перетворить звичайний день на казку!* 2) Також назва цього куща з світло-жовтими дрібними запашними квітками, що зібрані у пониклі китиці, з три роздільними колючками та з такими (*як описано вище*) ягодами, інші назви: кислий терен, кислянка. 3) Назва цукерок.

→ **барбарисовий** ■ Виготовлений із барбарису, той, що має відношення до барбарису *Приклади вживання слова: Барбарисова карамель була улюбленими ласощами хлопчика. Усередині тістечка було барбарисове варення.*

барбекю ■ (*с.р., невідмінюване*) Спосіб приготування м'яса під дією відкритого джерела тепла на вогнищі, при якому м'ясо печеться над слабким жаром від дров'яного чи брикетного вугілля, а також м'ясо, приготоване таким

способом. *Приклад вживання слова:* Вони застосували соус для барбекю.

барвник ■ (*ч.р.*) Речовина що надає чомусь (здебільшого, їжі) певної барви, кольору, відтінку кольору; пігмент. *Приклад вживання слова:* Буряки мають червоно-фіолетовий колір завдяки наявності барвників – жовтого і пурпурного (бетаніну), пігменту менш стійкого; колір краще зберігається під час теплової обробки цілих буряків у кислому середовищі, тому при варінні і тушкуванні буряків досить часто додають оцет.

барило ■ (*с.р.*) Невелика посудина для рідини (найчастіше з дерева) з двома днищами й опуклими стінками, стягнутими обручами. *Приклад вживання слова:* (Дж. Р.Р. Толкін "Гобіт») Він хотів сховатися за пивними барилами в льоху.

→ **барильце** ■ (*с.р.*) Невеличке барило. *Приклад вживання слова:* (з казки) Дивиться – аж повнісінька криничка води, аж через верх ллється, а біля неї стоїть золоте барильце й кухлик.

бароко ■ (з італійської нити *barocco* – примхливий *с.р.*, невідмінюване) Мистецький напрям, стиль у Європі XVI-XVIII сторіччя, який характеризується декоративною пишністю, ошатністю великої кількості оздоблень та примхливістю форм.

→ **бароковий** ■ Оформлений, виконаний у стилі бароко, той, що має відношення до бароко. *Приклад вживання слова:* Бароковий орнамент привертав увагу своєю вагомістю і пишністю.

бартер ■ (з англійської мови: *barter* – обмінювати, давати взамін; *ч.р.*) Обмін товарами без застосування грошової оплати.

бастр ■ (з німецької мови; *ч.р.*) Цукор-пісок жовтого кольору, невисокої якості, який отримують як проміжний продукт при виготовленні цукру-рафінаду.

бастурма ■ (*ж.р.*) Східна страва з грубо нарізаних (часто продовгуватих) в'ялених або смажених шматків м'яса зі спеціями.

батарея ■ (з французької мови; *ж.р.*) 1) (У електриці) Кілька гальванічних елементів або акумуляторів, з'єднаних між собою. 2) Обладнання з кількох з'єднаних між собою однакових частин 3) (У переносному значенні) Ряд будь-яких

однорідних предметів. Кілька (і досить багато) будь-яких однотипних предметів. *Приклад вживання слова:* Своєрідною прикрасою була батарея фужерів та бокалів найпримхливіших форм. ↔ Ввійшов хазяїн, несучи цілу батарею високих скляних кухлів із золотаво-жовтим пілзенським.

батат ■ (з іспанської: ba-tata; ч.р.) – Солодка картопля; багаторічна тропічна трав'яниста рослина родини березкових, бульби якої вживають як їжу, переробляють на консерви, крохмаль, спирт.

батон ■ (ч.р.) Білий хліб довгастої форми.

батончик ■ (ч.р.) Кондитерський виріб у формі палички. *Приклад вживання слова:* Кожному, хто любить шоколадні батончики, сподобається хрусткий вафельний батончик у молочному шоколаді з лісовим горіхом.

бгати ■ 1) Стискаючи в руках, м'яти, згортати, скручувати щось. 2) Певним чином робити з тіста пироги і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Молодиці почали бгати коровай та шишки. 3) Вкладати, втискати щось кудись.

беж ■ (невідмінюване) Світло-коричневого кольору, із кремовим відтінком. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Крем кольору беж Інша назва; бежевий.

безе ■ (з французької мови: baiser; с.р., невідмінюване) Легке тістечко із збитих та запечених яєчних білків із цукром.

бекмес ■ (ч.р.) Згущений сік солодких фруктів; штучний мед. *Приклад вживання слова* Він побачив невеличку піалу з виноградним бекмесом.

бекон ■ (з англійської мови: bacon; ч.р.) Малосольна свинина з туш особливим способом відгодованих молодих свиней. *Приклад вживання слова:* Його традиційним сніданком стала яєчня з беконом. ↔ (За казками Роялда Дейла) Давай візьмемо шматок бекону!

→ **беконний** ■ Той, що має відношення до бекону, або призначений для виробництва бекону.

беліш ■ (або блеш ч.р.) Одна з найдавніших традиційних татарських печених страв – різновид пирогу, який готували з різноманітними начинками: з

шматочків жирного м'яса, риби, овочів чи навіть крупів. Якщо його робили малого розміру, то називали *вак белеш*. *Приклад вживання слова:* Для приготування високих болішів застосовують прісне тісто, якщо печуть тонкі то тісто використовують дріжджове.

бергамот, бергамот ■ (з *турецької через італійську мову*: bergamotto; *ч.р.*) Назва групи столових сортів груші; сорт гібридного дерева – груші. Також це 1) назва невеликого цитрусового ефіроносного дерева, з листя, квіток пагінців та і плодової шкірки якого добувають цінну для парфумерної і кондитерської промисловості ефірну ароматичну олію 2) назва кислосолодкого плоду цього дерева. *Приклад вживання слова:* Груша бергамот. Це був так званий англійський чай з бергамотом.

→ **бергамотовий** запах, **бергамотовий** смак.

бере ■ (*ж.р., невідмінюване*) Назва групи столових сортів груші із соковитим м'якушем.

береза ■ (*ж.р.*) Дерево з гладкою молочно-білою корою, тонким блідо-зеленим листям, збирання соку якого організовується навесні (на стовбурі надрізи робляться, в які вставляють спеціальні пристосування). Березовим дьогтем лікують рани, що довгий час не гояться. Бруньки, молоде листя та сік цього дерева використовують у лікуванні. Березовий сік п'ють як загально тонізуючий напій.

→ **березовий** ■ 1) Виготовлений з берези чи з якоїсь її частини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Утамувати спрагу йому запропонували березовим соком, пояснивши, які цілющі властивості цей сік має. ↔ А березовий сік мені сподобався. 2) Що має відношення до берези.

берсі ■ (*з французької мови*: bersu; *невідмінюване*) Ніжна і приємна на смак не гостра дієтична приправа французької кухні, що складається з попередньо увареного до половини білого виноградного вина, у якому відварюється цибуля (шалот) з додаванням трохи відвареного кісткового мозку, лимону, чорного молотого перцю, петрушки та масла.

бефстроганов ■ (*невідмінюване, ч.р.*) Страва із дрібно посічених

шматочків м'яса (яловичини), трохи обжарених (зразу, але так, що дно сковороди прикрите шматочками цибулі) та тушкованих у сметанно-томатному соусі (на один стакан сметани береться дві столові ложки томатної пасти та одна столова ложка муки). Страва вигадана ще у дев'ятнадцятому сторіччі одеськими кухарями генерала-губернатора графа Олександра Григоровича Строганова. *Приклад вживання слова:* Йому подали порційний бефстроганов.

бешамель ■ (з французької мови: *bechamel*; ж.р.) Приправа, соус із молока або вершків з яйцями та борошном, яким поливають м'ясні, рибні чи інші страви. *Приклад вживання слова:* У меню була риба під соусом бешамель.

бешбармак ■ (ч.р.) У тюркських народів – національна страва із дрібно нарізаної баранини, вимішаної зі шматочками прісного тіста та звареної у бульйоні. *Приклад вживання слова:* Невдовзі ми отримали-таки нагоду скуштувати бешбармаку.

бешкетний ■ (ч.р.) 1) Схильний до безчинства, бешкетування, сварок, колотнеч. 2) Грубий, непристойний. *Приклад вживання слова:* Публіка тут більше бешкетна, але ми вміємо підтримати пристойний порядок.

биток ■ (ч.р.) → битки (множина) Кругла котлета з рубленого м'яса, також (інколи) відбивна. *Приклад вживання слова:* (За Панасом Мирним) Книш захотів битків у сметані, Проценко – перепілки, а Рубець здався на їх: хай чого хочуть, того й дають, аби скоріше.

бичок ■ (ч.р., однина; множина → бички) Невелика головата морська риба.

біб ■ (ч.р., однина ; множина – боби) 1) Однорічна городня рослина, що має в стручках поживні плоди, 2) Плоди цієї рослини. 3) Дрібний плід чи стручок деяких городніх і польових культур із родини бобових.

→ **бобовий** ■ Той, що має відношення до бобів, приготовлений переважно з бобів. → Бобові (рослини). *Приклад вживання слова:* Відварюють бобові, додають підсмажену на оливковій олії цибулю, подрібнений часник, нарізані петрушку та кріп, на кінчику ножа кандарі й сіль, тушкують зо п'ять хвилин.

бігос, бігос ■ (ч.р.) Тушкована капуста з шматочками ковбаси та м'яса. *Приклади вживання слова:* Бігос – традиційна страва польської кухні.

бігмак ■ (ч.р.) Багатошаровий закритий фірмовий бутерброд у закладах швидкого харчування (мережі «Макдоналдз», у якій і почалось активне використання цього слову, та інших) розрізана навпіл булка з гарячою котлетою, овочами, зеленю.

бідермаєр ■ (ч.р.) Назва стилю західноєвропейського вжиткового мистецтва (у меблярстві, одязі тощо) ХІХ сторіччя, який спрощував вимоги, форми ампіру і характеризувався більшою простотою, практичністю, зручністю. *Приклад вживання слова:* Цей портрет відомого гурмана ніби ілюстрував панування стилю бідермаєр.

бізнес ■ (з англійської мови: business; ч.р.) 1) Комерційна, економічна, біржова або підприємницька діяльність, спрямована на отримання прибутку. 2) Будь-яка діяльність, що приносить прибуток чи якусь інші особисту вигоду.

бізнесмен ■ (ч.р.) Людина, яка займається комерційною діяльністю, бізнесом. Підприємець.

бізнес-план ■ (ч.р.) Спеціальний план комерційної або підприємницької діяльності, скерованої на отримання прибутку. *Приклад вживання слова:* Нам слід було дотримуватись бізнес- плану.

біла ікра ■ Ікра виноградних равликів у вигляді шариків молочного кольору, більшого розміру, ніж солоні лососеві ікринки, схожа за смаком на чорну ікру. *Приклад вживання слова:* (З інструктажів) Перша ферма-теплиця для випуску білої ікри була створена завдяки французькому кулінару Жану- П'єру Фаранку, і в тисяча дев'ятсот вісімдесят дев'ятому році дала вже триста кілограмів ікри.

білицна ■ (ж.р.) 1) Вироби з тканин (переважно білі) для одягання на тіло або для побутових потреб (на постіль і т. ін.) 2) Хижа прісноводна промислова риба.

білий гриб ■ Один з кращих їстівних грибів, боровик.

біле м'ясо ■ М'ясо, придатне для дієтичного харчування (курятина, телятина і т. ін.)

білок ■ (ч.р.) 1) Густа напівпрозора маса пташиного яйця, що

використовується в кулінарії. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Білки в пісочне тісто я не додаю. 2) Складна хімічна сполука, органічна речовина, яка є основною складовою частиною клітин організмів, білковина. Білки (множина) один з основних «будівельних» матеріалів нашого організму. З ними пов'язане здійснення головних проявів життя: обміну речовин, здатності до росту. Організм володіє лише незначними білковими резервами. Єдиним джерелом утворення білків в організмі є амінокислоти білків їжі. Тому білки незамінні в щоденному харчуванні людини будь-якого віку. Найбільше білків у продуктах тваринного походження: приблизно у 100 г яловичини – 20 г білків, у 100 г риби – 18 г, у 100 г білка яєць – 13 г, сиру – 19 г. *Приклади вживання слова у такому значенні:* Кількість білків у добовому раціоні має залишатися достатньою (не менш ніж вісімдесят п'ять - сто грамів). ↔ Чимало білків є в деяких рослинних продуктах: бобових, крупах, капусті, картоплі тощо.

білувати ■ Обробляти тушу забитої тварини чи (*рідше*) птиці (зняти, зрізати шкуру, викинути нутрощі і т. ін.).

білування ■ (с.р.) процес обробки туші забитої тварини. *Приклад вживання слова:* (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Небагато було б з нього пуття при білуванні кролів чи нарізанні м'яса, адже гобіт звик одержувати від різника все готовеньке - тільки смаж чи вари.

більйон ■ (*ч.р.*) Назва числа 1 000 000 000 (*тобто* 10^9) і його цифрового позначення, тисяча мільйонів.

біолакт ■ (*з грецької мови: bios - життя; ч.р.*) Продукт дитячого харчування, який виготовлений із незбираного молока і містить біологічно активні речовини.

бісквіт ■ (*з французької мови; ч.р.*) Солодке пухке бездріжджове печиво. *Приклад вживання слова:* Вана нам принесла рецепт шоколадного бісквіта.

бісквітний ■ 1) Той, що має відношення до бісквіта. 2) Призначений для виробництва бісквіта. *Приклад вживання слова:* Бісквітне тісто можна приготувати двома способами: холодним і заварним.

біскю ■ (*з французької мови: bisque; невідмінюване*) Страва французької

кухні (каталонської і корсиканської), що готується з ракоподібних (омарів, крабів, креветок, лангустів), зварених у суміші вершкового і рослинного масла з сухим білим вином і прянощами (цибуля, майоран, порей, лавровий лист, чебрець чорний перець, базилік, селера).

бістро ■ (з французької мови; *с.р.*, невідмінюване) Невеличкий ресторан швидкого обслуговування, як правило, зі столами-стійками. *Приклад вживання слова:* У нього вже було своє улюблене паризьке бістро.

біфун ■ (*ч.р.*) Японська локшина з рисової муки з додаванням картопляного крохмалю.

біфштекс ■ (*ч.р.*) Кулінарний виріб із м'яса – шматок відбитої смаженої яловичої вирізки. *Приклад вживання слова:* Вона придбала напівфабрикат біфштексу, і залишалося лише його обсмажити.

блан (з французької мови: blanc – білий) ■ 1) Біле м'ясо курки і крильця. 2) Відвар з води, муки, лимонного соку і солі.

бланкети ■ 1) Нарізане рівними смугами, прямокутними шматками тісто (сире чи спечене), призначене (як напівфабрикат) для виготовлення тістечок, печива і т. ін. 2) Продукти, нарізанні шматочками якоїсь певної форми.

бланманже, бламанже ■ (з французької мови: *blanc-manger*; *с.р.*, невідмінюване) Непрозоре желе з вершків або мигдалевого молока (*а також* - яєць, манної чи іншої крупи або муки, желатину, цукру, прянощів чи ароматизаторів). *Приклад вживання слова:* А на десерт ми замовимо їх фірмове бланманже.

бланшувати ■ (з французької мови: *blanchir* – мити, ошпарювати окропом) Обварювати, проварювати або обробляти парою овочі або фрукти. *Приклад:* Зелень вимити, нарізати шматочками, пробланшувати хвилину у киплячій воді й охолодити в холодній.

→ **бланшування** ■ (*с.р.*) Обварювання, проварювання або оброблення парою овочів або фруктів перед консервуванням, або щоб запобігти їх потемнінню. *Приклад вживання слова:* Не забудемо про бланшування плодів.

→ **бланшований** ■ Який бланшували. *Приклади вживання слова:*

Бланшована овочева суміш, бланшовані яблука *тощо*.

блендер ■ (ч.р.) Пристрій для подрібнення або змішування харчових продуктів. *Приклад вживання слова:* Блендер цієї фірми працював майже беззвучно.

бльо ■ (з французької мови: bleu – блакитний) Термін, що означає в кухні Європи перший ступінь обжарювання: трішки обжарений, або обжарений тільки зовні (а в середині майже сирий). *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* До ступеню бльо жарять лише м'ясо найвищого сорту або ніжні овочі (наприклад, цвітну капусту).

блюдо ■ (с.р.) Широка посудина, в яку кладеться або насипається страва.

блюдце, блюдечко ■ (с.р.) 1) Чайний посуд, який ставлять під чашку або склянку. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Дж. Р.Р. Толкін)* Метнувся в кухню, миттю поставив чайника на вогонь, а на столі з'явилися ще одна чашка, блюдце й кілька коржиків. ↔ *(За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Забряжчали ложечки, задзвеніли стакани та блюдечка, застукотіли шухляди. 2) Невеличке блюдо, посуд, в який кладеться або насипається страва. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською)* На трохи більшому блюдечку лежав посипаний цукром тоненько нарізаний лимон.

блю пойнтц ■ (невідмінюване) Маленькі устриці, які (здебільшого) подають сирими.

бляха ■ (ж.р.) 1) (однина) Листове залізо, зазвичай покрите оловом або цинком. 2) Пряжка, значок і т. ін., зроблені з такого заліза або з іншого металу, металева пластинка для прикраси.

→ **блящаний** ■ Зроблений з бляхи. *Приклад вживання слова: (За П. Загребельним)* Хлопець зачерпував з лантуха бляшаним, вичовганим до блиску шполиком саме стільки горішків, скільки просив покупець, і кидав через плече точно на шальку терезів так влучно і уміло, що жоден горішок не падав на землю.

бляшанка ■ (ж.р.) Посуд – банка або коробка з бляхи. *Приклад вживання: (Василь Кожелянко)* Дмитро не відповів, вийняв з валізи пляшку французького коньяку, румун дістав бляшанку португальських сардин.

богема ■ (з французької мови: *bohème* – за назвою роману Анрі Мюрже «Життя богеми» (1848 р.); ж.р.) 1) Так інколи називають творчу інтелігенцію, яка не має постійного джерела матеріального забезпечення і веде невпорядкований спосіб життя. Богемник. 2) У переносному значенні це слово також вживають для назви безладності та неорганізованості у побуті, які приписують представникам цієї творчої інтелігенції.

богемник ■ (ч.р.) Представник творчої інтелігенції, не має постійного джерела матеріального забезпечення і веде невпорядкований спосіб життя. *Приклад вживання слова: (Микола Петренко) Нинішнім богемникам це видається дивним. ↔ (Микола Петренко) Яке ж було обурення старого богемника, коли він побачив проліски і нічого більше.*

богемський криштал ■ (від Богемія, *Bohemia* – давня назва Чехії) Криштал особливого гатунку, а також посуд, художні вироби з такого кришталю.

бодян ■ (ч.р.) Запашна трав'яна рослина, використовується при виготовленні екстрактів, настоїв тощо. *Приклад вживання слова: (За І.П. Котляревським) Горілочку пили не тютюнову і не пінну, а третьопробну перегінну, настояну на бодян, в ній був і перець і шафран.*

бойкен ■ (ч.р.) Зимовий сорт яблуні з великими світло-жовтими кисло-солодкими яблуками, а також самі ці яблука.

бокал ■ (ч.р.) Скляна або кришталева посудина для вина, схожа на чарку, але більша; келих.

бомонд ■ (ч.р.) Вишукане аристократичне товариство; (з відтінком іронії) вибране товариство.

бонбоньєрка ■ (з французької мови: *bonbonniere*; ж.р.) Вишукана коробочка, вазочка дня цукерок. *Приклад вживання слова: У руці вона тримала невеличку бонбоньєрку, з якої доставала маленьку пастилку.*

бон-філе ■ (з французької мови; с.р., невідмінюване) М'ясо цілим шматком.

боракі ■ (невідмінюване) Вірменська страва, яка дещо нагадує пельмені, що схожі на стаканчики з тіста (у каструлі стоять щільними рядами), у яких

зверху видно начинку (фарш для неї має бути обжарений). Відварюються у невеликій кількості суміші міцного бульйону та масла під щільно закритою кришкою на невеликому вогні хвилин п'ятнадцять – двадцять, після чого обжарюють на сковороді (їдять з підливою, яку готують з кислого молока та тертого часнику).

бордо ■ (*с.р., невідмінюване*) 1) Сорт червоного вина. 2) Вживається як прикметник, що означає теж саме, що і слово «бордовий».

бордовий ■ Темно-червоний. *Приклад вживання слова:* У оформленні зали були застосовані всі можливі варіації бордового кольору.

бордолез, бордолез ■ (*ч.р. або невідмінюване*) 1) Назва соусу, до складу якого входить спасерована в оливковому маслі мілко нарізана цибуля, червоне вино (*традиційно – бордо*), перець, тім'ян, лавровий лист, кістковий мозок (яловичина) та готовий коричневий соус (чи такі ж продукти, які використовуються для приготування коричневого соусу). Інша назва: соус бордоський. 2) Частина назви кількох страв, що пов'язуються з певною місцевістю у Франції (Бордо) чи із застосуванням вина Бордо. Інший варіант частини назви: «у стилі Бордолез».

бордюр ■ (*з французької мови; ч.р.*) 1) Облямівка, смужка по краях тканини, шпалер тощо. 2) Вузька смуга низкорослих густо насаджених кущів, квітів, якими прикрашають з обох боків доріжки, облямовують газони, клумби тощо. 3) Бар'єр із каменю, що відокремлює проїжджу частину дороги від узбіччя тротуару чи взагалі такий бар'єр. 4) Прикраса з овочів, тіста і т. ін. у вигляді смуги, облямівки.

боржом, боржомі ■ (*ч.р., невідмінюване*) Лікувально-столова мінеральна вода. *Приклад вживання слова:* Стюардеса запропонувала пляшку боржомі.

→ **боржомний, боржомовий** ■ Властивий боржомі, який має відношення до боржомі. *Приклад:* Боржомний присмак коктейлю

борова каша ■ (*ж.р.*) – Каша кухні Калмикії та народів Нижнього Поволжя, що готується з так званої борової крупи, або бору, який називають також чорним просом.

боровинка ■ (*ж.р.*) 1) Літній сорт яблуні. 2) Плоди цієї яблуні – невеликі

світло-жовті з вишнево-червоними штрихами, соковиті, кисло-солодкі яблука.

борошно ■ (с.р.) 1) Продукт розмелювання хлібного і зерна, мука. 2) Порошок з якої- небудь подрібненої мінеральної або органічної речовини.

борошняний ■ Виготовлений з борошна, розмеленого хлібного зерна.

борщ ■ (ч.р.) Українська національна рідка страва, що вариться з посічених столових червоних буряків, капусти з додаванням картоплі та різних приправ. В українській кухні існують різновиди традиційного борщу: червоний (з другої половини XIX ст його почали готувати з картоплею), щавлевий або зелений, «сирий» борщ (варили тільки буряк), холодник або холодний борщ (готували тільки влітку, варячи молоді буряки, які заправляли сироваткою, додавали свіжу зелень петрушки, кропу, цибулі, часнику, круто зварене яйце. *Приклад вживання слова:* (За І.П.. *Котляревським*) П'ять казанів стояло юшки, а в а в чотирьох були галушки, борщу трохи було не з шість. ↔ (За І.С. *Нечуєм-Левицьким*) Візьми ж, моє серце начисти картоплі на борщ, та накриши буряків.

→ **зелений борщ** ■ борщ, що в нього замість буряків і капусти кладеться весняна зелень: щавель, лобода, шпинат, кропива тощо.

ботель ■ (ч.р.) Готель для мандрівників на човнах, яхтах і т. ін. Із спеціально обладнаними причалами.

ботулізм ■ (з латинської мови; ч.р.) Гостре харчове отруєння внаслідок уживання продуктів, заражених бактеріями ботулінус.

боуль ■ (з англійської мови; ч.р.) 1) слабоалкогольний напій, що готується з використанням свіжих фруктів та ароматизується корицею, гвоздиком або лимонною скоринкою і подається у спеціальному боуль-сервізі. 2) назва (*досить поширена*) всіх коктейлів, до складу яких входять свіжі фрукти або фрукти у вині.

боуль-сервіз ■ (ч.р.) Сервіз для боуля; до складу такого сервізу обов'язково мають входити посудина у вигляді кришталевого куба з кришкою, шість або дванадцять прозорих бокалів-бочечок із ручками та мельхіорова або кришталева ложка.

бочка ■ (ж.р.) Велика дерев'яна або металева циліндрична посудина, переважно опукла посередині, з двома плоскими днищами.

брага ■ (ж.р.) 1) Спиртний напій різної міцності, рід пива. 2) Відходи горілчаного виробництва, якими годують худобу.

брак ■ (ч.р.) Це слово має кілька значень, а саме: 1) Те, що не відповідає нормам, стандартам, неякісний товар, продукт виробництва. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Брак у роботі. 2) Сам недолік, пошкодження в предметі чи виробі. 3) Недостатня кількість, нестача чого-небудь, відсутність кого-, чого-небудь. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Брак коштів.

бракувати ■ 1) Не вистачати, не бути в наявності. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок В. Гауфа) Скажіть, чого бракує цій страві, чим вона не вдовольняє вашого смаку? 2) Визнавати незадовільним, низькоякісним. 3) (У переносному значенні) Відкидати, відхиляти, нехтувати.

бракераж ■ (ч.р.) Огляд товару спеціалістами, які визначають їх якість, сортність, відповідність стандартам або технічним умовам і вилучають брак. *Приклад вживання слова:* Бракераж наших виробів.

бракер ■ (ч.р.) Фахівець-товарознавець, офіційно уповноважений на проведення бракеражу.

брез ■ (ч.р.) Жир, який зняли під час варіння бульйону, що містить певну (невелику) кількість бульйону.

брезаола (ж.р.) ■ Відома ще з п'ятнадцятого сторіччя італійська засолена зі спеціями та в'ялена яловича шинка (*здебільшого*) червоно-бордового кольору. Інша назва: «Брезаола делла Валтеллина».

брезерування ■ (с.р.) Спосіб приготування м'яса, коли його спочатку припускають, а потім жарять у брезі в духовій шафі.

бренд ■ (ч.р.) Розрекламована торгова марка.

бренді ■ (*невідмінюване, ч.р.*) Міцний алкогольний напій коньячного типу.

брикет ■ (з фран цузької мови: *brquette – brique – цеглина; ч.р.*) Речовини спресована у формі цеглинки, плитки. *Приклад вживання слова:* Напівфабрикати горохового супу були у брикетах. → Брикетовані. *Приклад вживання слова:* Брикетовані суміші овочів швидко розкупалися.

бринза ■ (ж.р.) Сир з овечого (або суміші овечого і козячого) молока.

Приклад вживання слова: Бринзу піддають тепловій обробці, для чого змішують її з вершковим маслом, загортають у пергаментний папір і прогрівають. ↔ Баниця - це такий болгарський пиріг із бринзою.

брі ■ (*невідмінюване*) У французькій кухні сорт скороспілого м'якого сира.

брік ■ Туніські пиріжки, смажені на оливковій олії (щось на зразок наших чебуреків) з тіста, схожого на те, яке традиційно замішується на вареники, але дуже тонко розкачаного, із різноманітною начинкою. Начинку на щодень готують із картопляного пюре, в яке додають зелень петрушки, варене подрібнене яйце, а на свята – з додаванням вареного білого курячого м'яса, риби; але найскладніша і найулюбленіша з начинок – коли в картопляне пюре вбивають сире яйце, зліплюють тісто по краях і смажать пиріжки так, щоб усередині яйце було, ніби зварене в мішечок.

бріош ■ (ж.р.) Здобна кругла булочка; солодка булочка з дріжджового тіста, що містить велику кількість яєць і масла. *Приклад вживання слова:* Господиня запропонувала свіжі бріоші.

бройлер ■ (*ч.р.*) Відгодоване на м'ясо курча віком 60-70 днів, живою вагою 1,6 – 1,8 кг.

броколі ■ (з *італійської* мови *brossolo*; *невідмінюване, ж.р.*) Однорічна овочева рослина, різновид капусти з м'ясистими паростками, суцвіття яких зрізають у міру їх розвитку.

бронзовіти ■ Набувати кольору бронзи (золотисто-коричневого), виділятися бронзовим кольором.

брошет ■ їжа, приготована на вертелі.

брусниця ■ (*ж.р.*) 1) Багаторічний вічнозелений кущ родини брусницевих з повзучим кореневищем, прямими гілчастими стеблами, овальними блискучими шкірястими листками, білими з рожевим відтінком квітками їстівними плодами, що росте у хвойних і мішаних лісах та на вересових лісових галявинах (зрідка – на торфових болотах). Збирають листя, а також достиглі ягоди, і використовують у лікуванні та кулінарії. Інша назва: бруслиничик. 2) їстівний плід цієї рослини – кругла, спочатку біло-зелена, а після досягання червона ягода, що багата на

вітаміни.

брутто ■ (з італійської мови: brutto – грубий; незмін., у значенні прикметника) Вага товару разом з упаковкою.

брют ■ (незм., у значенні прикметника) Шампанське брют – шампанське з мінімальним вмістом цукру.

бублик ■ (ч.р.) Круглий крендель із заварного тіста, що має форму кільця. *Приклад вживання слова: (з казки) Виходять на узлісся, аж стоїть груша, а на ній бубликів рясно – аж віти гнуться. ↔ (За І.П. Котляревським) Пили горілку і їли бублики, кав'яр.*

бузина ■ (ж.р.) 1) Кущ або невисоке дерево родини жимолостевих з жовто-білими пахучими квітками, зібраними у чималі багатоквіткові плоскі щитки. У лікуванні використовують листки, квітки і ягоди цієї рослини. Народна назва: самбук. 2) Плід цієї рослини соковита чорно-фіолетова ягодоподібна кістянка з трьома – шістьма кісточками, що містить вітаміни, яблучну і винну кислоти. Використовуються і у харчуванні (останнім часом - здебільшого у дієтичному харчуванні), з ягід виготовляють і використовують сироп, повидло, кисіль тощо, але зловживати ними не слід (їх здебільшого лише додають у невеликій кількості, а не роблять основою страви), бо у великій кількості ці ягоди мають легку проносну дію. Ягоди збирають у період цілковитої стиглості - у серпні-вересні.

буженина ■ (ж.р.) Особливим способом приготовлена свинина.

букет ■ (ч.р.) 1) Сукупність ароматичних і смакових властивостей, характерних для певних сортів продуктів. *Приклад вживання слова: У цього вина незвичний витончений букет. ↔ «Ной Класик» дуже м'який, з багатим букетом, що поєднує у собі горіхові і пряні тони та сильний аромат старого портвейну, залишаючи довгий та приємний післясмак.* 2) Традиційне значення: жмут зірваних і майстерно складених докупи квітів.

букет гарні ■ (з французької мови: bouquet garni – збірний букет, букет необхідних приналежностей : ч.р.) Традиційна міжнародна назва поєднання пряних трав, що занурюються у киплячий бульйон у вигляді пучка за п'ять

хвилин до готовності супів (потім виймається, просушується і може використовуватися ще двічі). Приклад вживання слова: *(З усних коментарів)* Буває «малий букет гарні» (лавровий лист, петрушка, селера та кмин), «середній букет гарні» (ті ж трави, до яких ще додаються дві - чо тири пряні травички на вибір, з тих, що використовуються у «великому букеті») та, нарешті, «великий букет гарні» (лавровий лист, петрушка, селера, кмин, базилік, майоран, кервель, естрагон, пімпінелли, розмарин).

буклет ■ *(з французької мови: bouclette - кільце; ч.р.)* Рекламне чи дитяче видання або путівник на одному аркуші, який складається паралельними згинами й не потребує розрізування під час читання. *Приклад вживання слова:* Вона розглядала фото гарно сервірованих страв, що були на цьому буклеті, читаючи вказівки, як їх слід готувати.

булка ■ *(ж.р.)* Хліб із білого пшеничного борошна. *Приклад вживання слова:* *(За Панасом Мирним)* Попенко, запихаючись булкою на увесь рот, так що за обома щоками його наче два кулаки стриміло, усміхнувся очима. ↔ *(За М.М. Коцюбинським)* Вранці Каленик приніс чайник, а під пахвою булку.

→ **булочка** ■ *(ж.р.)* Невеликий борошняний виріб, здебільшого із білого пшеничного борошна. *Приклад вживання слова у такому значенні:* *(За Джані Родарі)* Смачні булочки розсипалися. *(За Джеймсом Крюсом)* Я знаю, що ви розумна жінка, і ваші булочки з родзинками дуже добрі, але тут, певне, сталася якась помилка.

→ **булочна** ■ *(ж.р.)* Магазин, який продає переважно хліб, булки та різноманітні вироби з тіста. *Приклад вживання слова:* Надзвичайно приємний аромат свіжовипечених булочок та хліба «затягував» людей до нової невеличкої булочної.

булочник ■ *(ч.р.)* Власник булочної чи той, хто спеціалізується на виробленні, випічці хлібобулочних виробів. *Приклад вживання слова:* Він завзято пояснював булочникові, як індійці в Південній Америці печуть хліб з кукурудзи.

бульба ■ *(ж.р.)* 1) М'ясисте потовщення на коренях або взагалі на підземній частині рослини. 2) Кулька на поверхні рідини, пухир, бульбашка.

бульйон ■ *(ч.р.)* 1) Чистий відвар із м'яса без овочів та приправ. *Приклад*

вживання слова у такому значенні: Я в обід випив був тільки чашку бульйону в шоферській пивничці. 2) Відвар з овочів, грибів і т. ін. Приклад вживання слова у такому значенні: У борщ на грибному бульйоні варені й нашатковані гриби треба класти одночасно з пасерованими овочами.

бургер ■ (*ч.р.*) Котлета з фаршу із дрібно насіченою зеленню.

бургіньон ■ Той, що має відношення до бургундського вина.

бурдюк ■ (*ч.р.*) Мішок із цілої шкіри тварини для збереження або перевезення вина, води і т. ін.

бутафорія ■ (*ж.р.*) 1) Зроблені з легких і дешевих матеріалів копії справжніх речей (меблів, посуду і т. ін.), що використовують в театрі як предмети сценічного інтер'єру. 2) (*У переносному значенні*) Оманлива видимість, фальш, розраховані на зовнішній ефект. 3) Копії наявних у продажу товарів, спеціально виготовлені для обладнання вітрин, реклами тощо.

бутафор ■ (*з італійської мови; ч.р.*) Майстер, що виготовляє бутафорію чи людина, яка відповідає за бутафорію.

бутерброд ■ (*з німецької мови: butterbrot – хліб з маслом, ч.р.*) Скибка хліба з маслом, ковбасою, сиром або шинкою чи ікрою. *Приклад вживання слова: (Василь Кожелянко) Потім, не кваплячись, з'їв бутерброд. ↔ (З інструктажів) Бутерброди з житнього хліба готують з анчоусами, ікрою лососевих і осетрових риб, сьомгою, білорибицею, а також зі шпиком. ↔ (З усних вражень) Тонкий білий фарфор, срібний піднос з тістечками, другий – з фантастично крихітними бутербродами.*

бутирометр ■ (*з грецької мови: butyron – масло, жир; ч.р.*) Прилад для визначення жирності молока.

бутлегер ■ (*з англійської мови – bootlegger; ч.р.*) У деяких країнах – назва людини, яка всупереч існуючого закону ввозить алкогольні напої і торгує ними.

буфет ■ (*ч.р.*) 1) Шафа для зберігання посуду, столових предметів, закусок, напоїв. *Приклад вживання слова: (Алан А, Мілн) А Пух так пишався своїм подвигом, що опинившись у власній хатці біля власного буфета, мусив перш за все гарненько підкріпитися. 2) Стіл або стійка для продажу закусок і на поїв. 3)*

Невеликий ресторан.

→ **буфетик** ■ (ч.р.) Невеличкий буфет. *Приклад вживання слова:* (За Джеймсом Крюсом) Барон дістав із маленького буфетика дві кришталеві чарочки й налив у них рому.

→ **буфетник** ■ (ч.р.) Той, що обслуговує покупців у буфеті (у місці, де продаються закуски, якась їжа та напої).

бухан ■ (ч.р.) 1) Пшенична або гречана хлібина, взагалі одна хлібина. Буханка. → (зменшувально-пестливе) Буханчик *Приклад вживання слова:* (За І.П. Котляревським) Там лакомини різні їли: буханчики пшеничні білі, кислиці, ягоди, коржі. 2) Стусан, штовхан, штурхан.

→ **буханець** ■ (ч.р.) Невеличкий бухан. *Приклад вживання слова:* (За Панасом Мирним) Купила хрестика, спекла буханця і пішла до сина у неділю.

бучний ■ 1) Розкішний, пишний, гучний, шумливий. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казки) . Влаштували бучне весілля. 2) Урочистий, піднесений (про мову, стиль).

буше ■ (з французької мови; невідмінюване) 1) Слово, що означає повний персонал придворної кухні найвищого рангу – від головного повара до кухарчука (*officiers de la bouche*). 2) (*bouchee*) Назва тістечка з особливого бісквіту (робиться з пшеничної та картопляної муки, цукрової пудри, цедри, ваніліну та великої кількості яєць, з використанням мармеладу, желе або вершкового крему).

бушель ■ (ч.р.) Міра об'єму сипких речовин і рідини у країнах з англійською системою мір: сипких речовин і рідини у Великобританії (дорівнює 36,37 л) і тільки сипких тіл у США (дорівнює 35,24 л) тощо.

бьєн-кюї ■ (з французької мови: *bien cuit* – гарно прожарений; невідмінюване) Термін міжнародної кухні для назви гарно прожареного або пропеченого кулінарного виробу.

бьорр блан ■ (з французької мови: «біле масло»; ч.р.) Французький соус, що готується (здебільшого) з вина, оцту, цибулі (кращий сорт для цього - шалот) та збитого масла.

бьорр нуар, бєр нуар (з французької мови) ■ 1) Французький термін для

обжареного масла. 2) Прожарене вершкове масло с подрібненою пряною зеленню, яке охолодженим подають до жареного м'яса.

В

вага ■ (ж.р.) 1) Важкість предмета, якоїсь істоти, що звичайно визначається зважуванням. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Надмірна вага людини значною мірою обумовлюється зловживанням висококалорійними стравами. 2) (У переносному значенні) Вплив, значення когось чи чогось. 3) Важкий предмет, тягар, вантаж і т. ін. 4) Система мір, застосована у зважуванні. 5) Прилад для зважування. 6) (У фізиці) Сила, з якою нерухоме відносно Землі тіло діє на підпору внаслідок тяжіння.

→ **ваги побутові** ■ Пристрої для зважування, бувають найрізноманітнішими за призначенням і формою: ручні, настільні, підлогові медичні та ін. Вагами користуються щоб ретельніше дотримуватися рецептів приготування страв, тому страви здебільшого бувають смачніші, і господарювати вдається економніше. Як і більшість точних приладів, ваги потребують акуратного ставлення: їх треба оберігати від вологи, бруду та пилу, не застосовувати чашки з іншою метою, крім зважування, не залишати під навантаженням.

вагомий ■ 1) Що має вагу, важкість. 2) (У переносному значенні) Змістовний, авторитетний, переконливий.

важити, важу, важиш ■ 1) Мати певну вагу. 2) Визначати вагу чого-, кого-небудь. 3) (У переносному значенні) Мати значення, значити. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Ваше слово для них багато важить. 4) Розраховувати, сподіватися мата своїм, замірятися, зазіхати. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Важити на чуже майно.

важіль ■ (ч.р.) 1) Простий механізм для зрівнювання більшої сили меншою. 2) (*спеціальне*). Найпростіше знаряддя у вигляді стержня, що може обертатися навколо нерухомої точки опори і служить для піднімання, відважування чого небудь, зрівноважуючи більшу силу за допомогою меншої. 3) (У переносному значенні) Засіб, яким можна надати дії, сприяти розвитку чого-небудь або пожвавити, підсилити діяльність кого-, чого-небудь.

ваза ■ (ж.р.) 1) Різноманітної форми посудина, що використовується для квітів, фруктів, солодоців і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За

творами Т. Осмачки) Вона поставила у склянїм відерці малинового варення, і у великій синій вазі на високій ніжці жовтих солодких та крихких коржиків. 2) Або як декоративна річ.

вакантний ■ (з латинської мови через французьку: *vacans* - вільний) Ніким не зайнятий, вільний (про посаду).

вакханалія ■ (з латинської мови: *bacchanalia*; ж.р.) 1) Давньоримське свято на честь бога рослинності і виноробства Вакса, яке супроводжувалося оргіями. 2) (У переносному значенні) Розгульне бенкетування, безтямне, нестримне пияцтво, оргія.

валуаз ■ (з французької мови; ч.р.) Французький соус, складниками якого мають бути біле сухе вино, червоний м'ясний бульйон та ароматні трави.

Валтасарів бенкет ■ Свято, бенкет напередодні трагедії, нещастя, смерті. Ситуація приреченості, неминучої біди.

валовий ■ Не розділений на складові частини, загальний *Приклад вживання слова*: Валова продукція.

вальдшнеп ■ (ч.р.) Лісовий птах родини куликів, що має темно-рудувате забарвлення, з довгим дзьобом і довгими ногами Валюш, валюшень.

валюта ■ (ж.р.) 1) Грошова одиниця, прийнята за основу грошової системи певної країни (гривня, крона, долар і т. ін.) 2) Золото або срібні гроші, які використовуються в міжнародних розрахунках і забезпечують золотий вміст паперових грошей, що мають обіг у межах даної країни.

→ **вільно конвертована валюта** ■ Національна грошова одиниця, що вільно та необмежено обмінюється на іноземні валюти.

→ **неконвертована валюта** ■ Національна грошова одиниця, що функціонує в межах лише однієї країни і не може обмінюватися на інші іноземні валюти.

вам блан ■ (з французької мови: *vin blanc*) Біле вино – назва, яку використовують деякі знавці французької кухні та французьких вин.

ван руж ■ (з французької мови: *vin rouge*) Червоне вино – назва, яку використовують деякі знавці французької кухні та французьких вин.

ванілін ■ (ч.р.) 4-оксі-3- метоксібензальдегід ($C_8H_8O_3$), білий кристалічний порошок із запахом ванілі, що розчиняється у воді, який одержують штучно, хімічним шляхом і використовують у харчовій та парфумерній промисловості. *Приклад вживання слова:* Ванілін перед вживанням слід розпустити у гарячій воді й додати до тіста всього кілька крапель, бо від надміру ваніліну виробни набирають гіркового смаку.

вані́ль ■ (з іспанської через французьку: vanille; ж.р.) 1) Тропічна повзуча рослина, плоди якої містять ароматичні речовини. 2) Спеціально оброблені ароматичні стручки цієї рослини, які використовують у кондитерському й парфумерному виробництві.

→ **вані́льний** ■ Зроблений із додаванням ванілі, що має відношення до ванілі. *Приклад вживання слова:* Ванільне печиво було смачним.

ванта́жити ■ (недоконаний вид) 1) Наповнювати (машину, вагон, віз і т. ін.) вантажем (товарами, призначеними для перевезення чи перенесення). Для означення протилежної дії: вивантажити, розвантажити. 2) Складати, накладати вантаж (якісь речі, товар) на віз, автомобіль, судно і т. ін. для перевезення.

→ **виванта́жити** ■ (доконаний вид) Витягнути, вийняти вантаж (з вагону, спеціального місця, де він перевозився і т. ін.). *Приклад вживання слова:* (За Джеймсом Крюсом) Він знав, що то вивантажують маргарин «Пальмаро».

варенець ■ (ч.р.) Пряжене молоко, що готується тривалим випарюванням молока (традиційно – у глиняному посуді) у печі так, щоб воно бурхливо не кипіло, але на третину зменшилося і набуло трохи червонуватого кольору, після чого заправляється сметаною (або вершками) і витримується з чотири години у теплому приміщенні.

варений ■ 1) Одержаний унаслідок варіння. 2) Таке, що готувалося за допомогою кип'ятіння.

вареник ■ (ч.р.) Невеликий варений виріб, зліплений з прісного тіста і начинений сиром, чи ягодами, чи капустою, чи картоплею і т. ін.. Вареники (множина) з давніх часів найпопулярніша українська страва. В західноукраїнських регіонах вареники називали «пирого» або «варені пироги». *Приклад вживання слова:* На весілля обов'язково готували вареники. ↔ В давнину вареники наділялися певними магічними властивостями:

оскільки вареник за формою нагадує місяць, йому в народі приписували «функції місяця» – сприяти добробуту і зміцненню здоров'я людини. ↔ Начинки для вареників мали особливі прикмети: так, начинки з круп, бобових, маку повинні були сприяти родючості зелені й розмноженню людського роду; вареники із сиром готували, щоб задобрити духів: добрих – щоб допомагали, злих – щоб не шкодили. Для відварювання вареників каструлю беруть невисоку, широку, щоб їм не було тісно.

варениця ■ (ж.р.) Виготовлений для вареників, розкачаний як коржик шматочок тіста, що його іноді варять і без начинки.

варення ■ (с.р.) Зварені в цукровому сиропі, меді чи патоці ягоди або фрукти. Приклад вживання слова: *(За творами Т. Осьмачки)* Всі стали брати варення та пити чай.

варити, варю, вариш ■ 1) Кип'ятити у воді або в іншій рідині якісь харчові продукти і т. ін, готуючи страву, напій. Готувати за допомогою вогню (обід, вечерю і т. ін.). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Залити водою і варити на повільному вогні, поки не закиплять. *(За М. Петренко)* Були мої супи із шістнадцяти складників, які я варив для друзів раз на місяць. 2) Готувати горілку, пиво і т. ін., застосовуючи ряд процесів, одним з яких є кип'ятіння або випарювання. 3) *(спеціальне)* Виготовляти, розтоплюючи або піддаючи кип'ятінню (смолу, сталь, скло, мило і т. ін.).

→ **варильна панель, варильна поверхня** ■ Різновид побутової техніки, що призначена для того, щоб готувати різноманітні страви комфортно і швидко; існують з одnobічним керуванням та з двома панелями керування. Використовується для приготування їжі замість традиційних електро- чи газових плит. *Приклад вживання слова:* У цієї електричної варильної поверхні не сенсорне, а механічне керування.

→ **варенуха** ■ (ж.р.) горілка, зварена з медом і сухими фруктами та ягодами. *Приклад вживання слова:* *(За І. С. Нечуєм-Левицьким)* Баба поклонилася їм у пояс і обнесла усіх гостей кубками варенухи та подавала пучки калини.

варіант ■ (з латинської мови через французьку: *varians* → *variante*; ч.р.) 1) Один із кількох, різновид, одна з можливих комбінацій. 2) Одна з кількох редакцій якогось твору, офіційного документу тощо.

→ **варіювати** ■ (недоконаний вид) Робити те саме по-різному.

вартість ■ (ж.р.) 1) Виражена в грошах ціна чого-небудь. 2) Позитивна якість, цінність.

→ **додана вартість** ■ Різниця між вартістю товару, виконаної роботи або наданої послуги та вартістю матеріалів, що їх було використано у процесі його виробництва (виконання, надання тощо).

→ **додаткова вартість** ■ Частина вартості товарів, яка створюється внаслідок господарської діяльності.

→ **ринкова вартість** ■ Вартість товарів, послуг, валюти тощо, яка формується в процесі вільного продажу на ринку.

→ **закон вартості** ■ Об'єктивний економічний закон товарного виробництва, за яким вартість товару визначається суспільно необхідною кількістю абстрактної праці, затраченої на виробництво цього товару.

васабі ■ (невідмінюване) Своєрідна японська приправа, яка виготовляється з різновиду коренеплодів хрону, що збираються в гірських долинах та ретельно натираються на акулячій шкурі. *Приклад вживання слова:* У магазинах васабі продається у вигляді порошку або пасти. → Класти васабі приправу слід на кінчику палички не більше ніж з горошину.

ватрушка ■ (ж.р.) Виріб з тіста, що має форму круглого пиріжка з відкритою начинкою.

вафля ■ (ж.р.) → вафлі (множина) Сухе печиво з картатим або фігурним відбитком на поверхні.

→ **вафельний** ■ 1) Зроблений із вафель. 2) Подібний до вафель. 3) Призначений для випікання вафель. *Приклад вживання слова:* Шоколадно-вафельний торт.

вафельник ■ (ч.р.) той, хто випікає вафлі.

вафельниця ■ (ж.р.) 1) Та, хто випікає вафлі. 2) Назва форми для випікання вафель.

вбирати, убирати ■ (недоконаний вид) → ввібрати, увібрати (доконаний вид) 1) Втягати щось усередину, насичуватися чимось. *Приклад вживання слова у*

такому значенні: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Вареник любить масло і сметану: ллєш, ллєш, а він вбирає та вбирає в себе: затє ж як і запечеться в цій приправі – прямо безє! 2) (У переносному значенні) Пом'яшувати, притишувати звук (про ворсисту, пухнасту поверхню). 3) (У переносному значенні) Переймати, запозичувати щось, включати до свого складу. 4) (У переносному значенні) Сприймати органами чуття, уважно, жадібно слухати, дивитися. 5) Нагромаджувати щось у пам'яті, б) (розмовне) Жадібно їсти. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.П. Котляревським) Вбирали січену капусту, шатковану, і огірки, хрін з квасом, редьку, буряки. 7) Рахуючи, вмістити, вкласти у назване число, в якусь міру.

вдарити, ударити ■ (доконаний вид) 1) Спричинити удар, удари, поштовхи. 2) Кинути щось або когось на землю, підлогу і т. ін. 3) (У переносному значенні) Спрямовувати якісь дії проти чогось чи проти когось. 4) (У переносному значенні, розмовне) Швидко і енергійно розпочати якусь дію. 5) (У переносному значенні) Несподівано з'явитися (про якусь думку), б) раптово атакувати ворога чи почали стріляти з вогнепальної зброї. Дзвоном позначати час (про ритмічні удари годинника). 7) Рвучко із силою підняти вгору (про вогонь, полум'я тощо), із силою вирватись назовні (про рідину, повітря тощо), почати бити сильним струменем. 8) (У переносному значенні) З особливою силою вплинути на свідомість, почуття, викликаючи зворушення, жаль, роздратування тощо чи сильно подіяти на органи почуттів людини (про запах, звуки, світло і т. ін.). *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Міцна пахуча варенуха зразу вдарила усім в голову і забила памороки. 9) Раптово викликати певний стан. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Після святкового обіду його було вдарило в сон, і він запропонував випити кави на верандіі. ↔ Він їв з таким апетитом, що його аж у піт вдарило.

вегетаріанство ■ (с.р.) Система харчування людини тільки рослинною й молочною їжею (існують різновиди вегетаріанства, коли обходяться навіть і без молочної їжі та без яєць), без уживання м'яса.

вегетаріанець, вегетаріанець ■ (з пізньолатинської мови через англійську: *vegetarianus/ vegetarian* – рослинний; ч.р.) Людина, яка не вживає м'яса і

харчується тільки рослинною й молочною їжею; послідовник, прихильник вегетаріанства.

веджвудський посуд, веджвуд ■ (з англійської мови: Джошуа Веджвуд – її винахідник) Назва столового посуду (здебільшого – столові сервізи на 6 або 12 персон, а також чайні сервізи та окремі чайники), виготовленого в Англії, що відома своєю міцністю та гарним виглядом (ярка глазур надає блиск і не тускніє), за своєю якістю займає проміжне положення між порцеляною та фаянсом. Інші назви: англійський фарфор, англійський фаянс, королівський фаянс, ясперс, покращений фаянс, флінт-порцелян. *Приклад вживання слова:* (3 усних коментарів) Столовий сервіз, коричневий веджвуд, прикрашає тематичний розпис, що зображає сцени з англійського життя.

Великдень ■ (*ч.р.*) Християнське весняне свято воскресіння Боголюдини – Спасителя світу Ісуса Христа.

→ **великодній** ■ Який стосується Великодня.

великий ■ 1) Значний за розмірами, величиною. Який значно переважає своїми розмірами інші подібні предмети. 2) Значний за кількістю, численний. 3) (*розмовне*) Дорослий, який вийшов з дитячого віку. 4) Який має чималу силу прояву, значну глибину, інтенсивність. 5) Що має важливе значення, надзвичайну силу впливу. 6) Геніальний, загальновідомий, діяльність якого дуже високо оцінена.

вензель ■ (з польської мови: węzeł – вузол; *ч.р.*) Пов'язані між собою або перевиті в малюнок початкові літери власних імен. *Приклад вживання слова:* і на кожній коробці був вензель хазяїна пекарні.

вентиляція ■ (з латинської мови: ventiatio; *ж.р.*) 1) Регульований обмін повітря у закритому приміщенні, що здійснюється за допомогою спеціальних систем і пристосувань та забезпечує необхідну чистоту, температуру, вологість, рухомість повітря. 2) Технічна система для здійснення такого обміну, провітрювання.

→ **вентилювати** ■ (*недоконаний вид*) Провітрювати приміщення, здійснювати вентиляцію.

→ **вентилятор** ■ (ч.р.) Компресорний пристрій, який за допомогою спеціальних лопатей переміщує повітря, сприяючи провітрюванню (здебільшого, приміщення), що також використовується у багатьох виробничих процесах.

вепр ■ (ч.р.) 1) Дикий кабан. 2) Кастрований самець свині, кабан.

верба ■ (ж.р.) Дерево з темно-сірою корою, великими гнучкими прутovidними гілками, ланцето видними загостреними листками і зібраними у прямі сережки квітками, що росте на берегах рік, ставів, вологих луках і лісах. У народній медицині використовують кору обох поширених видів верби (верби білої і верби пурпурової), бо вона містить глюкозиди саліцину, вітамін С та інші корисні речовини. Інші назви: лоза, верболіз, білоліз. *Приклад вживання слова:* Замість звичайного чорного чаю, вона використовувала духмяну суміш кори верби з суницею.

→ **вербний** ■ Що стосується верби.

→ **Вербна неділя** ■ Назва православно-християнського свята, що припадає на неділю за тиждень перед Великоднем.

вергун ■ (ч.р.) → **вергуни** (множина) Смажене в смальці чи олії солодке печиво, що має форму продовгуватих смужечок.

вермішель ■ (ж.р.) Сорт тонкої круглої локшини фабричного виробництва. *Приклад вживання слова:* У нас використовується вермішель із твердих сортів пшениці, і поглядшати від неї неможливо.

вермут ■ (ч.р.) Біле, рожеве або червоне виноградне вино, настояне на ароматичних травах.

вертикаль ■ (ж.р.) Прямовисна лінія, що збігається з напрямом виска (прилад, який складається зі шнурка й підвішеного до нього тягарця, що використовується для вимірювання вертикальності положення)

→ **по вертикалі** ■ Від нижчого за підпорядкованістю підприємства, установи, органу, організації чи особи до вищого або навпаки.

вертикально ■ За напрямом вертикалі, прямовисно. *Приклад вживання слова:* Весь кухонний стіл займали трілітрові банки з вертикально розташованими в них огірочками.

вершки ■ (множина) 1) Густий продукт молока з великим вмістом жиру, одержуваний шляхом відстоювання або сепарування свіжого молока. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Шоколадний пінник подають на стіл із збитими вершками. → (Микола Петренко) Із наїдків варто відзначити пам'ятну й донині закарпатську кулешу з вудженим м'ясом і вершками водночас. → *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З «Шевченківського словника») Саєнко подав йому склянку чаю з вершками. 2) (У переносному значенні) Найкраща частина чогось. 3) (У переносному значенні, іронічне) Найвпливовіша частина суспільства.

вершковий ■ 1) Виготовлений з вершків. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Л. Денисенко) Торт із вигнутими догори пластами тіста, на які бабуся викладала вершкові троянди та фрукти. 2) Те, що стосується верхньої частини чогось, що стосується вершка.

веселковий, веселковий ■ 1) Подібний до кольорів веселки, райдуги. Різнобарвний. 2) Приємний, радісний, який обіцяє щось гарне, добре.

вечір ■ (ч.р.) 1) Частина доби від кінця дня до початку ночі. 2) Вечірнє зібрання гостей з розвагами, частуванням. 3) Публічне вечірнє зібрання, де виконують літературні, музичні і т. ін. твори тощо. 4) Присвячені якійсь події, даті, вшануванню особи і т. ін. громадські вечірні збори. (М. Петренко) Нас заангажували спершу на виступ до студентів, потім спільний вечір.

→ **вечеря** ■ (ж.р.) 1) Споживання їжі ввечері. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Володимира Лиса) Світлана смажила на вечерю картоплю. 2) Страва (чи страви), приготована для споживання ввечері. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І. Потаніною) В такий спосіб ми з подругою утікали від тієї породи чоловіків, котрі вважають, що приємне спілкування й танці - замала платня за вечерю і шампанське. ↔ А там стіл стоїть і вечеря подана – наїдків, яких хочеш.

→ **вечеряти** ■ (недоконаний вид) → **повечеряти** (доконаний вид) 1) Споживати їжу ввечері. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Вечеряли за великим столом з білосніжною накрохмаленою скатертиною, зі столовим сріблом і старим польським сервізом. (За М Гримич) ↔ (За Н. Коробко) Врешті-решт, вона прийшла сюди смачно повечеряти. ↔ (За творами Дж. Р.Р. Толкіна) Не

більше як одне запитання за раз і – жодного, поки я не повечеряю. 2) Споживати якусь певну страву ввечері. Приклад вживання слова у такому значенні: Вечеряли печеною картоплею.

→ **вечірка** ■ (ж.р.) 1) Вечірнє зібрання, гулянка з частуванням у вузькому колі. Приклад вживання слова у такому значенні: А потім пояснював, що робить на цій вечірці в ресторані. 2) (розмовне) Вечірня газета.

взірець ■ (ч.р.) 1) Зразок якогось виробу, матеріалу і т. ін., що дає уявлення про інші подібні вироби, матеріали і т. ін. 2) Те, що може бути наочним прикладом чогось, щось типове. 3) Те, що варте наслідування, видатний приклад чого-небудь.

взірцевий ■ 1) Який може бути зразком для інших, дуже гарний, відмінний. 2) Який є наочним прикладом чогось, що дає уявлення про подібне.

взірчастий ■ Такий, що має візерунки, прикрашений візерунками.

вибагливий ■ 1) Який ставить великі вимоги, вимогливий. 2) Якому важко догодити, дуже розбірливий, примхливий. 3) Який має великі потреби в чому-небудь. 4) Вигадливий, складніший, ніж звичайно.

вибачатися ■ Просити вибачення, усвідомлюючи свою провину. Приклад вживання слова: (Дж. Р.Р. Толкін) «Даруйте!» – вибачився гобіт і поспішив до дверей.

виготівник ■ (ч.р.) Підприємство, установа, організація чи громадянин-підприємець, які виробляють товари для реалізації. Приклад вживання слова: Виготівниками використовувалися сири ементальський та грюер.

вим'я ■ (с.р.) Молочна залоза крупного рогатого скоту, яка використовується як продукт харчування, потребує тривалого замочування (інколи навіть шість годин), тривалого підварювання, а у вареному вигляді відрізняється м'якою консистенцією та приємним смаком. Приклад вживання слова: (З інструктажів) Відварювання вимені триває дуже довго, інколи кілька годин.

виделка ■ (ж.р.) Знаряддя для приймання їжі, що має форму ручки з кількома зубцями. Приклад вживання слова у такому значенні: (Наталія Коробко) Тепер вона длубала виделкою в тарілці й думала тільки про те, як вишукати можливість поговорити з Юлею. ↔ (За Джеймсом Крюсом) Виделка кладеться ліворуч, а ніж

праворуч, вістрям до тарілки. ↔ (За Н. Коробко) Юля взялася до їжі; відправляючи до рота чергову виделку з чудовим поєднанням пекінської капусти, сухариків, ніжної шинки, кукурудзи, оливок і спеціального соусу.

визига ■ (ж.р.) Очищена (здебільшого – висушена) спинна струна з хрящового хребта осетрової риби, що містить до 40% клейових речовин. Розмовний русифікований варіант назви – вязига. *Приклад вживання слова: (З інструктажів) У російській кухні досить популярні пироги, кулеб'яки, розтягаї з визигією.*

вино ■ (с.р.) 1) Напій, отриманий у результаті алкогольного бродіння (ферментації) свіжого виноградного соку, або зав'яленого винограду с мезгою (шкуринкою) або без неї. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач) Ще подайте на стіл найдорожчі вина! ↔ Гарне марочне вино приємно пити саме маленькими ковтками.* 2) Напій з виноградного або з деяких інших ягідних та плодкових соків, що перебродили, набувши певної алкогольної міцності й аромату. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Е.М. Ремарком) Ніжно сяяли бліді свічки каштанів, запаморочливо пахнув бузок, а велике скляне барильце на столі перед нами, повне запашного вина, ясним опалом іскрилося в непевному світлі згаслого дня.*

→ **винний камінь** ■ (ч. р.) Білий порошок, що утворюється при бродінні виноградного соку, і є серед головних інгредієнтів харчової соди і бак-пульверу (пекарського порошку), тому що «піднімає» (при взаємодії з теплом та вологою виділяється вуглекислий газ) тісто; додається як закріплювач при збиванні яєчних білків для тіста, суфле, кексів тощо. Інші назви: винно-калієва сіль, кисла калієва сіль винно-кам'яної кислоти.

→ **винний спирт** ■ Безбарвна рідина з характерним запахом, що добувається для виготовлення алкогольних напоїв та для технічних потреб. Етиловий спирт.

→ **винні шафи** ■ Пристосування, пристрій для збереження вина з професійною системою клімат-контролю, у якому для різного сорти вина передбачена індивідуальна температура.

→ **виноробство** ■ (с.р.) Виготовлення вина з винограду та деяких інших ягід і плодів способом спиртового бродіння. Винарство.

→ **винар** ■ (ч.р.) Власник винної крамниці.

→ **винарня** ■ (ж.р.) Винна крамниця. *Приклад вживання слова:* (Микола Петренко) Тож у винарні коктейль: сто грам коньяку, сто **грам** шампанського. ↔ (Микола Петренко) Пішли ми з плановим редактором Олесем Жолдаком перекусити: саме навпроти оперного театру була гарна винарня.

→ **винарство** ■ (с.р.) Виготовлення вина з винограду й деяких інших ягід і плодів способом спиртового бродіння, виноробство.

виноград ■ (ч.р.) 1) Південна витка кущова рослина з широким листям і вусиками, з плодами, зібраними в грона, 2) Ягоди чи грона цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* ↔ (За К. Ковальською) Ну, ще розрізаний кавун поруч із виноградом, – таке живописне полотно, виконане олійними фарбами, висіло в їдальні дитячого санаторію.

виньяк ■ (ч.р.) Вистояна горілка (близько 40 % міцності), яку виробляють із сирих винних дистилатів і витримують упродовж кількох років у дубових бочках.

випити ■ (доконаний вид) 1) Проковтнути якусь рідину вгамовувати спрагу. 2) Проковтнути ліки (порошки, пілюлі і т. ін.), звичайно запиваючи їх водою. 3) Вжити спиртне, проводити час за питтям горілки, вина і т. ін. *Приклад вживання слова такому значенні:* (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Зайшов у тракти до Кукленчихи, випив, попоїв добре холодцю - і сміливість найшла на мене. 4) Вжити спиртне понад міру, *пиячити*. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Од понеділка до понеділка вип'ємо, куме, гарна горілка!

випікати ■ (недоконаний вид) 1) Тримаючи певний час у гарячій печі, духовці, виготовляти хліб та інші вироби з тіста. 2) Пропікати достатньою мірою, доводити до готовності. 3) Знищувати вогнем або чим-небудь розпеченим. 4) Робити знаки чим-небудь розпеченим, випалювати.

→ **випікання** ■ (с.р.) Дія, процес, коли щось випікають. *Приклад вживання слова:* Щоб надати виробам гарного зовнішнього вигляду, за дві-три хвилини до випікання двічі змастіть їх яйцем, змішаним з невеликою кількістю

води.

випічка ■ (ж.р.) 1) Спосіб або якість випікання. 2) Процес, коли випікають щось, тримаючи певний час у гарячій печі, духовці. Так виготовляється хліб та інші вироби з тіста. 3) (*розмовне*) Випечений, спечений виріб із тіста.

→ **випік** ■ (ч.р.) Випечений, спечений виріб.

випорожняти ■ Повністю видаляючи щось звідкись, робити порожнім.

вирізка ■ (ж.р.) 1) Відокремлення ріжучи від чого-небудь або виймання, видаляння з чогось, звідкись. 2) Прорізаний отвір або заглибина певної форми. 3) М'ясо вищого гатунку, вирізане з туші біля хребта.

виробляти ■ (*недоконаний вид*) → виробити (*доконаний вид*) 1) Виготовляти щось, робити якісь речі, предмети і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Проскурниця звеліла Мелашці помити руки і поставила її в кінці стола виробляти проскури. 2) Надавати певної форми чомусь. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І. С. Нечуєм-Левицьким)* Білі й чорні руки бігали по тісті, виробляли шишки, викачували, розкачували довгі качалочки, розпліскували, вирізували зубчиками. 3) Створювати, складати, визначати в певних рисах. 4) Набувати чогось, розвивати, удосконалювати певні якості, особливості і т. ін. в якомусь напрямку працею, вправами, силою волі тощо. 5) Виконувати певну кількість роботи. 6) Виснажувати, вичерпувати. 7) (*тільки недоконаного виду*) Робити щось незвичайне, несподіване.

витоплювати ■ (*недоконаний вид*) → витопити (*доконаний вид*) 1) Спаливши якесь паливо в печі, грубі і т. ін., нагріти приміщення або зготувати при цьому страву. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Здорова піч була вже витоплена й пашіла вогнем, 2) Нагріваючи сало, вощині виділяти жир, віск. 3) Добувати, виокремлювати метал, розжарюючи руду.

витрати ■ (*множина*) 1) Гроші, кошти, витрачені на щось. 2) Якась кількість чогось використаного. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З пояснень до програмного забезпечення для закладу громадського харчування)* Склад страв, що збирається в табличній частині звіту, може бути відкоригований стандартними методами, а роздрукована форма цього документа є звітом про

витрату продуктів.

→ **накладні витрати** ■ Додаткові витрати коштів на управління, організацію виробництва, утримання приміщень та обладнання.

в^итяжка ■ (ж.р.) 1) Пристрій, який усуває неприємні запахи і випари, очищуючи повітря на кухні. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Режим «Залишковий хід» забезпечує роботу витяжки на першому ступені потужності протягом десяти хвилин після вимикання, що гарантує вам повне очищення повітря на кухні. 2) Пристрій, що вентилює закрите приміщення, повітря якого насичене отруйними газами. 3) Речовина, препарат виготовлений обробкою рослинних або тваринних тканин певними рідинами (спиртом, ефіром, водою і т. ін.), екстракт.

в^ишкварка ■ (ж.р.) → вишкварки (*множина*) 1) Добре просмажені шматочки сала і залишки від сала після витоплення з нього жиру. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) «Як поставиш до вогню борщ та кашу, то вимети хату та накришиш сала на вишкварки до каші,» в порядкувала Кайдашиха. 2) (У переносному значенні, зневажливо) Про надто гарячу в поведінці людину або про слабосилу людину.

в^ишня ■ (ж.р.) 1) Плодове дерево (іноді кущ) звичайно з довгими тонкими гіллячками, на яких визрівають ягоди, і цілісним темно-зеленим листям. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Густі високі вишні зовсім закривали од вулиці вікна й стіни, наче густий ліс. 2) Соковита їстівна темно-червона (рідше, яскраво-червона) ягода з кісточкою – плід цього дерева (куща). *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джанні Родарі) Час від часу вони надібували зацукровані вишні.

→ **вишні́вка** ■ (ж.р.) Вишнева наливка. *Приклад вживання слова:* А тепер дайте мені склянку вишнівки.

в^ишуканий ■ 1) Добірний, зроблений з тонким смаком. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Із телевізійної передачі) Страви вишукані, виконані з фантазією, але головне – дуже смачні і користуються заслуженою популярністю в гостей. ↔ (З казок В. Гауфа) Чи зумієш ти зварити ці вишукані страви? ↔ (За Н. Коробко) Сьогодні їй хотілося вишуканої їжі, найекзотичнішої,

незвичайної. 2) Що характеризується витонченістю, досконалістю, елегантністю.

віандот ■ (ч.р.) → **віандоти** (множина) М'ясо- яєчна порода курей із трояндоподібним гребенем і переважно білим оперенням.

вівсяний ■ 1) Виготовлений із зерен вівса або з продуктів його обробки (борошна, круп). *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач) Все овес та овес щоранку – скільки мене можна вівсяною кашею частувати?* 2) Що має відношення до вівса. 3) Кольору соломи вівса, світло-жовтий.

вівсяник ■ (ч.р.) Хліб, корж із вівсяного борошна.

вівсянка ■ (ж.р.) 1) Борошно або крупа, виготовлені з вівса. 2) Вівсяна каша або юшка. 3) Вівсяна солома. 4) Маленький перелітний жовтогрудий птах ряду горобиних.

вівця ■ (ж.р.) 1) Невелика свійська тварина, яка дає вовну, м'ясо, молоко. Самка барана. 2) *(У переносному значенні) Про покірну лякливу людину.*

відбивний ■ Який виготовили з м'яса, відбиваючи його, щоб стало м'яким. *Приклад вживання слова: Відбивні котлети були незвичної форми.*

→ **відбивна** ■ (ж.р.) Виготовлений з м'яса, що стало м'яким завдяки відбиванню, виріб. *Приклад вживання слова: Свинячій відбивній незвичний цікавий присмак надає наша суміш травичок.*

відварювати ■ (недоконаний вид) Варінням доводити до готовності (картоплю, м'ясо, рибу і т. ін.).

→ **відвар** ■ (ч.р.) Рідина, в якій щось варилося. *Приклад вживання слова: Після цього відвар проціджують.*

→ **відварний** ■ Що його виготовлено відварюванням. *Приклад вживання слова: (За казками Роялда Дейла) У Боггіса були відварні курчата з галушками.*

відвідувач ■ (ч.р.) Той, що ходить, їздить до когось, кудись, буває в когось, десь, що систематично ходить кудись (у музеї, чи якийсь певний музей, ресторан і т. ін.). *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) Усі відвідувачі ресторану уважно, напружено стежили за всіма тими готуваннями.*

відвідувачка ■ (ж.р.) Та, що ходить, їздить до когось, кудись, буває в когось, десь, що систематично ходить кудись (у музеї, чи якийсь певний музей,

ресторан і т. ін.). *Приклад вживання слова:* (Наталія Коробко) Бармен у безкозирці й тільнику віддав честь новій відвідувачці.

відеоінформація ■ (ж.р.) Зображення, зафіксоване на магнітній стрічці, кіноплівці, фотознімку чи оптичному диску, з яких воно може бути відтворене.

відеоматеріал ■ (ч.р.) 1) Відеозапис, що є демонстраційним матеріалом, який використовується з навчальною метою. 2) Відеозапис реальних подій, фактів, випадків, пригод тощо. 3) Будь-який неопрацьований і не змонтований фахівцями відео запис.

відеомонтаж ■ (ч.р.) Опрацювання, монтування відео матеріалу, у наш час здебільшого з використанням сучасних комп'ютерних програм.

відеотека ■ (ж.р.) Зібрання відеокасет, відео стрічок, відео плівок, а також місце їх зберігання.

відеотермінал ■ (ч.р.) Пристрій для дистанційного вводу чи виводу інформації в обчислювальних системах, устаткований екраном візуального контролю.

відкорковувати ■ (недоконаний вид) → відкоркувати (доконаний вид) Витягати корок і т. ін. із шийки пляшки тощо. *Приклад вживання слова:* (За С. Харченко) У центрі журнального столика поставила пляшку «Дон Периньон» – шампанське має відкорковувати лише чоловік.

відчувати ■ (недоконаний вид) → відчутти (доконаний вид) 1) Мати здатність сприймати щось, реагувати на щось. 2) Сприймати явища навколишнього світу за допомогою органів чуття організму, що реагують на зовнішні подразники. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Л. Денисенко) Він наливає їй божоле: «Пий і кажи, що відчуваєш». 3) Переживати якість почуття. 4) Сприймати інтуїцією, чуттям щось. 5) Почуватися. 8) Розуміти, усвідомлювати щось.

візок ■ (ч.р.) 1) Невеликий за розміром засіб для пересування чи перевезення чогось на чотирьох колесах з кінною, воловою і т. ін. тягою). 2) Невелика коляска, в якій возять маленьких дітей. 3) Пристрій на чотирьох або двох колесах для ручного перевезення невеликих вантажів. *Приклад вживання*

слова у такому значенні: (За казками Вікторії Ярош) Біля дітей стояв Найголовніший Кіт у мережаному фартушку із візком морозива, і, не дочекавшись відповіді, поклав у блискучі креманки різнобарвні кульки. 4) Механічний пристрій для перевезення людей, вантажів.

візуалізація ■ (ж.р.) Подання процесу або фізичного явища у формі, зручній для зорового сприйняття. *Приклад вживання слова:* Візуалізація процесу приготування соусу.

візуальний ■ Який здійснюється безпосередньо очима або за допомогою оптичних приладів. *Приклад вживання слова:* Достатньо лише візуального спостереження.

вікторіанський ■ 1) Пов'язаний із культурними традиціями доби правління англійської королеви Вікторії (1837-1901). 2) Вишуканий, претензійний, дещо манірний. *Приклад вживання слова:* Там все було у вікторіанському стилі: і оформлення зали, і меню, і одяг та поведінка офіціантів.

вільком ■ (ч.р.) Спеціальний вітальний кубок для пива.

вінегрет, вінегрет ■ (з французької мови; ч.р.) 1) Холодна страва з дрібно нарізаних овочів, приправлена олією, оцтом і т. ін. 2) (У переносному значенні) Про суміш різних предметів, понять, стилів і т. ін., усяка всячина.

ВІП... ■ (з англійської мови: VIP – very important person – «дуже важлива персона») Перша частина деяких складних слів, яка вказує на зв'язок з особливо важливими, впливовими або дуже відомими людьми (відомим діячами культури та мистецтва, впливовими політиками, бізнесменами і т. ін.).

віртуальний ■ 1) Який не має фізичного втілення або відрізняється від реального, наявного, від такого, що існує. 2) Який може або повинен виявитися за певних умов, можливий. 3) Створений засобами комп'ютерної графіки.

віртуоз ■ (ч.р.) Людина, що досягла найвищого ступеня майстерності в якійсь справі; митець.

віск ■ (ч.р.) 1) Пластична маса жовтого чи білого кольору, яку виробляють бджоли для стільника. 2) Якісно близька до бджолиного воску маса мінерального або рослинного походження.

віскі ■ (с.р., невідмінюване) Міцний алкогольний напій із жита або кукурудзи та ячмінного солоду.

вітамін ■ (ч.р.) → **вітаміни** (множина) Органічні речовини, які належать до незмінних факторів харчування людини та тварин і брак яких зумовлює розлади організму. Недостача якогось вітаміну в їжі шкідливо відбивається на загальному стані організму і призводить до захворювання окремих органів. Одні з вітамінів розчиняються у воді, інші – лише в жирах. Так вітамін С («це») та вітамін групи В («бе») розчинні у воді, а вітамін А, D («де»), Є у жирах.

→ **вітамінізація** ■ (ж.р.) Насичення, збагачення чогось вітамінами. Введення вітамінів у їжу в організм. *Приклад вживання слова:* Вітамінізація їжі.

вітамінізувати ■ Насичувати, збагачувати вітамінами. *Приклад вживання слова:* Вітамінізувати раціон.

→ **вітамінізовані вина** ■ Десертні і міцні вина, збагачені вітамінами (здебільшого вітаміном С [«це»]), які почали розроблятися у СРСР в часи другої світової війни для використання у деяких шпиталях (використовувалися у м. П'ятигорську).

вітлуф ■ (ч.р.) Однорічна трав'яниста рослина, різновид салатного цикорію.

вітольє ■ (невідмінюване ч.р.) 1) Спеціаліст, що розуміється на сигарах, здебільшого, службовець спеціалізованого магазину або відділу магазину чи іншого закладу. 2) Гарний знавець особливостей і тонкощів інших сортів сигар.

вітрина ■ (ж.р.) 1) Спеціально обладнане вікно в крамниці з виставленими в ньому для демонстрації товарами. Вікно (полиця, стенд) в кондитерській, кафе, ательє тощо з виставленими зразками продукції, страв і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Михайла Слабоштицького) Стемніле місто зацвіло ліхтарями, вітринами й вікнами будинків. 2) Спеціально обладнане місце (дошка, скринька, стенд тощо) з виставленими експонатами, газетами, оголошеннями та ін.

вогонь ■ (ч.р.) 1) Розжарені гази, що виділяються під час горіння й світяться сліпучим світлом, полум'я. Також багаття. *Приклад вживання слова у*

такому значенні: Як тільки поїли, дідусь залив вогонь, узяв із собою ціпок, і вони рушили в дорогу. 2) Місце, на якому (чи у якому) печуть, готують щось. Приклад вживання слова у такому значенні: Не ставте пиріг відразу в духовку на великий вогонь, бо верхня кірочка відразу запечеться і не дасть сходу. ↔ (З казок В. Гауфа) Тоді стара швиденько зняла горщик з вогню, висипала юшку в срібну тарілку і поставала перед Якобом. 3) Світло сонця, освітлювальних приладів тощо. 4) (У переносному значенні) Пристрасть, запал, душевне піднесення, натхнення.

ВОК, ВОК-СКОВОРОДА ■ Кругла глибока китайська сковорода з випуклим дном дуже маленького розміру, готувати в якій необхідно на дуже сильному вогні і весь час переміщаючи і перемішуючи порізані на невеличкі однакові шматочки інгредієнти. Вважається, що завдяки таким особливостям приготування, їжа готується швидко, стає більш ароматною та більш хрусткою (ніж при жаренні на звичайних сковородах, до яких звикли європейці) і зберігає корисні речовини (особливо в овочах), потребуючи використовувати жиру менше – все це відповідає вимогам сучасних уявлень про «здорове харчування». *Приклад вживання слова: (З інструктажів) М'ясо і птицю перед обжарюванням у вок маємо нарізати невеличким кусочками поперек волокон і замаринувати. ↔ Якщо ви зразу загрузаєте у вок-сковороду надто багато продуктів, це знижує температуру жаріння, і овочі стають менш хрусткими.*

ВОЛОВАНИ ■ (*множина*) Маленькі «корзиночки» із дріжджового листкового тіста для наповнення різним фаршем.

ВОЛОСЬКИЙ ГОРІХ ■ 1) Південне горіхове дерево. 2) Плід такого дерева. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) Купив великий такий шмат торта, із кремом, із вишнями зверху, а посередині – половинка волоського горіха. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Молоді дівчата ще розтяти пальчиками два коржі, розмазали по них м'яті яблука і потрусили плачинду зверху зернами з волоських горіхів, ще й залили їх густою патокою.*

ВОЛОШКА ■ (*ж.р.*) 1) Однорічна або дворічна сіро-пухнаста трав'яниста рослина родини складноцвітих з гілчастим стеблом, ланцетолінійними листками і квітками зібраними у суцвіття. 2) Квітка цієї рослини, точніше – квітки, зібрані у суцвіття-кошики на довгих ніжках, крайові квітки лійкоподібні, сині,

нерівномірно п'ятизубчасті, а середні – трубчасті, фіолетові, з тичинками і маточкою. Квітки містять глюкозиди, мінеральні солі і ефірні олії, застосовуються медициною (здебільшого для лікування хвороб печінки та жовчного міхуру) та додаються у фіточаї і різноманітні купажі (суміші чорного, зеленого чаїв, пелюсток квітів і т. ін.). *Приклад вживання слова у такому значенні:* А із решти наробили волошок та прикрасили збоку, немов віночком.

вправний ■ 1) Який має певні навички, уміє щось добре й швидко робити. 2) Який досконало опанував якусь професію, набув певного вміння і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок В. Гауфа) Ви, шановний сніданковий кухарю, тямущий і вправний кулінар, але вибачте, так чудово зварити ні датської юшки, ні гамбурзьких галушок ви не зможете! 3) Спритний. 4) Добре натренований.

вуглевод ■ (ч.р., однина) вуглеводи (множина) Дуже поширена в природі група багатоатомних спиртів (цукрів, целюлози, крохмалю, глікогену тощо), потрібних для життєдіяльності тварин і рослин Основна функція, яку виконують вуглеводи їжі – постачання організму енергією. Тому потреба в них зростає зі збільшенням енергетичних витрат організму, одержуючи надто велику норму вуглеводів, організм відкладає їх у вигляді жирів. До вуглеводів належать крохмаль, цукор, протопектин, клітковина. Вони містяться в плодах і ягодах, коренеплодах, капустяних овочах, картоплі та борошняних продуктах. *Приклад вживання слова:* Бажаючи схуднути у щоденному раціоні слід обмежити приймання вуглеводів, які легко засвоюються (цукор, вироби з борошна, манна і перлова крупи і т. ін.), замінивши їх вуглеводами, багатими на клітковину (їх містять овочі, ягоди, фрукти).

вугор ■ (ч.р.) Риба зі змієподібним тілом. *Приклад вживання слова:* Рибалка укинув собі в торбу добрячого вугра – як те порося. ↔ Зняти вугра із шампура і посипати сансьо.

вуджений ■ Закопчений, обкурений димом, вкритий кіптявою, закурений, також заготовлений. *Приклад вживання слова:* (Микола Петренко) Із наїдків варто відзначити пам'ятну й донині закарпатську кулешу з вудженим м'ясом і вершками водночас.

→ **Вуджанина** ■ (ж.р.) Копчення, щось закопчене (здебільшого м'ясо), щось заготовлене (здебільшого, їжа), заготівля.

вультгаризувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Уявляти, тлумачити щось спрощено, примітивно, спотворюючи його справжній зміст. 2) Обрублювати.

вультгарний ■ 1) По збавлений смаку, такту, грубий, непристойний. 2) Спрощений, перекручений щодо змісту до його повного спотворення. 3) Той, що вультгаризує що-небудь.

Вустерський соус ■ (з *англійської мови*: Worcestershire sauce) Традиційний (з 1838 року) англійський соус з пікантним смаком, який можна приготувати із таких головних складників: тамаринд, соєвий соус, анчоуси, чорна патока, солодовий оцет, східні спеції.

вчинити ■ (*доконаний вид*) Зробити, виконати певні дії, заподіяти, створити, здійснити щось. *Приклад вживання слова: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Кайдашиха вчинила тісто й спекла Мелашці маленьку паску.*

в'ялити ■ (*недоконаний вид*) 1) Підсушувати на сонці, на свіжому повітрі що-небудь Присушувати. 2) Позбавляти свіжості, соковитості, пружності.

в'ялений ■ Виготовлений в'яленням, який в'ялили *Приклад вживання слова: Пастарма – в'ялене козяче м'ясо. ↔ (З казки) Узяв шматок в'яленого м'яса за пазуху, закинув за плече рушницю та й пішов, куди очі бачать.*

Г

габерсуп ■ (з німецької мови: hafer – овес; ч.р.) 1) Вівсяний суп, страва пруської кухні. Російський цар Павло I зробив цю страву традиційною для російської армії і флоту. 2) (У переносному значенні) Непоживна і не смачна їжа, приготована без більшості необхідних продуктів.

галамське масло ■ (с.р.) Схожий на клей смачний жироподібний сік тропічних дерев, що ростуть в Гамбії та Сенегалі, який французькі кондитери використовують як їстівний закріплювач для багатоповерхових тортів.

галантний ■ Вишукано ввічливий, чемний, люб'язний.

гале ■ (с.р., невідмінюване) Вироби з непрозорого багат шарового скла з рельєфними рослинними і пейзажними мотивами; декор виконується різьбою з видаленням кількох шарів скла навколо силуетного візерунка.

галета, галета ■ (ж.р.) Тонкий сухий коржик із прісного тіста, який може довго зберігатися, а тому часто використовується як продукт харчування в дорожніх умовах. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач) Дорога мала! бути довгою, тож понакладали галет, арахісу та шоколаду.*

галки ■ (множина) Схожа на українські галушки білоруська національна страва, яку готують з гречаної муки або з гречаної муки та фаршу риби. *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Гречані галки після відварювання ще можуть обжарювати на салі та подати з сметаною, а рибні галки подають з рибним чи грибним бульйоном і можуть їсти та подавати у супі.*

галушка ■ (ж.р.) 1) Порізаний або рваний шматочок прісного тіста, зварений на воді або молоці. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) Пан герцог зволив замовити дамську юшку з червоними гамбурзькими галушками.* 2) Страва у вигляді різаних або рваних шматочків прісного тіста, зварених на воді або на молоці, яку готували майже щодня, здебільшого на вечерю. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами М. Гоголя) Моя Катерина так варить галушки, що й гетьманові зрідка доводиться їсти такі.* ↔ Наші традиційні галушки легкі у приготуванні, надзвичайно поживні і дуже смачні, особливо після тяжкої і виснажливої праці у посівну, косовицю чи жнива.

↔ Галушки одна з найпоширеніших в Україні страв, що стала символом української народної кухні.

гамбургер ■ (з англійської мови: *hamburger*; ч.р.) Запечена булочка, у розріз якої вкладається біфштекс з овочами. *Приклад вживання слова:* Не надто корисно харчувались все гамбургерами та гамбургерами.

ганаше ■ (невідмінюване) Шоколадна глазур для тортів.

гаолян, г'аолян ■ (ч.р.) Однорічна посухостійка зернова рослина родини злакових із високим стеблом і широким листям, китайське просо, використовують як зернову (крупа, борошно).

гарбуз ■ (ч.р.) 1) Однорічна городня сланка рослина з великими круглими чи овальними плодами. Насіння гарбуза містить 25-52% жирів (без холестерину), органічні кислоти, вітаміни А, Е і багато мікро - та макроелементів. Народна назва: кабак. 2) Багатий на пектин, каротин, калій, кальцій, магній, мідь, залізо, фосфор плід цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Українська кухня визнає переважно варений гарбуз для приготування смачної каші, але він також може бути чудовим компонентом салатів, супів, других страв, десертів.

→ **гарбузовий** ■ 1) Зроблений чи приготовлений із гарбуза. 2) Той, що має відношення чи якості до гарбуза.

гарбюр ■ (ч.р.) Рис, запечений з овочами.

гармонія ■ (ж.р.) 1) Закономірне поєднання тонів в одночасному звучанні, співзвуччя. 2) Приємне для слуху, злагожене звучання, милозвучність. 3) Поєднання, злагоженість, взаємна відповідність якостей, складників, частин цілого. *Приклад вживання слова:* Як стверджував всесвітньо відомий угорський кулінар Карой Гундель, ідеальна смакова гармонія часто залежить від кількох грамів приправи.

→ **гармонійний** ■ 1) Який перебуває у чіткій відповідності з чим-небудь, сповнений гармонії. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Таке гармонійне поєднання створює справжню смакову симфонію. 2) Заснований на принципах гармонії. 3) Приємний для слуху, милозвучний.

→ **гармоніювати** ■ 1) Бути у відповідності, злагодженості з чимось, ким-небудь. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Коньяк має чистий темно-янтарний колір із золотистими виблисками та багатир густий смак з нотами мускатного горіху, що гармоніює з десертом, фруктами, кавою. 2) Відповідати принципам гармонії.

гарнір, гарнір ■ (з французької мови: garnir – прикрасити, наповнити; ч.р.) Овочі, каша, макарони та інші додатки до м'ясних і рибних страв. *Приклад вживання слова:* (За О. Маріуц) Хочеш гарніру?

→ **гарнірувати, гарнірувати** ■ (*недоконаний вид*) Додавати гарнір (до м'ясної або рибної страви), красиво покласти гарнір поряд або навколо головної страви.

гарсон, гарсон ■ (ч.р.) У Франції 1) офіціант у ресторані або кафе, 2) хлопчик-посильний у готелі.

гателета ■ (з французької мови: hatelet) Кухарська прикраса, що втикається вертикально в головну страву, а саме: нанизані на невеличку шпажку невеличкі шматочки смачної їжі (птиці, грибів, фруктів і т. ін.) *Приклад вживання слова:* (З інструктажів) А тепер прикрасимо нашу святкову страву гателетами.

гасло ■ (с.р.) 1) Висловлена у стислій формі ідея, політична вимога, завдання, заклик. 2) Плакатик із таким закликом. *Приклад вживання слова:* Він показав на гасло «Фірма – вічне тяжіння до досконалості». 3) Провідний принцип. Умовний знак для дії, попередження, сигнал.

гастрономія ■ (ж.р.) 1) Знання і розуміння кулінарії, вишуканість і тонкий смак у їжі. 2) Продукти харчування, переважно закусочні.

гастроном ■ (ч.р.) 1) Знавець і любитель смачної їжі, витончених страв. 2) Назва магазину, у якому продають продукти харчування. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Володимира Лиса) Часом заходив до гастроному, купував ковбасу або сир.

гастрософія ■ (з грецької мови: gaster – шлунок + sophia мудрість; ж.р.) Сукупність правил розумного, не шкідливого для здоров'я, вживання їжі та напоїв. *Приклад вживання слова:* (З усних коментарів) Основоположником

гастрософії у першій половині дев'ятнадцятого сторіччя став Еуген Верст.

гвоздика ■ *(ж.р.)* 1) Багаторічна трав'яна культура з товстим коренем і стеблом, лінійно-ланцетовидними листками та поодинокими рожево-пурпурними (інколи рожевими і білими) квітками на верхівці стебел і гілочок. Використовують (всю наземну частину рослини) для виготовлення ліків. 2) Квітка цієї рослини. 3) Висушені пуп'янки гвоздичного дерева, що вживаються як прянощі.

гвоздичне дерево ■ Вічнозелене дерево родини миртових, висушені пуп'янки якого використовують як прянощі.

геджра, гіджра, хіджра ■ *(ж.р.)* Утеча Мухамеда з Мекки в Медину, де була заснована перша мусульманська громада (622 рік). Вважається початком мусульманського літочислення.

гедонізм ■ *(ч.р.)* Напрямок у етиці, за яким насолода, приємність є найвищим благом, метою життя.

→ **гедоніст** ■ *(ч.р.)* Прихильник гедонізму.

гедонія ■ *(ж.р.)* Відчуття піднесення, приємне самопочуття, крайнє задоволення, насолода.

гейша, гейша ■ *(ж.р.)* Професійна танцівниця, співачка, музикантка, що розважає відвідувачів у японських чайних будинках чи гостей на прийомах і прислуговує їм.

гельмінтози ■ *(множина)* Викликані паразитичними черв'яками гельмінтами хвороби людини, звірів та рослин. Така хвороба протікає з ураженням того та іншого органа, стаючи хворобою всього організму, викликає підвищену дратівливість, запаморочення, погіршення пам'яті, нудоту (при наявності гельмінтів у шлунково-кишковому тракті), кашель (якщо гельмінти є у легенях) і т. ін. Щоб попередити масове виникнення хвороб, викликаних гельмінтами, має ретельно здійснюватися ветеринарно-санітарний контроль за м'ясом і внутрішніми органами забитих тварин та сувора заборона використання продуктів із життєздатними личинками гельмінтів, санітарно-гігієнічний контроль за використанням фекалій як добрив, прибиранням населених місць, туалетів

загального користування, всіх місць, де відбувається обробка сирого м'яса.
Приклад вживання слова: (З усних коментарів медичних працівників) Ретельне прибирання фекалій тварин у містах Європи - це не лише бажання існувати в гарному середовищі - це ще і профілактика гельмінтозів.

гендер ■ (ч.р.) Сукупність ознак, властивостей, рис, притаманних організмам жінки і чоловіка разом з традиціями щодо суспільної поведінки та розглядом їх психологічної відмінності. Інколи слово вживають у значенні «статеврольова поведінка», розглядаючи традиції що склалися щодо відмінностей та особливостей існування у певному суспільстві чи певному прошарку для представників чоловічої чи жіночої статі.

генерація, генерація ■ (ж.р.) 1) Сукупність людей одного роду, рослин чи тварин одного виду і роду або мінералів одного походження, покоління. 2) (У переносному значенні) Сукупність людей одного віку, яких об'єднують спільні інтереси і спільна діяльність.

генерувати ■ (недоконаний вид) Викликати появу, утворення чого-небудь.
Приклад вживання слова: Ця людина генерує безліч ідей.

генератор ■ (ч.р.) 1) Машина для перетворення механічної енергії в електричну. *Приклад вживання слова:* Генератор постійного струму. 2) Апарат для вироблення, утворення чого-небудь. 3)) (У переносному значенні) Ініціатор творення чого-небудь (про людину). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Генератор ідей.

геніальність ■ (від латинського *genius* – дух; ж.р.) Найвищий ступінь творчих проявів особистості, що часто виявляється у творчості, яка має видатне значення для життя суспільства.

геніальний ■ (ч.р.) 1) Винятково талановитий, творчо обдарований, притаманний генію. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Геніальна особистість своєю творчою діяльністю сприяє прогресивному розвитку суспільства. 2) Творчо найдосконаліший.

→ **геній** ■ (ч.р.) Одне із значень слова, у якому воно найчастіше вживається: Людина, яка на протязі тривалого періоду виконує величезну

роботу, що істотно впливає на інших людей на протязі багатьох років. *Приклади вживання слова:* Геній, образно кажучи, створює нову епоху у своїй сфері діяльності. ↔ *(За психолого-педагогічними виданнями)* Для генія характерні видатна творча продуктивність, оволодіння культурною спадщиною минулого і разом з тим рішуче переборення застарілих норм і традицій.

геогігієна ■ *(ж.р.)* Наука, що вивчає зміни в живій і неживій природі як наслідок діяльності людини на Землі. *Приклад вживання слова (з телепередачі):* А це вже має відношення не стільки до приготування страв, скільки до геогігієни.

географія ■ *(ж.р.)* 1) Ряд пов'язаних між собою наук, що вивчають поверхню Землі, її природні умови, населення, економічні ресурси. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Фізична географія. Економічна географія. 2) Розміщення, поширення чогось на поверхні Землі. *Приклад вживання слова у такому значенні (з телепередачі):* Географія цієї страви і подібних дуже і дуже різноманітна.

географ ■ *(ч.р.)* Фахівець із географії чи вчитель географії. *Приклад вживання слова:* А на ці наші питання має відповісти наш географ.

географічний ■ 1) Той, що стосується географії, що має відношення до географії. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Географічні матеріали. 2) Такий, що стосується природних умов або положення на земній поверхні. *Приклад вживання слова у такому значенні (з телепередачі):* А тепер слід кілька слів сказати про географічне середовище містечка, де готують таку страву.

геоекономіка ■ *(ж.р.)* Теорія про цілі і методи економічної експансії держави. *Приклад вживання слова (з телепередачі):* А це тільки на перший погляд здається, що поширення традиційного американського «фаст-фуду» не стосується геоекономіки.

геологія ■ *(ж.р.)* Наука про Землю, її речовий склад, будову та розвиток. *Приклад вживання слова:* Географія і геологія - це не зовсім «те ж саме».

геомагнетизм ■ *(ч.р.)* Наявність навколо земної кулі магнітного поля, земний магнетизм. *Приклад вживання слова:* А доцільність саме такого розташування та оформлення інтер'єру пояснював принципами фен-шую та геомагнетизмом.

геометрія ■ (ж.р.) 1) Математична наука, яка вивчає просторові (і схожі за структурою з просторовими) відношення та форми реального світу. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів)* На уроці геометрії ми подумки розрізали наш торт на сегменти. 2) Форма чого-небудь. *Приклад вживання слова у цьому значенні: (З усних вражень)* Геометрія нашого виробу досить цікава.

геометр ■ (ч.р.) 1) Фахівець з геометрії чи вчитель геометрії. 2) (*іронічно*) Той, що вважає себе спеціалістом з питань геометрії, або береться за їх вирішення. *Приклад вживанням слова у цьому значенні: Довіriamo розрізати торт на однакові частини нашому «геометру».*

геометричний ■ 1) Той, що стосується геометрії. *Приклад вживання слова у цьому значенні: і на яку ж геометричну фігуру схожий цей виріб?* 2) Який складається з ліній, точок і схематичних фігур (квадратів, конусів, трикутників, п'ятикутників і т. ін.). *Приклад вживання слова у цьому значенні: Серветки були з геометричним орнаментом.*

геополітика ■ (ж.р.) 1) Політична концепція, за якою політика держави зумовлюється географічними факторами (положенням країни, корисними копалинами тощо). 2) Зовнішня політика держави, яку визначають географічні фактори. *Приклад вживання слова у цьому значенні: На сторінках цього номеру газети розгляд питань геополітики та культурології перемішувались з цікавою інформацією про історію кулінарних виробів.*

→ **геополітичний** ■ Той, що стосується геополітики, пов'язаний із сукупністю політичних і географічних факторів. *Приклад вживання слова: Геополітична ситуація в Україні.*

гепатит ■ (ч.р.) Загальна назва запальних захворювань печінки. *Приклад вживання слова: А цю страву можна порекомендувати хворим на гепатит.*

герб ■ (ч.р.) Символічний знак держави, міста, шляхетного роду або окремої особи тощо, зображуваний на прапорах, монетах, печатках, документах і т. ін. *Приклад вживання слова: Державний герб України. Герб Запорізького війська.*

геркулес ■ (ч.р.) 1) Ім'я давньогрецького героя міфів. 2) Людина величезної фізичної сили і атлетичної будови тіла, силач. 3) Сорт вівсяної крупи, а також каша з цієї крупи. *Приклад вживання слова:* Яйця розтерти з маслом або маргарином і цукром, додати злегка підсушений в духовці «Геркулес», ванілін і сіль. Геркулесова каша.

герма ■ (ж.р.) Декоративний чотиригранний стовп, який завершується скульптурною головою або бюстом. Із XVI сторіччя стає досить популярною парковою скульптурою. *Приклад вживання слова:* Навіть свої вироби, у стилі оформлення зали, вони помістили на спеціальних гермах.

герметичний ■ Такий, що не пропускає рідини або газу. Щільно закритий, непроникний. *Приклад вживання слова:* Герметична упаковка.

герой ■ (ч.р.) 1) Видатна своїми здібностями і діяльністю людина, що виявляє відвагу, самовідданість і хоробрість. *Приклад вживання слова у цьому значенні:* Герой України – це не просто слова. (З радіопередач) Це був дійсно народний герой. 2) Людина, яка втілює основні, типові риси певного оточення, часу, певної епохи тощо. *Приклад вживання слова:* (З радіопередач) Такі «герої» перебудови наслідили досить. 3) Головна дійова особа літературного твору. *Приклад вживання слова у цьому значенні:* (З усних відповідей) Герой згаданого роману – звичайна людина. 4) Особа, яка чим-небудь відзначилася, привернула до себе увагу. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З усних вражень) Сьогодні він справжній герой дня.

героїзм ■ (ч.р.) Найвище виявлення самовідданості й мужності у виконанні громадського обов'язку, здійснення видатних неординарних за суспільним значенням учинків.

геролакт ■ (ч.р.) Кисломолочний продукт споживання якого особливо рекомендується людям старшого віку.

гі ■ (з індійської кухні) Топлене масло.

гігієна ■ (з грецької мови: *hygieinos* – цілющий, той, що приносить здоров'я; ж.р.) 1) Сукупність практичних заходів, що забезпечують збереження здоров'я та запобігають розповсюдженню інфекційних хвороб, санітарія. *Приклад*

вживання слова у такому значенні: Враховування всіх вимог гігієни – одна з причин довгорічного успішного існування закладу і популярності його серед населення. 2) Галузь медицини, що розробляє і впроваджує методи запобігання захворювань.

→ **гігієнічний** ■ Такий, що відповідає вимогам гігієни.

гідрокарбонат натрію ■ (ч.р.) Харчова сода (NaHCO_3), що застосовується у харчовій промисловості та медицині.

ГІМН ■ (ч.р.) 1) Урочиста пісня, символ державної або громадської єдності. *Приклад вживання слова:* Гімн Країни. 2) Урочиста пісня або музичний твір на честь кого-, чого-небудь. 3) (У переносному значенні) Захоплена хвала кому-, чому-небудь. *Приклад вживання слова:* Це справжній гімн кондитерській справі!

гіоза ■ Страва японської кухні, схожа на російські пельмені (начинкою може бути не лише свинина, а креветки).

гіпермаркет ■ (ч.р.) Великий магазин-склад оптово-роздрібною торгівлі з широким асортиментом товарів. *Приклад вживання слова:* Наші вироби також можна побачити у місцевих гіпермаркетах.

гіповітаміноз ■ (ч.р.) Захворювання, що виникає внаслідок недостатнього забезпечення організму вітамінами і характеризується порушенням обміну речовин, процесів біосинтезу білків тощо. *Приклад вживання слова:* Харчування має бути таким, щоб не виникло гіповітамінозу.

гіркий ■ 1) Який має своєрідний їдкий, різкий смак. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Цей соус має бути гіркуватим, але не надто гірким. 2) (У переносному значенні) Викликаний горем, прикрістю, також сповнений горя, біди, тяжкий, що завдає болю, страждання, дошкульний, що виражає страждання та біль. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Тодось Осьмачка) Коли трапляється мені велике горе, то завжди Шевченко, Шекспір і Гете встають передомною, виникають гіркі думки, а під кінець, дають утіху й заспокоєння.

гірлянда, гірлянда ■ (ж.р.) 1) Прикраса з квітів, гілок, рослин і т. ін., сплетених у довгу низку, а також декоративний мотив, орнамент такої форми. *Приклад вживання слова:* Новорічні гірлянди прикрасили вітрини. 2) (У переносному значенні) Розміновані в ряд предмети, що нагадують таку прикрасу.

гірчиця ■ (ж.р.) 1) Трав'яниста олійна рослина з родини хрестоцвітих. 2) Гостра приправа до страв, яку виготовляють із насіння цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Для соусу розтерти жовток круто звареного яйця з сіллю, гірчицею та олією.

→ **гірчичний** ■ 1) Виготовлений з гірчиці чи із застосуванням гірчиці. 2) Що має підношення до гірчиці. 3) Кольору гірчиці, темно-жовтий, коричнювато-жовтий. 4) Що має якісь якості гірчиці. *Приклад вживання слова у такому значенні:* З'явився якийсь гірчичний присмак.

→ **гірчичниця** ■ (ж.р.) Посудина, в якій подається до столу гірчиця. *Приклад вживання слова:* Йому подарували кумедну порцелянову гірчичницю.

гісоп ■ (ч.р.) Багаторічна рослина родини губоцвітих, з листя якої виробляють запашну олію.

гірш ■ (ч.р.) Традиційний напій йеменців – відвар кавового лушпиння, який має смак, схожий на смак кави, змішаної з чаєм. Заварюють гірш здебільшого у невеличкому глиняному глечуку, кладучи в чашки цукор та (інколи) прянощі.

глазурувати ■ (недоконаний вид) Покривати виріб гарячою помадкою, глазур'ю.

→ **глазур, глазур** ■ (з німецької мови; ж.р.) 1) Спеціально приготований густий солодкий сироп, яким покривають кондитерські вироби, а також шар чогось (застиглого такого сиропу і т. ін.), що покращує зовнішній вигляд виробу. Замішана холодним способом глазур, переважно складається з цукрової пудри або какао, води, білка, лимонного чи іншого цитрусового соку, алкоголю. Замішана тепловим способом глазур, наприклад, шоколадна, горіхова або лимонна, готується на основі жиру. 2) На кераміці - схоже на скло покриття, що закріплюють випалюванням.

→ **глазурований** ■ Покритий глазур'ю. *Приклад вживання слова:* Знаючи, що вона небайдужа до солоденького, додала від себе глазурованих сирків з кокосовою начинкою.

глевкий ■ 1) Схожий на мокру глину, недопечений (про хліб). *Приклад*

вживання слова у такому значенні: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Хіба це хліб: пополам з половиною, поки свіжий, то такий глевкий, що тільки коники ліпити, в горло не лізе, заліплює пельку; а зачерствіє, тоді такий твердий, як цегла, – і собака не вкусить. ↔ (За М.М. Коцюбинським) Страва тхнула недоглядом, хліб був глевкий. 2) (У переносному значенні) Не до кінця сформований, недозрілий. 3) (У переносному значенні) Повільний у рухах, неповороткий.

глевтяк ■ (ч.р.) Глевкий хліб.

глейкий ■ Який липне, не розсипається.

глейкометр ■ (ч.р.) Прилад, за допомогою якого визначають кількість цукру у винах.

глек ■ (ч.р.) 1) Висока кругла, переважно глиняна посудина, злегка розширена в нижній частині. 2) Сорт груш народної селекції.

гличик ■ (ч.р.) 1) Те саме, що глек, або глек, але дещо менший за розміром. *Приклад вживання слова у такому значенні (За О. Маріуц) Плюс густюща сметана в охайному глиняному гличику.* 2) Рід рослин лататтевих, купанка.

глід ■ (ч.р.) 1) Кущ або невеличке деревце родини трояндових з великими пурпурово-коричневими гілками, з прямими колючками, великими листками з крупно-пилчастими краями та білими або рожевими квітками, зібраними в густе суцвіття. Його квітки і достиглі плоди використовують у лікуванні серцево-судинних захворювань та як заспокійливий засіб. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Валерієм Шевчуком) Він зійшов з дороги і приліг у холодку біля самотнього куща глоду.* 2) Криваво-червоний гіркувато-солодкуватий ягодоподібний плід цієї рослини, з борошністим м'якушем, з 3-4 кісточками що має приємний запах, входить до складу лікувальних чаїв, фіточаїв та напоїв (у вигляді сушених ягід, глодового сиропу, витяжок *тощо*).

глінтвейн ■ (ч.р.) Напій із виноградного вина, цукру і спецій, який п'ють гарячим.

гліцерин ■ (ч.р.) Густа солодка безбарвна рідина, яку одержують із жирів і

використовують у медицині, техніці, Шкіряній, текстильній, паперовій промисловості (як пом'якшувач), компонент фармацевтичних, косметичних і харчових продуктів.

ГЛОГГ ■ (з шведської мови: (*Glogg*; з фінської: *Glogi*; ч.р.) Скандинавське пряне гаряче пиво, схоже на глінтвейн, з певних традиційних інгредієнтів: вина (здебільшого – червоного), спецій (кориця, гвоздика, імбир і т. ін.), фруктових екстрактів та (но завжди) коньяку чи горілки. *Приклад вживання слова: (З радіопередач)* На Різдво подають гарячий глогг, з ізіюмом, МИГДАЛЕМ та імбирними пряниками, мандаринами та солодкими булочками.

ГЛОСЬ ■ (ч.р., інколи ж.р.) Кулінарно-ресторанна назва камбали у стравах болгарської, югославської і румунської кухні. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів)* Зацікавив нас опис приготування глося з грибами.

ГЛЮКОЗА ■ (ж.р.) 1) Кінцевий продукт обміну вуглеводів і основне джерело енергії. Її утилізація контролюється інсуліном. 2) Солодка речовина, вуглевод, що міститься в рослинах (наприклад, у винограді), організмі людини й тварин. Виноградний цукор. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Цей коктейль просто-таки цілюще джерело глюкози та вітамінів!

глютамінах натрію ■ (ч.р.) Амінокислота, яка покращує смак страв і є корисною для здоров'я, коли її додавати наприкінці теплової обробки продуктів, тому що він розкладається і надає їжі неприємного смаку при температурі 100⁰.

→ **глютамінова кислота** ■ Амінокислота, що входить до складу білків, а також міститься у вільному стані в організмі, відіграючи важливу роль у процесі обміну речовин. Використовується в харчовій промисловості, а також для лікування психічних і нервових захворювань.

ГЛЮТИН ■ (ч.р.) Клей, який одержують виварюванням сухожиль, хрящів і т. ін.

ГЛЯС ■ (ч.р.) Бульйон, викип'ячений до густого стану, схожий на блискучий клей, що використовується як напівфабрикат для приготування соусів.

→ **глясувати** ■ (*недокопаний вид*) Покривати глянсом шматок виробу чи страву, а саме: намазати і пригладити глянс спеціальним ножиком-лопаточкою або

полити глянсом зверху так, щоб він сам, поступово стікаючи, покрив страву.

ГЛЯСЄ, ГЛЯСЄ ■ (с.р., невідмінюване) Охолоджена чорна кава з морозивом.

ГОБО ■ Назва кореню лопуха, який досить часто використовується кухарями японських ресторанів.

ГОДУВАТИ ■ (недоконаний вид) 1) Давати кому-небудь їжу. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Т. Осьмачки) Я тебе доглядатиму і годуватиму, аби щохвилини думки чіткі і ясні, неначе степові птахи на вранішнім та безхмарнім небі...↔ (З казки Сельми Латерлеф) Ця добра жінка завжди годує мене молоком.* 2) (У переносному значенні) Бути джерелом засобів до існування для когось.

→ **ПОГОДУВАТИ** ■ (доконаний вид) Дати кому-небудь їжу. *Приклад вживання слова: Згадав хлопець про батька і про маму і подумав, що добре було б хоч на свято погодувати їх такою стравою.*

ГАЛАНГАЛ ■ Пряна рослина південно-східної Азії, що використовується у висушеному та молотому вигляді (*особливо* → при приготуванні індонезійських, тайських та малайських страв), нагадуючи ароматом корінь імбиру. інша назва: лангкуас.

ГОЛОВА ■ (ж.р.) 1) Частина тіла людини чи тварини, у якій міститься мозок → вищий відділ центральної нервової системи. 2) Продукт харчування у вигляді кулі, конуса і т. ін. 3) Плід (чи квітка) на кінці стебла рослини. 4) (У переносному значенні) Розум, свідомість. 5) Основне, головне у чомусь. б) Керівник чогось чи авторитетна в якійсь справі особа.

→ **ГОЛІВКА** ■ (ж.р.; зменшувально-пестливе) Голова. *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа) Вона знову повернулася до корзини, де лежала капуста, вибрала найкращу білу голівку, взяла її в руки й так стиснула, що та аж зарипіла. ↔ (Олесь Бердник) На полиці – великі круглі сири, кілька головок масла.*

ГОЛУБЕЦЬ ■ (однина, ч.р.) голубці (множина) Страва з повним чином приправленого м'ясного або іншого фаршу, тушкованого у капустяних листках.

ГОЛЬЄ ■ (с.р., невідмінюване) Нутрощі і кінцівки м'ясної туші, субпродукти.

гольян ■ (ч.р.) Прісноводна риба родини коропів із веретеноподібним тілом і дрібною лускою.

гомогенізатор ■ (ч.р.) Апарат для одержання однорідних дрібнозернистих сумішей, а також емульсій високої дисперсності. Застосовується у хімічній, харчовій промисловості. → Гомогенізовано молоко.

гомогенізувати ■ (недоконаний вид) Робити однорідним.

горілка ■ (ж.р.) міцний алкогольний напій, що є сумішшю винного спирту і води в певній пропорції. *Приклад вживання слова: (Микола Петренко) Тож на суміші багатьох екзотичних компонентів і настоював Яцків свою фірмову горілку, яку друзі й назвали «чорною Індією», на втіху письменника.*

горіх ■ (ч.р.) 1) Плодове дерево (рідше, кущ) родини горіхових. 2) Плід-кістянка цього дерева з їстівним ядром, що використовується у народній медицині, кулінарії. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казки Сельми Лагерлеф) Сірле принесла Нільса аж до свого дупла і в подяку насипала йому повні кишені горіхів. ↔ (З литовської казки) Якось пішов півник у ліс по горіхи, а за ним і курочка подалася. ↔ (За П. Загребельним) Треба було закупити горіхів і горішків, яких тут було, мабуть, стільки різновидів, як у нас вдома квасолі. 3) Також саме їстівне ядро цього плоду. *Приклад вживання слова у такому значенні: Посипати підсмаженими грубо посіченими горіхами. Сформувати кульки та обкачати їх у суміші з подрібнених горіхів, цукрової пудри, какао. 4) Тверда красива деревина цього дерева.**

горіховий ■ 1) Що має відношення до горіха. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Загребельним) Великі, маленькі, круглі і довгасті, трикутні якісь і плескаті, брунатні, золотисті, зеленкуваті, білі, насипані в лантухах, в дерев'яних ящиках, просто купами на прилавках, всуціль ряди горіхові, 2) Зроблений, виготовлений із використанням, додаванням плодів горіху. *Приклад вживання слова у такому значенні: Коли лежиш у лікарні, потрібні якісь позитивні емоції, ну хоча б горіхові грибки. 3) Зроблений з деревини горіха. *Приклад вживання слова у такому значенні: А ці млинці зона перевертала горіховою лопаточкою.***

горобина ■ (ж.р.) 1) Дерево з оранжево-червоними ягодами, які ростуть

гронами, що залишаються до пізньої зими. 2) Соковиті гіркуваті ягоди цього дерева, що містять каротин, вітаміни, яблучну і лимонну кислоти, використовуються у народній медицині та харчовій промисловості. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Консервованою горобиною можна прикрашати салати, бутерброди, торти. ↔ Плоди горобини входять до складу полівітамінних сумішей, з них виготовляють сиропи, варення, пастилу.

→ **горобинівка** ■ (ж.р.) Горілчаний настій на ягодах горобини.

городина ■ (ж.р.) Городні плоди та зелень, що є продуктами харчування (капуста, огірки, морква та ін.), овочі, *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа)* Перед нею стояли кошики й корзини з капустою, морквою та всякою іншою городиною.

горох ■ (ч.р.) 1) Польова і городня трав'яниста рослина бобових з круглим насінням (горошинами). 2) Насіння цієї рослини, що використовується для харчування.

горошина ■ (ж.р.) 1) Насінина гороху. 2) Дрібний предмет круглої форми. 3) Кругла цяточка, кружальце на тканині чи де інде.

горошок ■ (ч.р.) 1) (зменшувально-пестливе) Горох. 2) Дрібні предмети круглої форми. 3) Назва деяких трав'янистих рослин родини бобових. 4) Круглі цяточки, кружальця на тканині, папері.

→ **зелений горошок** ■ Недостигле насіння гороху, що вживається як приправа до страв чи як складник деяких страв.

горщок ■ (ч.р.) 1) Глиняний посуд, у якому варять їжу. 2) Глиняний посуд з діркою у дні для вирощування квітів та інших рослин.

→ **горщик** ■ (ч.р.) (зменшувальне до *горщок*), горщечок *Приклад вживання слів: (За І.С. Нечуєм-Левіцьким)* Нам з тіткою небагато й треба, ми їмо потрошку: тітка за обідом з'їсть горщик вареної бараболі, а я вкладу в кипи макітерку вареників. ↔ (З казок Ш. Перро) Я йду навідати бабусю й несу їй пиріг та горщечок масла, які передала матуся.

господар ■ (ч.р.) 1) Той, хто займається господарством, хто веде господарство. 2) Власник. 3) Приватний наймач робочої сили. 4) Заможний

селянин. 5) (*У переносному значенні*) Повноправний розпорядник. 6) Глава сім'ї, господарства.

→ **господарство** ■ (*с.р.*) 1) Сукупність виробничих відносин того чи іншого суспільного укладу, спосіб виробництва. 2) Усе, що становить виробництво, служить виробництву, економіка. 3) Галузь якогось виду виробництв. 4) Обладнання, інвентар, будівлі і т. ін. якогось виробництва або виробничої, одиниці. 5) (*розмовне*) Сукупність предметів, речей, що належать комусь. 6) Виробнича, фінансова і т. ін. сторона побуту.

→ **господарювати** ■ (*недоконаний вид*) Займатися господарством, старанно і діяльно наводити десь порядок, порядкувати, хазяїнувати, виконувати різні домашні роботи. *Приклад вживання слова: (За казкою Всеволода Нестайка)* А сама Попелюшка показувала, як найкраще господарювати.

гостинець ■ (*ч.р.*) 1) Якась річ або ласощі, що їх звичайно привозять або передають звідкись як подарунок. 2) (*У переносному значенні*) Удар, постріл, предмет, яким завдають удар і т. ін. 3) (*діалектне*) Великий битий шлях, шосе.

гостинний ■ 1) Який любить приймати і частувати гостей. 2) Який виявляє гостинність. 3) (*У переносному значенні*) Про речі та предмети, пов'язані з прийманням гостей.

гостії ■ (*множина*) Великі круглі коржики із зображенням агнця або Христа, які печуть із пшеничного борошна і використовують для причастя в католицькій і лютеранській церквах.

гострий ■ 1) Який колючий кінець або ріжучий край. 2) (*У переносному значенні*) Допитливий, тонкий, проникливий. 3) Який сильно діє на органи чуття (нюх, смак, зір, слух і т. ін.) 4) З великою кількістю прянощів, спецій (про їжу, приправи). Їдкий, гіркий, пряний на смак. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Лютениця – гострий соус із солодкого перцю. 5) (*У переносному значенні*) Який надзвичайно сильно, бурхливо виявляється чи розвивається.

гостроніс ■ (*ч.р.*) Промислова риба родини кефалевих, поширена у східній частині Атлантичного океану, Середземному, Чорному та Азовському морях і в лиманах Причорномор'я.

готика, готика ■ (*ж.р.*) 1) Художній стиль європейського пізнього

Середньовіччя, який найяскравіше виявився в архітектурі і характеризувався легкими гострокінцевими стрімко спрямованими вгору будівлями з численним оздобленням стилізованими скульптурами та вітражами, одязі тощо. 2) Вироби та оздоблення виконане у такому стилі. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень) Вся ця готика навіювала хоч і романтичні, але сумні думки.*

→ **ГОТИЧНИЙ** ■ 1) Виконаний, зроблений чи побудований у стилі готики або у період панування готики (пізнє Середньовіччя). *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень) Ювілейний торт був оформлений у вигляді готичного замку.* 2) Що має відношення до готики. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач) Цей готичний стиль знову стає популярним.*

ГОТУВАТИ ■ (*недоконаний вид*) 1) Робити придатним, готовим для використання. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Угляренко) Жінка різала хліб, готувала їжу.* 2) Варити їжу, напої, куховарити. *Приклад вживання слова у такому значенні: Жінка розпалила вогнище й заходилася готувати чай. ↔ (З казок В. Гауфа) Отже, дайте йому все, чого він хоче, посуд і все таке інше, і нехай він сьогодні готує сніданок.* 3) Заготовляти щось для дальшого використання, робити запас чогось. 4) Підготовляти, навчати з якоюсь метою, давати необхідні знання. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів) Тут готують майбутніх кухарів.* 5) Працювати, розробляючи щось, здійснюючи якесь завдання. *Приклад вживання слова у такому значенні: Ми маємо ще готувати домашні завдання.*

ГРАДУС ■ (*з латинської мови: gradus – крок, ступінь; ч.р.*) 1) Одиниця виміру плоского кута, що дорівнює $1/90$ частини прямого кута. 2) Одиниця виміру дуги кола, що дорівнює $1/360$ довжини кола. 3) Одиниця виміру температури (повітря, води, людського тіла і т. ін.). 4) Умовна одиниця відсоткового вмісту алкоголю в деяких напоях.

ГРАМ ■ (*з грецької мови; ч.р.*) 1) Одиниця ваги в метричній системі мір, що дорівнює вазі одного кубічного сантиметру води при температурі її найбільшої густини (близько 4°C). 2) Певна кількість чогось з вагою, що відповідає цієї одиниці. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів) Лише грам цих прянощів вже надає певний відтінок аромату.* 3) (*У переносному значенні*) Чогось дуже-

дуже мало. *Приклад вживання слова: (З фольклору)* На грам знань – кіло самовпевненості.

гранат, гранат ■ (ч.р.) 1) Плодове дерево або кущ, що росте в місцях із теплим кліматом. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Гранати повиростали і уродили плоди з білими та червоними зернятками. 2) Назва круглого плоду цієї рослини, який має товсту шкіру, наповнений насінням, яке оточене соковитим кисло-солодким їстівним м'якушем червоного кольору різних відтінків. *Приклад вживання слова у цьому значенні:* Для цього нам необхідні стиглі гранати. 3) Мінерал, коштовне каміння найчастіше червоного або бурого кольору; окремих камінець цього мінералу, що використовується у ювелірних прикрасах. *Приклад вживання слова у цьому значенні:* Прикраси з великими гранатами та перлинами.

→ **гранатовий** ■ 1) Приготований із застосуванням зерен плоду гранату, вичавлений із гранату. *Приклад вживання слова у цьому значенні: (За С. Харченко)* Діставши з холодильника ананас із бананами, швидко спорудила фруктовий салат, заливши його гранатовим соком. ↔ *(З радіопередач)* А наш Михайло Поплавський – шанувальник гранатового соку. 2) Оздоблений гранатами, що має гранати (коштовне каміння), зроблений із них. *Приклад вживання слова у цьому значенні: (З радіопередач)* Він подарував пані гранатовий браслет. 3) Що має відношення до гранату, кольору гранату (зерен чи коштовного каміння, що найчастіше темно-червоного насиченого кольору). *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень)* Цігранатові краплини справляють дивне враження.

гран-прі ■ (с.р., невідмінюване) Найвища нагорода на фестивалі, конкурсі тощо. *Приклад вживання слова:* На цьому конкурсі вона отримала гран- прі.

гранула, гранула ■ (ж.р.) 1) Дрібний твердий кусочок якої-небудь речовини у вигляді зернини. *Приклад вживання слова:* Чай з лимоном у гранулах. 2) *(біологічне)* Зернисті частинки в клітинах організму.

гранулювати ■ *(недоконаний вид)* Надавати речовині форми гранул. *Приклад вживання слова:* Гранулювати каву.

грань ■ (ж.р.) 1) Плоска поверхня предмета, що утворює кут з іншою

поверхнею. 2) Лінія поділу, ребро, утворене двома пересічними площинами. 3) (*У прямому та у переносному значенні*) Те, що відділяє одне від другого, також якась особливість чогось.

гранчастий ■ Який має грані, з гранями. *Приклад вживання слова:* (*Микола Петренко*) Корнійчук власноручно наливає мені в гранчасту склянкудесь дві третини.

гратініувати, гратінувати ■ (*з французької мови: gratin – пригарки*) Запекти щось зверху, щоб трішечки пригоріло, набуло коричнюватого кольору. *Приклад вживання слова:* (*З інструктажів*) Гратінують страви, що змазані зверху соусом, сметаною, кремом або чимось, що плавиться швидко, як наш тертий сир.

граус, граус ■ (*з англійської мови: grouse*) Англійська страва з польової куріпки (сірої), яку в Англії традиційно готували та подавали лише для перів Англії (тобто тільки для членів палати лордів).

грейпфрут ■ (*ч.р.*) Жовтий чи жовтогарячий запашний соковитий гіркувато-кисло-солодкий плід південного вічнозеленого плодового цитрусового дерева з такою ж назвою, а також саме це дерево. *Приклад вживання слова:* Сік грейпфрута має тонізуючі властивості.

grenіровані напої ■ 1) Заморожені так сильно напої, що в них починають утворюватися маленькі льдинки. 2) Напої, до яких додали розкришений лід.

гречаник ■ (*ч.р.*) Хлібний виріб із гречаного борошна. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (*з казки*) А це якось цар забажав, щоб невістки напекли гречаників і принесли йому хто краще пече? → Гречаники 1) Множина, тобто кілька (більше одного) гречаників, 2) Назва пісні й танку.

гречка ■ (*ж.р.*) 1) Однорічна трав'яниста медоносна рослина, із зерен якої виготовляють високопоживну крупу та борошно. 2) Зерно цієї рослини. *Приклад вживання слова:* Гречка - це крупа високої харчової цінності, в якій окрім високого вмісту білків є солі К, Р, Fe, вітаміни групи В, РР, Е. ↔ ■ Каші з гречки були поширені на всій території України.

→ **гречаний** ■ Що його виготовили із гречки або із застосуванням гречаного борошна. *Приклад вживання слова:*(**Ернест Гемінгвей**) Вона несла тарілку з яечнею та підсмаженим беконом і тарілку з гречаними млинцями. ↔ (*За І.П. Котляревським*) Принесли гречаних з часником пампук. ↔ (*Прислів'я*) Гречана каша – то матір наша, а хлібець житній – то батько рідний

гриб ■ (*ч.р.*) 1) Надземна частина нижчої безхлорофілоної рослини, яка розмножується головним, чином спорами, має форму шапки, надітої на віжку, і буває їстівною. 2) (*у біології*) Нижчі спорові рослини - паразити рослинних, рідше тваринних організмів.

грибоварня ■ (*ж.р.*) Сезонне підприємство з переробки (засолювання, маринування свіжих грибів).

гриль ■ (*ч.р.*) 1) Решітка, встановлена в вогнищі, на якій жарять рибу або м'ясо. 2) Піч із генератором інфрачервоного проміння для смаження м'яса, зокрема курячих тушок, на решітках або обертовому рожні. 3) Також м'ясо, засмажене у такій печі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (*За творами Л. Денисенко*) Здається, то було «bulgogi», яловичина-гриль, м'ясо попередньо вимочували у спеціальному маринаді із соєвим соусом, темною кунжутною олією, молодою цибулею та часником.

гриль-бар ■ (*ч.р.*) Бар, у якому подають м'ясні страви, засмажені на грилі. *Приклад вживання слова:* А всі ці аромати з місцевого гриль-бару.

грильязж, грильязж ■ (*з французької мови: grilier – обпалити; ч.р.*) Сорт хрумких цукерок із підсмаженими горіхами або мигдалем. *Приклад вживання слова:* Запропонували Грильязж у шоколаді.

грінка ■ (*ж.р., однина*) → грінки (множина) 1) Змащена жиром і підсмажена скибка хліба. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Це універсальний збірник салатів, закусок, бутербродів, грінок та потапців. 2) (*діалект*) Невеликий шматок чого-небудь.

гrog, гrog ■ (*ч.р.*) Напій з рому або коньяку та окропу з цукром.

груша ■ (*ж.р.*) 1) Плід, що переважно має форму заокругленого конуса. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Насіння груш інколи входить до

складу кавових напоїв. 2) Садове і лісове фруктове дерево з такими плодами, які цінні як джерело Фотієвої кислоти (вітаміну В₉), важливої для процесів кровотворення, широко використовуються в харчовій промисловості, та з темно-зеленим цупким листям. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Прийшла вона в садочок, де росте багато груш, яблунь, вишень. 3) Предмет, що має форму плода цього дерева.

грюнколь ■ (ж.р.) Особливий сорт капусти із зеленим листям. *Приклад вживання слова:* Салат із грюнколі.

гуава, гуайява, гуаява ■ (ж.р.) Плід вічнозеленого тропічного дерева родини миртових із соковитими ароматичними плодами, а також назва цього дерева.

гуйяш ■ (ч.р.) Угорський густий суп, який традиційно готують з цибулі, паприки, нарізаної кубиками картоплі і квадратиків сухого тіста.

→ **гуйяш а-ля Секей** ■ Різновид угорського гуйяшу, більше схожий на рагу, що готується із свинини з сметаною, паприкою та кислою капустою.

гуляш, гуляш ■ (ч.р.) Страва із шматочків тушкованої яловичини чи іншого м'яса з картоплею під соусом із червоного перцю, створена під впливом угорської кухні. *Приклад вживання слова:* Щодо гуляшу та пирогів, то вона була неперевершена.

гумка ■ (ж.р.) 1) Шматочок гуми (еластичної речовини виготовленої шляхом вулканізації каучуку), призначений для стирання написаного, накресленого тощо. 2) Присмачений чим-небудь шматочок гуми, що використовується для жування; жуйка. *Приклад вживання слова:* Вони купили дві жувальні гумки зі смаком ожини.

гуманізація ■ (ж.р.) Упровадження в різні сфери **життя** гуманістичних принципів, привернення уваги до людини, її потреб і проблем. *Приклад вживання слова:* Гуманізація суспільства.

гурман, гурман ■ (ч.р.) 1) Той, хто любить, цінує смачні страви і любить гарно попоїсти, ласун. 2) (інколи) Гурме. *Приклад вживання слова:* (За Н. Коробко) Вона готуватиме йому кулінарні витребеньки на смак найвибагливішого

гурмана.

гурманство, гурманство ■ (с.р., невідмінюване) Пристрасть до вишуканих страв.

гурме, гурме ■ (невідмінюване) Той, хто розбирається у тонкощах кулінарії, своєрідний кулінарний експерт, що уміє оцінити найвитонченіші страви.

Гур'євська каша, гур'євська каша ■ (з російської мови; від прізвища російського міністра фінансів XIX сторіччя графа Д. Гур'єва) Одна зі страв російської кухні, що традиційно готується зі звареної на молоці (чи запареної киплячим молоком зі сливками і витримується 15 хвилин) з цукром манної каші, у яку ще додається після варіння вершкового масла та збиті з цукром білки яєць, подрібнені горіхи і ванілін, прикрашається консервованими чи сушеними фруктами, подрібненими горіхами, мигдалем. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* За більш давнім рецептом гур'євська каша не просто накладається на сковороду з прикрашанням та доводиться до готовності у духовці, а накладається шарами на змазані медом чи варенням та пересипані подрібненими горіхами та цукатами шкурки, що були кілька раз зняті з киплячого молока (чим більше вийшло таких шарів, тим більше причин для гордощів у кулінара).

гусак ■ (ч.р.) Самець гуски та страва з нього. *Приклад вживання слова:* Розрізали гусака, вдихаючи цей чудовий аромат та висловлюючи подяку кухарю, на невеличкі шматочки.

гуска ■ (ж.р.) 1) Великий водоплавний свійський і дикий птах з довгою шиєю. Самка гусака. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За казками В. Гауфа)* І от якось пішов він у гусячий ряд пошукати важких та гладких гусей, до яких герцог був особливо ласий. 2) Страва з гусячого м'яса. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним)* Перед пляшками на здоровенному підносі чорніє печена гуска, стоїть піджарене поросся, держачи в зубах шматок хрону; там лежить качка, задривши ноги вгору.

→ **гуси** ■ (множина) *Приклад вживання слова: (З казни Сельми Лагерлеф)* Біля нього лопотіли крильми й гелготали тринадцятеро гусей.

→ **гусятниця** ■ (ж.р.) 1) Жінка що розводить і доглядає гусей. 2)

Довгаста посудина з покриттям для засмажування гусей, качок та іншої великої птиці, а також поросят.

ГУСТИЙ ■ 1) Який складається з великої кількості близько розміщених один біля одного однорідних предметів, частин і т. ін. 2) Зроблений з переплечених ниток, дротинок, смужок і т. ін., що утворюють дрібні отвори. 3) З великим вмістом, великою концентрацією чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Олесь Бердника)* Тим часом Грицько налив у келих густого червоного вина. 4) Мало прозорий, мало проникний. 5) Повнозвучний, низький (*про звук, голос*). 6) (рідко) Вага.

ГАЛАНТИН, ГАЛАНТИН ■ (*з французької мови: galantine; ч.р.*) 1) Страва французької кухні, що нагадує холодець, із фаршированої телячої голови. 2) Холодцеподібна страва – шматочок риби або птиці у тривкому грубому желе з желатину.

ГУЩА ■ (*ж.р.*) 1) Гутий відстій, осад на дні посудини, що виділяється з рідини. 2) (*У переносному значенні*) Місце; найбільшого скупчення чогось, когось. 3) Гутий ліс, густі зарості чогось.

ГЮВЄЧ ■ (*ч.р.*) Страва молдавської, румунської та болгарської кухні. Готується з обжареного фаршу (з яловичини чи свинини), нарізаної картоплі та традиційного набору овочів: солодкого перцю, бамії, баклажанів, зеленого горошку (або стручкової квасолі), петрушки, цибулі, помідорів, жагучого перцю.

Г

галантин, галантин ■ (з французької мови: galantine; ч.р.) 1) Страва французької кухні, що нагадує холодець, із фаршированої телячої голови. 2) Холодцеподібна страва – шматочок риби або птиці у тривкому грубому желе з желатину.

ганок ■ (ч.р.) Прибудова з площадкою і східцями, а подекуди з покрівлею біля входу в будинок. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За К. Ковальською) Біля кафе не було ні ганку, ні подвір'ячка.

гатунок ■ (ч.р.) 1) Сорт, розряд виробу за якістю. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Весільний коровай випікали у вигляді крутого буханця з пшеничного борошна найвищого гатунку («вальцьованого»), прикрашали, уквітчували барвистим «вільцем». 2) (У переносному значенні) Взагалі різновид чого-небудь.

гоголь-моголь, гогель-могель ■ (ч.р.) Сирий яєчний жовток, перетертий з цукром. *Приклад вживання слова:* Готуючи гоголь-моголь, я додаю на кінчику ножа корицю.

гратіс ■ (невідмінюване) Безкоштовно, безплатно. *Приклад вживання слова:* Вони роздавали рекламні буклети гратіс.

Д

дадли ■ (*множина*) Тип цукерок з фруктами всередині, у яких робиться акцент на їх природний вигляд і смак (плід може лише злегка пров'ялюватися, і з нього видаляється кісточка, замість якої поміщають якусь начинку: марципан, горіх і т. ін.), такі цукерки потребують швидкої реалізації.

дайкон ■ (ч.р.) Японська біла редька.

девіз ■ (з *французької мови*: devise; ч.р.) 1) Стисле формування провідної ідеї, програми дій. *Приклад вживання слова*: Девізом нашої фірми було гасло "В колективі – сила!" 2) Правило, заповідь. 3) Вислів, або слово, що є псевдонімом автора якоїсь роботи, якогось витвору,

дегідрувати (з *грецької мови*) ■ Позбавляти щось води, видаляти рідину з продуктів шляхом тривалого просушування (*здебільшого у духовці*).

дегустація, дегустація ■ (з *французької мови*: degustation – з *латинської мови*: degusiare – куштувати; ж.р.) Визначення якості продуктів фахівцем на основі смакових, нюхових, зорових відчуттів; особливе значення має у виробництві.

→ **дегустатор, дегустатор** ■ (ч.р.) Фахівець, який здійснює дегустацію.

дегустувати, дегустувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Робити дегустацію. Професійно визначати на смак якості якого-небудь продукту. *Приклад вживання слова у такому значенні*: Потім мали дегустувати марочне вино. 2) Пробувати. *Приклад вживання слова у такому значенні*: (Микола Петренко) За вечерею вже дегустували одну лишень незрівнянну сливовицю, і то було справді на кілька регістрів вище уславлених середнянських вин.

дезінсекція ■ (з *латинської мови*: insectum – комаха; ж.р.) Знищення членистоногих (комахи, кліщі тощо) переносників і збудників захворювань, шкідників рослин та харчових запасів. Здійснюють її спеціальними засобами.

дезінсектор ■ (ч.р.) 1) Апарат для дезінсекції. 2) Фахівець, який здійснює дезінсекцію.

дезінфекція ■ (з *латинської мови*: inficere – псувати, заразити; ж.р.) Сукупність заходів, спрямованих на знезараження і знищення збудників

інфекційних захворювань людини, живих організмів і т. ін.. у навколишньому середовищі; знезараження.

дезінфектор ■ (ч.р.) Той, хто здійснює дезінфекцію.

дезодорація ■ (з латинської мови: odor – запах ж.р.) Сукупність заходів, спрямо ваних на усунення неприємного запаху. → дезодорований *Приклад вживання слова:* Дезодорована рослинна олія.

декаданс ■ (через французьку мову: *decadence* – з латинської мови: *decadentia* – занепад; ч.р.) 1) Напрямки в літературі й мистецтві-кінця XIX – початку XX сторіччя, для яких були характерними песимізм, естетизм, індивідуалізм, принцип «мистецтво для мистецтва», поєднання декоративності з мистецькими пошуками і сміливими експериментами. *Приклад вживання слова у такому значенні (З усних вражень)* Тут в оформленні панує декаданс, як на початку двадцятого сторіччя. 2) В дещо іншому значенні це – занепад і культурний регрес.

декалітр ■ (з грецької мови: дека - десять; ч.р.) Одиниця місткості, що дорівнює десяти літрам.

декантирувати ■ Повільно і обережно відокремити від осадку шляхом відливання.

декваліфікація ■ (ж.р.) втрата кваліфікації, спеціальних знань і досвіду. *Приклад вживання слова:* Проблеми декваліфікації фахівців.

декокт ■ (з латинської мови: *decoctum*; ч.р.) Відвар із лікарських рослин.

декор ■ (з французької мови, ч р.) Система декораційних елементів; прикрас споруди, будівлі або виробу. *Приклад вживання слова:* Підприємство суспільного харчування, як суб'єкт ринку, має урахувати, що один з ґрунтовних фактору успіху – певна емоційна атмосфера, яка у свою чергу, створюється за рахунок інтер'єра й елементів декору, сервіровки, музичного супроводу та інших досить важливих елементів.

декоративний ■ (через французьку мову: *decorative* ← з латинської мови: *decorate* прикрашати) 1) Призначений для оздоблення, прикраси. 2) Картинний, живописний, мальовничий, ефектний. 3) Такий, що має відношення до

оформлення, декорації.

декоративний цукор ■ (*ч.р.*) їстівні різнокольорові цукрові кульки, зірочки, крупинки і т. ін., або квіточки чи фігурки з піноцукру, що не містять шкідливих барвників і використовуються для прикрашення солодких виробів.

декоратор ■ (*з французької мови; ч.р.*) 1) Спеціаліст, що оздоблює, ефективно щось оформляє (приміщення, парки, будівлі тощо). 2) Художник, який малює декорації

декорувати ■ (*недоконаний вид*) Художньо оформляти, прикрашати щонебудь.

делікатес ■ (*з французької мови; ч.р.*) Вишукана, тонка страва. *Приклад вживання слова:* Сучасній жінці не обов'язково робити салати – можна здивувати гостей і готовими делікатесами.

→ **делікатесний** ■ Такий, що має якості, властивості делікатесу.

делікатний ■ (*з французької мови: delicat*) 1) Тактовний, витриманий, ввічливий і люб'язний. 2) (*У переносному значенні*) Витончений, такий, що вимагає обережного відношення. *Приклад вживання слова у такому значенні:* У цього вина надзвичайно делікатний смак.

демі (*з французької мови*) ■ Половина чогось (слово, яке використовують деякі шанувальники французької кухні).

демітасс (*з французької мови*) ■ Маленька чашечка чорного кофе (назва, яку використовують деякі знавці французької кухні).

деморалізація ■ (*з французької мови; ж.р.*) 1) Занепад моральності, моральний розклад. 2) Спад духовних сил, дисципліни, втрата здатності до дії. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Наслідком всього цього стала майже повна деморалізація колективу: від колишнього емоційного піднесення і енергійної працьовитості не залишилося і сліду.

демонстрація ■ (*з латинської мови: demonstration – показувати; ж.р.*) 1) Публічний показ чогось, наочний метод навчання. *Приклад вживання слова у такому значенні:* В іншу аудиторію, завдяки демонстрації яскравих діапозитивів, зійшлося більше бажаючих. 2) Вияв, свідчення (протесту, незгоди, підтримки

чогось, власної позиції з приводу чогось тощо) чого-небудь. 3) Процесії, мітинги людей на знак вираження яких- небудь громадсько-політичних настроїв.

демонстратор ■ (*ч.р.*) Особа, яка публічно показує, демонструє що-небудь (наприклад, товар на виставці).

демонструвати ■ (*недоконаний вид*) 1) Публічно показувати наочним способом. 2) Навмисно підкреслювати, виставляти напоказ. 3) Брати участь у масовому поході з метою вираження суспільно-політичних настроїв, брати участь у демонстрації.

денатурат ■ (*з латинської мови; ч.р.*) Етиловий спирт-сирець, до якого додають неприємні на запах і смак речовини, що розчиняються в ньому і роблять його непридатним до пиття; застосовують для технічних потреб як розчинник і політур.

держальце ■ (*с.р.*) Предмет, яким беруть, тримають щось.

дерев'янистий ■ Який має в основі своєї будови деревину, або схожий на деревину. 2) (*У переносному значенні*) Твердий, як дерево.

деренівка ■ (*ж.р.*) Настояна на дерені (кислувато-солодких ягодах родини кизилкових) горілка. *Приклад вживання слова: (За І.П. Котляревським) Пили сикизку, деренівку.*

дерун ■ (*ч.р.*) — **деруни, (множина) Оладки** з тертої картоплі.

десерт ■ (*з французької мови; ч.р.*) Солодка страва фрукти, компоти і т. ін., які подаються наприкінці обіду. *Приклад вживання слова: Серед десертів шрі-ланкійської кухні ковум – пиріг із пряної муки з великою кількістю масла, патоки і горіхів кеш'ю, кирібад – рожевий рис, зварений у густому кокосовому молоці, який подають на весіллях або на свята, наприклад, Новий рік, дні народження і т. ін.*

десертний ■ Що має відношення до десерту, призначний для десерту.

десертна ложка ■ Ложка, трохи менша від столової та більша від чайної.

деталізувати ■ (*з французької мови*) Докладно з'ясовувати, розробляти що-небудь. *Приклад вживання слова: Треба ще деталізувати цей список.*

деталь ■ (*з французькомови; ж.р.*) 1) Складова частина якогось виробу, чи

якого механізму, машини і т. ін. 2) Окремий факт, подробиця.

дефект ■ (з латинської мови, ч.р.) Вада, недолік. *Приклад вживання слова:* Дефекти виробу; цей виріб з дефектом.

дефіцит ■ (з латинської мови: deficit – недостає; ч.р.) 1) Мала кількість, нестача чогось. Відсутність товарів, чи ресурсів, чи грошей порівняно з потребою в них. 2) (розмовне) Якась певна річ, якийсь певний товар, якого не вистачає, бракує, якого немає у достатній кількості. 3) Збиток, перевищення видатків над прибутками, збиток.

дефіцитний ■ 1) Відсутній у достатній кількості, якого не вистачає, бракує. 2) Який призводить до дефіциту, нестачі, збитковий.

дефростація ■ (ж.р.) Розморожування харчових продуктів гарячим повітрям, пароповітряною сумішшю, струмами високої частота та іншими способами; дає змогу підвищувати швидкість обробки продуктів, зберігаючи їх якість.

дефростер ■ (з англійської мови; ч.р.) 1) Камера в холодильнику, що має опалення і посилену циркуляцію повітря, призначена для незначного обігріву та обсушування продуктів перед їх вийманням з холодильника. 2) Пристрій для обдування теплим повітрям вітрового скла автомобіля для уникнення обмерзання.

децилітр ■ (з латинської мови: decern - десять; ч.р.) Одиниця місткості, яка дорівнює одній десятій частині літра.

джбан, дзбан ■ (ч.р.) глекоподібний глиняний, дерев'яний або металевий посуд для води, молока, квасу і т. ін. *Приклад вживання слова:* Великі дзбани були по вінця залиті салом.

джезва ■ (ж.р.) Посуд для приготування кофе. Інша назва: турка.

джем ■ (ч.р.) Густе варення з фруктів або ягід, що має вигляд желеподібної маси. → Джемova начинка.

джерело ■ (с.р.) 1) Потік води, що утворюється внаслідок виходу підземних вод на поверхню землі. 2) (У переносному значенні) Звідки постає, черпається щось, основа чогось, вихідне начало.

джин ■ (ч.р.) 1) Алкогольний напій, що виготовляється перегонном

зернового спирту з настоєм ялівцевих ягід і деяких добавок (коріандру, цедри і т. ін.), і кращі виробники здійснюють більше двох дистиляцій. Вважається англійським горілчанним виробом, хоч справжня його батьківщина – Голландія. 2) (*У міфології та фольклорі мусульманських народів*) Багатоликий дух вогню; міг бути добрим (навіть релігійним) або злим.

ДЖОНДЖОЛІ ■ Назва поширеної грузинської приправи із заквашених разом зі стебельцями пуп'янків квіточок чагарнику (який має таке ж саме ім'я), що за смаком нагадує каперси.

ДЖУЛЕП ■ (*ч.р.*) → джулепи (*множина*) – освіжаючі напої на основі великої кількості сильно подрібненого льоду, з обов'язковим додаванням м'яти (яку здебільшого розминають та викидають), та інших складників цукру, соку, сиропу, морсу, консервованих фруктів і т. ін.

ДИГЕСТІЯ ■ (*ж.р.*) Уміст цукру в будь-чому, виражений у відсотках, цукристість.

ДИЗАЙН ■ (*з англійської мови: design – проектувати, конструювати; ч.р.*) Художньо-конструкторська діяльність для формування естетичних і функціональних властивостей товару. Проектування естетичного образу предметного середовища.

ДИЗАЙНЕР ■ (*ч.р.*) 1) Художник-конструктор, що займається художнім проектуванням та оформленням промислової продукції і промислових інтер'єрів. 2) Художник, що працює у сфері побутової культури, займається розробленням та художнім оформленням предметів побуту та інтер'єрів, житлових приміщень тощо.

ДИЗЕНТЕРІЯ ■ (*з грецької мови: dysenteria – enteron кишка; ж.р.*) Гостра інфекційна хвороба людини, що характеризується ураженням товстого кишечника та супроводжується загальною інтоксикацією організму і порушенням діяльності нервової системи. *Приклад вживання слова:* У заводській їдальні на стіні біля входу красувався плакат "Дизентерія – хвороба брудних рук".

ДИЛЕР ■ (*з англійської мови: dealer < deal – торгувати; ч.р.*) Торговий агент.

динар ■ (ч.р.) Грошова одиниця Іраку, Тунісу та деяких інших країн.

диня ■ (ж.р.) 1) Баштанна рослина з великими запашними плодами. 2) Великий круглий або продовгуватий соковитий плід цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За К. Ковальською) Якщо купиш нестиглу диню, не викидай, звари варення, воно матиме неперевершений аромат.

диск ■ (з грецької мови; ч.р.) 1) Плоский круг, предмет у формі плоского круга. 2) (у комп'ютері) Носій інформації, закладених даних.

дискета ■ (ж.р.) Малоформатний плоский гнучкий магнітний диск-носій інформації для обробки на комп'ютері.

дистилювати ■ (з латинської мови; недоконаний вид) Очищати рідину перегонкою.

дистильована вода ■ Вода, очищена від розчинених у ній домішок перегонкою.

дистриб'ютор ■ (з англійської мови через американську: distributor < англійське distribute – розподіляти; ч.р.) 1) Агент або торгова фірма, яка здійснює функції торгового посередника між виробниками товару і його споживачами. 2) Різновид агента, що здійснює збут товарів у межах свого регіону. 3) Збутовий посередник.

дичина ■ (ж.р.) 1) Дикі птахи і звірі, на яких полюють і м'ясо яких використовують як їжу. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок Ш. Перро) Так час від часу протягом двох чи трьох місяців кіт приносив королю дичину. 2) М'ясо цих птахів, тварин як продукт харчування. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Якщо ви смажите свійську птицю або дичину в духовій шафі, кладіть їх на лист або сковороду спинкою донизу. 3) (застаріле, розмовне) Глухе, запустіле місце, глушина.

діабет, цукрова хвороба ■ Досить поширене у наш час ендокринне захворювання, при якому внаслідок недостатності в організмі гормону підшлункової залози інсуліну розвиваються порушення всіх видів обміну речовин в організмі. Систематичне переїдання, вживання їжі, що містить багато вуглеводів, сильні нервово-психічні перевантаження можуть провокувати

виникнення цієї хвороби. Хворим на діабет дуже важливо притримуватися дієти, що зменшує кількість вуглеводів та жирів у харчуванні, збільшує кількість вітамінів (особливо С [це] та групи вітамінів В [бе]).

діагональ ■ (з грецької мови через латинську; ж.р.) 1) Пряма лінія між двома несуміжними вершинами багатокутника або між двома вершинами багатогранника, які не знаходяться на одній його грані. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Щоб не пошкодити кремові трояндочки, ідей невеличкий тортик ми розріжемо по діагоналі. 2) Груба тканина з рубчиками по скісній лінії.

діалог ■ (з грецької мови; ч.р.) 1) Розмова, бесіда між двома або кількома особами. 2) (У переносному значенні) Переговори, взаємодія між якими-небудь сторонами, країнами, партіями і т. ін. 3) (інформантика) Двосторонній обмін інформацією між людиною й комп'ютером.

діапозитив ■ (з грецької мови: dia – через; ч.р.) Фотографічний знімок на спеціальній прозорій плівці або склі, призначений для показу зображень на екрані за допомогою проєкційного ліхтаря

дієта ■ (з грецької мови diaita – спосіб життя, режим; ж.р.) Спеціально розроблений раціон і режим харчування, який характеризується певним набором продуктів, їх хімічним складом і калорійністю, спеціальними методами обробки їжі та встановленими інтервалами між її прийманням. *Приклад вживання слова:* (За Джеймсом Крюсом) Йому приписали легку дієту й постільний режим на кілька днів. ↔ (З пояснень до програмного забезпечення) За допомогою програми на щодень можна формувати меню, а якому враховуються кількість споживачів, розподіл за групами харчування, видами дієт і за періодами харчування.

дієтик ■ (ч.р.) Той, хто дотримується дієти. *Приклад вживання слова:* Ми враховуємо найрізноманітніші забаганки і потреби серед постійних відвідувачів нашого ресторану є багато дієтиків і багато гурманів.

дієтетика ■ (ж.р.) Наука про правильне і доцільне харчування людини.

дієтотерапія ■ (ж.р.) Лікування харчуванням захворювання шляхом підбору та дотримання спеціальної дієти, лікувальне харчування. Метод мінування різноманітних захворювань шляхом дотримання спеціального

режиму харчування

діжа ■ (ж.р.) 1) Низька широка дерев'яна діжка, в якій готують тісто на хліб. 2) (розмовне) Виготовлене у цій посудині тісто. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Тітка діжу місяць, а я обід готую.

діжестів ■ (з французької мови: digestif) Відхожа чарка, чарка на дорогу. *Приклад вживання слова:* Якщо гості затрималися надто довго, запропонований діжестів може стати тонким натяком.

добробут ■ (ч.р.) Матеріально-побутове забезпечення, достаток.

доброякісний ■ Який своєю якістю цілком задовольняє вимоги, доброї якості.

довгасти́й ■ Який має видовжену форму, у якого довжина більша за ширину.

довгі напої ■ (з англійської мови: long drinks) Тип змішаних напоїв, що готуються у великих кількостях і мають багато льоду; до цього типу напоїв відносять фікси, баки, рікі, коblers, кулери, фізи, хайболи, джулепи, елінги, охолоджені пунші.

доглядати ■ (недоконаний вид) – доглянути (доконаний вид) 1) Пильнувати, стежити за кимсь, чимось з метою забезпечення нормального стану, необхідних умов, порядку і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок В. Гауфа) То ти вже доглянь і подбай, щоб мій стіл щодня дивував його чудовими несподіванками. 2) Побачити, помітити.

докипати ■ (недоконаний вид) Доварюватись (про їжу), кипіти до якогось наміченого строку, до остаточної готовності. *Приклад вживання слова:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) «Але, здається, мій борщ вже докипає, а каша допріває», - сказала вона і побігла до пекарні.

долма ■ (ж.р.) Страва кавказької і близькосхідної кухні, схожа на голубці: м'ясо-зернова начинка (з додаванням цибулі та прянощів) загортається у листки овочевих культур чи виноградні або листки чорної смородини, і відварюється чи запікається. Інколи як оболонку використовують і такі фрукти, як груші, яблука, айву і т. ін., внутрішня частина яких видаляється та заповнюється начинкою.

домлівати ■ (*недоконаний вид*) Закінчувати мліти, повільно доходити до готовності, доварюватись на легкому вогні, упрівати. *Приклад вживання слова:* (За Станіславом Стеценко) У горщику домлівав грибний суп.

дорогий ■ 1) Який коштує великі гроші. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І. С. Нечуєм-Левицьким) Мабуть якогось дорогого вина налили в мед, бо й горілку насилу чути. 2) (*У переносному значенні*) Який високо ціниться, оберігається, яким дорожать. 3) (*У переносному значенні*) Близький, милий серцю. 4) Бажаний, жданий (*про гостей*). 5) *У звертанні* – для вираження любові, приязні.

→ **дорожити** ■ (*недоконаний вид*) 1) Високо цінити когось, щось, надавати йому великого значення. 2) Оберігати, боятися втратити щось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Цей делікатний соус було подано в антикварному соуснику, яким особливо дорожили.

→ **дорожнеча** ■ (*ж.р.*) Високий чи штучно завищений рівень цін.

досмажувати ■ (*недоконаний вид*) – **досмажити** (*доконаний вид*) 1) Закінчувати, закінчити смажити до повної готовності (*страву*). *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Василь Кожелянко) Пляшка коньяку спорожніла, а картопля щойно досмажилась. 2) Закінчувати, закінчити приготування (якоїсь їжі, страви), смажачи.

доцільний ■ Відповідний поставленій меті, практично корисний, розумний.

драглі ■ (*множина*) 1) їжа із згуслого при охолодженні м'ясного чи рибного відвару з дрібними шматочками м'яса або риби. 2) Це слово інколи вживається і в такому ж значенні, що і желе.

драже ■ (*з французької мови; с.р., невідмінюване*) 1) Сорт дрібних цукерок округлої форми. 2) Ліки або вітаміни округлої форми із солодкою або нейтральною оболонкою, що приховує неприємний смак медикаменту.

дратувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Викликати почуття невдоволення, досади, гніву, роздратовувати, злити. 2) Навмисне виводити з терпіння когось, викликати гнів у когось, дражнити. 3) Діяти, викликаючи в чомусь (у тілі людини,

у якоїсь частині тіла *тощо*) біль. 4) Збуджувати, посилювати, загострювати якість бажання, почуття, відчуття і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним) Все так і бере очі на себе, все дратує смак!*

драцена, драчена ■ (ж. р.) Страва білоруської кухні (досить популярна також і у руській та українській) - запіканка з муки, яєць, картоплі, молока, до яких можуть додаватись також інші продукти (вершки, свинина, жарене сало і т. ін.).

дрібка ■ (ж.р.) 1) Невеличка частина, мала кількість чого-небудь. *Приклад вживання слова у такому значенні: Тісто робиться круте, борошно змішується з яйцями, додається дрібка солі, і все це добре вимішує, накривається серветкою і лишається на двадцять хвилин, після чого ділиться на п'ять частин і розкачується максимально тонким, як папірус.* 2) Те саме, що грудочка.

дріжджі ■ (множина) 1) Одноклітинні мікроскопічні гриби, які викликають спиртове бродіння цукрів і застосовуються у хлібопеченні та виготовленні пива, вина. 2) Речовина з мікроскопічних грибів, що здатна викликати бродіння.

дріжджовий ■ 1) Той, що має відношення до дріжджів. 2) Виготовлений із застосуванням дріжджів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів) Дріжджове тісто приготують двома способами - опарним і безопарним. За способом приготування іноді поділяють тісто на дві групи: дріжджове і бездріжджове.*

друшляк ■ (з Німецької мови; ч.р.) Посудина з дірочками, що служить для проціджування або протирання їжі. *Приклад вживання слова: Промити водорості холодною водою й відкинути на друшляк.*

дулівка ■ (ж.р.) Наливка з груш дуль, горілчаний настій на грушах. *Приклад вживання слова: (За І.П. Котляревським) Пили смачну кримську дулівку, що то айвіркою звать.*

дуля ■ (ж.р.) 1) Літній сорт груш з великими солодкими плодами. 2) Плід цієї груші. 3) (вульгарне) Стулена в кулак рука так, що великий палець просувається між вказівним і середнім, як знак зневажливого ставлення до когось.

дурра ■ (з арабської: durr – перлина; ж.р.) Тропічна однорічна хлібна і кормова рослина, вид сорго.

дух ■ (ч.р.) 1) Психічні здібності, свідомість, мислення. *Приклад вживання слова у такому значенні:* І все це – найкращі досягнення людського духу. 2) Внутрішній стан, певний настрій, моральна сила людини, групи людей, що впливає на поведінку і напрям думок і т. ін. 3) (З точки зору ідеалістичного світосприйняття) Нематеріальне начало, яке лежить в основі всіх речей і явищ та є первинним щодо матерії, дещо безплотне і надприродне. 4) Загальний внутрішній зміст чогось, напрям, істинний сенс, основний характер чогось. 5) Повітря, процес вдихання і видихання повітря. 6) Запах, аромат, те що є у повітрі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джеймсом Крюсом) Звідти здіймався смачний дух смаженої риби. ↔ (За М.М. Коцюбинським) Дух свіжого чаю змішався з озонованим повітрям, в одчинені вікна дивилося зорями небо.

духовий ■ 1) Який приводиться в дію вдуванням струменя повітря (про музичні інструменти і т. ін.). 2) Який діє за допомогою нагрітого повітря. *Приклад вживання слова у такому значенні:* У цієї духової шафи мається гриль, електронний таймер, а у дверцятах – три скла.

духовка ■ (ж.р.) Залізний ящик, переважно вставлений у плиту, в якому готують їжу нагрітим повітрям.

→ **духмяний** ■ Який має сильний, приємний запах. Ароматний, запашний, пахучий.

→ **духмяніти** ■ Виділяти сильний, приємний запах, пахнути.

духи сухі ■ назва набору прянощів у російському пряничному виробництві (це можуть бути кориця, чорний перець, гвоздика, імбир, аніс, коріандр, аїр, мускатний горіх, ваніль і т. ін.)

духан ■ (ч.р.) Невеличкий ресторан, трактир, дрібна лавка, крамничка на Сході, Кавказі.

душиця ■ (ж.р.) Багатолітня трава родини губоцвітих рожевуватими чи рожево-пурпуровими квіточками. Висушені квітки і листя використовують у медицині і харчовій промисловості. Материнка.

дю пан ■ (з французької мови: du pain) Хліб – назва, яку використовують деякі шанувальники французької кухні.

д'юті-фрі шоп ■ (з англійської мови: duty-free – без-митний + shop – крамниця; ч.р.) Крамниця в прикордонній зоні, товари якої не обкладаються митом.

дюшбара ■ 1) Назва схожого на пельмені (вони традиційно робляться з баранини вдвічі меншими за російські пельмені, ліпляться з відведеними назад кінчиками) виробу азербайджанської кухні. 2) Назва страви азербайджанської кухні – зварених у своєрідному бульйоні (з кісток, цибулі, до яких додаються шматочки курдючного сала, перець, шафран, кріп, петрушка і т. ін.) і поданих на стіл у тому ж бульйоні (чи поданих у томатному супі) виробів, схожих на невеличкі пельмені. Інша назва: пельменний суп по-азербайджанськи. *Приклад вживання слова:* (З усних вражень) Готовий дюшбара нам подали у невеличких тарілочках, посипаним сухою м'ятою та базиліком.

дюшес ■ (з французької мови; ч.р.) Назва групи десертних груш з великими соковитими і солодкими плодами.

дягель ■ (ч.р.) Трав'яниста медоносна рослина родини зонтичних із дрібними зеленувато-білими квітами, зібраними в зонтики, використовується в медицині, виготовленні напоїв і т. ін.

дякувати ■ (недоконаний вид) 1) Висловлювати, виражати подяку, бути вдячним за щось. 2) Дякую – слово, яким виражають вдячність за зроблене добро, виявлену увагу.

Е

ег-ног (з мови шотландців перекладається як «ячне пиво»; ч.р.) ■

Корисний і поживний шотландський напій, основою якого мають бути молоко або вершки і свіжі яйця (білок з них збивається окремо і додається наприкінці приготування в охолоджену суміш). Традиційно наливається у низькі бокали, що дещо нагадують пивні кружки, і посилається меленими мускатним горіхом, корицею та ванільним цукром (чи кавою і т. ін.).

екзотичний ■ 1) Незвичайний, дивовижний, надто мальовничий для певної місцевості, певного середовища, не властивий їм. 2) (*У переносному значенні*) Який вражає своєю дивовижністю, химерністю, який належить до чужої, незвичної культури і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Л. Денисенко) Інколи купиш щось екзотичне на подарунок, а люди потім із тобою роками не вітаються.*

еклер ■ (ч.р.) Тістечка із заварного тіста з кремом усередині.

економія ■ (ж.р.) 1) (*тільки у однині*) 1) Ощадливість при витрачанні чого-небудь. 2) Вигода від ощадливого витрачання чого-небудь.

→ **економити** ■ (*недоконаний вид*) Ощадливо витратити що-небудь, максимально скорочувати витрати чого-небудь.

→ **економний** ■ 1) Який ощадливо витрачає щось, точно розрахований, стриманий у виявленні чого-небудь. 2) Який сприяє економії, здійснює її.

експонувати ■ (*недоконаний вид*) Виставляти для огляду, показувати на виставці, музеї і т. ін.

експорт ■ (ч.р.) 1) Продаж товарів іноземним суб'єктам господарської діяльності та вивіз товарів або капіталів за кордон, включаючи реекспорт товарів. Протилежне – імпорт. 2) Загальна кількість або загальна вартість товарів, що вивозяться за кордон. 3) (*інформатика*) Виведення файлу, створеного однією програмою, для використання в іншій програмі комп'ютера.

→ **експортер** ■ (ч.р.) Особа, установа, країна і т. ін., які експортують товари за кордон.

експортний ■ 1) Призначений для експорту. 2) Той, що має відношення

до експорту.

→ **експортувати** ■ (*недоконаний вид*) Вивозити за кордон які-небудь товари, вироби, капітал.

екстракт ■ (*ч.р.*) 1) Згущена витяжка, добута з рослинних або тваринних тканин за допомогою якого-небудь розчинника і згущена шляхом випаровування. 2) Згущений сік ягід, плодів.

екстрактивний ■ Той, що має властивості екстракту, чи стосується процесу його отримання.

еластичний ■ 1) Здатний легко гнутися, розтягуватися і повертатися до попередньої форми, гнучкий. 2) (*У переносному значенні*) Плавний, позбавлений різкості.

→ **еластичність** ■ (*ж.р.*) Якість, властивість легко гнутися, розтягуватися і повертатися до попередньої форми, гнучкість. *Приклад вживання слова:* Молоко робить тісто пухкішим, м'якшим, надає йому еластичності, пружності, але молока завжди повинно бути менше, ніж води, або навпіл з водою, бо тісто важко пропікатиметься.

електрика ■ (*ж.р.*) 1) Форма енергії, що зумовлена рухом заряджених частинок матерії (електронів, протонів, позитронів і т. ін.), а також ця енергія як предмет народногосподарського і побутового використання. 2) Освітлення, одержане від цієї енергії.

→ **електровафельниця** ■ (*ж.р.*) Електричний прилад для виготовлення вафель у домашніх умовах.

→ **електрогриль** ■ (*ч.р.*) Електричний прилад для смаження м'яса, риби і т. ін.

→ **електроплита** ■ (*ж.р.*) Електричний прилад для готування їжі чи підігрівання, розігрівання чогось (води, страв тощо). *Приклад вживання слова:* (За К. Ковальською) Після купання Зіна та Олег приготували сніданок, що складався з вареної на електроплитці картоплі та салату з цибулі з редискою.

→ **електротабло** ■ (*с.р., невідмінюване*) Щит з електричними сигнальними пристроями інформативного призначення.

→ **електротехніка** ■ (ж.р.) 1) Наука про процеси та явища, пов'язані з практичним використанням електричного струму. Галузь техніки, яка здійснює застосування цих процесів у промисловості, медицині тощо. 2) Електричні прилади, інструменти.

→ **електрочайник** ■ (ч.р.) Електричний прилад-посуд, у якому кип'ятять чи підігрівають воду для чаю. *Приклад вживання слова:* Тип нагрівального елемента цього електрочайника – диск.

елітарний ■ Доступний не для всіх, кращий, вибраний, добірний, призначений для привілейованих чи тих, що виділяються серед інших своїми видатними властивостями.

ель ■ (ч.р.) Густе, міцне, світле англійське пиво, що виготовляється з ячменю. *Приклад вживання слова:* (Дж. Р.Р. Толкін) Хто замовляв елю, хто портеру, хто кави, але всі хотіли коржиків. ↔ (Дж. Р.Р. Толкін) «І ще коржиків... ще елю... ще кави!» – загукала решта гномів із світлиці.

емальований ■ 1) Здебільшого металевий або керамічний, що його покрили непрозорою склуватою масою для оберігання від впливу кислот і лугів або для прикрашення. Який покрили емаллю. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За текстами н'єс І.К. Карпенка-Карого) Одна несе макітру з варениками, а друга кисіль на емальованім блюді. 2) Покритий емаллю (здебільшого, про художні вироби). 3) (У переносному значенні) 3 гладкою блискучою поверхнею, що нагадує покриття емаллю.

емоція ■ (ж.р.) Переживання людиною свого ставлення до дійсності, до особистого й навколишнього життя, душевне переживання, почуття людини емоційний 1) Який виражає емоції, насичений ними 2) Який викликає емоції. 3) Які легко збуджується, швидко реагує на що-небудь, нестриманий.

емпатія ■ (ж.р.) Здатність, вміння людини емоційно відповідати на переживання інших, співчуття.

емульсія ■ (ж.р.) Суміш двох незмінних рідин, з яких одна розподілена в іншій у вигляді дрібних краплинок.

емульгатор ■ (ч.р.) Речовина, що сприяє утворенню емульсій і підвищує

їхню стійкість (*наприклад*, желатин),

енджел хеа ■ (з *англійсь* кої мови: Angel hair – волосся Ангела) Дуже тоненькі спагеті.

енергія ■ (ж.р.) 1) (у фізиці) Сукупність коливань (електричних, електромагнітних, теплових і т. ін.), перетворюваних у світло, тепло, електрику і т. ін., або використовуваний як рушійна сила машин, механізмів і т. ін, 2) Діяльна сила, поєднана з наполегливістю, рішучістю в досягненні поставленої мети.

енергійний ■ 1) Повний сили, життєвої енергії. Який виражає діяльну силу, енергію, активність. 2) Який може вплинути, подіяти на кого-небудь, що-небудь.

ензим ■ (ч.р.) Те ж саме, що і фермент.

енологія ■ (з *грецької* мови: oinos – вино; ж.р.) наука про вино, до складу якої входить виноробство – контролюємий процес перетворення виноградного соку у вино шляхом бродіння та відомості про послідуєче доглядання за вином і правильне його зберігання.

енобарвник ■ (ч.р.) пастоподібний продукт, що отримується з вичавків винограду темних сортів і (залежно від реакції середовища) може змінювати колір від яскраво-червоного до синього.

ентузіазм ■ (ч.р.) Сильний запал, захоплення, душевне піднесення.

ентузіаст ■ (ч.р.) 1) Людина, пройнята ентузіазмом, яка діє з ентузіазмом. 2) Той, хто всі сили віддає якійсь певній справі.

епіграф ■ (ч.р.) 1) Цитата чи приказка, крилатий вислів, афоризм, що ставиться перед якимось текстом і виражає його основну ідею. 2) У стародавніх греків – напис на пам'ятнику.

епідемія ■ (ж.р.) 1) Масове поширення якої-небудь інфекційної хвороби. 2) (У переносному значенні) Надзвичайно швидке поширення чого-небудь. *Приклад вживання слова у такому значенні:* «Шоколадна епідемія» поширювалася.

ергономіка ■ (ж.р.) Наука, що вивчає допустимі фізичні, нервові та психічні навантаження людини в процесі праці, проблеми оптимального

пристосування навколишніх умов виробництва для ефективної праці.

ергономічний ■ Такий, що відповідає вимогам ергономіки, який має відношення до ергономіки. *Приклад вживання слова:* (З усних вражень) і меблі, і обладнання були досить ергономічними.

ерзац ■ (ч.р.) 1) Неповноцінний замітник чого-небудь, сурогат. 2) (невідмінюване) Який є заміником чого-небудь. *Приклад вживання слова:* Вони пили ерзац каву.

ерудиція ■ (ж.р.) Глибокі різнобічні знання

есенція ■ (ж.р.) Концентрований розчин легкої органічної речовини. *Приклад вживання слова:* Оцтова есенція.

ескалоп ■ (ч.р.) Страва з телятини, свинини чи баранини, продовгуваті смажені шматочки відбитого нежирного м'яса із м'якуша поперекової частини чи задньої ноги.

ескарготний пінцет ■ (ч.р.) Спеціальної конструкції затискач раковини равлика для діставання його їстівного тіла – важливий складник кухонного набору будь-якої ресторанної європейської кухні, без якого приготування деяких традиційних страв неможливо.

ескімо ■ (с.р., невідмінюване) Морозиво у шоколадній глазурі, здебільшого на паличці.

естетика ■ (ж.р.) 1) Наука про форми прекрасного в мистецтві, творчості, у природі та суспільстві. 2) Краса, художність чогось.

естетизація ■ (ж.р.) Надання чому-небудь гарної зовнішньої форми. 2) ідеалізація чого-небудь, представлення, презентація чогось значно кращим, ніж воно є насправді, звертаючи увагу здебільшого на гарне і навіть трохи перебільшуючи його.

естетичний ■ 1) Таке що має відношення до естетики. 2) Пов'язаний із створенням, відтворенням і сприйняттям прекрасного в творчості та житті. 3) Викликаний прекрасним. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Естетичне задоволення.

естрагон ■ (ч.р.) Багаторічна трав'яниста рослина родини складноцвітих,

що здав на вирощується як лікарські пряна рослина, що використовується в харчуванні. Різновид полину, інша назва – тархун.

естрагонний, естрагоновий ■ 1) Той, що має відношення до естрагону.

Приклад вживання слова у такому значенні: Естрагонний корінь. 2) Приготовлений з естрагону *Приклад вживання слова у такому значенні:* Естрагонова гірчиця.

еталон ■ (*ч.р.*) 1) Точний зразок установленої одиниці виміру. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Міжнародний еталон. 2) Дуже точний вимірний прилад, призначений для перевірки інших приладів. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Еталон часу. 3) (*У переносному значенні*) Мірило, зразок для порівнювання з чим-небудь. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Ви для нас еталон професіоналізму.

етанол ■ (*ч.р.*) Етиловий спирт.

етап ■ (*ч.р.*) 1) Окремий момент, період, стадія у якій-небудь діяльності. Окрема частина Чого-небудь. 2) Певна частина дистанції в спортивних змаганнях. 3) Пункт на шляху пересування військ чи арештантів, де їм надається нічліг, їжа тощо,

етикет ■ (*ч.р.*) Установлені норми поведінки і правила ввічливості.

етикетка ■ (*ж.р.*) 1) Ярличок, на чому-небудь для визначення назви предмета, ціни і т. ін. 2) Напис, фірмовий знак, поставлений на чому-небудь.

етикетаж ■ (*ч.р.*) Сукупність, система етикеток.

етикетник ■ (*ч.р.*) Фахівець із художнього оформлення етикеток.

етикетувальник ■ (*ч.р.*) Той, хто прикріплює етикетки.

етикетувати ■ (*недоконаний вид*) Прикріплювати етикетки до чого-небудь.

етиловий спирт ■ Органічна сполука, безбарвна рідина, що застосовується як розчинник та для дезинфекції.

етнографізм ■ (*ч.р.*) Точне відтворення традиційних форм побуту, звичаїв, обрядів і т. ін. без сильного заглиблення в соціальні процеси.

етнічний ■ Той, що належить до якогось народу, його культури, традиції.

Приклад вживання слова: Етнічний склад населення.

ефектний ■ 1) Який привертає увагу, справляє сильне враження, ефект. 2) Розрахований на те, щоб створити, викликати сильне враження (ефект).

ефективний ■ 1) Який приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший результат. Дійовий. 2) Який викликає за допомогою певних прийомів результат.

Є

євро ■ (*ч.р., невідмінюване*) Єдина грошова одиниця, прийнята у 2002 році провідними європейськими країнами як основний платіжний засіб.

єврогрупа ■ (*ж.р.*) Група європейських держав – членів організації Північноатлантичного договору (НАТО), що об'єдналися для своїх воєнно-захисних програм.

єврокард ■ (*ч.р.*) Міжнародна кредитна картка, що її використовують у країнах – учасницях європейської банківської системи.

європеїзувати ■ (*недоконаний вид*) Перебудувати на європейський кшталт, на європейський зразок, вигляд, лад.

європейська кухня ■ Термін, що характеризує сукупність певних принципів кулінарії країн Центральної Європи (щоправда, з деякими екзотичними стравами, які вже стали традиційними), які знавці спрощено називають так званими «трьома НЕ» (не жирна, не гостра, не надмірна)

ємний ■ 1) Який може вмістити велику кількість чогось. Місткий. 2) (*У переносному значенні*) Стислий та змістовний (про слова, думки і т. ін.).

єна ■ (*ж.р.*) Грошова одиниця Японії.

єреванська суміш спецій ■ Традиційна для вірменської кухні суміш цибулі (у вигляді порошку), чорного перцю, м'яти, чебрецю, кориці, кіндзи, базиліка і часнику, що надає стравам гострого пікантного смаку. *Приклад вживання слова: (3 інструктажів)* Єреванська суміш спецій традиційно використовується для приготування дуже популярної вірменської страви – долми.

єрофеїч ■ (*ч.р.*) Традиційна для Росії назва настоянок на травах і прянощах (без додавання цукру), що виникла після того, як знайомий з традиціями тибетської медицини цирульник Єрофеїч вилікував у вісімнадцятому сторіччі графа Олексія Орлова від захворювання шлунку завдяки подібним настоянкам та отримав право їх продавати.

ЄС ■ («є-ес»; *аббревіатура*) Європейський Союз.

Ж

жай ■ (*ч.р.*) Виріб казахської кухні – в'ялені або сирокочені і підсушені верхні шари м'язів задньої частини конини разом із жиром.

жал ■ 1) Як традиційний харчовий продукт казахської кулінарії підгривне відкладення жиру у коня. 2) Виріб (шляхом гарячого коптіння) з цього продукту у казахській кулінарії.

жар ■ (*ч.р.*) 1) Розжарене вугілля, що горить без полум'я. 2) Взагалі джерело такого нагрівання, що надав гриль, плита і т. ін., місце, що так нагрівається. Сильне тепло, що йде від чогось нагрітого або розжареного. Приклад вживання слова у такому значенні: Юшка має кипіти протягом п'яти годин на малому жару, щоб холодець залишився прозорим. *-* (З казок В. Гауфа) Зараз же горщики були зняті з жару, і карлик запросив оберкухмейстера покуштувати страву 3) (*У переносному значенні*,) Про збуджений стан людини, який викликається хвилюванням, страхом і т. ін. 4) (*розмовне*) Підвищена температура тіла захворюванні.

→ **піддавати жару** ■ Посилювати дію чогось, когось, надихати, спонукати до чогось.

→ **жар-птиця** ■ (*ж.р.*) Казковий птах з золотавим, мов жар, пір'ям.

жардін'єр, жардін'єр ■ (з *французької мови*: garden – сад) Страва з подрібнених овочів (капуста, морква, картопля, цвітна капуста, цибуля, топінамбур, бруква, ріпа, молоді боби, горошок), що тушкують до м'якості у горщику, зав'язаному полотном і замазаному тістом. Приклад вживання слова: (З *усних вражень*) До жардін'єру окремо подавали розтоплене вершкове масло.

жарити ■ (*недоконаний вид*) 1) Готувати їжу з жиром на вогні, на жару без використання води, смажити. 2) (*У переносному значенні, розмовне*) Підпикати, сильно гріти щось, когось на жару, на вогні *тощо*. 3) (*У переносному значенні*) Пристрасно, азартно з особливою силою робити щось.

→ **жарений** ■ Приготовлений для їжі жаренням. Страва приготовлена жаренням. Приклад вживання слова: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Каро-го) Там я залишив жарене поросся, індичку, півпуда масла.

жаровня ■ (ж.р.) 1) Металева, переважно невелика, посудина для розжареного вугілля, що використовується замість печі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Порошковий зелений чай насипається в чашку, заливається водою, закип'яченою на жаровні, і збивається бамбуковою щіточкою. 2) Металевий лист із загнутими краями, на якому печуть або підсушують щось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Курка на жаровні зі спеціями, цибулею і помідорами. 3) Металева лопатка із загнутими двома краями, призначена для вибирання жару.

жаростійкий ■ 1) Який не втрачає своїх властивостей при високих температурах. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Це жаростійкий посуд. 2) Який добре переносить високу температуру повітря.

жасмин ■ (ч.р.) 1) білі запашні квіти, що використовуються у харчуванні (зокрема, як складова частина чаїв). 2) Також назва куща, на якому ростуть ці квіти, який вирощують у садах та парках.

жбан, дзбан, джбан ■ (ч.р.) Глекоподібний глиняний, дерев'яний або металевий посуд для води, молока, квасу і т. ін. *Приклад вживання слова:* А жбани молока надавали сервіровці місцевого колориту.

жданики ■ (множина; розмовне, фольклорне) Те, чого чекають, на що надіються, сподіваються. *Приклад вживання слова:* Ми вже всі жданики поїли, → годувати жданиками – Обіцяти комусь щось зробити, але не виконувати обіцянки.

желатин ■ (ч.р.) Білкова речовина, яку отримують шляхом виварювання у воді костей, хрящів, риб'ячої луски. В розчиненому вигляді переходить у драглистий стан. Використовується в кулінарії, фармацевтичній промисловості тощо.

желатинізація ■ (ж.р.) Згущування речовини, маси, соку і т. ін. до консистенції желе шляхом додавання певної кількості желатину.

желе ■ (с.р., невідмінюване) Драглиста їжа, виготовлена із желатину та фруктових соків, вина, молока і т. ін. *Приклад вживання слова:* У фруктовому желе, що з цілими скибочками мандаринів, яблук, кокосу та манго, смаки фруктів перемішуються, створюючи екзотичну насих оду.

жентиця ■ (ж.р.) Сироватка з овечого молока. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Можете дивуватись, але тут нам необхідна саме жентиця.

желейний ■ 1) Такий, що має якості желе. *Приклад вживання слова у такому значенні:* А всередині – збита на сухому білку желейна маса на основі модифікованого крохмалю з доданням молока, згущеного з цукром, рослинного жиру та какао-порошку. ↔ А біля торта-морозива лежало глазуrowане печиво з желейною начинкою зі смаком апельсина, декороване глазуr'ю. ↔ (З розповіді фахівця) Розроблена оригінальна рецептура печива «Ліхтарики» з желейною начинкою. ↔ А ще вона прикрасила свій тортик желейними цукерками «Різнокольорові рибки». 2) Призначений для виготовлення желе.

жерделя ■ (ж.р.) 1) Дрібні плоди абрикосів, що виростають безпосередньо з насіння. *Приклад вживання слова у такому значенні:* А консервовані жерделі поряд зі шматочками ананасів чудово прикрасили виріб. 2) Різновид цих абрикосів.

жест ■ (ч.р.) 1) Рух тіла чи рук, який супроводжує людську мову або замінює її. Взагалі рух руки або тіла. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джанні Родарі) Він широким жестом руки гордо обвів усе багатство смачних хлібних виробів. 2) (У переносному значенні) Вчинок чи взагалі поведінка людини, викликана певними намірами.

жестикулювати ■ (недоконаний вид) Робити жести для підсилення виразності мови або для вираження чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Намагаючи пояснити якнайкраще, іноземний кухар досить виразно жестикулював.

живитися ■ (недоконаний вид) 1) Забезпечувати свій організм поживними речовинами, харчуватися. 2) Уживати їжу, споживати. 3) (біологія) Засвоювати необхідні для організму поживні речовини. 3) Забезпечуватися тим, діставати те, що необхідне для нормального функціонування, дії, стану. 4) (У переносному значенні) Використовувати щось як джерело розвитку, збагачення. 5) Находити у чомусь підтримку своїх бажань, почуттів, мрій.

живодайний ■ (піднесене, поетичне) Який дає силу енергію, який

потрібний, необхідний для життя, животворний. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Це дійсно живодайний напій, що містить багато вітамінів.

живописати ■ (*недоконаний вид*) Дуже яскраво зображувати, змальовувати. *Приклад вживання слова:* Враження було таким сильним, що все, що побачили і поспробували живописали години з три.

животворний ■ Який дає силу, енергію для життя, оживляє організм, живодайний. *Приклад вживання слова:* Це просто-таки животворний напій!

жиго ■ (*з французької мови: gigot – бараняче стегно чи конячий круп; невідмінюване*) Печеня, що приготована з одного шматка соковитої м'якої задньої частини теляти.

жилавий ■ 1) З випнутими жилами, з великою кількістю сухожилок (здебільшого про м'ясо). *Приклад вживання слова у такому значенні:* М'ясо свіже, але надто жилаве. 2) Міцний, мускулистий і без зайвого жиру. 3) Цупкий, з жилками (про листя). 4) Міцний, сукуватий (про дерево).

жир ■ (ч.р.) 1) Масляниста нерозчинна у воді речовина, що входить до складу організму людини, тварини й рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Підшкірний шар жиру захищає організм людини від холоду, а внутрішні органи від пошкоджень. 2) Розтоплений тваринний жир або вичавлена рослинна олія, що використовується в кулінарії. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Викладіть масу у змащену жиром і посипану сухарями тортівницю, вирівняйте поверхню і випікайте. ↔ При нормальному вживанні жирів організм здорової людини однаково добре засвоює їх. ↔ Рослинні жири, багаті на ненасичені жирні кислоти, знижують вміст холестерину в крові. → Риб'ячий жир це жир, добутий з печінки риб, що вживається з лікувальними цілями.

→ **жирний** ■ 1) З великою кількістю жиру. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Жирну їжу не всі можуть гарно перетравлювати. 2) Замазаний, забруднений жиром, масний. 3) Гладкий, товстий, відгодований (про тварин, людей або частини їх тіл). 4) Соковитий, з великою кількістю соку (про рослини). 5) З великим вмістом якоїсь речовини чи взагалі з великим вмістом поживних речовин. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Жирна земля. 6) (У переносному значенні) З товстими лініями. *Приклад вживання у такому значенні:*

Жирний шрифт.

→ **жирник** ■ (ч.р.) Страва російської кухні з каші та грибів (їх має бути у страві не менше, ніж на третину), що спочатку підварюються, а потім швидко обжарюється на жирі.

→ **жирність** ■ (ж.р.) 1) Ступінь вмісту жиру. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Готуючи цю страву необхідно враховувати жирність сметани, що має бути не десятипроцентною. 2) Ступінь забруднення жиром. 3) Ступінь угодованості (про тварин).

→ **«жирове посивіння» шоколаду** ■ Явище, сутність якого – у перекристалізації какао-масла і супутньому перетворенні дзеркальної поверхні на поверхню з голчатою структурою кристалів та відповідним дифузним розсіянням світла, що сприймається як матова білувата "сива" поверхня. Цей процес значно прискорюється із підвищенням температури (саме через цю причину у стандартах на шоколад і шоколадні вироби досить часто вказано, що температура зберігання повинна бути у діапазоні 15-21 °С), і його інтенсивність залежить від якісного і точного виконання операцій темперування при виробництві шоколаду.

житнівка ■ (ж.р.) Горілка, приготовлена з хліба, зерна (переважно жита). *Приклад вживання слова:* А до цього кандьору ми ще додамо житнівку та бутерброди з житнього хліба і тоненько нарізаного сала.

жито ■ (с.р.) 1) Злакова рослина, зерна якої використовуються для виготовлення хліба. 2) Зерно цієї рослини. 3) Жита (*множина*) Поля, на яких росте жито, самі рослини цих полів.

→ **житній хліб** ■ Хліб, виготовлений з житньої муки. *Приклад вживання слова:* (За творами Т. Осьмачки) Увійшовши в хату, узяв з мисника маленький глечик свіжо надоєного молока і нашвидку випив з житнім хлібом. У житньому хлібі підвищений вміст вітамінів групи В («бе»).

жменя ■ (ж.р.) 1) Долоня й пальці в зігнутому стані, що має можливість тримати в них покладене, насипане і т. ін. 2) Кількість чогось, що вміщається між зігнутими долонею та пальцями. *Приклад вживання слова у такому значенні:* І нам знадобиться жменя очищеного насіння. 3) Пучок зірваних, зжатих рослин, що

його можна охопити долонею і пальцями. 4) (*У переносному значенні*) Незначна кількість чогось.

ЖОВКНУТИ ■ (*недоконаний вид*) 1) Робитися, ставати жовтим, набирати жовтого забарвлення. *Приклад вживання слова у такому значенні: (коментар)* Придивляйтеся пильніше: бринза вже пожовкла. 2) Робитися, ставати блідим із жовтим відтінком (про обличчя).

ЖОВТОК ■ (*ч.р.*) Жовта речовина, що міститься всередині яйця. *Приклад вживання слова:* Жовтки розтерти з цукром і ваніліном, розвести їх приготовленою сумішшю натертого шоколаду і гарячого молока та поставити на вогонь, весь час вимішуючи, поки маса не загусне. Я змастила пиріг жовтком і поставила у духовку.

ЖОВТЯК ■ (*ч.р.*) Переспілий огірок, що має жовту шкіру. *Приклад вживання слова у такому значенні:* А із жовтяка зробимо гарненьку квіточку.

ЖОВЧ ■ (*ж.р.*) 1) Гірка жовто-зелена, утворена в печінці рідина, необхідна для засвоєння жирів і посилення функцій кишечника. 2) (*У переносному значенні*) Почуття ворожості, недоброзичливості, злоба чи взагалі тяжкі почуття, викликані горем, невдачею і т. ін. 3) Те, що становить найїдкішу, найгострішу частину чогось.

ЖУАНВІЛЬ ■ (*з французької мови; ч.р.*) Раковий соус, при приготуванні якого застосовується мало (не більше 1-2 чайних ложечок) муки.

ЖУК ■ (*ч.р.*) Удмуртський національний суп із субпродуктів.

ЖУР ■ (*ч.р.*) Кислувата рідка страва, що вариться на так званому «білому борщі» (спеціальному квасі, заквасці з житньої муки) з додаванням картоплі, моркви, петрушки, цибулі (здебільшого смаженої на олії), часнику тощо, інколи (якщо готують не пісну страву) з додаванням ковбаси та м'яса. Різновид супу.

ЖУРАВЛИНА ■ (*ж.р.*) 1) Вічнозелена кущова рослина з тонкими ниткоподібними гілками, що дає червоні їстівні ягоди. 2) Червона кисла ягода цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Прикрасимо цей салат журавлиною, яка також надасть пікантного присмаку.

ЖУРИТИСЯ ■ (*недоконаний вид*) 1) Засмучуватися з якихось причин,

зазнавати журби, печалитися, сумувати. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З чеської казки) Довго блукав Ян білим світом, але ніде не знаходив собі роботи і все перебивався з хліба на воду, і часто лягав спати голодний, та ніколи цим не журився.* 2) Сумувати за кимсь, тужити через відсутність або втрату когось. 3) Турбуватися за когось, тривожитися про когось, щось.

журі ■ (*с.р., невідмінюване*) 1) Група компетентних фахівців, призначених чи обраних для розподілу місць, присудження премій, вручення нагород тощо на конкурсах, виставках, спортивних змаганнях і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Слова коментатора) І ми бачимо, що журі одноголосно визначає кращу страву конкурсу.* 2) У деяких країнах (Велика Британія, США, Франція) є колегія присяжних засідателів у суді.

журфікс ■ (*ч.р.*) Приймання гостей у завчасно визначені дні тижня. *Приклад вживання слова: (За теленовинами) У програмі першого, журфіксу не тільки благодійна акція, а й камерний концерт.* ↔ Наприкінці вечора, за традицією булгаковських журфіксів, гостей частували чаєм, шампанським і фруктами. ↔ («Гал-info») Марія Кривенко розпочинає новий цикл літературних журфіксів.

жюльєн ■ (*ч.р.*) Тушкована страва з грибів. *Приклад вживання слова: (За коментуванням професійного конкурсу) Цей молодий кухар на диво професійно зумів приготувати і гарно подати жульєну.*

жюс ■ (*з французької мови: jus – сік; ч.р.*) Різні підливки французької кухні до других страв, більш рідкі, ніж соуси, не містять яєць чи крохмалю. *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Здебільшого жюси готують з бульйонів, додаючи невелику кількість муки, масла (чи якогось іншого жиру), прянощів, приправ.*

3

забаганка ■ (ж.р.) Примхливе бажання, каприз. *Приклад вживання слова:* (З розповіді про заклад харчування) Тут врахують всі ваші забаганки.

забагато ■ Більше, ніж треба. Більше, ніж можна. *Приклад вживання слова:* (З вражень після відвідування презентації) Але у певний момент починаєш відчувати, що тих трояндочок на його виробках дещо забагато.

забажати ■ (доконаний вид) Виявити бажання щось одержати, здійснити, мати у своєму розпорядженні тощо, захотіти.

забарвлювати ■ (недоконаний вид) 1) Надавати чомусь певної барви, кольору, відтінку кольору. 2) (У переносному значенні) Надавати чомусь додаткового змісту, тону, своєрідної риси.

забезпеченість ■ (ж.р.) Ступінь забезпечення чимось (коштами, продуктами і т. ін.) або ким-небудь (спеціалістами, представниками певної професії тощо).

забирати ■ (недоконаний вид) – забрати (доконаний вид) 1) Брати щось собі, із собою. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Микола Петренко) А тим часом зі столу забирають ту ніжно порізану шинку забирають горілку. 2) Схопивши, охопивши рукою чи руками або яким-небудь знаряддям брати щось. 3) Витягати, висмоктувати з чогось щось. 4) Віднімати силою в когось, насильно брати. 5) (У переносному значенні) Позбавляти когось чогось. 6) (У переносному значенні, розмовне) Заарештовувати, затримувати когось. 7) Змінювати напрям руху, відхилятися від попереднього напрямку, змінювати висоту чи глибину руху і т. ін.

забраковувати ■ (не доконаний вид) Визнавати непридатним, невідповідним певним вимогам, незадовільним.

завантажувати (недоконаний вид) – завантажити (доконаний вид) 1) Наповнювати щось (віз, вагон і т. ін. чи холодильник, комору і т. ін.) вантажем, якимись певними речами чи взагалі просто заповнювати. 2) (У переносному значенні) Забезпечувати роботою належному обсязі.

заварка ■ (ж.р.) Настій чогось, залитого окропом (здебільшого чаю).

Приклад вживання слова: Тунісці ставлять заварник на міні-камін, засипають на один літр води п'ять-шість ложок для заварки, м'яту, герань, квіти гібіскусу (можуть бути різноманітні варіанти), і п'ють цей чай без поспіху маленькими скляночками, схожими, швидше, на мензурки.

заварний ■ Який у процесі виготовлення попередньо заварюється.

Приклад вживання слова: Вироби з заварного тіста всередині порожні, і їх можна начиняти.

заварювати ■ (*недоконаний вид*) Заливати щось окропом для утворення настою. Заливати окропом готуючи щось.

заварюватися ■ настоюватися в окропі (про чай і т. ін.). Набувати готовності (після заливання окропом або варіння).

завбачливий ■ Здатний наперед врахувати різноманітні потреби, передбачаючи різноманітні обставини. Здатний зрозуміти певні обставини і т. ін.

завбільшки ■ За розміром, обсягом (про міру величини).

загнічувати ■ (*недоконаний вид*) – загнітити (*доконаний вид*) 1) Пекти вироби із тіста так, щоб утворилася світло-коричнева кірка, зарум'янювати. 2) Створювати саме такі умови, щоб утворилась світло-коричнева шкуринка.

→ **загнітитися** ■ Запектись, засмажитися до утворення світло-коричневої шкуринки. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Маринка і Христина помили руки і заглянули в піч, щоб подивитись, чи добре загнітилася плачинда. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Кухар розіклав в челюстях сухі тріски на гніт, щоб плачинда зверху загнітилась і була рум'яна.

загустити ■ (*доконаний вид*) Змінити консистенцію соусів, кремів, густих супів, рагу та інших страв, роблячи їх більш густими, шляхом додавання компонентів для згущення. Загустити яечним жовтком – ввести збитий із невеликою кількістю вершків яечний жовток у гарячі фрикасе, супи, бульйони або холодні пудинги; варити страву більше не можна, інакше сирий жовток звернеться. А харчовий крохмаль, якщо його використовують для згущення, обов'язково розчиняють у невеликій кількості холодної рідини, а потім вводять у гарячу страву при помішуванні.

заїдки ■ (як правило, у множині) Те, чим заїдають, що їдять після чогось випитого або з'їденого, закуски. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) Коли після юшки та заїдок подали головну страву – нирки в білому вині – було вже двадцять хвилин на восьму.*

закалець ■ (ч.р.) Не пропечений шар, не пропечена частина хліба. *Приклад вживання слова: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Хліб вийшов липкий, з закальцем на два пальці.*

закваска ■ (ж.р.) 1) Речовина, що викликає кисле бродіння. 2) (У переносному значенні) Основа характеру, риси вдачі, поведінки, закладені в людині та виховані з дитинства.

заквашування ■ (с.р.) 1) Назва процесу, коли квасять, піддають бродінню, окисленню щось поживне. 2) Назва процесу, коли квасячи, піддаючи бродінню, окисленню заготовляють продукти для тривалого зберігання, запас.

закришка ■ (ж.р.) Те, що кришать у борщ як заправу (цибуля, петрушка, кріп і т. ін.).

закришувати ■ (недоконаний вид) 1) Різати маленькими шматочками, подрібнювати на крихти. 2) Заправляти страву чимось покритим.

закопчувати ■ (недокопаний вид) – *закоптити* (доконаний вид) 1) Покривати кіптявою. 2) Обкурювати димом деякі харчові продукти (м'ясо рибу і т. ін.), щоб зробити їх придатними для зберігання і надати їм певного специфічного смаку, коптити.

закусити ■ (доконаний вид) 1) Заїсти щось, спожити якусь закуску, швидко наспіх поїсти щось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстом п'єс І.К. Карпенка-Карого) Випив закусив салом – у мене з дому було своє сало і хліб.* 2) (рідко) Здавити, захопивши зубами.

закуска ■ (ж.р.) Те, чим закушують, заїдають щось випите (вино, горілку і т. ін.). *Приклад вживання слова у такої значенні: (За творами Л. Денисенко) Незрозумілі, обторочені ієрогліфами пакуночки відлякують, і я розумію, що доведеться обійтися без закуски.* 2) Легка страва, зазвичай холодна, що її їдять перед обідом для збудження апетиту. *Приклад вживання слова у такому значенні:*

Закуски прикрашають зеленню, тими продуктами, що входять до складу страви тощо таким чином, щоб вони мали привабливий вигляд і збуджували апетит. ↔ (Наталія Коробко) Принесли закуску й салат «Пікантний». 3) Швидке споживання їжі.

закушувати ■ (недоконаний вид) – закусити (доконаний вид) 1) Заїдати щось випите (пиво, горілку і т. ін.) або з'їдене. 2) їсти небагато, нашвидку, взагалі їсти. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За О. Маріуц) Ти як хочеш: пий чай або каву, їж собі сир чи ковбасу, одним словом, закусууй, чим Бог послав, – їжі в холодильнику повно.* 3) Затискати, стискати щось зубами.

зал ■ (ч.р.), **зала** (ж.р.) 1) Велике приміщення для багатолюдних зборів, засідань, занять і т. ін. Також таке приміщення у ресторані. *Приклад вживання слова у такому значенні: У цей час бенкетний зал вільний.* ↔ (За Джеймсом Крюсом) Вигляд зала мала майже врочистий: немовби якийсь собор із пляшок, 2) Про людей у такому приміщенні. *Приклад вживання слова у такому значенні: Зала примовкла, а потім вибухнула щирими оплесками.* 3) Простора кімната в квартирі чи у власному домі, призначена для приймання гостей, розваг і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За С. Харченко) Вона пролетіла через галасливий зал як на крилах.*

→ **зальний** ■ Що стосується залу.

заледеніти ■ (доконаний вид) 1) Покритися льодом, кригою, обмерзнути. 2) (У переносному значенні) Відчутися холодним, заціпенілим.

залежалий ■ 1) Дуже ущільнений, твердий від тривалого лежання, злежаний. 2) Зіпсований унаслідок тривалого лежання, кепського зберігання. 3) Несвіжий на вигляд.

залежаний ■ 1) Який ущільнився, став твердим від тривалого лежання. 2) Який, довго перебуваючи у нерухомому стані, втратив гнучкість або затерпнув, почервонів (про частини тіла). 3) Який упродовж тривалого часу не використовується, лежить без ужитку. 4) Несвіжий або зіпсований унаслідок тривалого лежання, кепського зберігання.

залежуватися ■ (недоконаний вид) 1) Лежати протягом тривалого часу

або довше, ніж треба. 2) Залишатися довго без використання, відправлення, збуту і т. ін. 3) Утрачати свіжість або псуватися внаслідок тривалого лежання, невикористання.

заливний ■ 1) Залитий спеціальною приправою або наваром, що загусає.

→ **заливне** ■ (у значенні іменника *с.р.*) – Холодна страва з м'яса або риби, залита наваром, що загусає. 2) Який заливається, затоплюється навесні водою (про луки, землі тощо). 3) Дуже рясний і довготривалий (про дощ).

залишок ■ (*ч.р.*) 1) Те, що лишилося невитраченим, невикористаним, рештки чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М. Петренко)* Починаю нишпорити по кухні, знаходжу пару зів'ялих картоплин, морквину, таку ж петрушку, у вузликах залишки пшона, вермішелі - всього назбиралося шістнадцять компонентів. 2) Зайва частина чогось, лишок, запас. 3) Сліди того, що минуло, зникло; те, що збереглося від руйнування.

залом ■ (*з російської: «заломний»* – багатий, дорогий; *ч.р.*) Назва (кулінарна і торгівельна) одного з видів крупного (у довжину більше п'ятдесяти сантиметрів) каспійського оселедця, що заготовляється шляхом холодного коптіння, а не засолювання.

залюбки ■ Охоче, із задоволенням. *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа)* Люди залюбки в неї купляли, бо вдягалась вона чисто й чепурненько, до того ж уміла так викласти й показати свій товар, що кожному бувало заманеться взяти.

замазувати ■ (*недоконаний вид*) – замазати (*доконаний вид*) 1) Мажучи чимось в'язким, липким, заліплювати зашпаровувати (отвір, щілину, якийсь недолік і т. ін.). Густо суцільно покривати щось чимось (якоюсь спеціальною рідиною, фарбою і т. ін.) 2) (*У переносному значенні*) Навмисно приховувати щось, пом'якшувати враження від якогось учинку і т. ін. 3) Забруднювати чимось, у щось.

заміс ■ (*ч.р.*) 1) дія, процес, коли ретельно розминається щось сипке з водою або якоюсь іншою рідиною, жиром до утворення однорідної в'язкої маси 2) Маса, утворювана під час замішування чогось. 3) Місце, де замішують,

здебільшого, глину ↔ На заміс – уживається на означення певної кількості борошна, потрібного для замішувані однієї порції тіста.

замісити ■ (*доконаний вид*) Вчинити якусь однорідну в'язку масу, закінчити щось міси *ти*. *Приклад вживання слова*: Налила в миску води, розвела дріжджі, насипала борошна, до- дала солі, замісила, в теплому місці поставила, – підходь тісто!

замішка ■ (*у.*) 1) Рідка страва з борошна, запареного окропом і звареного. 2) (*сільськогосподарське*) Напіврідка суміш різних кормів для годування худоби.

замішувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Ретельно розтирати щось сипке з водою або якоюсь іншою рідиною до утворення однорідної в'язкої маси, місити. 2) Почати місити. 3) Перемішуючи, робити однорідною суміш двох або кількох речовин.

замовляти ■ (*недоконаний вид*) – замовити (*доконаний вид*) 1) Доручати доставити, виготовити, виконати або підготувати щось у певний, наперед визначений строк. *Приклад вживання слова у такому значенні*: Довелося зайти в супермаркет, і купити, що замовляли. 2) Просити принести (та виготовити) якісь страви або напої в їдальні, ресторані і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні*: (*Джеймс Крюс*) Троє чоловік за столом замовили собі пива, а Тімові лимонаду. ↔ (*Наталія Коробко*) Вона замовила багато, знаючи, що не з'їсть навіть половини. 3) Промовляти слова, вислови, які за народними уявленнями мають чаклунську силу і чинять вплив на когось, щось, лікують хвороби, загоюють рани, відвертають небезпеку і т. ін.

замовлення ■ (*с.р.*) 1) Доручення виконати, підготувати, виготовити або доставити щось у певний, наперед визначений строк. *Приклад вживання слова у такому значенні*: (*За Н. Коробко*) Зробила замовлення й здивувалася, наскільки швидко його виконали. 2) Щось, що замовляли виготовити, доставити і т. ін., замовлена річ. *Приклад вживання слова у такому значенні*: (*Наталія Коробко*) Так вони й сиділи, чекаючи на замовлення, слухаючи ненав'язливу, приємну музику.

→ **робити на замовлення** ■ Робити (виготовляти і т. ін.) щось, виконуючи чиесь доручення.

заморожувати ■ (*недоконаний вид*) – заморозити (*доконаний вид*) 1) Сильно

охолоджуючи, доводити до замерзання. 2) (*розмовне*) Дуже охолоджуючи, примушувати мерзнути. 3) (*У переносному значенні*) Тримати щось невикористаним, лишати без застосування.

замочувати ■ 1) Робити мокрим, вологим. 2) На деякий час щось занурювати у воду чи розчин, або заливати водою чи розчином із певною метою.

заохочувати ■ (*недоконаний вид*) – заохотити (*доконаний вид*) Спонукаати когось до якоїсь дії певними засобами (нагороджуючи, надаючи привілеї, хвалячи і т. ін.)

заощаджувати, ощаджати ■ (*недоконаний вид*) – заощадити (*доконаний вид*) 1) Зменшити витрати чогось, зберігати щось внаслідок доцільного дбайливого використання. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт»)* Хоч вони ощаджали, їжа колись та мала скінчитись. 2) Не робити чогось зайвого.

запарювати ■ (*недоконаний вид*) – запарити (*доконаний вид*) 1) Заливати окропом продукти для приготування певної страви. 2) Готувати настій, заливши щось окропом. 3) Тримати певний час гарячу воду в дерев'яному посуді (діжці, барилі і т. ін.), який розсохся або має неприємний запах, щоб зробити його придатним для користування.

запас ■ (*ч.р.*) 1) певна кількість продуктів, матеріалів т. ін., заготовлених заздалегідь для використання в разі потреби. 2) (*У переносному значенні*) Наявність чогось у когось, десь у чомусь, що нагромаджувалося протягом певного часу. 3) Наявність чогось додатково, крім достатньої кількості. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М. Петренко)* Часу для вильоту не так уже й багато, але пообідати в аеропортівському ресторані вистачить із запасом.

запасливий ■ Який завжди заздалегідь забезпечує себе чимось, робить якийсь запас.

запах ■ (*ж.р.*) Властивість предметів, речовин діяти на органи нюху. Те, що сприймається органами нюху. *Приклад вживання слова: (За П. Угляренко)* Квітка припала росюю і солодко запахла так, що від її п'яного запаху у нього враз закрутилась голова.

запашний ■ Який має сильний приємний запах, ароматний, пахучий. Сповнений пахощів.

запивати ■ (*недоконаний вид*) – **запити** (*доконаний вид*) 1) Пити щонебудь відразу після їди, приймання ліків. 2) Випивати з нагоди закінчення чогось; випиваючи, завершувати щось. 3) (*У переносному значенні*) Пити горілку, вино, щоб заглушити, притупити горе, смуток і т. ін. 4) Почати пиячити, мити запоем.

запіканка ■ (*ж.р.*) 1) Страва, що готується способом запікання. 2) Горілка, заправлена прянощами і витримана певний час у гарячій печі.

запікати ■ (*недоконаний вид*) – **запекти** (*доконаний вид*) 1) Пекти в печі, духовці до утворення шкуринки на поверхні страви. 2) Почати пекти про дію вогню, жару і т. ін.). 3) (*У переносному значенні*) Сильно гріючи, обпалювати (зазвичай про сонце). 4) (*У переносному значенні*) Викликати болісні переживання.

запліснявіти, запліснявіти ■ (*доконаний вид*) 1) Вкритися пліснявою. 2) (*У переносному значенні*) Перестати жваво реагувати на щонебудь, зробитися байдужим, отупіти. *Приклад вживання слова: (З усних вражень) Цей шматок хліба вже запліснявів.*

запобіжний ■ Призначений для захисту чогось від пошкодження або небезпеки.

заправа ■ (*ж.р.*) 1) То, чим приправляють їжу для надання певних смакових якостей, приправа. 2) Додавання якоїсь приправи, спеції в їжу, в напій для надання їм кращих смакових якостей.

заправляти ■ (*недоконаний вид*) – **заправити** (*доконаний вид*) 1) Додавати якусь приправу, спеції в їжу, в напій для надання їм кращих смакових якостей. 2) Надавати чомусь належного, чепурного вигляду засовуючи кудись краї, кінці. 3) Готувати до дії якийсь прилад, механізм, машину і т. ін., вставляючи щось, закладаючи або заливаючи в них необхідну для роботи речовину тощо. 4) Призначати за щось (рідше за когось) якусь ціну, переважно більшу за звичайну.

запропонувати ■ (*доконаний вид*) 1) Виявити бажання, готовність

допомогти комусь або віддати когось, щось у чиєсь розпорядження. 2) Висловити комусь якусь пропозицію, якесь побажання з наміром залучити до чогось, запросити взяти участь у чомусь, зробити щось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За О. Маріуц) «Може, заодно вип'ємо чаю?»* – запропонував він. 3) Висловити свою думку, дати пропозицію з приводу чогось на розгляд інших. Поставити, дати щось на розгляд, вибір з боку когось. Рекомендувати щось, когось, чиясь кандидатуру.

зарезервувати ■ (*доконаний вид*; з латинської мови: *reservare* – зберігати) - Залишити що-небудь у резерві, забезпечити зберігання чогось для когось (*чи* для чогось), замовляти щось заздалегідь.

→ **зарезерований** ■ Який зарезервували, залишили для подальшого використання, замовили заздалегідь. *Приклад вживання слова: (Наталія Коробко) Матвій гордовито всадовив супутницю до зарезерованого столика.*

засипати ■ (*недоконаний вид*) – засипати (*доконаний вид*) 1) Заповнювати щось чимось сипким. 2) Сиплючи, поміщати щось кудись. Додавати в рідку страву крупу. 3) Покривати шаром чогось сипкого. 4) Кидати щось у великій кількості на когось, що-небудь, у щось. 5) (*У переносному значенні*) Спрямувати кудись до когось дуже багато чогось, б) Впадати в сон.

засипка ■ (*ж.р*) Те, що кудись засипається, всипається з якоюсь метою.

засмажувати ■ (*недоконаний вид*) – засмажити (*доконаний вид*) 1) Готувати їжу смаженням. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Жоден повар так не засмажить порося, як мама!* 2) Додавати до страви засмажку. *Приклад вживання слова у такому значенні: Вже і борщ укипів, тільки сметанкою засмажити, так зовсім і гуска упеклась, а вони ще й не йдуть. (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Кури ситі, та ще салом засмажимо, то буде такий борщ, якого вони ніде не їли.*

→ **засмажений** ■ 1) Що готувався смаженням. 2) Який чимось засмажили, додали якусь засмажку. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Угляренко) На вугіллі печуть шашлики і варять куліш, задимлений, засмажений салом.*

засмажка, засмачка ■ (*ж.р.*) Те, що додається до страви для

поліпшення її смаку, запаху і т. ін.

засмалювати ■ (*недоконаний вид*) – засмалити (*доконаний вид*) 1) Обпалювати вогнем поверхню або кінці чогось. 2) Покривати якийсь предмет кіптявою, робити його чорним, тримаючи довго на вогні. 3) (*У переносному значенні*) Обпикати, обвітрювати шкіру, роблячи її смаглявою, темною.

засмачувати ■ (*недоконаний вид*) – засмачити (*доконаний вид*) Додавати до страви щось для поліпшення її смаку, запаху і т. ін. *Приклад вживання слова:* Мені ніколи, борщ засмачую.

засолювати ■ (*недоконаний вид*) – засолити (*доконаний вид*) 1) Заготовляти щось про запас, кладучи в солоний розчин, солити. 2) Збільшувати вміст мінеральних солей у фунтах (просолоні підґрунтові води і т. ін.)

заставляти ■ (*недоконаний вид*) – заставити (*доконаний вид*) 1) Ставлячи щось у великій кількості, покривати всю поверхню або заповнювати весь простір. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа)* Посередині стояв крутий стіл, геть заставлений всілякими вишуканими стравами. 2) Загороджувати, закривати щось, когось. 3) Віддавати щось у заставу кредитові (тому хто позичає гроші, якісь кошти) для забезпечення одержаної позички.

застерігати ■ (*недоконаний вид*) – застерегти (*доконаний вид*) 1) Заздалегідь попереджати когось про щось небезпечне, небажане. Оберігати від когось, чогось, запобігати чомусь поганому. 2) Робити додаткове зауваження, роз'яснюючи або уточнюючи думку.

застілля ■ (*с.р.*) Святковий стіл, пригощання, а також люди, що святкують щось за столом. *Приклад вживання слова у такому значенні: (М. Петренко)* Заходимо, а там щойно закінчилося серйозне застілля.

застільний ■ (*ч.р.*) 1) Який міститься, розташований позаду стола. 2) Який відбувається за столом, під час їди.

засушувати ■ (*недоконаний вид*) – засушити (*доконаний вид*) 1) Робити щось сухим, забираючи, видаляючи вологу. 2) (*У переносному значенні*) Робити худим, виснажувати. 3) (*У переносному значенні*) Пригнічувати, згубно впливати.

затишний ■ 1) Сповнений тиші, спокою, захищений від стихії, вітру, течії

і т. ін 2) Приємний для перебування у ньому зручний, упорядкований, що створює атмосферу приємності, комфорту. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Н. Коробко) Готувати, особливо у такому настрої, страшенно не хотілося, тому Юля подалася в центр, який кишів маленькими затишними кафе й ресторанами.* 3) *(У переносному значенні) Спокійний, безтурботний, що проходить, минає у спокої, без зайвих проблем.*

затишок ■ *(ч.р.)* 1) Тихе місце, захищене від вітру, дощу і т. ін., зручне для перебування місце. 2) Відсутність звуків, шумів, руху, метушні, тиша. 3) Наявнідесь спокій, порядок, зручність. 4) *(У переносному значенні) Стан душевного спокою, тихої втіхи.*

затірка ■ *(ж.р.)* Страва, зварена на воді або молоці з розтертого в дрібні кульки борошна з водою.

затовкувати *(товченим салом)* ■ *(недоконаний вид)* – затовкти *(доконаний вид)* Приминаючи, придавлюючи вдавлювати, додавати *(товчене сало)*. *Приклад вживання слова: (За Панасом Мирним) «Хоч би курочку зарізала та з нею борщ зварила, а то – затовкла салом, та й годі,» – гомоніла Пріська, насипаючи борщу у миску.*

затрушувати ■ *(недоконаний вид)* затрусити *(доконаний вид)* Розкидаючи, розсипаючи щось, покривати якусь поверхню.

зауважувати ■ *(недоконаний вид)* зауважити *(доконаний вид)* 1) Висловлювати стисле зауваження, судження, міркування з приводу чогось *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джанні Родарі) «Як на мене, – зауважила Рита, показуючи на великий круглий предмет, що висів у небі, як на мене, то це просто торт!»* 2) Робити комусь зауваження, указуючи на недолік, помилку в поведінці. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) «Маргарин іде не тільки на бутерброди! зауважив Тім. – У нас його і в печиво клали, й у страву, й смажили на ньому».* 3) Звертати на когось, на щось увагу, помічати, привертати увагу.

захмеліти ■ *(доконаний вид)* 1) Стати п'яним, сп'яніти (від горілки, вина і т. ін.). 2) *(У переносному значенні) Дійти до стану, схожого на сп'яніння.*

захмеління ■ *(ж.р.)* Стан сп'яніння, або стан, схожий на стан сп'яніння.

Приклад вживання слова: (За М. Петренко) Напій був даній, міцненький, терпкувато, проте подобався, давався пити легко, захмеління приходило, але якесь приємне, майже святочне, атмосфера витворювалася весела і дотепна, так що подавали і відкривали ще і ще.

→ **захмелілий** ■ Що став п'яним, сп'янів (від горілки, вина і т. ін.). Що знаходиться у стані захмеління. *Приклад вживання слова: (За С. Харченко)* Підстав його захмелілу голову під струмінь холодної води, і лише потім влив у нього дві чашки кави.

захрясати ■ (недоконаний вид) – *захряснути (недоконаний вид)* Заповнятися, заповнитися, наповнитися понад міру. *Приклад вживання слова: (За І.С. С Нечусь-Левицьким)* Стіл знов аж захряс під пирогами, варениками, мнишиками та усякими наїдками, під наливками та всякими настоянками.

заячий ■ 1) Властивий зайцю 2) Зроблений чи виготовлений із хутра зайця чи м'яса зайця тощо. 3) *(У переносному значенні)* Боязкий, полохливий.

зайчатина, заячина ■ (ж.р.) Заяче м'ясо. М'ясо зайця це продукт харчування. *Приклад вживання слова: (За творами Г.Ф. Квітки-Основ'яненка)* Як ти тепер гарненько пообідав борщу з зайчатиною, так тепер скопай мені грядочку на розсаду.

збентеження ■ (с.р.) Стан душевного неспокою, хвилювання, збудження, занепокоєння. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом)* Він навчився опановувати збентеження й не боятись незрозумілого.

збивачка ■ (ж.р.) Пристосування для збивання кремів з білків, мусів та інших продуктів. Вони випускаються найрізноманітніших конструкцій. Найдосконаліші, зрозуміло, електричні.

збирати ■ *(недоконаний вид)* – Зібрати *(доконаний вид)* 1) Скласти щось до купи, в одне місце. 2) Складаючи щось, підбираючи, брати із собою. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа)* Тоді почав збирати трави й коріння для начинки. 3) Скликати, зводити до купи (людей, тварин). 4) З'єднуючи окремі частини, скласти щось, створювати. 5) Відділяючи, знімати верхній шар із чогось (сметану, піну і т. ін.). 6) Підбирати щось розкидане, розсипане.

збитень ■ (ч.р.) Гарячий напій, який готувався з води, меду і прянощів.

звичайно ■ 1) Типово, просто, звично. 2) Уживається для підтвердження думки, у значенні стверджувальної частки «авжеж» і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) Цей князь, що гостює в мене, звик добре попоїсти і має славу найпершого ласуна, після мене, звичайно.*

зголодніти ■ (доконаний вид) 1) Відчути голод, захотіти їсти. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За О. Маріуц) Ви, напевне, зголодніли?* 2) Натерпітися від голоду. 3) (У переносному значенні) Відчути велике бажання до чогось, настраждатися, змучитися без чогось.

згущувати ■ (недоконаний вид) – згустити (доконаний вид) 1) Робити густим, густішим, ніж звичайно (розчин, рідину і т. ін.) 2) (У переносному значенні) Робити насиченим, інтенсивним (колір, сутінки, темряву і т. ін.), виразнішим, посилювати. 3) Густо розміщувати або скупчувати в одному місці.

згущений ■ Який згустили, зробили густим, густішим, ніж звичайно. *Приклад вживання слова: (Алан А. Мілн) Мабуть, щось йому підказало, що Тигри не люблять згущеного молока, тому він нишком потягнув бляшанку в тихий куток, де йому ніхто не заважатиме їсти, та й почав собі підкріплятися.*

здоба ■ (ж.р.) Вироби зі здобного тіста.

здобний ■ Виготовлений з додавання молока, масла, яєць і т. ін. (про тісто, вироби з нього).

здобрювати ■ (недоконаний вид) – здобрити (доконаний вид) Додавати в їжу, питво і т. ін. що-небудь для смаку, для поліпшення якості.

здоровий ■ 1) Який має здоров'я, не хворий, властивий не хворій людині. 2) Неушкоджений (про органи, частини тіла), не уражений (про плоди, рослини) 3) Корисний для здоров'я. *Приклад вживання слова у такому значенні: Нічого зайвого: сама лише здорова їжа.* 4) Високий на зріст чи сильний, спроможний виконувати якусь роботу. 5) Великий за розміром, обсягом. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І. С. Нечуєм-Левицьким) Маринка й Христина розтягли корж і розстелили його на здоровій сковороді, котра стояла на столі.* 6) (У переносному значенні) Правильний, розумний.

→ **бувай здоров** (чи здорова), **бувайте здорові** ■ Усталена (для неформального спілкування) форма прощання.

здрібнювати ■ (недоконаний вид) **здрібнити** (доконаний вид) 1) Дробити, кришити що-небудь. 2) Робити меншим, коротшим, дрібнішим.

зеленець ■ (ч.р.) 1) Ще зелений, недоспілий, недостиглий плід. 2) Паросток рослини. 3) (розмовне) Відтінок зеленого кольору.

зелень ■ (Ж.р.) 1) Зелені дерева, кущі, трави і т. ін. 1) Зелене листя дерев, кущів і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами О. Кобилянської) і я потонула знов поглядом у препишну зелень навколо мене.* 3) Деякі, переважно зелені, овочі і трави що вживаються як їжа або приправа до страв. *Приклад вживання слова у такому значенні: Смак котлет по-київські значно поліпшиться, якщо їх фарширувати сумішшю вершкового масла з посіченою зеленню петрушки і сирими жовтками ↔ Охолоджений кефір, томатний сік і сметану збити із розтертою зеленню до утворення однорідної маси.* 4) Зелений колір чого-небудь.

зельтерська, зепьтерська вода ■ Природна або штучно виготовлена мінеральна соляно-вуглекисла вода.

зельц ■ (ч.р.) Ковбасний виріб, що виготовляється з попередньо вареного м'яса, свинячих або яловичих голів, ніг, язиків.

зерниста ікра ■ Така ікра, яку сирію, зразу ж після вилову риби, протерли на спеціальних решітках так, що зерна, проходили через отвори певного діаметру, залишаючись чистими (без плівок і залишків ястику), та обережно підсолили.

зернобобовий ■ Який дає плоди у вигляді бобів, що використовуються як зернові продукти.

зефір ■ (ч.р.) 1) Теплий легкий вітерець. 2) Сорт легкої фруктової пастили. Кондитерський виріб із збитого фруктово-ягідного пюре з цукром та ячним білком. *Приклад вживання слова у такому значенні: Зверху викласти частину крему, притрусити горіхами, і знову - шар зефіру і шар крему.*

зілля ■ (с.р.) 1) Різноманітні, здебільшого запашні трав'янисті рослини. 2)

Навар або настій з деяких рослин, який використовується переважно з лікувальною метою.

зіллячко ■ *(с.р.) (зменшувально-пестливе)* Зілля. *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа) Подивлюсь на зіллячко, на ботвиннячко: чи є в тебе те, що мені треба?*

зіра (ажгон) ■ індійський кмин, відома пряність кухонь Сходу.

зісподу ■ 1) з нижнього боку, знизу. Зсередини. З-під когось, чогось. 2) У нижній частині чогось, унизу. 3) У напрямку знизу вгору.

зледеніти ■ *(доконаний вид)* Покритися льодом або перетворитися на лід.

зліплювати ■ *(недоконаний вид)* – зліпити *(доконаний вид)* 1) З'єднувати щось липке, клейке або чимось липким клейким одне з одним або частини. 2) Створювати способом ліплення з м'якого, в'язкого і т. ін. матеріалу.

змальовувати ■ *(недоконаний вид)* – змалювати *(доконаний вид)* 1) Малюючи, відтворювати вже намальоване, сфотографоване і т. ін., перемальовувати. 2) Малювати з натури. 3) *(У переносному значенні)* Описувати, зображувати словесними засобами в художньому творі, листі, розмові і т. ін.

змащувати ■ *(недоконаний вид)* змастити *(доконаний вид)* 1) Змазувати, покривати шаром чогось жирного чи густого. 2) Заливати, обробляти поверхню чимось рідким. 3) Класти на хліб, у страву масло, олію і т. ін.

→ **змащування форм для випікання** ■ Процес змазування жиром форм, необхідний для багатьох видів тіста, яке містить великої кількості жиру, щоб готову випічку можна було добре відділити від форми а також визначити ступінь «підсмажування» готового виробу (поверхня виробу, що була змащена вершковим маслом чи яйцем, поступово стає золотистою).

змелювати ■ *(недоконаний вид)* – змолоти *(доконаний вид)* 1) Подрібнювати, перетворюючи щось на борошно або порошок, молоти. 2) *(розмовне, грубе фамільярне)* Сказати щось недоречне.

ЗМІ (аббревіатура) ■ Засоби масової інформації.

змішувати ■ *(недоконаний вид)* – змішати *(доконаний вид)* 1) Зсипати, з'єднувати разом щось різне, готуючи суміш або розчин. 2) Сполучати,

поєднувати, розміщувати поряд щось різнорідне. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Добре охолоджений кефір змішати з сметаною і, не припиняючи збивання, додати ягоди. 3) Порушуючи звичайний порядок, переплутувати, розташовувати безладно. 4) *(розмовне)* Помилково сприймати когось чи щось за інше, не розрізняти щось чи когось, плутати.

змішувач ■ *(ч.р.)* Прилад, механізм для приготування суміші, розчину, для змішування щось із чимось.

змокріти ■ *(доконаний вид)* Зробитись мокрим, виділяючи вологу, стати вологим. *Приклад вживання слова:* Не залишайте спечений пиріг на листі для випікання надто довго – він змокріє і набуде неприємного запаху.

зморшка ■ *(ж.р.)* 1) Невелике довгасте заглиблення чи борозенка, складка на шкірі обличчя, тіла людини або тварини. 2) Нерівність на поверхні – вузька, довга западина, згин і т. ін.

золотавий ■ За кольором чи за відтінком схожий на золото. *Приклад вживання слова:* *Еріх Марія Ремарк*) Коньяк лився золотавим струмом, джин виблискував аквамарином, а ром був як саме життя.

золотий ■ 1) Зроблений із золота чи покритий (або оздоблений) золотом, що має віднодо золота. 2) За кольором чи за відтінком схожий на золото, блискучо-жовтий. *Приклад вживання слова у такому значенні:* *(За творами Оксани Іваненко)* На пишному стрункому деревці висіли золоті яблучка - безліч золотих яблук. 3) Такий (чи така), що дуже цінується, вартий поваги, прекрасний.

зручний ■ 1) Добре пристосований для чогось, приємний у користуванні. 2) Який відповідає певним вимогам, придатний для когось, чогось. 3) Такий, як треба для здійснення чогось, сприятливий. 4) Яким легко, вигідно скористатися. 5) Який не завдає клопоту, неприємностей, приємний.

зсихатися ■ *(недоконаний вид)* – зсохнутися *(доконаний вид)* Пересихаючи, зменшуватися в об'ємі, ставати зморщеним, твердим. *Приклад вживання слова:* Наші сухофрукти вже зовсім зсохлися.

зубець ■ *(ч.р.)* 1) Гострий виступ на чомусь чи надбудовані десь (стіні,

башті, виробі і т. ін.) 2) Елемент орнаменту.

зубок ■ (ч.р.) 1) (Зменшувально-пестливе) Зуб. 2) Окрема часточка головки часнику і т. ін.

зубрівка ■ (ж.р.) 1) Дикоростуча трав'яниста рослина родини злакових. 2) Настояна на цій траві горілка.

зубці, зубці ■ (множина) Страва з очищених зерен ячменю, зварених або підсмажених.

зуміти ■ (доконаний вид) 1) Володіти умінням робити щось, бути в змозі зробити щось певне. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) Я ще вчора знав, що ти не зумієш зробити цієї страви так, як мій кухар.* 2) Мати здібності, здатності до чогось.

зчищати ■ (недоконаний вид) зчистити (доконаний вид) 1) Знімати, видаляти з якоїсь поверхні бруд або щось непотрібне, зайве. 2) Зрізати чи обдирати шкірку з овочів, плодів.

з'являтися ■ (недоконаний вид) – з'явитися (доконаний вид) 1) Приходити, прибувати кудись. 2) Ставати наявним десь, виникати, ставати доступним зорові. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М. Петренко) З'явився торт і графинчик червоного вина, і вже чарочки більші, так грам на п'ятнадцять. (З узбецької казки) Якщо розстелити скатертину-годувальницю й звеліти: «Скатертино, нагодуй!» – на ній одразу з'являться всілякі наїдки та напої.*

зябра ■ (множина) Органи дихання риб та деяких інших водяних тварин, які дихають киснем, розчиненим у воді. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) Окаті, з яскраво-червоними зябрами, тисячами лежали рибини в великих відкритих льодовнях.*

I

івасі ■ (ж.р.) Промислова риба родини оселедцевих, тихоокеанська сардина.

іграшка ■ (ж.р.) 1) річ, призначена дітям для гри, забавка, лялька. 2) (рідко) Те саме, що забавка; цяцька.

ідеальний ■ 1) Який існує в уяві. Абстрактний, уявний, що існує в свідомості, а не реальному житті. 2) Який відповідає уявленням про досконалість, втілення найкращих рис, якостей тощо; досконалий чудовий.

ідеалізувати ■ (недоконаний вид) Уявляти, зображати, змальовувати щось кращим досконалішим, ніж воно є на справді.

Ідентифікаційний номер ■ цифровий код, що присвоюється кожній особі на підставі даних про народження та стать особи.

ідол ■ (ч.р.) 1) Виготовлений із дерева, каменю чи ін. матеріалу предмет, що зображує, уособлює божество. 2) (У переносному значенні) Про того, кого обожнюють, перед ким схиляються, кому служать.

ієрархія ■ (ж.р.) 1) Порядок підлеглих нижчих (чинів, посад і т. ін.) вищим. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Потім всі висловилися по черзі, відповідно існуючої ієрархії. 2) Розподіл частин або елементів цілого у строгому порядку від вищого до нижчого.

ієрогліф ■ (ч.р.) 1) Фігурний знак (іноді зберігає характер предметного малюнка) у системі ідеографічного письма, що позначає поняття, склад або звук мови. *Приклад вживання слова у такому значенні:* А на стилізованому печиві застиглим сиропом були му печиві застиглим сиронамальовані китайські ієрогліфи. 2) (У переносному значенні) Про незрозумілий, нерозбірливий почерк.

Ізабелла ■ (ж.р.) 1) Сорт винограду з чорними ягодами. 2) Також вино із цього винограду.

ізіум ■ (ч.р.) Сушені ягоди винограду, родзинки.

→ **ізіюмина** ■ (ж.р.) Одна ягода ізіюму.

→ **ізіюмний** ■ 1) Виготовлений з ізіюму, із застосуванням ізіюму. Який містить ізіум. 2) Що має відношення до ізіюму чи схожий на ізіум якимись

властивостями.

ікебана ■ (ж.р.) 1) Мистецтво складати з квітів, рослин, гілок букети, художні композиції за певними правилами. 2) Букет, композиція, складена з використанням прийомів такого мистецтва. *Приклад вживання слова у такому значенні:* З тих квітів, що зробили з овочів та зелені, створили справжню ікебану.

ікра ■ (ж.р.) 1) Яечка, що їх відкладають самиці риб, жаб та інших водяних тварин. Продукт харчування, який одержують внаслідок обробки яєчок риби. 2) Страва з дрібно насічених овочів, грибів. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За К. Ковальською) Ромина мама консервує все, що росте на її деревах та грядках, а потім змушує всіх їсти салати, ікру з кабачків та зелених помідорів, вишневе варення з горішками замість кісточок і таке інше.

ікорниця ■ (ж.р.) Посудина, в якій подається до столу ікра.

іланг-іланг ■ (ч.р.) Квітки і масло (що виробляється з квіток та плодів-насіння) тропічної рослини сімейства анонових, які використовуються кулінарами, кондитерами, парфумерами та для ароматизації готового чаю.

ілюмінація ■ (ж.р.) Яскраве освітлення із застосуванням кольорових вогнів, світлових написів, зображень і т. ін. з нагоди якогось свята, перемоги. *Приклад вживання слова:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Писар навіз для ілюмінації ліхтарів з усякого паперу: і червоних, і зелених, і жовтих.

→ **ілюїнувати** ■ (недоконаний вид) Освітлювати кольоровими вогнями, прикрашати світловими написами, зображеннями і т. ін. з нагоди якогось свята.

ілюструвати ■ (недоконаний вид) – проілюструвати (доконаний вид) 1) Створювати до тексту малюнки, що супроводять виклад, пояснюють зміст твору. 2) (У переносному значенні) Унаочнюючи пояснювати. Розкривати, розповідати, пояснювати, підтверджувати щось за допомогою наочності, наочних прикладів, малюнків і т. ін.

імбир ■ (у перекладі з санскриту назва цих прянощів означає «рогатий» ч.р.) 1) Тропічна трав'яниста рослина, м'ясисте коренище якої багате на ефірні. 2) Корінь цієї рослини, що має вигляд круглястих, або ж плоских шматочків, що нагадують різні фігурки. При надрізі цього кореня можна відчутти різкий аромат

лимона. Здавна використовується в кулінарії (наприклад, імбир додається **в тісто** для печива, в пудинги, різні солодоші, компоти з груш, в консервовані гарбузи, огірки, при виготовленні мармеладу, желе і зацукрованих фруктів, а також використовується для виробництва популярного англійського імбирного пива, бенедиктину і т. ін.), парфумерії та народній медицині (всім відомий імбирний чай тощо). 3) Також прянощі, виготовлені з цього кореневища, що мають дуже пряний аромат і пекучий пряний. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гуафа)* А для галушок, – промовив він тихесенько, щоб чули тільки оберкухмейстер та сніданковий кухар, – для галушок мені треба чотири сорти м'яса, трохи вина, качиноного жиру, імбиру і тієї травички, що зветься шлунковтіха. ↔ Імбир додає тонкого присмаку супам, особливо бульйону з птиці, фруктовим супам, супу з квасолі та картоплі, соусам, дичині, всім видам рисових страв, і в суміші з сіллю вживається для присмачення сирів, риби, вареної курки, смаженого м'яса і овочів.

→ **імбирний** ■ 1) Який добувають з імбиру. 2) Виготовлений із застосуванням імбиру. *Приклад вживання слова у такому значенні: У китайській кухні широко використовується імбирний оцет, а також зацукроване кореневище імбиру.* 3) Що має якісь властивості імбиру.

іменинник ■ (*ч.р.*) 1) Чоловік, хлопчик, особа чоловічої статі у день своїх іменин. 2) (*У переносному значенні*) Про того, чії успіхи, досягнення відзначаються – іменинниця (*Ж.р.*)

→ **іменинний** ■ (калач, пиріг, стіл) Той, що пов'язаний з урочистим застіллям.

→ **іменинний калач** ■ Призначений для іменинника калач (інколи інші також отримують калачі, але вдвічі менші за розміром).

→ **іменинний пиріг** ■ Рибний, м'ясний чи солодкий, здебільшого великий (інколи – незвичної форми та оригінального оформлення), з кількома шарами начинки пиріг, зверху на якому пишеться ім'я іменинника (за допомогою кондитерського шприца, виклюється на тісті, викладається печивом, горіхами і т.ін.)

іменні страви ■ Певні страви у кулінарії, названі на честь якоїсь людини

(олів'є, гурьевська каша, бефстроганов і т. ін.)

імідж ■ (з англійської мови: image – відображення; ч.р.) Цілеспрямовано сформований образ (якоїсь певної особи, явища, предмета тощо) з метою емоційно-психологічного впливу на когось для популяризації, реклами і т. ін.

іміджмейкінг ■ (ч.р.) Процес створення іміджу, одна з основних форм реклами, що забезпечує популярність, викликає суспільний інтерес. *Приклад вживання слова:* Одним із завдань іміджмейкінга є проектування цільового образу та донесення його до широких верств населення.

іміджмейкер ■ (з англійської мови: image-maker < image + maker – творець, виробник; ч.р.) Фахівець, спеціаліст із питань створення іміджу державного діяча, публічного політика, громадського діяча, актора, спортсмена чи будь-кого, хто має наміри контактувати з клієнтами, користувачами, публікою чи ін.

імітація ■ (ж.р.) 1) Вміле відтворення, наслідування когось, чогось шляхом точного повторення. 2) Підроблення чогось, а також виріб, що є такою підробкою. 3) Спосіб маскування, здійснюваний за допомогою імітаційних засобів.

→ **імітувати** ■ (*недоконаний вид*) 1) Точно наслідувати когось, відтворювати щось. 2) Підробляти під щось. 3) Повторювати тему або мотив в іншому голосі музичного твору на певний інтервал вище або нижче.

імпозантний ■ Який справляє враження, звертає на себе увагу, поважний, статечний.

імпорт ■ (ч.р.) 1) Увезення в країну товарів з-за кордону. 2) (*розмовне*) Закордонна, імпортна річ. 3) Загальна кількість або загальна вартість товарів, ввезених у країну.

імпортувати ■ (*недоконаний вид*) Увозити з-за кордону товари.

інвентар ■ (ч.р.) Сукупність господарських або інших предметів, що входять до складу майна якого-небудь господарства, підприємства чи установи.

інвестор ■ (ч.р.) Особа, організація або держава, що здійснює довготермінове вкладення капіталу в якусь справу для отримання прибутку, надає

інвестицію, вкладник.

інвестувати ■ (*недокопаний вид*) Вкладати кошти, капітал в якусь справу чи якесь підприємство, галузь економіки тощо з метою отримання прибутку чи якоїсь певної вигоди.

інгібітори ■ (*множина*) Назва хімічних речовин, сполучень, що перешкоджають розвитку бактерій і сприяють досягнанню стандартної формальної якості продуктів (кольору, прозорості тощо), але можуть бути дуже шкідливими для організму.

інгредієнт ■ (*ч.р.*) Складова частина якоїсь складної сполуки або суміші. Складник. 2) (*У переносному значенні*) Складова частина чогось.

індивідуальний ■ 1) Властивий певній особі. Який перебуває в особистому користуванні, розпорядженні, окремий. Призначений для особистого використання. 3) Здійснюваний окремими особами, і колективний. Створений окремою особою. 4) Особливий для кожного індивідуума.

індик ■ (*ч.р.*) 1) Великий свійський птах родини фазанових, якого вирощують на м'ясо. Самець індички, індійський півень. 3) М'ясо та страва з м'яса цього птаха.

індичка ■ (*ж.р.*) 1) Самка індики. 2) М'ясо та страва з м'яса цього птаха. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Добре вимиту та обсмажену індичку натріть всередині і зверху сіллю, перцем, шкіркою і кількома роздушеними дольками апельсинів.

індієн ■ Назва (чи частина назви) страви, що, як вважається, приготована в індійському стилі (здебільшого - приготівані з карі).

індукційна плита ■ (*з латинської мови: induictio-збудження*) Спеціальний прилад для приготування їжі чи підігрівання, розігрівання чогось (води, страв тощо), завдяки сильному електромагніту, котрий передає енергію до металевій частини каструлі, сковорідки чи якогось іншого посуду; на відміну від електричної плити, температура легко регулюється, сама плита не нагрівається (буває гарячою лише у місці, де стояв гарячий металевий посуд зразу після того, як його тільки що зняли).

інжир ■ (ч.р.) 1) Фігове дерево, смоківниця. 2) Солодкий м'ясистий плід цього дерева, що вживається також сушеним. Фіга, смоква.

іній ■ (ч.р.) 1) Тонкий шар кристалів льоду, що створюється осіданням водяної пари з повітря на охолоджені предмети, паморозь, наморозь. 2) Щось схоже на такий шар кристалів льоду. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Прикрашаємо фужер цукровим інієм.

ініціатор ■ (ч.р.) Особа, група осіб чи організація, яким належить почин у якій-небудь справі. Той, що починає щось, зачинатель.

ініціювати ■ (недоконаний вид) Викликати щось, збуджувати початок чогось, започатковувати, будучи початковим поштовхом, імпульсом.

інкрустація ■ (ж.р.) 1) Вирізування і вклеювання в поверхню предмета шматочки інших матеріалів для оздоблення його. 2) Вид прикраси, оздоблення із шматочків мармуру, кераміки, дерева, металу, перламутру, соломки тощо, які врізані в поверхню і відрізняються від неї за кольором чи матеріалом. 3) Малюнки, візерунки і т. ін., виконані способом інкрустування.

інкубатор ■ (ч.р.) Електрифікований і автоматизований апарат для штучного виведення молодняку з яєць сільськогосподарських птахів, з ікри риб і т. ін.

інкубаторський ■ Виведений в інкубаторі.

інновація ■ (ж.р.) Нововведення, новизна, новотвір.

інспекція ■ (ж.р.) 1) Нагляд за правильністю дій і додержанням установлених правил різними підприємствами, установами тощо. 2) Установа, організація або відділ певної установи, що здійснює інспектування чогось.

інспектувати ■ (недоконаний вид) Здійснювати контроль, перевіряти правильність чийось дій шляхом нагляду.

інструкція ■ (ж.р.) 1) Керівна вказівка, настанова. 2) Зібрання вказівок, настанов, норм і правил, які регулюють порядок і умови здійснення певної діяльності.

інструктаж ■ (ж.р.) Форма підготовки до виконання певних обов'язків, керівні вказівки, інструкції.

інструктивний ■ Який інструктує або містить у собі керівні вказівки, інструкції.

інструктор ■ (*ч.р.*) 1) Працівник якоїсь установи, що контролює діяльність підлеглих йому органів і осіб, інструктує, як правильно організувати працю.

інструктувати ■ (*недоконаний вид*) Давати комусь керівні вказівки, інструкції.

інструмент ■ (*ч.р.*) 1) Знаряддя для праці. 2) Сукупність таких знарядь.

інтеграція ■ (*ж.р.*) 1) Об'єднування в ціле окремих частин або елементів. 2) Процес розширення економічного виробничого співробітництва, об'єднання національних господарств двох і більше держав.

інтеграційний ■ Об'єднувальний.

інтелектуальний ■ Який стосується розумової діяльності і духовності. 2) З високим рівнем здатності до мислення, раціонального пізнання і т. ін.

інтелігентний ■ 1) Який має глибоку внутрішню культуру. 2) Освічений, культурний, з самостійним мисленням. 3) Який належить до людей розумової праці, що мають спеціальні знання з різних галузей науки техніки і культури. Який належить до соціального прошарку, що професійно займаються розумовою працею, до інтелігенції. 4) (*розмовне*) Не грубий, що має (чи що відповідає) певним вимогам культури, досить високого ріння і т. ін.

інтенсивний ■ 1) Напружений, посилений. 2) Який є найбільш продуктивним. 3) Яскравий, насичений (про колір і т. ін.).

інтенсифікація ■ (*ж.р.*) Посилення, збільшення продуктивності, напруженості певного процесу за рахунок застосування нових технологій.

інтенсифікувати ■ (*недоконаний вид*) Збільшувати потужність, інтенсивність чогось, посилювати щось.

інтерактивний ■ (*з латинської мови: inter - «між, поміж» + activus - «діяльний»*) Діалоговий, пов'язаний з активним спілкуванням, покращанням взаємних контактів, співпраці і порозуміння.

інтерв'ю ■ (*с.р., невідмінюване*) 1) Призначена для опублікування в пресі,

передачі по радіо, телебаченню розмова журналіста з політичним, громадським або якимось іншим діячем і т. ін. 2) Науковий метод (у формі запитань і відповідей) що має певну дослідницьку мету.

інтерв'юер ■ (ч.р.) Той, хто бере, здійснює інтерв'ю.

інтерес ■ (ч.р.) 1) Увага до когось, чогось, зацікавлення чимось, ким-небудь. 2) Те, що найбільше цікавить когось, що становить зміст чиїхось думок і турбот. Прагнення, потреби. 3) Те, що йде на користь комусь, чомусь, відповідає чийсь прагненням, потребам.

інтер'єр ■ (ч.р.) 1) Художньо, архітектурно і т. ін. оформлена, оздоблена внутрішня частина приміщення, будинку, якоїсь споруди. 2) Жанр образотворчого мистецтва – картина, малюнок і т. ін., на яких зображено внутрішню частину якогось приміщення.

інтернаціональний ■ 1) Що стосується різних народів, націй, міжнародний. 2) Який складається з представників різних народів, націй. 3) Який відповідає принципам інтернаціоналізму, що проголошує рівність, солідарність і співробітництво всіх народів, ґрунтується на цих принципах.

інтернет ■ (ч.р.) Всесвітня інформаційна комп'ютерна мережа для обміну інформацією.

інтерфейс ■ (інформатика, ч.р.) Система уніфікованих зв'язків і сигналів за допомогою яких пристрої обчислювального комплексу взаємодіють один з одним. *Приклад вживання слова: (3 пояснень до програмного забезпечення, що застосовується у закладах громадського харчування)* Користувачів привабить зручний і добре продуманий інтерфейс, інтуїтивно зрозуміле меню, сервісні можливості програми.

інтимний ■ 1) Що стосується глибоко особистого, потаємного. 2) Що стосується сердечних почуттів, кохання, любові і т. ін. 3) Сердечно-ширий, задушевний, близький. Позбавлений офіційності, затишний і зручний. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Створена особо затишна інтимна атмосфера.

інулін ■ (ч.р.) Складний вуглевод, що міститься в клітинному соку багатьох рослин, застосовується для отримання фруктози і як замітник цукру і

крохмалю при цукровому діабеті.

інформація ■ (ж.р.) 1) Сукупність будь-яких відомостей про події, чіюсь діяльність, щодо знань про щось. 2) Відомості, що є об'єктом зберігання, передачі та оброблення.

інцидент ■ (ч.р.) Пригода, подія, випадок (здебільшого неприємні), непорозуміння.

ісоп, гісоп ■ (ч.р.) Багаторічна рослина родини губоцвітих, поширена в Середземномор'ї та Центральній Азії, Один з видів якої містить ефірну олію і використовується як прянощі.

істеблішмент ■ (ч.р.) *Правлячі* і привілейовані групи суспільства, підпорядкована їм система влади та управління, *Приклад вживання слова:* (З інтерв'ю) Наші клієнти - це здебільшого істеблішмент.

італьєн ■ Назва (чи частина назви) страви, що, як вважається, приготована в італійському стилі (здебільшого-приготовані з великою кількістю спагетті).

іхтіологія ■ (ж.р.) Розділ зоології, що вивчає риб.

іштах ■ (ч.р.) Промислова риба родини лососевих.

ї

їжа ■ (ж.р.) Те, що їдять, п'ють, харчі. *Приклад вживання слова:* Приміщення має бути приємним і чистим, щоб усі наші відчуття під час споживання їжі були задоволені.

їсти ■ (*недоконаний вид*) 1) Споживати, задовольняти потребу організму в їжі, годувати себе. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Алан А. Мілн) Здається, такого я ще не бачив, не чув і не їв. → (З казки) Зроду не їла груш, що на вербі ростуть. ← (Дж. Р.Р. Толкін) Гноми собі їли та й їли, гомоніли та гомоніли, а час помалу спливав → Коли поїли, хлопчик подякував. ↔ (За творами Г.Ф. Квітки-Основ'енка) Та я собі так гарно поїм, що аж за вухами лящатиме. → Наполеон з'їдав дюжину устриць перед кожною битвою. 2) Кусати, гризти, клювати (про комах, птахів і т. ін.). 3) Роз'ятрювати, роз'їдати (про дим, пилюку тощо).

→ **їдальня** ■ (ж.р.) 1) Заклад громадського харчування. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Працівники злісних конкурентів обідали в одній їдальні. 2) Кімната в хаті, у якій їдять, п'ють. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Він вискочив з ліжка й, натягнувши халат, поспішив до їдальні. (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Він якраз сідав за невеличкий підобідок у їдальні при розчиненому вікні, коли до нього увійшов Гандольф. ↔ (За Джеймсом Крюсом) Широкими сходами з гарно вигнутим різьбленим поруччям хлопець спустився на перший поверх, до їдальні.

→ **їдок, їдець** ■ (ч.р.) 1) Той, хто їсть. 2) Той, хто любить добре поїсти. 3) Той, що має їсти, замовляти, споживати їжу. 4) Член сім'ї, що харчується разом з іншими її членами.

→ **їстівний** ■ Якого можна споживати, яким можна харчуватися.

→ **їстівне** ■ (у значенні іменника) їжа, пожива, харч. *Приклад вживання слова:* (За Джанні Родарі) Хай вони намалюють для мене щось їстівне.

Й

йогурт ■ (ч.р.) Поживний легкозасвоюваний кисломолочний напій густої консистенції, який одержують шляхом ферментації із пастеризованого коров'ячого молока, додаючи до нього закваску та фруктові наповнювачі.

йод ■ (з грецької мови: *iodes* – фіолетовий (названий за кольором парів); ч.р.) 1) Хімічний елемент із групи галогенів, чорно-сірі кристали з металевим блиском. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Недостатня кількість йоду у щоденному харчуванні має погані наслідки для організму людини. 2) Розчин йоду в спирті для медичних потреб.

→ **йодований** ■ Який містить йод, насичений йодом.

Йом Кіпур ■ (за єврейською релігійною традицією) День очищення, у який, як вважають віруючі, виправляється і підписується вирок Найвищого Суду, і у цей день не можна їсти й пити.

йорж ■ (ч.р.) 1) Дрібна прісноводна риба родини окуневих із колючими плавцями. 2) Щітка для чищення, миття лампового скла тощо.

Йоркшири ■ (за назвою графства Йоркшир, що в Англії множина) – Порода свиней, як швидко набирають вагу і дають численне потомство.

К

кабаре ■ (с.р.. невідмінюване) 1) Невеличкий ресторан з естрадою, де влаштовуються розважальні естрадні вистави зі співами та музикою. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Це кабаре було відоме своїми коміками та своїми фруктовими коктейлями. 2) Естрадне видовище, яке складається з пісень, монологів, танців.

кабачок ■ (ч.р.) 1) Городня сланка рослина, кущова форма гарбуза з великими довгастими плодами. 2) Плід цієї рослини, що використовується у харчуванні. *Приклади вживання слова у такому значенні:* Смажені на помірному вогні цибуля й часник, з додаванням підготованої моркви та кабачків, гарненько притрусіть імбиром, паприкою, чорним перцем та посоліть і накрийте знову, десь хвилин на сім, доки кабачка та морква не стануть золотистими. 3) (зменшувально-пестливе) Кабак, шинок.

каберне ■ (невідмінюване) 1) (ч.р.) Сорт винограду з темно-синіми запашними плодами, який використовують для виготовлення сухих та десертних вин. 2) (с.р.) Сорт червоного вина, виготовленого з цього винограду.

кабиця ■ (ж.р.) 1) Відкрита літня кухня (піч) у дворі або в садку. 2) Яма, де вміщують казан, під яким розкладають вогнище для варіння, топлення чогонебудь. 3) Казан, вмурований у піч.

кабінет ■ (ч.р.) 1) Кімната в будинку чи квартирі для занять, ділових розмов тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Володимира Винниченка) Після кольорової, врочистої, холоднуватої п'ятьми приймальної зали очі мимоволі мружаться від жовтого, сліпучого світла кабінету, 2) Службове приміщення в установі, на підприємстві для директора чи іншого керівника. 3) (розмовне) Комплект меблів для такої кімнати. 4) Спеціально обладнане приміщення для якихось певних цілей (науково-дослідних, спеціальних навчальних, лікувальних тощо). 5) Уряд деяких країн, що складається з міністрів.

кава ■ (ж.р.) 1) Тропічне дерево, з насіння якого виготовляють ароматний тонізуючий напій. Кавове дерево. 2) Насіння цього дерева чи порошок із цього насіння. 3) Поживний напій (із цукром, часто також із молоком чи вершками) із цього порошку. *Приклади вживання слова у такому значенні:* Вам чаю чи кави?

↔ Хочеш тістечка до кави? ↔ Міцна кава розганяла залишки сну. ↔ (За П. Угляренко) Вже звик до чорної кави, як багато хто в їхньому місті, хоч кав'ярні з'явилися у них зовсім недавно.

кавник ■ (ч.р.) Посудина, у якій варять або подають каву. *Приклад вживання слова:* Апетитно пахла кава у срібному кавнику. ↔ (Дж. Р.Р. Толкін) Він поставив на вогонь чималого кавника.

кавоварка ■ (ж.р.) Посуд, пристрій для варення кави. Кавник. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За О. Маріуц) Зараз ми наберемо водички, увімкнемо кавоварку, а потім усе й розповімо.

кавун ■ (ч.р.) 1) Баштанна сланка рослина з великими їстівними плодами. 2) Круглий соковитий плід цієї рослини із солодкою червоною серединою. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казки) Віднеси цього кавуна твоїй пані, тільки хай вона сама його розріже. ↔ В Україні невеликі кавуни наколювали дерев'яною паличкою, опускали на місяць у розсіл і їли всю зиму.

кав'яр ■ (ч.р.) Ікра. *Приклади вживання слова:* Бутерброд із червоним кав'яром. ↔ (За Панасом Мирним) Очі самі собою упали на графин і залюбувалися тими непримітними голочками, якими грала біла горілка, рука тяглася до чарки, котилася слинка, глядячи на шматочки жовтогарячого балику, чорного кав'яру, срібно-блискучого оселедця.

кав'ярня ■ (ж.р.) Невеличкий ресторан, де подають відвідувачам каву, чай, закуски тощо. Кафе. *Приклад вживання слова:* Багато років тому це була найкраща кав'ярня міста. ↔ (За М. Петренка) І ще що цікаво: у ті роки дівчата майже не бували у кав'ярнях чи десь там.

кагор ■ (ч.р.) Різновид червоного вина. *Приклад вживання слова:* (За П. Угляренко) І склянку кагору не зашкодить, – продовжувала вона. – Я запам'ятала, що ти любив червоне вино.

казан ■ (ч.р.) 1) Металева, переважно округлої форми посудина (з відкритою верхньою частиною) для варення їжі, кип'ятіння води тощо, котел, чавун. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.П. Котляревським) Огонь надворі розвели і м'яса в казани наклали. 2) Закрита посудина для

перетворення води на пару. 3) (У переносному значенні) Повне оточення великого ворожого угруповання (під час війни).

→ **казанок** ■ (ч.р.) 1) (зменшувально-пестливе) Казан, або невеличкий казан. Приклад вживання слова у такому значенні: (3 казки) Посідали вони, дідусь насипав юшки із казанка у дві дерев'яні миски, і вони взялися до їжі. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Вже смерком слуги і пани посідали вкупі кругом казанка й почали вечеряти. 2) Невелика металева посудина з дужкою та глибокою накривкою, у якій варять страву в польових умовах або з якої їдять. Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним) «Та й мастак ти, Якиме, кашу варити!» – скажете ви, кладучи ложку, як у казанку не досталося нічого.

казеїн ■ (ч.р.) Білкова клейка речовина, що випадає в осад під час зсідання (вурдження) молока. Використовується в харчовій промисловості, а також для виробництва фарб, пластичних мас, клею тощо.

кайєнський перець, каєнський перець ■ (ч.р.) Дуже гострий червоний перець, використовується (у Мексиці, Африці, Півдні США та деяких районах Азії - у вигляді цілих стручків, а у Таїланді, Китаї, Індії – як перемелена суміш) як приправа до готових страв та для приготування страв з морепродуктами, птицею, м'ясом, яйцями та овочевих страв, а також додається у сирні палички та несолодке печиво. Приклад вживання слова: (3 усних коментарів). У пакетику з написом "Сауенне перрег» дуже гострий перець, і використовувати його слід з обережністю.

какао ■ (с.р., невідмінюване) 1) Порошок із насіння шоколадного дерева. 2) Поживний напій із цього порошку, приготовлений із цукром та молоком. 3) Тропічне вічнозелене дерево, з насіння якого виготовляють шоколад. Шоколадне дерево.

калач ■ (ч.р.) Білий хліб особливої форми, випечений із крученого й переплетеного тіста.

калган ■ (ч.р.) Трав'яниста рослина, корінь якої використовують для лікування шлункових хвороб чи кладуть у горілку, щоб зробити її запашною.

→ **калганка** ■ (ж.р.) Горілка настояна на калгані. Приклад вживання

слова: (За І.П. Котляревським) Пили горілку просту і калганку.

калина ■ (ж.р.) 1) Невисокий дуже гілчастий кущ родини жимолостевих з крупно зубчастими листками, білими квітками, зібраними у щитовидні суцвіття, та соковитими овальними яскраво-червоними ягодами з кісточкою усередині. Народна назва рослини – лісова красуня. *Приклад вживання слова у такому значенні:* З лікувальною метою використовують кору калини, яка має заспокійливі і в'язучі властивості. 2) Квіти цієї рослини. 3) Їстівні соковиті яскраво-червоні ягоди цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* На десерт подавали вареники з вишнями, полуницями, чорницями, калиною, а також здобне печиво («вушкі») і мед.

→ **калинівка** ■ (ж.р.) Горілка, настояна на ягодах калини.

→ **калинник** ■ (ч.р.) 1) Пиріг з ягодами калини. 2) Кисіль з ягід калини.

калорія ■ (ж.р.) 1) Одиниця вимірювання енергетичної цінності харчових продуктів або раціону харчування. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Продукт містить мало калорій. 2) Одиниця вимірювання кількості тепла.

калорійність ■ (ж.р.) 1) Виражена в калоріях кількість енергії, яку виробляє організм під час споживання одного грама харчового продукту. 2) Виражена в калоріях кількість тепла, що утворюється під час спалювання одного грама чи кілограма твердого палива або одного кубометра газу.

кальвадос ■ (ч.р.) Яблучна горілка. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Згадують, що всесвітньо відомий парижанин Гі де Мопассан був знавцем і любителем кальвадосу.

кальвіль ■ (ч.р.) Зимовий сорт яблуні, а також плоди цієї яблуні.

калькуляція ■ (ж.р.) Розрахунок, обчислення в грошовому вимірі певних економічних показників (собівартості робіт, продукції тощо).

калькулятор ■ (ч.р.) 1) Фахівець з калькуляції. 2) Електричний чи електронний прилад для швидкого виконання елементарних математичних операцій.

кальмар ■ (однина; ч.р.) → кальмари (множина) їстівні морські головоногі молюски підряду десятиногих (дві ноги довгі й вісім коротших), яких

особливо багато у тропічних морях, м'ясо якого застосовували для приготування страв ще у давні часи. Більшість кальмарів невеликі – до метра, але деякі, як, наприклад, гігантські, сягають до 20 метрів. *Приклад вживання слова:* Кальмарів кладуть у салати, з них готують фарші для пирогів та млинців, варять із них супи і жарять у фритюрі, а також його зручно фарширувати. ↔ Для гарніру до кальмару підійдуть гриби й овочі. ↔ Запивають страви із кальмарів рожевим або німецьким білим вином.

камамбер ■ (*ч.р.*) Сорт закусочного сиру.

камбала ■ (*ж.р.*) 1) Промислова морська риба з тілом, сплющеним з боків і очима на одному боці голови. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джанні Родарі) Щойно Бананіто закінчив малюнок, як з аркуша полинули лоскiтливi пахощi смаженої камбали під білим соусом, а за мить перед витріщеними від подиву очима начальника поліції на столі вже парувала страва, щедро притрушена листям петрушки, яка, здавалося, сама промовляла: "Зробіть ласку, покуштуйте мене!" 2) Страва з цієї риби. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Шкірка у камбали була мов топаз, і як він неї так пахло димком і морем!

камбалові ■ (*множина*) Родина костистих морських риб із сплюснутим асиметричним тілом, до якої належать камбала, палтус *тощо*.

камбуз ■ (*ч.р.*) Кухня на кораблі. *Приклад вживання слова:* (За Джеймсом Крюсом) Праворуч, зразу біля сходів, був камбуз, звідти смачно пахло вареним і смаженим.

канапе ■ (*Ж.р., невідмінюване*) → *канапка* (*ж.р.*) Вид невеличкого бутерброда з кількома закусочними компонентами. *Приклад вживання слова:* Випила чай, запхала в рот дві канапки з малосольним огірком і почала діяти.

кандьор ■ (*ч.р.*) Рідка пшоняна або гречана каша; інколи вважається різновидом супів. *Приклад вживання слова:* (З усних коментарів) Ми вже знаємо, що кандьор готується у казанку на вогнищі із сала, цибулі, моркви та промитого пшона, яке заливають трьома літрами води. ↔ (З радіопередач) З нетерпінням чекали, коли в обід дадуть гарячий кандьор, що нагадував чи то суп, чи то розсольник.

кануфер, канупер ■ (ч.р.) Багаторічна трав'яниста рослина, що має приємний запах і вживається як прянощі.

каперс ■ (однина, ч.р.) → каперси (множина) 1) Рід рослин родини каперсових, поширених у Середземномор'ї, Індії, Криму та Кавказі. Мариновані пуп'янки квіток деяких видів вживають як приправу. 2) Мариновані пуп'янки квіток цього вічнозеленого чагарнику, що використовуються як гостра приправа до солянок, м'ясних страв і салатів.

каплун ■ (ч.р.) 1) Півень, якого спеціально кастрували і вигодовують на м'ясо. 2) М'ясо такого півня як продукт харчування та страва з нього. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.П. Котляревським) Потім до соку каплуни.*

капуста ■ (ж.р.) 1) Городня рослина родини хрестоцвітих, листя якої використовують для виготовлення різних страв. *Приклад вживання слова у такому значенні: Відбирають тугі головки білокачанної капусти пізніх сортів, обчищають від пошкоджених і зелених листків і обмивають холодною водою.* 2) Квашена (звичайно посічена) головка цієї рослини, що вживається як їжа. 3) Страва з посіченої і тушкованої головки цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Г.Ф. Квіткою-Основ'яненком) Поставили йому на тарілочці капусти з яловичиною.* 4) (У переносному значенні, жартівливе) Долари США (з огляду на зелений колір).

→ **капустина** ■ (ж.р.) 1) Одна головка капусти, качан капусти. 2) Листок капусти.

→ **капусняк** ■ (ч.р.) Страва, зварена переважно з квашеної капусти з додавання інших продуктів. Суп з квашеної капусти, зварений з додаванням зелені, грибів та (якщо це не пісний варіант) з м'ясом, з обжареною на салі цибулею і т. ін. *Приклад вживання слова: Перед тим, як запорізький капусняк зняти з вогню, треба покласти в нього томат, додати трохи цукру до смаку, поперчити, заправити тертим часником і зеленню.* ↔ Капусняки потрібно часто куштувати, вчасно виправляти допущені помилки, стежити за зміною смаку відвару і за його консистенцією.

капучино ■ (с.р., невідмінюване) Кава з густою піною зі збитого на парі

молока.

каракатиця ■ (ж.р.) їстівний кальмароподібний морський головоногий моллюск підряду десятиногих, завбільшки здебільшого двадцять - двадцять п'ять сантиметрів. *Приклад вживання слова:* Наповнити кожен каракатицю на більше, ніж на половину, рисом, потім шматочками ніжок, потім і зафіксувати дерев'яними паличками. ↔ Покласти трикутні шматочки каракатиці на дошку внутрішньою стороною вниз, дуже гострим ножом зняти шкіру від хвоста до голови. (За Джеймсом Крюсом) Там просто під вікнами продавали каракатиці.

«Кара-Кум» ■ 1) різновид глазурованих шоколадною глазур'ю цукерок, праліне з додаванням вафельної крихти, що традиційно виготовляються з цукру, тертого какао, какао-масла, смаженого тертого фундуку, вершкового масла і т. ін. 2) Також це назва піщаної пустелі.

карамель ■ (з французької мови: *caramel*, ж.р.) 1) Кондитерський виріб, що готується уварюванням цукрово-паточного сиропу з додаванням смакових, ароматичних і барвникових речовин. Традиційно розрізняють карамель льодяникову (без начинки), з начинкою, соломку та глазуровану шоколадом. 2) Тверді цукерки, приготовлені таким чином із цукрової патоки. 3) Підсмажений солод, що використовується у пивоварінні. 4) Палений цукор для підфарбовуванням кондитерських виробів, наданням їм певного присмаку і т. ін.

карамелька ■ (ж.р.) Карамельна цукерка.

карась ■ (ч.р.) Невеличка прісноводна риба родини коропових мідно-червоного або сріблястого кольору. *Приклад вживання слова:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) З'явилися пісні пироги з гречаною кашею та грибами, борщ з карасями, а потім стіл аж захряс під варениками, мнишиками в сметані, пампушками, шуликами з маком та маковниками.

карафа ■ (ж.р.) Посудина з довгим горлом (здебільшого для рідини, напоїв). Графин. *Приклад вживання слова:* (За К. Ковальською) Ще була карафа з медом. ↔ А у карафі – березово-шипшиновий сік.

→ **карафка** ■ (ж.р.) Невеличка карафа. *Приклад вживання слова:* (За Джеймсом Крюсом) Трох налив собі в чай рому з невеличкої кришталевої

карафки.

карб ■ (ч.р.) 1) Виїмка, рівчак, вирізьблені або витиснуті спеціальним знаряддям на поверхні чогось, зарубка, рубець. 2) Знак, позначка, тавро. 3) (*У переносному значенні*) Слід, спогад минулого, пережитого.

→ **карбівка** ■ (ж.р.) 1) Карбований і різьблений орнамент, зображення. 2) Інструмент, яким карбують. Штемпель для карбування.

→ **карбувати** ■ (*недоконаний вид*) 1) Вирізьблювати, робити зарубку, позначку на чомусь. Позначати щось карбами. 2) Фігурно нарізати овочі спеціальним ножом чи спеціальним пристроєм.

карбонад ■ (ч.р.) Делікатесний продукт із свіжого філе свинини. Натерте часником, мускатним горіхом і посолене філе смажать на листах.

кардамон ■ (ч.р.) 1) Висушений недозрілий плід багаторічної рослини із сімейства імбирних, що має вигляд наповнених сіменами коробочок овальної форми, з гірким гострим смаком та пряним ароматом. Зерна цієї рослини, що вживають в кулінарії як прянощі. *Приклад вживання слова у цьому значенні:* Кардамон застосовують у розмолотому вигляді для ароматизації тіста. 2) Назва цієї тропічної рослини.

карі, каррі, керрі ■ (*невідмінюване*) Одна з найвідоміших приправ індійської кухні. Духмяні сухі спеції, що можуть матися у порошку карі - це коріандр, куркума, зіра, імбир, насіння гірчиці, чилі, гуньба, фенхель, гвоздика і т. ін.

карт ■ (*з французької мови*) Рахунок.

«Карт де Жур» ■ (*з французької мови*) «Меню дня» (назва, яку використовують деякі шанувальники французької кухні).

картопля ■ (ж.р.) 1) Однорічна трав'яниста рослина з їстівними бульбами, багатими на крохмаль. 2) Бульби цієї рослини, що вживають як їжу і як корм для тварин. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Хек викласти на підігріте блюдо, обкласти відвареною картоплею, полити соусом, що приготували із гірчиці, розведеної сметаною, і посипати петрушкою. У литвинів, як і загалом на Поліссі, страви з картоплі були найпоширенішими – «юшка» (суп картопляний,

затовчений здоров з цибулею), «товченка» на сніданок, жаренка (смажена картопля), яку їли з солоними огірками на друге в обід, деруни (що пекли з тертої картоплі). ↔ (За *текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого*) Ані бурячка, ані картоплі у ньому нема. ↔ (*Джеймс Крюс*) Сам доніс додому цілих п'ять кілограмів картоплі.

картопля в кожушках (мундирах) ■ Відварена картопля, з якої не знято шкірки.

→ **картопляник** (*ч.р.*) 1) Котлета з вареної товченої картоплі. 2) Те ж саме, що дерун.

картрідж, картридж ■ (з *англійської мови*: cartridge – патрон для вогнепальної зброї; *ч.р.*) Патрон з хімікаліями для копіювальних апаратів та принтерів біля комп'ютерів.

картуш ■ (*ч.р.*) Ліпна або графічна прикраса у вигляді облямованого завитками щита або сувою з загорнутими краями, на який роблять написи, емблеми що. *Приклад вживання слова*: (З «*Шевченківського словника*») На фаянсовому заводі в Будах (тепер селище міського типу Харківської області) наприкінці дев'ятнадцятого сторіччя полив'яним друком виготовлено серію пам'ятних мисок різних розмірів, на бортах яких розміщені по чотири картуші складної конфігурації з портретами Шевченка, І. Котляревського, М. Гоголя, В. Короленка.

каструля ■ (*ж.р.*) Металевий посуд для відварювання їжі, приготування їжі чи напоїв шляхом підігрівання, прогрівання і т. ін. *Приклад вживання слова*: (За *казками Вікторії Ярош*) Але головне таїнство відбувається на плиті: там клекочуть різних калібрів каstrулі, викидаючи різнобарвні клуби пари. ↔ (*І. Новак*) Поряд на плиті шкварчали пательні та булькав суп у великій каstrулі.

катаринки ■ (*множина*) Один із сортів найвідоміших польських «торунських» пряників. За легендою закоханий торунський пекар зробив з тіста два серця, з'єднав їх кільцем і подарував своїй коханій - прекрасній Катарині.

катик ■ (*ч.р.*) Кисле молоко, заквашене після кип'ятіння та остуджування до 30–24°C (культурою болгарської палички або катиком попереднього дня виготовлення). *Приклад вживання слова*: (З *усних коментарів*) У національних

кухнях Середньої Азії та Закавказзя широко використовується як приправа катик, який інакше називають «мацоні», а ми вже більше звикли до назви «йогурт».

кафе ■ (с.р., невідмінюване) Невеличкий ресторан, де подають відвідувачам каву, чай, закуски тощо. *Приклад вживання слова: (З усних вражень) Як у найкращих кафе! ↔ (З усних вражень) Ми побачили, що біля кожного кафе сиділи люди,*

→ **кафе-автомат** ■ (ч.р.) Кафе, відвідувачі якого самі отримують їжу і напої за допомогою автоматів.

→ **кафе-бар** ■ (ч.р.) Невеличкий ресторан, кафе, у якому відвідувачі можуть розташовуватися за столиком та біля стійки.

→ **кафе-морозиво** ■ Кафе, у якому подається морозиво. *Приклад вживання слова: (З усних вражень) Ми пішли до кафе-морозиво.*

«Кафе Нуар» (з французької мови) ■ Чорний кофе (назва, яку використовують деякі шанувальники французької кухні).

кафе О ЛЕ (з французької мови) ■ Напій, що складається з рівних частин гарячого молока і кофе (назва, яку використовують деякі шанувальники французької кухні).

кафетерій ■ (ч.р.) Кав'ярня із самообслуговуванням.

кафешантан ■ (ч.р.) Кав'ярня з відкритою сценою для виступів переважно легковажного характеру.

качалка ■ (ж.р.) 1) Кругла, гладко витесана палиця для розкочування білизни, тіста, вирівнювання одягу тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні: існують різноманітні качалки для розкачування і формування тіста.* 2) Валик дивана, канапи. 3) (розмовне) Те саме, що і крісло-гойдалка.

каша ■ (ж.р.) 1) Страва з крупів, пшона, рису і т. ін., зварена на воді або на молоці. *Приклад вживання слова у такому значенні: Кухар підвісив казані і почав кашу варити.* 2) (У переносному значенні) Напіввідкі маса, що своїм виглядом нагадує цю страву. 3) (У переносному значенні, розмовне) Безлад на суміш чогось.

каштан ■ (ч.р.) 1) Дерево з видовжено-ланцетними листками й спрямованими догори суцвіттями. 2) Брунатного кольору горіхоподібний плід

цього дерева. *Приклад вживання слова у такому значенні:* У Європі смажені їстівні каштани – звична страва.

качка ■ (*ж.р.*) Водоллавний свійський або дикий птах цінний своїм м'ясом, яйцями пір'ям. Самка качура. 2) М'ясо цієї птиці як продукт харчування. *Приклад вживання слова такому значенні:* Приготувань гусака або качки жиру буде менше, якщо надто жирні місця птиці декілька разів наколоти виделкою, а потім забрати зайвий жир із соусу, що утворився. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) За курми прилетіли на стіп печені качки, начинені яблуками, ↔ (*І.П. Котляревський*) Баранів тьма було варених, курей, гусей, качок печених, досита щоб було всім їсти.

→ **качур** ■ (*ч.р.*) Самець качки, селезень.

кваліфікація ■ (*ж.р.*) 1) Ступінь придатності, підготовленості до якого-небудь виду праці, 2) Фах, професія.

квапитися ■ (*недоконаний вид*) 1) Старатися, намагатися робити щось швидше, поспішати, хапатися. 2) Мати бажання до чогось, спокушатися чимось, зазіхати на щось, на когось.

квапливий ■ Що намагається робити щось швидше, що робиться швидше, прискорений. *Приклад вживання слова:* (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Він натрапив на сліди щедрого і квапливого сніданку.

квас ■ (*ч.р.*) 1) Кислуватий напій, що його готують із житнього хліба або житнього борошна з солодом. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Для надання квасові приємного присмаку можна додати трохи меду або тертого хрону. ↔ (За творами Михайла Слабошпицького) Якось у затінку під деревом поставили бочку з квасом, і до неї потяглася довга черга людей. 2) Кислий настій із буряків, який вживають до борщу 3) Напій із фруктів, ягід або меду.

квасити ■ (*недоконаний вид*) → **заквасити** ■ (*доконаний вид*) 1) Піддавати бродінню, окислювати щось поживне. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Багато споживалося рослинної їжі, зокрема капусти, з якої готували страви, квасили посіченою або цілими головками, свіжих і солоних огірків, редьки, цибулі й часнику, квасолі, конопляного насіння тощо. 2) (*розмовне*)

Розмочувати, розквашувати (землю і т. ін.)

→ **квасний** ■ 1) Який готуючи квасили. *Приклад вживання слова у такому значенні:* І там ще були невеличкі квасні хлібці. 2) Що має відношення до процесу квашення. 3) *(розмовне)* Те саме, що і кислий.

→ **квасний патріотизм** ■ Схиляння перед найбільш відсталими формами життя й побуту своєї країни у поєднанні з відкиданням всього, що здається чужим.

→ **квашений** ■ Виготовлений шляхом квашення, який квасили. Кислий. *Приклад вживання слова:* Серед улюблених страв болгар-таратор – холодний літній сул з розведеного квашеного молока з дрібно нарізаними огірками, натертими горіхами і часником.

квасоля ■ (ж.р.) 1) Городня трав'яниста рослина родини бобових з довгим витким стеблом, що має в стручках овальні зерна. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Картоплю і моркву варимо із шкірочкою, буряки – з шкірочкою, а стручки квасолі – нарізаними. 2) *(збірне)* Плоди (овальні зерна) цієї рослини, які вживають для їжі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* М'ясо можна чудово квасолею замінити: і м'ясо і квасоля мають в собі білковину. ↔ «Кандарі» – суха мелена зелена травичка, якою приправляють тільки квасолею, додаючи на кінчику ножа.

кватирка ■ (ж.р.) 1) Шибка у вікні, вставлена в раму, яку можна відчиняти для провітрювання приміщення. *Приклад вживання слова у такому значенні:* *(Володимир Дрозд)* Назустріч йому радісно сяйнули широкі вікна, обрамлені шовковими фіранками, що біля відчинених кватирок напиналися, наче вітрила. 2) Дверцята, або віконце в брамі, у воротах. 3) *(застаріле)* Четверта частина кварти чи чвертінка *(у переносному значенні про горілку)*.

кваша ■ (ж.р.) 1) Страва з гречаного чи житнього борошна з солодом, подібна до густого киселю. *Приклад вживання слова у такому значенні:* *(За І.П. Котляревським)* На закуску куліш і кашу, лемішку, зубці, путрю, квашу. 2) *(У переносному значенні, розмовне)* Про що-не будь, схоже на цю страву.

квитанція ■ (ж.р.) Офіційна розписка встановлено форми про прийняття

грошей документів, цінностей і т. ін.

квінтесенція ■ (ж.р) 1) Згущений або найчистіший екстракт якоїсь речовини. 2) (У переносному значенні) Основа сутність чогось, найсуттєвіше і найголовніше.

квінтильйон ■ Число яке зображають одиницею і вісімнадцятьма нулями (а Англії, Німеччині – з тридцятьма нулями).

квісо ■ (невідмінюване) Окорок теляти, стегенця птиці.

кебаб ■ (ч.р.) → кебаби (множина) М'ясна страва (найчастіше, із баранини та козлятини, а також із яловичини, свинини, курятини та навіть риби і т. ін) здебільшого схожа на шашлик робиться з м'яса, нанизаного на шампур та засмаженого над вогнем чи у спеціальному пристрої Існує багато різновидів кебабу, шиш-кебаб чи сіш-кебаб (більше схожий на традиційний шашлик), тандир-кебаб (може мати вигляд запеченої у спеціальній печі баранячої туши), люля-кебаб (одна з найпопулярніших страв азербайджанської кухні, що робиться з м'ясного фаршу), тава-кебаб (шматки м'яса спершу жаряться, а потім заливається яєчною сумішшю з додаванням цибулі, шматів і т. ін. та запікається), кофта (кебаб із рубленого бараниною м'яса), болгарські кебаб-чета *тощо*.

кекс ■ (ч.р.) Кондитерський виріб у формі чотирикутного хлібця із здобного тіста з ізіюмом. *Приклад вживання слова:* Для виготовлення трояндового кексу нам будуть необхідні двісті грам борошна, сто п'ятдесят грам цукру, п'ять яєць і повна склянка пелюсток троянди.

келих, рідше келех ■ (ч.р.) Посуд для пиття вина, кубок, бокал. *Приклад вживання слова:* (За І.Потаніною) Крізь тонке прозоре скло незаповненої частини келиха він виразно бачив усе, що відбувалося. ↔ (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Це вино було чи не найміцніше з усіх винозборів неозорих виноградників Дорвінірну, признавалося тільки для королівських бенкетів, і годилося його пити з келихів, а не з великих кухлів дворецького.

кельнер ■ (ч.р.) Служник у ресторані, пивній або готелі в Німеччині та деяких інших країнах. *Приклад вживання слова:* (Василь Кожелянко) «Проте ножі, панство.,» – підійшов кельнер, жваво поліруючи два ножі серветкою,

поклав один біля тарілки Генці, нагнувся до Дмитра, хотів покласти другий.

кендюх ■ (ч.р.) 1) Начинений м'ясом і приготовлений як страза шлунок тварини, сальцесон. 2) Перший відділ шлунка жуйних тварин, у якому попередньо перетравлюється їжа, рубець.

кераміка ■ (ж.р.) 1) вироби з глини. 2) Маса, з якої виготовляють ці вироби. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Вироби з кераміки. 3) Гончарне виробництво.

→ **керамічний** ■ Який має відношення до кераміки, який є керамікою. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За О. Маріуц)* Крім обіцяного гігантського пирога з абрикосами, уяву вражали значних розмірів гусак, засмажений цілком, мариновані грибочки в керамічній мисці й безліч різноманітних салатів у глибоких і мілких тарілках і тарілочках.

кервель ■ (з латинської мови: chaerophyllum – «радісна» пряність; ч.р.) 1) Пряна рослина, що зовні дещо нагадує петрушку з великими і густими листками, цім листкам притаманний тонкий аромат, що нагадує запах анісу. 2) Висушені листки цієї рослини, які широко використовуються у харчуванні.

кетчуп ■ (ч.р.) Гострий томатний соус.

кетяг ■ (ч.р.) Пучок ягід або квітів на одній гілці, стеблині. Гроно, китиця. *(Рідко)* Також суцвіття рослини, волоть. *Приклад вживання слова: (За Панасом Мирним)* Виноград отакими кетягами так і висить.

кефаль ■ (ж.р.) Морська промислова риба з довгасто-пласким тілом.

кефір ■ (ч.р.) Густий поживний напій, що його виготовляють із молока спиртовим і молочнокислим бродінням. *Приклад вживання слова: (За К. Ковальською)* Що мене здивувало: ніде не знайдеш звичайного кефіру, а так хотілося!

кеш'ю ■ (ч.р., невідмінюване) 1) Горіхоподібний плід тропічного дерева, що використовується в кондитерській промисловості та медицині. 2) Назва цього тропічного дерева.

кизил ■ (ч.р.) 1) Кислі їстівні ягоди чагарникової рослини. 2) Назва цієї чагарникової рослини, чи деревця.

Київський торт, «Київський» ■ Торт, що складається з двох білково-збивних коржів з прошарками крему, з прикрашеною різними кремами поверхнею та обсипаною горіховою крихтою боковою поверхнею. Для його приготування використовують пшеничне борошно вищого ґатунку, цукор-пісок, білок яєчний сухий, ядро горіха кеш'ю смажене подрібнене, ванільна пудра, масло вершкове, вино десертне, коньяк, молоко згущене, какао порошок. Хоча «Київські» торти на даний час виготовляються багатьма кондитерськими фабриками, вважається, що справжній «Київський» торт з дотриманням всіх вимог існуючого рецепту виготовляється лише однією з фабрик Києва, і тому «Київський» торт став не тільки візитною карткою фабрики ім. Карпа Маркса (пізніше – фабрики корпорації ROSHEN), але й неофіційним символом столиці. Традиційно на коробці торта «Київський» намальовані каштани, що цвітуть навесні на Хрещатику.

кип'ятити ■ (*недоконаний вид*) 1) Нагріваючи, доводити до кипіння. 2) Варити, тримати у воді, що кипить. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) А той, закінчивши приготування, звелів поставити на жар два горщики і кип'ятити доти, доки він скаже.*

киселиця ■ (*ж.р.*) Драг-листа страва зі слив та борошна або круп.

кисіль ■ (*ч.р.*) Драглиста страва з ягідного або фруктового сиропу, чи молока *тощо* і домішкою крохмалю. *Приклад вживання слова: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) А ти їж кисіль, коли боїшся вареників. ↔ «Кисіль» – здавна ця назва на більшості території України входить у меню урочистих трапез, а подається, як правило, останнім і є тактовним натяком на закінчення застілля, за що його у народі й прозвали «вишибалою», «виганяйлом».*

кислиця, кисличка ■ (*ж.р.*) 1) Дика яблуня з дрібними дуже кислими плодами. 2) Дрібний плід цієї яблуні. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Г.Ф. Квіткою-Основ'яненком) А чого не попродають, так святами наміняють на горіхи, на мочені кислички, на горохвяники і на усякі ласощі.*

кислий ■ 1) Що має своєрідний гострий смак, схожий на смак оцту, лимону *тощо*. 2) Що утворився внаслідок бродіння. *Приклад вживання слова у такому значенні: А запивали цю страву кислим молоком.* 3) Що містить кислоту

або вказує на наявність кислоти. 4) (*У переносному значенні*) Такий, що виражає незадоволення, нудьгу, сум, пригніченість (про вираз обличчя, голос і т. ін.).

→ **кисломолочні продукти** – це простокваша, ряжанка, сметана, сир, сирки, йогурт, кефір, ацидофільні продукти, варенець, мацоні, катик, айран, кумис і т. ін. – такі продукти використовують як продукти лікувально-профілактичного та дієтичного харчування; вони мають корисні складові звичайного молока, але краще засвоюються, ніж молоко. Ці продукти традиційно поділяють на кисломолочні продукти молочнокислого бродіння (простокваша, ряжанка і т. ін.) і змішаного бродіння (*молочнокислого і спиртового*: кефір, кумис).

кисляк ■ (*ч.р.*) Згусле кисле молоко.

кишмиш ■ (*ч.р.*) Сорт солодкого винограду без насіння. Сушені ягоди такого винограду. *Приклад вживання слова*: На базарі він купив повний хурджун кишмишу.

ківі ■ (*с.р., невідмінюване*) 1) Зеленувато-коричневий кисло-солодкий плід тропічного дерева. 2) Назва цього плодового дерева.

ківш ■ (*ч.р.*) 1) Крута відкрита посудина з ручкою для зачерпування води (вина, меду тощо). 2) (*спеціальне*) Велика металева посудина в різних механізмах для зачерпування, розливання тощо.

кілька ■ (*ж.р.*) Маленька рибка родини оселедцевих. *Приклад вживання слова*: Тепер на наші тости треба лише покласти кільку або шпроти і прикрасити все гілочками петрушки та тим, що ми повирізали з огірків.

кімчі, кімхчи, кімзі ■ (*невідмінюване*) Овоч, схожий на капусту, популярний у корейській та ін. східних кухнях (наприклад, вона буває гарніром до багатьох традиційних корейських страв, і корейці їдять цю своєрідну кислу, здобрену спеціями капусту на протязі всього року: для чого її нарізають довгими смужками і посипають червоним молотим перцем та ін. прянощами) *Приклад вживання слова*: (За творами Л. Денисенко) Кімчі це дуже гостра капуста, щось подібне продають у нас на базарах як корейський салат.

«кінгсайз» ■ (*з англійської мови: king-size – king - королівський + size - розмір; ч.р.*) Збільшений в розмірі. *Приклад вживання слова*: Це той самий наш

найпопулярніший виріб, тільки вже виконаний у стандарті «кінг сайз».

кіндза, кінза ■ (ж.р.) Зонтична рослина зі специфічним запахом, що використовується як приправа (здебільшого, на Кавказі), коріандр. *Приклад вживання слова:* Спеції посідають особливе місце в грузинській кухні: світло-жовту, за кольором та ароматом схожу на індійську спецію карі, уцхо-сунелі додають в усі страви, де є томат і м'ясо, а кіндзу, – показує на приправу темно-коричневого кольору із запахом, що нагадує гвоздику, додають у 98 зі 100 грузинських страв.

кіоск ■ (ч.р.) Невелика будівля для дрібної торгівлі, будка, рундук.

кірка ■ (ж.р.) Верхній затверділий шар чого-небудь. Кора.

кістка ■ (ж.р.) 1) Окрема складова частина кістяка хребетних тварин і людини. 2) Ікла, бивні деяких тварин (слона, моржа тощо), що їх використовують для різних виробів.

кістлявий ■ 1) Худий, з випнутими кісками. 2) Який має багато дрібних кісток. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Це кістлява риба.

кісточка ■ (ж.р.) 1) Насіння з твердою оболонкою в плодах деяких рослин. 2) Зчленування кісток голінки з кістками стопи, випнуте по боках ноги, щиколотка. 3) (*застаріле*) Кульки рахівниці, кружальце. 4) Гнучка пластина з китового вуса, металу і т. ін., яку вшивають у корсет плаття тощо. 5) Невеличка кістка.

кіш ■ (*від ельзаського kuche, ч.р.*) Пиріг, який інколи відносять до французької кухні. *Приклад вживання слова:* За словами одного гурмана, кіш можна їсти тричі на день: вранці він буде чудовим сніданком, посеред дня - чудовою закускою, а ввечері буде смакувати з чашкою бульйону.

→ **кіш лорен** ■ (*з французької мови; ч.р.*) У французькій кухні різновид відкритого пирога на основі пісочного тіста з начинкою із яєць, вершків, шпика і сира.

класичний ■ 1) Характерний, типовий для когось чи чогось, найкращий у своєму роді. 2) Створений видатним діячем, високопрофесійним відомим фахівцем, класиком у своїй галузі. 3) Що стосується класицизму, напряду у

мистецтві, стилю XVII - XIX сторіччя, який своєрідно розвивав естетико-гуманістичні традиції античності.

клен ■ (ч.р.) Дерево з широким, у більшості видів фігурним листям.

кленовий ■ Що має відношення до клену, виготовлений із клену або із застосуванням певної частини клену тощо. *Приклад вживання слова:* (Ернест Гемінгвей) Вона поставила перед ним яєчню та бекон і принесла глечик кленової патоки до млинців.

клієнт ■ (ж.р.) 1) Особа (чи установа, організація), що користується послугами якогось певного спеціаліста, закладу чи організації. Постійний відвідувач, замовник, покупець і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Н. Коробко) Він зманив третину постійних клієнтів. 2) У Стародавньому Римі - неповноправний громадянин, що залежав від свого опікуна-патрона.

клопіт ■ (ч.р.) 1) Неспокій, хвилювання, зумовлені чим-небудь, турбота, хвилювання через щось чи через когось. 2) Заняття, справа, робота, пов'язані з труднощами щодо їх виконання, здійснення, піклування про когось, щось. 3) Обтяжливий неприємний обов'язок, тягар.

→ **завдавати клопоту** ■ 1) Хвилювати, тривожити когось. 2) Створювати для когось труднощі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За текстами детективів Леоніда Єфимова) Він і справді не завдавав клопоту начальству, оскільки тут не зачіпали його особисті інтереси.

клопотатися ■ (недоконаний вид) 1) (біля когось, коло чогось і т. ін.) Доглядати когось, старанно робити щось, активно займатися чимось, поратися. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Будь ласка, не клопочіться! Я сам упораюсь. 2) (про кого, за що, за кого і т. ін.) Докладати зусиль, старань, щоб домогтись чогось, здійснити щось, посприяти комусь у чомусь і т. ін. 3) Турбуватися, хвилюватися.

кляр ■ (ч.р.) Рідке тісто, приготовлене зі збитими яєчними білками чи збитими яйцями в яке умочують шматочки філе риби чи м'яса, нарізані овочі чи яблука перед тим, як жарити у фритюрі.

кмин ■ (ч.р.) 1) Дворічні рослина родини зонтичних гілчастим стеблом, дрібними квітками зібраними в складні зонтики та плодами, які склі даються з двох темно-бурих напівплодів з п'ятьма світлими реберцями. Народні назви: аніс дикий польовий, цмин, цинципер. 2) Гіркувато-пряне насіння цієї рослини з гострим ароматним запахом, яке містить ефірну олію і застосовується у медицині та кулінарії. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) Йому аж запахло перцем і кмином.*

кнелі ■ (множина) **кнель** (однина, ж.р.) 1) Зварені у воді галушки з м'ясним або рибним фаршем. 2) Страва з таких галушок.

книш ■ (ч.р.) Вид білого хліба із загорнутими всередину краями та змащеного салом або олією. *Приклад вживання слова (З казки) Взяла вона пару книшів подякувала та й поїхала далі.*

кнур ■ (ч.р.) Самець свині.

коблер ■ (однина, ч.р.) **коблери** (множина) 1) Група десертних коктейлів, основним компонентом яких є подрібнений лід, яким заповнюють великий бокал на третину (або навіть на половину), додаючи у відповідних пропорціях інші Ціні компоненти: сиропи, натуральні соки, фрукти і т. ін. Подаються з соломинкою та з ложечкою, що має довгу ручку, чи з виделкою для фруктів. 2) Назва спеціалісти вважають, що не досить точна) схожих десертних коктейлів, у яких ще використовуються алкогольні напої, лікери, десертні вина і т. ін.

ковбаса ■ (ж.р.) Продукт харчування, приготовлений з м'ясного фаршу, круп і т. ін., якими начиняють кишку чи оболонку зі штучної плівки. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З творів Миколи Вінграновського) Ковбаси найвса, і магазинної і домашньої з часником, куди я піду? ↔ (З литовської казки) Хоч у коморі було повно і сала і сиру, і ковбас, ніхто й не знав які вони на смак.*

ковток ■ (ч.р.) 1) Одноразовий рух мускулатури горла під час ковтання. *Приклад вживання слова у такому значенні (За творами Володимира Лиса) Щойно приготовлена, кава не обпікала язика, а наче поглинала його, обгортала і наступний ковток був не тільки приємніший за попередній, але й ніби обіцяв ще більшу насолоду.* 2) Кількість рідини, яку можна проковтнути одним таким

рухом. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Володимира Лиса) І він пив маленькими ковтками, і насолоджувався. 3) Незначна кількість їжі, питва.*

КОК ■ (ч.р.) Кухар на кораблі.

КОКОС ■ (ч.р.) Соковитий плід кокосової пальми, шкар- лупу якого використовують для дрібних виробів, а волокна - для виготовлення циновок, канатів.

КОКОТНИЦЯ ■ Невеличка каструля з ручкою для подавання гарячих закусок.

КОКТЕЙЛЬ ■ (ч.р.) 1) Напій, що створюється сумішшю різних напоїв, можливо, з додаванням сиропів, прянощів, есенцій і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні* Він знав усі ціни, всі ходові рецепти коктейлів, і розмахував відерцем, де розмішують коктейлі, так, ніби все своє життя нічого іншого й не робив. 2) Напій, приготовлений із суміші молока із сиропом, морозивом, кави з морозивом і т. ін. 3) Ділова або дружня зустріч, під час якої п'ють коктейлі. 4) (У переносному значенні) Те, що поєднує у собі щось різне, різнорідне. 5) Особливим чином приготовлений рідкий лікарський препарат, що містить кілька компонентів.

КОКТЕЙЛЬ-БАР ■ (ч.р.) Невеликий ресторан, бар, де серед інших напоїв подають коктейлі.

КОЛИВО ■ (с.р.) Поминальна кутя чи каша з пшениці, рису і т. ін. із солодкою підливою. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) Було коливо, яке пустили по колу, всі взяли по маленькій грудочці.*

КОЛІР ■ (ч.р.) 1) Світловий тон чогось, забарвлення. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Ром був розбавлений, це я помітив зразу ж по кольору. 2) (У переносному значенні) Виразальні засоби мови, музики, сценічного мистецтва і т. ін.

КОЛЬРАБІ ■ (ж.р. невідмінюване) Городня дворічна рослина з товстим кулястим стеблом, що виглядом і смаком нагадує ріпу і є різновидом капусти. *Приклад вживання слова:* Почищені бульби кольрабі нарізати дрібними

кубиками, покласти в бульйон і варити до готовності.

комбайн ■ (ч.р.) 1) Складна машина, що виконує роботу кількох машин, цикл виробничих процесів. 2) Комбінований електроапарат для обробки овочів, м'яса та інших продуктів. *Приклад вживання слова у такому значенні:* За допомогою цього найсучаснішого кухонного комбайну, який, пропонуючи абсолютно вражаючий набір аксесуарів, Ви маєте можливість готувати будь-які делікатеси.

комора ■ (ж.р.) 1) Приміщення в житловому будинку, де тримають продукти харчування, інколи також хатні речі і т. ін, *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Дж. Р.Р. Толкін) «Здається, він знає, що лежить у моїй коморі, незгірш від мене самого!» - подумав геть розгублений Злоткінс. 2) Окрема будівля для зберігання зерна і т. ін. 3) Відповідно обладнане місце будівля або приміщення для зберігання чогось (продуктів, матеріалів тощо). 4) Запаси чогось зібрані і складені в одному місці *Приклад вживання слова у такому значенні:* Зайшов до комори і побачив багато кошиків, з яких йшов міцний запашний дух.

компот ■ (ч.р.) Солодка рідка страва з фруктів та ягід, зварених у воді (найчастіше - як напій). Узвар. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За К. Ковальською) Баба Галя мовчки налила мені компоту в знайому чашку з червоними цятками.

комп'ютер ■ (ч.р.) Електронна обчислювальна машина – ЕОМ.

→ **комп'ютеризований** ■ Пов'язаний із застосуванням комп'ютера.

кондитер ■ (ч.р.) Майстер, що виготовляє кондитерські вироби.

→ **кондитерський** ■ 1) Що стосується солодошів. 2) Що виробляє солодоші. 3) Що торгує солодошами.

→ **кондитерський шприц** (чи шприц) ■ Інструмент у вигляді металевого циліндру з поршнем і отвором, з якого (через спеціальну насадку корнет) видавлюються різні креми чи кремоподібні суміші.

→ **кондитерська** ■ (ж.р.) Крамниця, що торгує цукерками, тістечками, тортами тощо. Цукерня. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Володимира Лиса) Неподалік біля кондитерської молода дівчина торгує

пиріжками.

кондитерські вироби ■ Цукерки, тістечка, торти тощо. Солодощі.

кондиція ■ (ж.р.) Якість, норма, яким повинен відповідати товар.

→ **довести до кондиції** – Привести в повну відповідність з якимись певними вимогами.

конкуренція ■ (ж.р.) 1) Суперництво в якійсь галузі, боротьба за досягнення кращих результатів, за популярність, за збільшення кількості споживачів (*чи* клієнтів, відвідувачів і т. ін.), змагання. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Можливо, вони і побоювалися конкуренції, але вони витримували цю конкуренцію. 2) Боротьба між товаровиробниками за вигідніші умови виробництва й збуту товарів за товарного виробництва.

конкурент ■ (з латинської мови: *concurriens* – учасник змагання – *concurrere* – зіштовхуватися; ч.р.) Той, що конкурує з ким-небудь у чомусь, тобто змагається, домагається першості, переваги у чомусь. *Приклад вживання слова:* (Наталія Коробко) Невідомо звідки з'явилися конкуренти, моторніші, запопадливіші.

консалтинг ■ (ж.р.) (з англійської мови: *consulting* < *consult* – консультувати; ч.р.) – 1) Консультування з питань економічної діяльності фірм, підприємств та організацій, в тому числі у зовнішньоекономічній сфері. 2) Діяльність, спрямована на вивчення структури ринку, ринкових цін та тенденцій їх зміни. *Приклад вживання слова:* їм слід було б покращити консалтинг із маркетингу.

консерва ■ (однина, ж.р.) → **консерви** (множина) Харчові продукти тваринного або рослинного походження, відповідно оброблені (сушінням, стерилізацією, солінням і т. ін.) та вміщені в герметично закриті банки для тривалого зберігання. *Приклад вживання слова:* (За О. Волковим) Магазин, де не продавалося нічого, крім пива, горілки, консервів та сигарет.

консервант ■ (ч.р.) Хімічна речовина, яка забезпечує тривале зберігання (консервацію) харчових продуктів і деяких матеріалів. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За К. Ковальською) інколи він розносив по відділах

роздруковані листочки, які сповіщали, чого чекати від консервантів, якими нас годують.

консервують ■ (*недоконаний вид*) 1) Перетворювати в консерви. 2) Піддавати спеціальній обробці, створювати відповідні умови, щоб запобігти псуванню, розкладу тощо. 3) (*У переносному значенні*) Зберігати, не давати змінюватись чи тимчасово припиняти діяльність чи розвиток чогось.

консоме ■ (*с.р., невідмінюване*) Міцний м'ясний бульйон, переважно з дичини.

контейнер ■ (*ч.р.*) 1) Знімне пристосування (велика скриня або кузов) для перевезення вантажів без упакування. 2) Резервуар, бак, приймач. 3) Пристрій для зберігання і транспортування радіоактивних речовин.

конус ■ (*ч.р.*) 1) Геометричне тіло, що утворюється обертанням прямокутного трикутника навколо одного з катетів, 2) Те, що нагадує таке геометричне тіло. *Приклад вживання слова:* Кондитерський мішечок для витискування крему виготовляється з паперу, який складається у формі конусу.

конфігурація ■ (*ж.р.*) 1) Обрис зовнішньої форми чогось. 2) Взаємне розташування, розміщення якихось предметів або якихось певних частин. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З поясень до програмного забезпечення) Конфігурація призначена для автоматизації оперативного обліку виробничої і торгової діяльності підрозділів харчування підприємств громадського харчування: кафе, барів, ресторанів, закусточних, їдалень.

конфітюр ■ (*ж.р.*) Різновид варення, виготовленого з речовинами, які утворюють желе. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Замість желе ми скористалися залишками конфітюру, але так виявилось що смачніше.

конфорка ■ (*ж.р.*) 1) Приставка на самоварній трубі дня чайника. 2) Круглий отвір у кухонній плиті (у газовій - пальник, прикритий решіткою), на який ставлять каструлі тощо, коли щось варять, кип'ятять і т. ін., а також кружок, який накладається на цей отвір.

концентрат ■ (*ч.р.*) 1) Спеціально оброблений сухий продукт, зручний для зберігання й швидкого готування. 2) Корм дня худоби, що містить у собі

багато поживних речовин (зерно, висівки, тощо).

концентроване молоко ■ Несолодке молоко, з якого видалено 60% води (часто містить майже вісім процентів жиру).

КОНЬЯК ■ (*ч.р.*) міцний алкогольний напій золотисто жовтого кольору з тонким ароматом, який виготовляють, переганяючи і тривалий час витримують в дубових діжках білі виноградні вина. *Приклад вживання слова:* Там виявився невеличкий ящик, а в ньому – дві пляшки рому, пляшка коньяку і пляшка портвейну. ↔ (*За П. Угляренко*) Може, тоді коньяку трошки, горілки?

КОНЮШИНА ■ (*ж.р.*) Багаторічна трав'яна рослина родини бобових з стрижневим розгалуженим коренем, обернено-яйцевидними листками на довгих черешках, квітками блідо-червоними або темно-пурпуровими, зібраними у вигляді кулястих голівок-суцвіть, які використовуються у медицині, кулінарії, харчової промисловості для виготовлення ліків та сиропу *тощо*. Народні назви: Троян, головак, кашник, клевер. *Приклад вживання слова:* Виготовлений із застосуванням конюшини сироп дуже популярний у деяких народів. ↔ (*З узбецької казки*) Замість води ішака напували шербетом, замість сіна годували конюшиною та кишмишем.

КОПИСТКА ■ (*ж.р.*) Дерев'яна лопатка для розмішування чого-небудь. *Приклад вживання слова:* (*За Джеймсом Крюсом*) Його довозили до крамниць у бочках, а вже продавці набирали його з бочки дерев'яною кописткою і відважували покупцям.

КОПТИТИ ■ (*недоконаний вид*) 1) Окурювати, пропитувати щось димом, готуючи для їжі. Вудити, завуджувати, навуджувати. 2) Покривати кіптявою, димлячи чи чадячи, давати кіптяву, задимлювати. Димити, чадіти, курити.

→ **КОПЧЕНИЙ** ■ Який, щоб приготувати для їжі, коптили. *Приклад вживання слова:* (*За казками Роялда Дейла*) На самому верху, звисаючи з балок, погойдувалося щонайменше як сотня шматків копченої шинки та, мабуть, штук п'ятдесят окороків.

КОРЖ ■ (*ч.р.*) 1) Плоский круглої форми виріб із прісного тіста. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Напечемо коржів, зомнемо маку, та

намішаємо з медом, та й посідаємо, та й їстимемо (Г.Ф. *Квітка-Основ'яненко*). 2) Вироблений у формі коржа виріб, напівфабрикат і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні*: Під пісочні коржі для тортів слід підкладати промащений пергаментний папір, бо вони дуже крихкі і знімаються з форми за допомогою цього паперу. «-» (За *І.С. Нечуєм-Левицьким*) «Ще покладемо два коржі та вже й завершимо плачинду,» – говорила сердито Маринка і розстелила на плачинді обидві тонкі половинки коржа.

→ **коржик** ■ (*ч.р.*; *зменшувально-пестливе*) Те ж, що і корж, або невеличкий корж. *Приклад вживання слова*: (*Дж. Р.Р. Толкін*) Я не проти коржиків – з кмином абощо, – коли у Вас воно знайдеться.

кориця ■ (*ж.р.*) Висушена кора коричневого дерева, що її вживають як прянощі для кондитерських виробів, а також у медицині і парфумерії. *Приклад вживання слова*: Корицю найліпше додавати до медових пряників, медівників та до начинки з яблук.

коричневий цукор ■ (*ч.р.*) Гранульований цукор, комбінований с патокою.

«Корівка» ■ (*ж.р.*) Досить популярний різновид неглазурованих цукерок із зацукрованою скоринкою, виготовляючи які традиційно використовують патоку, згущене молоко, вершкове масло і т. ін.

коріння ■ (*с.р.*) 1) Коренеплоди, що їх уживають як присмаки до страв, напоїв, прянощі. *Приклад вживання слова у такому значенні*: (За *І.С. Нечуєм-Левицьким*) В клуні пішов дух вареної горілки, меду, перцю та усякого коріння. 2) (*У переносному значенні, розмовне*) Головні відкриті причини чогось, якогось явища, вчинку, події тощо.

корінь ■ (*ч.р.*) 1) Частина рослини, що міститься в землі й за допомогою якої рослина всмоктує з ґрунту воду з поживними речовинами. 2) Підземна частина деяких рослин (моркви, буряків, петрушки *тощо*), що її вживають у їжу, або використовують для виготовлення якихось ліків. 3) Частина зуба, волоса, нігтя *тощо*, яка міститься в тілі. 4) (*У переносному значенні*) Основа, джерело, головна причина чогось. 5) (*граматика*) Головна частина слова (без афіксів), що виражає його основне (лексичне) значення й не поділяється на інші частини

слово-будови.

корнет ■ (з французької мови: *cornet* – воронка; *ч.р.*) Спеціальна насадка для кондитерського шприца чи кондитерського мішечка, через яку має витискуватися кремоподібна субстанція.

корнетик ■ (*ч.р.*) Зроблена у формі конусу трубочка з пергаменту чи якогось цупкого паперу, яка використовується для витискування узорів з крему, майонезу і т. ін.

корнішон ■ (*ч.р.*) корнішони (*множина*) 1) Маленький молодий огірок для консервування або маринування. 2) Маленький маринований огірок.

корнфлекс ■ (з американського варіанту англійської мови: *corn-flakes* < *corn* – кукурудза, + *flake* - пластівці; *ч.р.*) Кукурудзяні пластівці. *Приклад вживання слова:* Насипала корнфлекс у велику піалу і залила йогуртом.

коровай ■ (*ч.р.*) Великий круглий пухкий хліб із прикрасами з тіста, що його печуть на весілля. *Приклад вживання слова:* (За *І.П. Котляревським*) Лубенського шмат короваю, корито опішнянських слив, горіхів київських смажених.

корок ■ (*ч.р.*) 1) Кора коркового дуба, яку використовують для різних потреб, та вторинна покривна тканина рослин, що міститься під корою або шкіркою. 2) Затичка для пляшки та іншого посуду з кори такого дерева. 3) Взагалі будь-яка затичка для посуду, трубок і т. ін. 4) Підбор, каблук.

короп ■ (*ч.р.*) Прісноводна (переважно ставкова) костиста риба родини корошових, що має темно-золоту луску.

корт ■ (*ч.р.*) Червоний сухий сир, популярний у татарській кухні. *Приклад вживання слова:* Знежирений перетертий з додаванням молока сир та склянка цукру кип'ятять на невеличкому вогню, поки маса не почервоніє і не утвориться корт, до якого, коли охолоне, слід додати за смаком вершкове масло, а якщо не плануєте вживати чи використовувати цей корт зразу, то і трохи підсушити у духовці.

котлета ■ (з французької мови: *cotiett*; *ж.р.*) 1) Харчовий виріб із посіченого чи молотого м'яса або риби, довгастої чи крутої форми. *Приклад*

вживання слова у такому значенні: (За казками Вікторії Ярош) Кухня схожа на лабораторію алхіміка в розпалі важливого експерименту, але заставлена не мутними колбами й ретортами із загадковими шиплячими сумішами й розчинами, а звичайними салатниками, мисочками й каструльками з котлетами, пирогами, соусами й ще чимось дуже смачним. ↔ (Наталія Коробко) Вона від несподіванки мало не вдавилася шматком котлети. 2) Такий же виріб з овочів, каші.

кофеїн ■ *(ч.р.)* Речовина (алкалоїд), що міститься в насінні кави, листках чаю та ін., що надає тонізуючі властивості виготовленим з них чи з їх застосуванням напоям, стравам і т. ін.

кошерний ■ Чистий, що відповідає всім вимогам, зафіксованим в різноманітних релігійних джерелах євреїв (а також певних частинах «Старого заповіту» християн).

кошик ■ *(ч.р.)* 1) Виріб, різний за формою, виплетений з лози, стебел рогозу, драмки іт. ін., що його використовують у побуті для зберігання або перенесення чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За казкою Ю. Ярмиша) Звечора назбирали смачної малини в кошики, а рано-вранці вирушили в дорогу. 2) (у ботаніці) Суцвіття соняшника та інших кошикоцвітих.*

→ **споживчий кошик** ■ Асортимент товарів, який є характерним для місячного (чи річного) споживання людини або сім'ї.

кошти ■ *(множина)* 1) Гроші, капітал, матеріальні цінності. 2) Те саме, що і витрати, видатки. 3) Забезпечення, постачання (здебільшого, грошове).

→ **власним коштом, своїм коштом** ■ За власний рахунок, за власні гроші.

кошторис ■ *(ч.р.)* План передбачуваних витрат і надходжень матеріальних і грошових ресурсів, потрібних для нормальної діяльності підприємства, установи, організації.

коштувати ■ *(недоконаний вид)* 1) Мати певну ціну, вартість у грошовому вираженні. *Приклад вживання слова у такому значенні: Скільки це коштує? 2) Вимагати певних грошових витрат, обходитися в якусь суму. 3) Вимагати певних зусиль, утрат для здійснення чогось. Приклад вживання слова у такому значенні:*

(З усних коментарів) І це Вам коштуватиме стільки зусиль, стільки невпинної ретельної праці!

краб ■ (ч.р.) 1) Морський десятиногий короткохвостий рак, у клешнях і ногах якого є смачне м'ясо. 2) краби (множина) Консерви з крабового м'яса. *Приклад вживання слова у такому значенні:* І її нове кулінарне досягнення - ця смачна холодна закуска з крабами. 3) (розмовне, жартидливе) Кокарда на кашкеті моряків.

крамниця ■ (ж.р.) Приміщення для роздрібної торгівлі, магазин. *Приклад вживання слова:* (За П. Бондаренко) Поки дівчина з цікавістю розглядала вітрини сільської крамниці, Сашко купив ковбаси, хліба, консервів.

→ **крамничка** ■ (ж.р.) Невеличка крамниця. *Приклад вживання слова:* (За Джеймсом Крюсом) Навіть найменша крамничка в найглухішому перському селищі продаватиме цей маргарин.

крапельниця ■ (ж.р.) 1) Пляшечка з пристосуванням у шийці для відраховування крапель. 2) Скляна трубочка з гумовим наконечником, за допомогою якої набирають рідину й випускають її по краплі, піпетка.

крашанка ■ (ж.р.) 1) Пофарбоване куряче яйце, призначене для Великодніх свят. *Приклад вживання слова у такому значенні:* До Великодня готували якнайбільше страв: на столі під час «розговіння» конче мали бути пшеничні паски, крашанки, м'ясо, ковбаси, масло, сир. (За І.С. Нечуєм-Левицьким) «А коли, дочко, думаєш іти, то спечи собі святу пасочку та калач, та вкинь в торбу крашанок, та кільце ковбаски, та шматочок сала, щоб розговітись свяченим у Лаврі, то тебе Господь простить і помилує», - навчала Палажка. 2) (У діалектах) Яйце.

краяти ■ (недоконаний вид) 1) Різати що-небудь на шматки, на частини, розтинати, розрізувати. 2) (У переносному значенні) Вриватися, врзуватися у простір, у воду тощо.

креативність ■ (ж.р.) Творча, новаторська діяльність.

креветка ■ (ж.р.) ЇСТІВНИЙ десятиногий морський рачок із дуже розвиненим черевцем. *Приклад вживання слова:* (За О. Маріуц) Хочеш креветок?

Він клав на велику тарілку три креветки і три листочки салату та скроплював це кількома крапельками лимонного соку.

кредитка ■ (ж.р.; *розмовне*) Кредитна картка, за допомогою якої можна сплачувати рахунки без грошей готівкою. *Приклад вживання слова: (За творами О. Авраменко) Офіціант зняв з моєї кредитки гроші, потім сказав: «Дякую вам, сер. Нам ні до чого зайві проблеми».*

крекер ■ (*ч.р.*) Сухе крихке печиво, що приготується з пшеничного борошна і жиру на дріжджах.

→ **картопляний крекер** ■ Тонкі висушені (*інколи* підсмажені) шматочки картоплі

крем ■ (*ч.р.*) 1) Густа солодка маса зі збитих вершків, молока, масла, яєць, цукру з доданням різних спецій, кави шоколаду, горіхів і т. ін., що вживається у виготовленні тортів, тістечок, а також як десерт. *Приклад вживання слова: Пух додав: «А там будуть такі маленькі тістечка з рожевим кремом?» (Алан А. Мілн) 2) Косметична мазь. 3) Паста для шкіряного взуття*

→ **кремовий** ■ 1) Виготовлений з використанням крему; до якого додається крем чи щось схоже на крем. *Приклад вживання слова у такому значенні: Торт бісквітно-кремовий ↔ Десерт «Кремовий сюрприз» 2) Схожий за якимись ознаками на крем. 3) (Про колір) Блідо-жовтий, жовтавий.*

крем фреш ■ (з *французької мови: creme fraiche; ч.р*) Особливі нормандські густі жовтуваті-кремові вершки (*звичайний creme fraiche – 40%, низькокалорійний – 15% жирності*), що мають насичений, дещо кислуватий аромат, не розшаровуються при нагріванні і застосовуються для «збагачення» соусів, супів, у солодких десертах та як альтернативна жирним сливкам. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів) Щоправда, замість крем фрешу ми застосували сметану.*

креманка ■ (*ж.р.*) Глибока вазочка для варення, морозива, цукерок і т. ін.

крендель ■ (*ч.р.*) Виріб із тіста (звичайно здобного), формою схожий на вісімку. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) Своє оповідання вона дуже спритно приправляла рекламою свого печива: Між іншим, у директора*

гідростанції вдома так люблять наші кренделі!

кришити ■ (*недоконаний вид*) – накришити, покришити (*Доконаний вид*)

1) Розколювати, розбивати, подрібнювати щось на дрібні шматочки, на крихти 2) Смітити крихтами чогось. 3) Різати на дрібні частинки. 4) Додавати щось у нарізаному вигляді. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого)* А все ж таки у борщ почали кришити картоплю, а борошно для хліба сіяти на густіше сито і краще випікати. 5) (*У переносному значенні, розмовне*) Нещадно бити, рубати, вбивати. Розбиваючи, ламаючи знищувати.

кришталю ■ (*ч.р.*) 1) Дуже прозоре скло високого гатунку, якому властиві гра барв і мелодійний дзенькіт. 2) Вироби (здебільшого посуд) з такого скла, а також гірського кришталю.

→ **кришталевий** ■ 1) Зроблений з кришталю, характерний для кришталю. 2) Який прозорістю, грою барв і т. ін. нагадує кришталю. 3) (*У переносному значенні*) Високоморальний, бездоганно чистий.

кріль ■ (*ч.р.*) Невелика тварина – гризун родини заячих, якого розводять на м'ясо та для хутра. (*Кого? Кроля*)

→ **кролятина** ■ (*ж.р.*) Кроляче м'ясо.

кріп ■ (*ч.р.*) Однорічна городня рослина родини зонтичних, що її використовують як ароматичну приправу для страв, а також для соління, огірків і помідорів та у народній медицині. *Приклад вживання слова:* Зелень петрушки і кропу варто класти в борщ перед самою подачею його до столу.

крісло ■ (*с.р.*) 1) Різновид широкого м'якого стільця, з бильцями та зручною спинкою. Фотель. 2) (*У переносному значенні*) Про високу адміністративну посаду. 3) крісла (*тільки у множині*) - місця в партері театру.

→ **крісло-гойдалка** ■ (*ж.р.*) Крісло на вигнутих полозках, на яких воно гойдається. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За О. Маріуц)* Посеред тераси красувався величезний фікус у діжці, а під ним - плетений з лози столик і такі самі крісла-гойдалки.

кров'яний ■ 1) Той, що має відношення до крові. 2) Виготовлений із

крові. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок Ш. Перро)* Саме зараз би ковбаски б кров'яні підсмажити. На французькому різдвяному столі обов'язково мають бути устриці, кров'яна ковбаса та шоколад.

крокет ■ (ч.р.) 1) Гра, за правилами якої крізь розставлені в певному порядку на майданчику дротяні ворітця проганяють дерев'яними молотками дерев'яні кулі. 2) Крокети (множина) Вироби з протертої картоплі, з м'ясних або рибних продуктів, змішаних з густим соусом, яким надають форму кульок, невеличких коржиків і т. ін.

крохмаль ■ (ч.р.) 1) Вуглевод, що утворюється в листках і стеблах рослин та відкладається зернятками в бульбах, насінні, коренях. 2) Білий порошок, що його добувають із бульб картоплі, зерен рису, пшениці тощо. Використовується у кулінарії, харчовій промисловості, парфумерії тощо.

круасан ■ (ч.р.) Невеликий кондитерський виріб, приготовлений з листового тіста, здебільшого з солодкою начинкою. *Приклад вживання слова: (За К. Ковальською)* Забігли до прохолодного супермаркету, купити круасанів.

крут ■ (ч.р.) Солодка страва – фрукти на хлібі, що з варенням або желе. Крутони (з *французької мови: crouton* – скоринка; множина) 1) Маленькі шматочки хліба, обжарені в жирі до золотистого кольору, (*здебільшого*) подаються з супом чи салатами 2) Десертні страви з замоченого, у яєчно-молочній суміші та трохи обжареного хліба (який досить часто ще і обсипають цукровою пудрою та намазують кремом) і шматочків фруктів (очищених свіжих чи консервованих, взятих з варення і т. ін.). *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Зробити крутони - спосіб, готуючи взимку святкову вечерю, обійтись невеликою кількістю свіжих фруктів: один персик ми поділимо на чотири частини і покладемо їх зверху на чотири підготовлених нами шматочка хліба.

крученик ■ (*однина*) **крученики** (*множина*) Смажена страва, переважно з овочів (рідше з крупів, грибів і т. ін.), туго обгорнених тонким шматочком м'яса або риби.

крюшон ■ (ч.р.) 1) Суміш білого вина з ромом, лікером, коньяком або свіжими фруктами. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Біля нього стояв

бокал із залишками травневого крешону. 2) Фруктовий газований напій.

кубок ■ (ч.р.) 1) Великий келих, чара. 2) Ваза з коштовного матеріалу, яку вручають як приз переможцям якихось змагань (здебільшого, спортивних).

кукурудза ■ (ж.р.) 1) Однорічна культурна рослина родини злакових, що має грубе високе стебло з широколінійними листками та їстівні зерна, зібрані в качан. Маїс. 2) Бруньковидної форми зерна цієї рослини.

→ **кукурудзяний** ■ зроблений, виготовлений з кукурудзи. Що має відношення до кукурудзи. *Приклад вживання слова: (З радіопередач) За традиціями народної медицини збирають кукурудзяні стовпчики пучками в період досягання качанів, починаючи з воскової стиглості кукурудзи. ↔ (За М.М. Коцюбинським) У млині стояв теплий, приємно солодкуватий запах кукурудзяної муки.*

кулеб'яка ■ (ж.р.) Довгий великий пиріг із кислого тіста з м'ясом, рибою, кашею тощо.

кулер ■ (з англійської мови: cooler; однина, ч.р.) – кулери (множина) Група «довгих» коктейлів, головні компоненти яких – подрібнений лід (*займає більше половини стакану*) і фруктові соки та вина (чи інші алкогольні напої); кулери традиційно подаються у стаканах, прикрашених спіраллю з цедри лимона або апельсина, знятою з цілого плоду. *Приклад вживання слова: (З усних вражень) Солоденьку «Сангрію» можемо прирахувати до кулерів.*

кулінар ■ (ч.р.) Спеціаліст з кулінарії, кухар.

кулінарний ■ Який має відношення до кулінарії, чи який є кулінарією (майстерно приготованою їжею, або випічкою, напівфабрикатами *тощо*). *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) Ніби нічого надзвичайного, але здається кулінарними шедеврами.*

→ **кулінарія** ■ (ж.р.) 1) Мистецтво приготування їжі, куховарство. 2) Приготовлена їжа. 3) Магазин, в якому продаються напівфабрикати, випічка.

куліш ■ (ч.р.) Густий суп (здебільшого із пшона а також сала, м'яса), одна з традиційних страв української кухні, перша страва, яку легко готувати в домашніх і польових умовах, тому інша назва страви – польова каша. Готовою

страва вважалася тоді, коли продукти розварювалися повністю і утворювалася кашоподібна маса. *Приклад вживання слова:* А ми наваримо густого смачного кулешу з салом.

кульбаба ■ (ж.р.) 1) Багаторічна трав'яниста рослина родини складноцвітих з ланцетовидними або довгасто-обернено-яйцевидними чи строго видно-надрізнаними листками У прикореневій розетці, стебло якої виділяє білий молочний сік, а пухнасте насіння розноситься вітром. Корені використовують для приготування ліків, листки - інколи в кулінарії. Народні назви рослини: бабакуля, молочай, пустодуй, літучки, пухлинки. *Приклад вживання слова у та кому значенні:* (З інструктажів) У весінній період у салатах використовують молоді листочки кульбаби, які мають всім відомі лікувальні властивості. 2) Квітка цієї рослини.

культура ■ (ж.р.) 1) Сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом історії. 2) Рівень розвитку суспільства у певну епоху. 3) Рівень, ступінь досконалості якоїсь господарської галузі (*наприклад*, сфери послуг, споживання, ресторанного бізнесу *тощо*) або розумової діяльності. 4) Те, що створюється для задоволення духовних потреб людини.

куманець ■. (ч.р.) Керамічна фігурна посудина для спиртних напоїв, що використовується тепер здебільшого як прикраса, як елемент декору, для сервірування столу.

кумган, кунган ■ (ч.р.) У тюркських народів і кавказьких горців - високий глечик з носиком.

кумис ■ (ч.р.) Напій із кобилячого (рідше верблюдячого і коров'ячого) молока, що перебродило. Лікування кумисом застосовується як допоміжний дієтично-лікувальний засіб при лікуванні бронхітів, туберкульозу, хронічних ентероколітів, гастритів і т. ін. *Приклад вживання слова:* (Микола Петренко) Пролілося тоді не лишень кумису.

кунжут ■ (ч.р.) Південна трав'яниста однорічна рослина, ,1 насіння якої добувають олію. Кунжутова олія, кунжутне виробництво.

купа ■ (ж.р.) 1) Велика кількість чогось складеного чи зсипаного горою в

одному місці. 2) Велика кількість предметів, складених один на одному. 3) *(розмовне)* Взагалі велика кількість чогось.

купаж ■ *(з французької мови; ч.р.)* Суміш вин (*рідше* чаю), інколи з додаванням нових компонентів, у певному співвідношенні для поліпшення якості, усунення недоліків, одержання певних типів і т. ін.

→ **купажне вино, асамбляжне вино** ■ Вино, виготовлене із суміші сортів винограду.

купати ■ *(множина)* Особливий різновид сирих ковбас кухні Закавказзя (*традиційно* приправлені перцем, барбарисом), що потребують подальшої кулінарної обробки (спочатку їх підварюють у киплячій воді 3- 4 хвилини, поки не спливають, а потім, проштрикнувши виделкою та знявши плівку, обжарюють на сковороді у маслі). *Приклад вживання слова: (з інструктажів)* Після проварювання, відповідно до порад пана В. В. Похльобкіна, ми проштрикнемо купати виделкою, щоб вийшов надлишок рідини та непотрібні гази.

кураб'є, курабьє ■ *(с.р., невідмінюване)* Розсипчасте печиво, що вважається стравою кухонь країн Сходу (відносять до східних солодошів). Інколи *(в азербайджанській кухні)* буває глазурованим сумішшю цукру з кислим фруктовим соком (*найчастіше* - гранатовим чи лимонним). Адаптований варіант печива виготовляється з вершкового масла (інколи ще й молока), цукрової пудри (чи цукру), білка яєць, пшеничної муки, молотої цедри (*інколи* - з додаванням меду, кардамону, гвоздики). Може виготовлятися з джемом (що у невеличкому заглибленні зверху в центрі), кишмишем, фісташками.

куратор ■ *(ч.р.)* Особа, якій доручено наглядати за якоюсь роботою, якимось видом діяльності.

курка ■ *(ж.р.)* 1) Свійська птиця, яку розводять на м'ясо і для одержання яєць, самка півня. 2) М'ясо цієї птиці. *Приклад вживання слова у такому значенні: (з радіопередач)* Знову мали до їжі курку. 3) Страва з курячого м'яса. *Приклад вживання слова у такому значенні: (з казки)* Навідалися до батька, подали подарунки: дочка – сорочку та чоху, а зять – смажених курей.

→ **курник** ■ *(ч.р.)* Пиріг з курятиною чи індичиною (подрібнена курятина

чи індичина обжарюється разом з рисом, цибулею та подрібненими відвареними яйцями з додаванням перцю і петрушки), здебільшого, круглої форми. *Приклад вживання слова: (З радіопередач) На Дону та на Кубані роблять смачні курники.*

→ **курча** ■ (с.р.) 1) Пташа курки. 2) Страва з м'яса такого пташати.

→ **курятин** ■ (ж.р.) М'ясо курки чи півня. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джанні Родарі) «їж, синку, їж, – примовляв він. – Покуштуй-но отієї смачної курятини: вона допомагає краще брати високі ноти».*

→ *(За текстами н'єс І.К. Карпенка-Карого)* Борщ буде з курятиною, смажене порося, вареники запечені в сметані, й кисіль.

куртуазний ■ Особливо витончено люб'язний і вишукано ввічливий. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З висловлених вражень відвідувачів) Неповторний присмак епохи був і в стилізованому одязі, і в куртуазному поведженні персоналу.*

куркума ■ (ж.р.) Трав'яниста рослина родини імбирних, з коріння якої добувають жовту фарбу або пряну приправу для їжі.

кутя ■ (ж.р.) 1) Обрядова каша з пшеничних або ячмінних, рисових зерен, уживана із солодкою підливою (до якої можуть додаватись товчені горіхи, мак і т. ін.) напередодні Різдва чи Водохрещення. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним) Щороку, як не гірко було, а до куті і шматок риби мався, і пирога.* 2) Поминальна каша з рису, пшениці і т. ін. із солодкою підливою. Коливо.

кухар, куховар ■ (ч.р.) – **куховарка** (ж.р.) Майстер з приготування їжі. *Приклад вживання слова: (За К. Ковальською) Я працював в Японії кухарем майже два роки.* → *(За К. Ковальською) Японці кажуть, що для гарного кухаря годиться все, окрім місяця та його віддзеркалення у воді.* → *(З казок В. Гауфа) Він любив добре попоїсти і вишукував собі кухарів з усіх країн світу.* → *(За І.С. Нечуєм-Левицьким) Вона вміла дуже добре куховарити і ще й тепер її брали до панів та до попів за куховарку на весілля, на хрестини та на храми.*

→ **кухарчук** ■ (ч.р.) Помічник кухаря (здебільшого, молодший за віком, підліток). *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа) Тут Якоб пройшов науку*

від кухарчука аж до першого паштетного майстра, і такий з нього мастак вийшов, що вмів він і спекти, і зварити будь-яку страву, аж сам собі дивувався. ↔ (І. Новак) Там кілька кухарчуків, стоячи спиною до дверей, під орудою дебелого кухаря щось нарізували, чистили та фарширували.

куховарити ■ (недоконаний вид) 1) Готувати їжу, варити. *Приклад вживання слова:* (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Трохи згодом можна було побачити яскраве вогнище на кам'яному заломі, а довкола нього постаті гномів, що куховарили. 2) Майстерно готувати їжу. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З радіопередач) Він сказав, що куховарити навчився в однієї старої пані.

кухоль ■ (ч.р.) 1) Металева або череп'яна посудина з ручкою для пиття. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З радіопередач) Він вишикував перед собою півколом низку пивних кухлів, а між ними, наче брильянти, чарочки з ялівцевою горілкою. 2) Кількість чогось, що вміщується у такому посуді. 3) Велика склянка з вушком для пиття пива чи та інших напоїв. 4) Кількість напою, що вміщується у такому посуді. 5) (застаріле) Оздоблений глиняний посуд для пиття напоїв. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З усних вражень) Окрасою столу був старовинний кухоль, яким вже багато років не користувалися за призначенням.

→ **кухлик** ■ (ч.р.) Невеличкий кухоль. *Приклад вживання слова:* (Алан А. Мілн) Пух дуже зрадив, коли Кролик почав витягати тарілки та кухлики.

кухня ■ (ж.р.) 1) Спеціально пристосоване приміщення з піччю чи плитою і т. ін. для готування їжі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джеймсом Крюсом) Кожного дня по обіді привозили з Морула припаси на кухню. ↔ (За казкою Вікторії Ярош) Сама Домогосподарка у вишитому півникахми фартусі, немов досвідчений магістр, рухається по кухні, її руки переставляють посуд, щось перемішують, збивають, кидають у потрібний момент у каструльки, де, вируючи й булькаючи, народжуються нові речовини і якості. 2) Готування їжі, як саме приготівані страви. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За С. Харченко) Нарешті вони наситилися, по достоїнству оцінивши кухню і подякувавши хазяйці. 3) Набір страв, характер харчування. *Приклад*

вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) Я працюю в ресторані російської кухні. 4) (У переносному значенні) Про прихований, закулісний бік якоїсь діяльності, здебільшого негативної.

кухонні дошки ■ Гладенькі щільні дошки (*традиційно* - виготовлені з вільхи, буку, берези), на яких розкачують тісто, викладають гарячі щойно витягнуті з духовки булочки, пироги і пиріжки, або (*і краще, якщо у цьому випадку* дошка мармурова чи навіть пластикова) формують вироби з пісочного чи листового тіста і т. ін. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Наші гарячі вироби краще покласти не на пластикові кухонні дошки, а на ті, що з дерева.

куштувати ■ (*недоконаний вид*) 1) З'їдати або випивати трохи чогось для проби, пробувати. 2) їсти, смакуючи страву *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень)* Куштували ці гарно прикрашені страви майже три години. 3) (У переносному значенні) Пізнавати з власного досвіду.

→ **покуштувати** ■ (*доконаний вид*) З'їсти або випити щось для проби, смакуючи страву чи напій, пробувати. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач)* Коли він з'їсть «Серце дракона», обов'язково покуштує страву, що теж має незвичну казкову назву «Шлунок золотої пташки». ↔ (*З усних вражень*) Треба покуштувати всього, що тільки тут є. ↔ (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») По куштуєш нового вина, що тільки но прибуло.

кшталт ■ (*ч.р.*) 1) Зовнішній вигляд чогось. 2) (У переносному значенні) Про особливості вдачі, характеру, власних уподобань людини. – *Приклад вживання слова у такому значенні (З усних коментарів)* Він переробив усе на свій кшталт (*тов то* на свій лад).

к'янті, к'янті ■ (*с.р., на відмінюване*) Сорт італійського червоного сухого вина.

кюве ■ (*с.р., невідмінюване*) Сік, отриманий внаслідок перших трьох віджимань вино- граду на пресі й призначений

кюрасо ■ (*с.р., невідмінюване*) Апельсиновий лікер.

Л

лава ■ (ж.р.) 1) Дошка (або кілька дощечок) на стояках (іноді – прикріплена до стіни), на яку сідають, або кладуть, ставлять щось, ослін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (3 казки)* Перед наметом поставте столи й лави, і щоб на столах було повно їсти і пити для всіх рибалок. 2) Похилий стіл із прикріпленим до нього сидінням, за яким працюють учні, студенти, парта. 3) (*переважно множина*) Сукупність осіб, об'єднаних певними стосунками, організацією тощо. 4) Вибій у шахті із суцільною системою розробки вугільного чи іншого пластів корисних копалин. 5) Розплавлена силікатна маса, що виливається на земну поверхню під час вибуху вулкану. 6) Велика кількість когось чи чогось, що навально, нестримно рухається суцільною масою.

лазанья ■ (з італійської мови lasania; або з латинської мови: lasanum – горщик для приготування їжі; ж.р.) 1) Макаронні вироби у вигляді пласких широких смуг. 2) Страва італійської кухні у вигляді широких макаронних шарів з не менш широкими прошарками начинки (найчастіше – з м'яса та сиру) та соусом (здебільшого – томатним або бешамель).

ламінарія ■ (ж.р.) Велика морська бура водорість родини ламінарієвих, слань якої складається з стрічкоподібної, гладенької або сітчасто зморшкуватої, різної ширини пластинки завдовжки десять – тринадцять сантиметрів, яка у нижній частині переходить у циліндричний або сплюснуто-циліндричний стовбурець завдовжки до одного метру. Містить йодисті і бромисті солі, кальцієві солі альгінатових кислот, спирт маніт, полісахариди ламінарин, вітамін С. Морська капуста. Як харчовий продукт використовується здавна.

лангет ■ (з французької мови: languette – язичок; ч.р.) 1) Традиційна м'ясна страва ресторанної кухні, приготована з тонких шматочків вирізки. 2) Не дуже широкий «ящикоподібний» шмат м'яса (здебільшого, підготований для подальшого приготування такої страви), котрий злегка відбивається.

ланспік ■ (ч.р.) Кухарський термін – назва випареного (до стану желе) у відкритому посуді та при закритій кухні бульйону (м'ясного, курячого чи рибного, що готують овочами, прянощами, желатином, білками яєць, гольє), що залишається прозорим і ароматним, зберігаючи повний смак продукту, з якого

приготований. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Ланспік зберігають у герметично закритому посуді у холодильнику і використовують для виправлення помилок кулінара: усунення зовнішніх недоліків смаженини, втрата супами свіжості після багаторазового підігрівання та деякі інші, що можуть бути під час приготування страв з м'яса, птиці чи риби.

лєксика ■ (ж.р.) 1) Сукупність слів певної мови, її окремих сфер чи діалектів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* А тепер попрацюємо над нашою лексикою. 2) Словниковий склад твору або творів якогось письменника.

лємішка ■ (ж.р.) Страва з густо запареного борошна, звичайно гречаного. *Приклад вживання слова: (За творами М. Гоголя)* Тільки саму лємішку з молоком і їв старий батько.

ланч, лєнч ■ (ч.р.) Назва другого сніданку в англомовних країнах.

ласощі ■ (множина) 1) Солодкі кондитерські вироби і взагалі все смачне, делікатеси. 2) (У переносному значенні, рідко) Те, що є звабливим, особливо привабливим.

ласувати ■ (недоконаний вид) 1) їсти щось смачне. 2) їсти, насолоджуючись смаком. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джанні Родарі)* Блаженно заплющивши очі, барон ласував смаженим зайцем.

→ **ласун** ■ (ч.р.) 1) Той, хто любить ласощі, ласій (або, якщо мова про особу жіночої статі: ласуха, ласунка, ласійка). 2) (У переносному значенні) Той, хто має особливу пристрасть до чогось, когось. *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа)* Герцог тієї країни був відомий ласун.

лєкаж ■ (ч.р.) Зменшення ваги або об'єму товару через його витікання, висипання з тари під час перевезення.

лєчо ■ (с.р.) Консервований червоний угорський перець із помідорами та цибулею.

лєцетин, лєцитин ■ (за підписами англійською мовою. lecithin; ч.р.) Жироподібна органічна речовина, велика кількість якої міститься в нервових тканинах, яєчному жовтку, ікрі тощо; є дуже важливим для організму як

регулятор жирового обміну та енергетичний матеріал, сприяє стабілізації роботи клітин головного мозку та печінки. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажу)* Високий вміст у соєвому білку лецитину сприяє зниженню рівню холестерину та цукру в крові, поліпшує обмінні процеси.

ЛИМОН ■ (*ч.р.*) 1) Південне вічнозелене цитрусове дерево, яке дає їстівні плоди. 2) Плід цього дерева овальної форми, з товстою жовтою пахучою шкіркою, кислий на смак.

ЛИМОНАД ■ (*ч.р.*) Прохолодний кисло-солодкий напій, до складу якого входить сік лимона або інших фруктів чи ягід. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом)* Потім замовила лимонаду й тістечок. (*І. Новак*) Спритник і Бобрик сиділи позад нього і пили лимонад із пузатої сулії.

→ **ЛИМОННИЙ** ■ 1) Виготовлений з додаванням, застосуванням лимона, зроблений, вичавлений із лимона. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Раніш, відкривши устрицю, її неодмінно поливали лимонним соком, щоб визначити – чи ще жива устриця: при потраплянні крапельки соку до середини, жива істота миттєво закривала стулки. 2) Кольору лимона, світло-жовтий, 3) Що має відношення до лимона. Як у лимона.

ЛИМОННИК КИТАЙСЬКИЙ ■ (*ч.р.*) Багаторічна витка кущова рослина родини магнолієвих з бруньковидним жовтим насінням (ягоди майже не обсіпаються з рослини до зими), з простими овальними загостреними листками. Має запах лимона. Використовується у харчуванні та медицині як тонізуючий і стимулюючий засіб.

ЛИН ■ (*ч.р.*) Прісноводна риба родини коропових із товстим слизьким тілом.

→ **ЛИНИНА** ■ (*ж.р.*) М'ясо лина.

ЛІВЕР ■ (*з англійської мови: liver – печінка; ч.р.*) Нутрощі (нирки, печінка, серце, легені, шлунок, *інколи також* вим'я) забитої худоби, що використовуються для приготування їжі та приготовлена з них їжа. *Приклад вживання слова: (З меню)* Оладки з ліверу.

ЛІКЕР ■ (*ч.р.*) Солодкий ароматний міцний спиртний напій. *Приклад*

вживання слова у такому значенні: (За казкою Джанні Родарі) Вони рили рівчаки у солодкому кремі, брели по коліна в смородиновому сиропі, освітлювали кишеньковим ліхтариком печери, вимиті всередині торта потоками лікеру. (За творами Л. Денисенко) Пив божоле, запивав його кавою з кокосовим лікером.

ліпцити ■ (*недоконаний вид*) 1) Робити щось із в'язкої, пластичної речовини, з'єднувати в одне. 2) Створювати якусь скульптуру, витвір із пластичного в'язкого матеріалу. 3) Чіпляти, приклеювати. 4) (*розмовне*) Падати, з силою ударяючи, засліплювати, засипати, заливати (про сніг, дощ і т. ін.).

ліщина ■ (*ж.р.*) 1) Інша назва: лісовий горіх. 2) Плоди цього дерева – горіхи у зеленій дзвоникуватій оболонці, вкритій оксамитовим пушком.

лобіо ■ (*с.р., невідмінюване*), лобія – Страва грузинської кухні із квасолі, що має кілька десятків варіантів приготування. Готується здебільшого з додаванням цибулі, рослинної олії та винного оцту, іноді також додаються помідори, горіхи, імеретинський сир тощо.

лобода ■ (*ж.р.*) Рід трав, бур'яни, кормові, здебільшого дикорослі. Деякі використовуються у харчуванні. *Приклад вживання слова: (З радіопередач) Дуже часто в болгарській кухні використовується зелена цибуля, шпинат, лобода, щавель, м'ята.*

лобстер ■ (*з англійської мови: lobster < locustra – лангуст (латинська); ч.р.*) Омар, різновид морського раку. *Приклад вживання слова: (З радіопередач) Вони розглядали лобстерів і не насмілювалися їх скуштувати.*

ложка ■ (*ж.р.*) 1) Предмет, пристрій для зачерпування рідкої чи сипучої їжі. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За А. Кокотюхою) Дерев'яна поличка, на ній – чайник, каструля, два полумиски, в одному з них – дві ложки і дві виделки.* 2) Кількість сипучого, в'язкого чи рідкого продукту, що міститься на ложці. Міра об'єму рідкої чи сипучої їжі. *Приклад вживання слова у такому значення: (З інструктажів) До бісквітного тіста замість борошна на одне яйце можна додати одну столову ложку манної крупи або дві столові ложки мелених горіхів. ↔ (З радіопередач) Та ледве з'їли вони по три ложки, як гучно заграла музика, і хтось обсипав їх конфетті. ↔ (З радіопередач) Чи не покуштуєте й ви хоч з ложечку (змениувально-пестливе)? 3) (тільки у множині) Російський*

народний музичний інструмент.

ложечка ■ (ж.р.; зменшувально-пестливе) Ложка, або невеличка ложка.
Приклад вживання слова: (За творами О. Кобилянської) Мама каже, що тобі лишилися по бабуні срібні ложечки.

локшина ■ (ж.р.) 1) Виріб із прісного тіста у вигляді тонких висушених смужок. 2) Страва, для приготування якої використано цей виріб. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів) У готову локшину додати овочі й приправу.*

лопух ■ (ч.р.) 1) Дворічна велика трав'яна рослина родини складноцвітих з довгим коренем, із великими широкими зверху зеленими листками та пурпурово-фіолетовими квітками, чіпким суцвіттям з колючками. інші назви: дідівник, реп'ях. Містить ефірні масла, інулін та інші корисні речовини, що покращують мінерально-сольовий обмін та мають загальнозміцнюючі властивості. Здавна використовувався у народній медицині та у харчуванні селян (із солодкуватих коренів готують різноманітні страви: супи, салати, коржики, повидло та взагалі просто печуть як картоплю), а у Японії культивується як городня рослина (і завозиться звідти у елітні ресторани інших країн). 2) Листя цієї рослини. 3) Зарості цієї рослини.

лосось ■ (ч.р.) Велика цінна риба родини лососевих із ніжним м'ясом звичайно рожевого кольору.

→ **лососина** ■ (ж.р.) М'ясо лосося.

лось ■ (ч.р.) Велика тварина родини оленячих із лопатоподібними рогами у самців.

лиск ■ (ч.р.) Блиск, відблиск (здебільшого про начищену чи лаковану, змащену поверхню).

→ **лисніти, лиснути** ■ (недоконаний вид) 1) Блищати своєрідним лиском (про лаковану, начищену, змащену і т. ін, поверхню). 2) Яскраво відсвічувати, сяяти, блищати. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Столи аж лисніли од срібла та золота.*

листковий ■ Такий, що має прошарки (найчастіше, про тісто та вироби

з нього), який після випічки має вигляд складених до купи, щільним стосиком тонесеньких «листочків». *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Листкове тісто виготовляється з двох видів тіста - прісного і жирного.*

ЛЬЄЗОН ■ (з французької мови: liaison – зв'язок, з'єднання; ч.р.). 1) Спеціальний продукт (білок яйця, желатин, агар-агар, мука, крохмаль тощо), суміш чи речовина, що використовують для створення у якогось ще не готового продукту певної оболонки чи певного «склеювання» і потужавлення. *Приклад вживання слова:* Льезоном може слугувати суміш з сирих яєць і молока, у якій змочують шматочки м'яса чи риби для закріплення паніровки перед їх обжарюванням. 2) Яєчні жовтки з молоком або вершками, що використовуються для заправки супів і білих соусів.

ЛЬЄЗОНУВАТИ ■ Ввести певним способом у напівфабрикат якоїсь страви харчовий продукт (чи суміш), що зв'язує, «склеює».

ЛЬОДЯНИК ■ (ч.р.) Прозора тверда цукерка. *Приклад вживання слова: (Джеймс Крюс) Тім діставав трубочку льодяників.*

ЛЬОХ ■ (ч.р.) 1) Спеціально обладнана яма зі східцями для зберігання продуктів (переважно овочів і фруктів), погріб. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Дж. Р.Р. Толкін) Сам собі дивуючись, шаснув до льоху - наточив пива у чималий кухоль, - а тоді до комірчини - по два чудові круглі коржі з кмином, які він спік після обіду, щоб мати що перехопити по вечері,* 2) Приміщеннявземлі, відповідно обладнане для зберігання чогось (вина, продуктів, пороху тощо). *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Увійшовши в невеликий льох, посідали за стіл, на якому стояли два великих кухлі. ↔ (З інструктажів) Восени окороки кладуть у природні льохи, де вони зберігаються певний час, протягом якого набувають характерного, тільки їм властивого аромату й присмаку* 3) Підземні сховища чогось. 4) Напівпідвальне приміщення, в якому торгують спиртними напоями та п'ють їх. 5) Підземні приміщення, що використовується для переховування або ув'язнення когось.

ЛЮТ ■ (з французької мови: lut - замазка; ч.р.) Герметизація посуду, у якому готується страва, за допомогою харчових матеріалів (найчастіше – тіста), що не дають небажаних запахів і не погіршують смак страви.

ляда ■ (ж.р.) 1) Рухома покришка, дверцята, що прикривають отвір у середину чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Відкривалася та ляда в королівські льохи, а в тих льохах барила, діжки, кадуби. 2) Відкидна полиця або віконниця в крамниці, що застосовується як прилавок. 3) Покришка, якою закривають скриню.

лялька ■ (ж.р.) 1) Дитяча іграшка у вигляді фігурки людини. 2) Макет фігури людини чи будь-якої істоти, зроблений з будь-якого матеріалу. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З радіопередач) А весільний торт прикрашали гарненькі ляльки-наречені. 3) Певним чином зроблений макет фігури людини або тварини чи іншої істоти-персонажу для театральних вистав. Маріонетка тощо. 4) (У переносному значенні) Людина, якою розважаються, яку не сприймають серйозно.

М

магазин ■ (ч.р.) 1) приміщення для роздрібно́ї торгівлі (інколи також і зберігання якогось краму, товарів), крамниця. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Юрій Іваниченко)* Вадим уже повертався з магазину, тримаючи під пахвою якийсь згорток. 2) Запасне місце у вулиці для меду на випадок посиленого медозбору. 3) Частина апарату або приладу (найчастіше зброї) у вигляді коробки або трубки, куди вкладають кілька однорідних предметів (напр..., патронів).

мадера ■ (ж.р.) 1) Відоме ще з середини п'ятнадцятого сторіччя витончене натуральне десертне вино з відбірних зрілих виноградних ягід португальського острова Мадейра, витримане перші 5-6 років у бочках у кліматичних умовах острова, після чого витримується у пляшках 25-40 років. 2) Вино, виготовлене за «мадерною» технологією, в умовах, що мають наближатися до умов виготовлення традиційної мадери (спроби виготовляти подібні вина робилися ще у тридцяті роки двадцятого сторіччя в Криму та Вірменії). 3) *(У переносному значенні)* Найкраще вино найвищої якості. 4) Кріплені вина з барвниками, що виробляються у багатьох країнах світу ще з початку дев'ятнадцятого сторіччя. 5) *(У переносному значенні)* Підроблений алкогольний напій, «пристойного» вигляду.

→ **царська мадера** ■ з часів Петра I (коли подібні напої виготовлялися у «царському кабаку») – назва самогону чи взагалі алкогольного напою низької якості.

мазурок ■ (ч.р.) Вид солодкого сухого печива з мигдалем.

маїс ■ (ч.р.) Те саме, що кукурудза.

майже ■ 1) Так, що трохи не вистачає до чогось чи трохи менше якоїсь міри. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською)* У риби фугу отруйна печінка, ікра, шкіра, кишки, коротше кажучи, майже все, навіть очі, 2) Приблизно, не зовсім так (трохи більше чи трохи менше вказаного). *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом)* Вона зварила дуже міцної кави, жадібно пила її за сніданком і майже нічого не їла ↔ *(Микола Петренко)* Горілка тоді в кнайпах була майже без націнки, так що пару пляшок нам принесли. 3) Дуже схоже, але не таке. *Приклад вживання слова у такому*

значенні: (За Джеймсом Крюсом) Іще важливо було забезпечити гарну рекламу, щоб господині купували замість дорогого масла «майже такий самий», але набагато дешевший за нього марковий маргарин.

майоран ■ (ч.р.) Багаторічна запашна трав'яниста рослина родини губоцвітих із білими або рожевими квітками, зібраними в колоски, що використовується в кулінарії та в парфумерії.

мак ■ (ч.р.) 1) Трав'яниста рослина з довгим стеблом і великими квітками (переважно червоного кольору), що дає кулястий плід, наповнений дрібним насінням, вирощується як лікарська та олійна культура, а також як декоративна рослина. 2) Квітка цієї рослини. 3) Насіння цієї рослини, що використовується у харчуванні, здебільшого у приготуванні солодких страв. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.П. Котляревським) їли з маком медовий шулик.*

макарони ■ (множина) 1) Харчовий продукт із прісного пшеничного тіста, виготовлений у вигляді сухих довгих трубочок. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів) Тісто рівномірно сходитиме, якщо встромити в нього кілька трубочок макаронів.* 2) Страва з цього продукту.

маківник ■ (ч.р.) 1) Коржик із маком та медом. 2) Довгий листковий пиріг із маком, струдель. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) Бабуся спече маківник, « Вітусі нема. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Вже надворі сутеніло, а гості все сиділи, балакали та попивали варенуху, заїдаючи обід маківниками, яблуками та грушами.* 3) Цукерка з маку.

макітра ■ (ж.р.) 1) Вид глиняного посуду великого розміру напівсферичної форми з широким отвором. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач) На столі стояли дві макітри з варениками, одні вареники виявилися з картоплею, інші з маком, великий глечик з молоком і маленький зі сметаною. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Мати висунула з печі макітру вареників.* 2) *(У переносному значенні, іронічне) Про голову людини.*

макогін ■ (ч.р.) Дерев'яний стрижень із потовщеним заокругленим кінцем, яким розтирають у макітрі мак, пшоно тощо. *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Макітра з макогом необхідні були для розтирання маку, тортових мас, масла.*

макса ■ (ж.р.) Риб'яча печінка.

макуха ■ (ж.р.) 1) Залишки після вичавлення олії з насіння олійних культур, вичавки. *Приклад вживання слова: (І.П. Котляревський)* Пили на radoщах сивуху і їли сім'яну макуху. 2) (У переносному значенні, зневажливо) Вайлувата, млява, безхарактерна людина.

малай ■ (ч.р.) Вид хліба з кукурудзи, гороху або проса.

малина ■ (ж.р.) 1) Кисло-солодкі запашні ягоди, чи одна ягода, звичайно темно-червоного з трохи лілуватим відтінком кольору 2) Також багаторічна чагарникова рослина з такими ягодами.

→ **малинівка** ■ (ж.р.) Наливка з ягід малини. 2) Невеличка перелітна співуча пташка родини дроздових, вільшанка.

→ **малиновий** ■ 1) Що має відношення до цієї рослини. 2) Виготовлений з ягід малини, (інколи також і її листя). 3) Що має колір ягоди малини, темно-червоний. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Григора Тютюнника)* Мліє степ у малинових променях передвечірнього сонця. 4) (У переносному значенні) Дуже приємний, м'який. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Малиновий дзвін.

малосольний ■ Злегка просолений, свіжопросольний.

мальвазія ■ (ж.р.) 1) Грецьке натуральне вино з островів Егейського моря (найкращою вважала лося виготовлене на острові Крит), відоме на Русі ще з одинадцятого сторіччя. 2) Назва сорту раннього винограду та солодкого вина, виготовленого з винограду цього сорту.

мальтоза ■ (ж.р.) Содовий екстракт промислового виготовлення, що використовується для прискореного виготовлення квасу та пива, а також може додаватися у тісто при виготовленні хлібобулочних виробів.

мамалига, мамалига ■ (ж.р.) Густа каша з кукурудзяного борошна. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Готова мамалига має відставати від дна каструлі. ↔ (Василь Кожелянко) «Мамалиги в очі не бачили», – зневажливо кинув румун.

мангал ■ (ч.р.) Посудина для розжареного вугілля, що заступає піч; дуже

простий пристрій у вигляді металевої коробки (в котрій має бути вугілля, тріска) на ніжках та з решіткою зверху. Жаровня. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* У наш час бувають найрізноманітніші мангали, навіть такі, що складаються і не займають багато місця на балконі чи в багажнику машини.

манго ■ (*с.р., невідмінюване*) 1) Тропічне дерево сімейства акацієвих. 2) Жовто-зелений тропічний плід (важить здебільшого 180 – 1000 г) з соковитим багатим на бета-каротин і вітаміни групи В солодкуватим м'якушем, що може мати різноманітні смакові відтінки (сосново-персиковий, бананово-лимонний, динний, але завжди з невластивою іншим екзотичним фруктам хвойною нотою), та великою пластинчатою кісточкою всередині, яка формою нагадує фісташку. Через наявність у манго великої кількості біологічних активних речовин цей фрукт здавна використовується традиційною індійською медициною.

мангольд ■ (*ч.р.*) Сорт буряків з неїстівним коренем та соковитим їстівним листям.

мандарин ■ (*ч.р.*) 1) Невеликий оранжевого кольору кисло-солодкий плід південного вічнозеленого цитрусового дерева родини рутових. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* Прикрасити підготованими мандаринами, полити сиропом. 2) Назва цього дерева. 3) Європейська назва державного урядовця у феодалному Китаї.

манера ■ (*ж.р.*) 1) Спосіб виконання дії. Звичка діяти певним чином. 2) Спосіб поводитися, триматися в товаристві. 3) Сукупність особливостей, творчих прийомів, властивих митцеві, напрямку в літературі або мистецтві, художньому творові. виконанню художнього твору. → за манерою (*когось*) ■ За чиеюсь звичкою, за певною звичкою.

манка ■ (*ж.р.*) 1) Манна крупа. 2) Манна каша.

манко ■ (*с.р., невідмінюване*) У торгівельних та фінансових справах – недовага товару, недостача в касі.

манти ■ (*множина*) Різновид дуже великих зроблених без додавання яєць відварених на парі пельменів (втричі більших російських) кухні народів Середньої Азії, начинка яких робиться подрібненого (а не перемеленого за

допомогою м'ясорубки) баранячого м'яса з великою кількістю жареної цибулі, з можливим додаванням відвареного гороху та ошпареної і обжарено у рослинній олії зелені (паростків люцерни, кропиви і т. ін.).

мараскін ■ (з італійської через французьку мову ч.р.) 1) Плоди вишні, що росте здебільшого на узбережжі Адріатичного моря, які мають характерний аромат суміш вишні та гіркою мигдалю і використовуються для ароматизації різних виробів. 2) Сорт вишневого лікеру.

маргарин ■ (ч.р.) Харчовий жир, що його виготовляють в основному із суміші гідрогенізованих олій. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом)* Він зрозумів нарешті, чому така марка маргарину дуже вигідна товариству.

марена ■ (ж.р.) Річкова риба родини коропових, вусач.

маринад ■ (ч.р.) 1) Рідина, приготовлена з оцтом, прянощами тощо. 2) Мариновані продукти.

маринувати ■ (недоконаний вид) 1) Класти продукт в маринад для їх збереження або надання певних смакових якостей. 2) (У переносному значенні) Свідомо затримувати розв'язання, виконання чогось. Навмисно затримувати когось де-небудь, у якомусь стані або становищі, званні тощо.

→ **маринований** ■ Який маринували. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом)* Взяли з діжки по жмені маринованих маслин.

марка ■ (ж.р.) 1) Знак, клеймо на виробках, товарах із зазначенням місця їх виготовлення, якості тощо. 2) Сорт, тип виробу, товару. 3) Знак оплати поштових, гербових і т. ін. Зборів у вигляді маленького чотирикутного папірця із зазначеною на ньому ціною та певним зображенням.

→ **марочний** ■ Певної марки, марковий, сортовий.

→ **марочні вина** ■ характерні для певного виноробного району виноградні вина, що постійно зберігають свої якості.

маркет ■ (ч.р.) Магазин самообслуговування з великим асортиментом продовольчих товарів.

маркетинг ■ (ч.р.) 1) Система управління підприємством, що передбачає комплексне врахування становища на ринку збуту для прийняття рішень. 2)

Організація збуту товарів на зовнішньому ринку.

→ **стратегія маркетингу** ■ Формування та реалізація довгострокової ринкової стратегії щодо випуску та продажу товарів згідно з можливостями підприємства.

мармелад ■ (ч.р.) Кондитерський виріб із фруктово-ягідного пюре, звареного з цукром.

марміт ■ (ч.р.) Нагрівальний апарат для підтримування їжі в гарячому стані, що виготовляється звичайно у вигляді пересувної шафи.

мармур ■ (ч.р.) 1) Тверда різнольорова гірська порода, що виникла внаслідок кристалізації вапняку, використовуються переважно для архітектурних і скульптурних робіт. 2) Виріб чи вироби з такої породи.

→ **мармуровий** ■)Зроблений з мармуру чи облицьований ним. 2) Що кольором, малюнком нагадує мармур. Зроблений під мармур. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Назва сиру) Сир мармуровий.*

марний ■ 1) Що не приносить очікуваних наслідків, не досягає мети. Даремний. *Приклад вживання слова у такому значенні: Марна праця.* 2) Що не приносить користі. 3) Що не має істотного значення. Незначний, пустий.

марнотратник ■ (ч.р.) Той, хто нерозумно, без потреби витрачає гроші, майно тощо.

марнувати ■ (недоконаний вид) – змарнувати (доконаний вид) 1) Даремно, без користі витратити гроші, майно тощо. 2) Даремно, без користі губити життя, силу тощо. 3) Гаяти час.

марсала ■ (ж.р.) Сорт десертного виноградного вина.

мартіні ■ (с.р., невідмінюване) Коктейль із сухого білого вермуту і джину або горілки з лимонною цедрою та оливками.

марципан ■ (ч.р.) 1) Тісто з товченого мигдалю, горіхів і т. ін. з цукром. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джанні Родарі) Раптом десь ізгори обвалилися шматки марципана та пісочного тіста, посипався цілий каскад родзинок і пролився струмок лікеру.* 2) Кондитерський виріб з такого тіста. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) Він*

поглинав романи, мов марципани пані Бебер. ↔ *Приклад вживання слова у такому значенні: (Джеймс Крюс) Відразу потяг Тіма до садочка при кав'ярні й замовив йому лимонаду та ще одного марципана. 3) (У переносному значенні, розмовне) Делікатес.*

масельничка ■ (ж.р.) Невеличка скляна, порцелянова, срібна, пластмасова і т. ін. посудина для зберігання масла. Маслянка. *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Ще треба у масельничку гарненько, як ми з вами це вже робили, накласти масла.*

маскапоне (з італійської, французької мови: mascarpone; ч.р., невідмінюване) Дуже густий (консистенції м'якого масла) кремоподібний італійський сир, виготовлений із несолоного коров'ячого молока, який використовують у десертах, для приготування соусів, начинок для фарширування птиці і т. ін.

масло ■ (с.р.) 1) Харчовий продукт, який виробляють збиванням вершків або сметани. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Так, як ти любиш: запечені в свіжій маслі з сметаною. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Потім Маринка помазала увесь корж пірцем, вмоченим в розтоплене масло, а Христина розтерла ложкою по коржі печені терті яблука. 2) Тверді жири рослинного походження (кокосове, какао тощо). 3) (технічне) Мастило.*

→ **масляний** ■ 1) Що містить масло, зроблений здебільшого з нього, розчинений у ньому. 2) (інколи) Що містить багато жиру, укритий шаром жиру, масла, просякнутий жиром. 3) Що працює на маслі, здійснюється за допомогою масла. *Приклад вживання слова у такому значенні: Масляний радіатор.*

→ **маслянка** ■ (ж.р.) 1) Рідина, що залишається після збивання масла з вершків, сметани, сколотини. 2) Невеличка посудина для зберігання масла.

→ **Масниця, Масляниця** ■ (ж.р.) Давньослов'янське свято проводів зими, пов'язане зі звичаєм веселитися, готувати млинці з різною начинкою тощо, припадає на період перед Великим постом православних християн.

маслина ■ (ж.р.) 1) вічнозелене південне дерево з дрібними запашними

квітками та їстівними плодами, олива. 2) Кісточковий овальний плід цього дерева, з якого добувають олію, використовується також як приправа, оливка. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За О. Маріуц) І знову вона мусила вдячно посміхатися й приймати салатик з маслинами, який ненавиділа.*

→ **маслиновий** ■ Що має відношення до маслин, виготовлене чи складається з маслин. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) Салех-бей якраз виїхав верхи на коні з маслинового гайка.*

маслюк ■ (*ч.р.*) їстівний гриб зі слизькою шкуркою на шляпці. *Приклад вживання слова: (За текстами інтерв'ю) Щоб взимку на Різдво мати на святковому столі мариновані маслюки, грибники пробираються крізь лісову гущавину, чимчикують не менше десяти кілометрів до заповітної здобичі. ↔ (За К. Ковальською) Восени маслюки в соснах на березі збираємо.*

мастити ■ (*недоконаний вид*) 1) Вкривати щось або когось шаром чогось жирного, рідкого. 2) Мазати щось рідкуватим їстівним. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) Ми розповідатимемо, як хлопчик подбав, щоб усі люди в бідних завулках могли мастити хліб дешевим і добрим маргарином.* 3) Змазувати частини механізмів, копеса тощо. 4) (*У переносному значенні, розмовне іронічне*) Давати хабарі. 5) Забруднювати, вимазувати.

мате ■ (*невідмінюване*) Один з найпопулярніших гарячих тонізуючих напоїв Латинської Америки, що зайняв почесне місце у меню ресторанів та кав'ярень світових столиць (багатьом він відомий як «парагвайський чай»), виготовляють який з сухих листків південноамериканської дерев'янистої рослини тієї самої назви. В Аргентині «севадор» – це той, хто заварює мате, і до нього відносяться з повагою.

материнка ■ (*ж.р.*) Пахуча трав'яниста рослина родини губоцвітих із дрібними бузково-рожевими квітками. Використовується в кулінарії, медицині, парфумерії і т. ін.

маца ■ (*ж.р.*) У єврейському релігійному обряді – пасхальний прісний хліб у вигляді дуже тонких сухих коржів; використовується у дієтичному харчуванні та для приготування деяких страв.

мацис ■ (*ч.р.*) Ароматна спеція з лушпиння мускатного горіха.

мацоні ■ (невідмінюване) Грузинська назва кислого молока. *Приклад вживання слова: (З інструктажів) У грузинській кухні мацоні як обов'язковий компонент додають у тісто для хачапурі, у гарячі м'ясні, курині та овочеві страви.*

мед ■ (ч.р.) 1) Густа солодка маса, яку бджоли виробляють із нектару квітів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За казками Алана А. Мілна) Одного разу Пух сидів удома і зосереджено перелічував свої горщики з медом. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Запахло медом, вощинами та гвоздиками.* 2) Квітковий нектар, що його збирають бджоли, а також солодкий запах цього нектару. 3) (У переносному значенні) Щось (слова, компліменти, ставлення тощо) дуже приємне, надто приємне, ласкаве (інколи, з негативною окрасою, коли мається на увазі, що це лише зовні, нещире). 4) Легкий хмільний напій, виготовлений з цієї солодкої маси. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Старий батько, як хазяїн, поналивав зелені здорові чарки пахучим медом, ↔ (Томас Гарді) А вистояний хмільний мед тих часів, зроблений з чистого першого меду від нового рою, чотири фунти на галон води, заквашений дріжджами, та ще приправлений яєчними білками, корицею, імбиром, гвоздиною, мускатним горіхом і розмарином, та ще коли він після цього вигравався як слід і, розлитий у пляшки, вистоювався в льоху, на смак здавався надзвичайно міцним, а насправді був ще міцніший.*

→ **медвяний** ■ Що має запах, смак меду.

→ **медовий** ■ 1) Виготовлений з меду або з медом, на меду. *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Мед або медова сита, був ритуальним напоєм, і готували його з натурального бджолиного меду який варили з водою й ставили бродити.* 2) Такий, як мед, притаманні меду (про запах, смак, колір) духмяний, солодкий із смаковими відтінками і т. ін. 3) Занадто люб'язний, ласкавий.

→ **медяник** ■ (ч.р.) 1) Медовий коржик (буває різний за формою і розміром). *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним) Одна Параска байдуже сиділа і гризла медяник.* 2) (У переносному значенні) Щось дуже приємне, дуже гарне відношення, матеріальне, моральне і т. ін. стимулювання, заохочення. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Н. Коробко) На співробітників намагалися вплинути то за допомогою батога, то*

манили медяником.

меланж ■ (ч.р.) 1) Заморожена суміш яєчних білків і жовтків. 2) Прядиво або тканина із суміші різних за фактурою чи за кольором волокон.

меліса ■ (ж.р.) Трав'яниста багаторічна медоносна рослина з білими або жовтими квітками та лимонним запахом, яку використовують у медицині, парфумерії, харчуванні (здебільшого у напоях, для ароматизації сиропів і т. ін.).

→ **мелісовий чай** ■ Чай з меліси чи з додаванням меліси.

мельхіор ■ (ч.р.) Сплав міді з нікелем, схожий на срібло.

мельхіоровий ■ виготовлений, зроблений з мельхіору, чи такий, що має певні властивості мельхіору. *Приклад вживання слова: (З усних вражень)* Гарно начищені мельхіорові ножі та виделки мали вигляд чи не кращий за срібні.

менеджер ■ (ч.р.) 1) Фахівець з управління господарськими процесами, виробництвом, обсягом товарів та послуг. 2) Підприємець у галузі розважального бізнесу, професійного спорту тощо, який організовує виступи і т. ін.

меню ■ (с.р., невідмінюване) 1) Набір страв для сніданку, обіду, вечері. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З порад лікаря)* Корисно вводити у меню овочеві страви, свіжі фрукти і ягоди. 2) Листок з переліком страв і напоїв (у закладах громадського харчування). *Приклад вживання слова у такому значенні: (Наталія Коробко)* Це найдешевше, що можна знайти в меню. 3) (*інформатика*) Перелік комп'ютерних програм та функцій, список варіантів дій на екрані дисплея комп'ютера.

меренга ■ (ж.р.) Тістечко із запечених збитих яєчних білків та вершків з цукром. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень)* Ми замовили лише зелений чай та меренги.

мерлуза ■ (ж.р.) Морська хижа риба родини тріскових, що водиться у помірних і субтропічних водах Атлантичного і Тихого океанів, хек. Має промислове значення. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень)* На ціннику написано: «Мерлузи мілководні».

мигдаль ■ (ч.р.) 1) Овальний плід-горіх південного невисокого дерева з їстівним солодким або гірким ядром. *Приклад вживання слова: (З усних вражень)*

Він поставив ще й мисочку з соленим мигдалем та підсмаженими кофейними зернами. ↔ (3 *радіопередач*) Це був величезний пиріг, нашпигований ізюмом, мигдалем і зеленими цукатами. 2) Південне невисоке дерево або кущ родини розоцвітих із ніжно-рожевими квітками та овальними плодами.

→ **мигдалевий** ■ До складу якого входить мигдаль, зроблений з мигдалю чи із застосуванням мигдалю. *Приклад вживання слова: (Дж. Р.Р. Толкін) «І ще мигдалевого пирога й сиру,»* - попросив Бофур.

→ **мигдалеподібний** ■ Схожий формою на горіх на горіх мигдалю.

мийка ■ (*ж.р.*) 1) Місце, де щось миють, промивають. Пристосування для миття, промивання чого-небудь. 2) Раковина на кухні для миття посуду. 3) Приміщення обладнане для миття робітників. Душова. 4) Ганчірка, віхоть для миття чого-небудь.

миска ■ (*ж.р.*) 1) Посудина у вигляді широкої чашки, в якій звичайно подають страву до столу. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) Тім якраз витирив рушником велику супову миску.* 2) Про кількість чого-небудь, що вміщується в таку посудину. 3) Посудина такої форми більшого розміру, що призначена для різних господарських потреб. *Приклад вживання слова: (3 інструктажів) Нарізати печінку скибочками, покласти в миску, полити вином.*

мисник ■ (*ч.р.*) 1) Полиця для посуду, іноді для продуктів у сільській хаті. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М.М. Коцюбинським) Чималий мисник осміхався здоровими полив'яними мисками, білими, зеленими, червоними.* 2) Шафа з полицями для посуду і продуктів

міді ■ (*з англійської мови: midi < middle – середній; невідмінюване*) Спідниця середньої довжини. *Приклад вживання слова: (3 усних вражень) На офіціантках були спідниці «міді» - до середини литки.*

мідія ■ (*ж.р.*) Двостулковий морський молюск. *Приклад вживання слова: (3 інструктажів) Усі салати, до яких додають крабові палички, можна робити і з мідіями.*

міксер ■ (*ч.р.*) 1) Прилад для змішування чого-небудь, для збивання

кремів, коктейлів і т. ін. 2) Циліндрична чи бочкоподібна сталева посудина, в якій приймають рідкий чавун, виплавлений у доменній печі та призначений для дальшої переробки.

міллезим, міллезім ■ (*ч.р.*) Рік урожаю вина. У залежності від кліматичних умов може бути надзвичайним, гарним, посереднім.

мільфей, десерт «Мільфей» ■ (з *французької мови*: mille-feuille – тисяча шарів; *ч.р.*) Багатошаровий десерт з листкового тіста, прошаровується різними кремами або ягодами.

мінестроне ■ (з *італійської мови*: minestra – minestrone – inlnestrina –) Різновид італійських овочевих густих супів, загущених своєрідними макаронними виробами (*здебільшого* широкою, обжареною перед варінням лазаньєю) і особливою пікантною заправкою (*наприклад, з додаванням* томатної пасти, сметани, тертого сиру, суміші сухих прянощів та свіжих зелених трав тощо). *Приклад вживання слова: (З інструктажів):* Мінестроне коль помодоро - це відомий нам північно-італійський суп з томатною пастою, а мінестроне верде - це мінестроне з запеними травами (назва мінестроне традиційно пов'язується із застосованою заправкою).

мірна склянка ■ Спеціальна скляна посудина з позначками на ній для визначення кількості рідини чи чогось сипучого.

місце ■ (*с.р.*) 1) Простір земної поверхні, пункт, зайнятий або який може бути зайнятий ким, чим-небудь, де щось відбувається чи має відбуватись, призначений для когось чи чогось (*також* якийсь певний заклад, частина якоїсь будівлі, що має якесь певне призначення і т. ін.). *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Н. Коробко)* Вона зайняла місце біля вікна ↔ (*Наталія Коробко*) Вибрала місце з інтер'єром у стилі 40-х. 2) Певна площа, спеціально влаштована для того, щоб на ній розміститися. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Наталія Коробко)* Чарівно посміхнулася барменові, пропливла повз усіх, хто сидів за столами, та зайняла вільне місце. 3) Частина чого-небудь, уривок книжки чи художнього або музичного твору *тощо*. 4) Становище когось у суспільстві. 5) Службова посада чи вакансія у закладі (для того, хто має у ньому працювати чи навчатися). 6) Одиниця вантажу, окремий предмет (пакунок, валіза,

ящик і т. ін.).

→ **місцевий** ■ 1) Що стосується певної місцевості, краю, або характерний, специфічний для певної місцевості, не загальний. 2) Виготовлений у певній місцевості, не привізний. 3) Що розташований у певній місцевості чи розташований поблизу. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Н. Коробко) «Вирішила скуштувати страви місцевого ресторану, давно тут не була», – неохоче відповіла вона. 4) Який живе у певній місцевості. 5) Що поширює свою дію тільки на певну частину цілого. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З телепередачі про надання медичної допомоги тваринам) Для цієї операції можна було застосувати місцевий наркоз.

→ **місцевий відмінок** ■ (*морфологія*) Відмінок, який відповідає на питання де?, в якому місці? *Приклад вживання слова:* (Зі поезії Д. Білоус «Це як віриш») А місцевий – де? В якому місці? Хоче знати у селі чи в місті.

→ **місцевий час** ■ Час, визначений для певного географічного поясу, району, місцевості.

міцний ■ 1) Що важко піддається руйнуванню, псуванню (важко ламається, б'ється, рветься і т. ін.), що довго існує, триває, тримається тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За О. Маріуц) А на великій тарілці – ще й міцне фруктове желе яскраво-малинового кольору. 2) А також (у *переносному значенні*) надійний, якому можна довіряти. 3) Фізично витривалий, сильний, дужий, або який свідчить про велику силу (про частини організму людини або тварини). 4) Що містить велику кількість розчинених речовин, з великою концентрацією діючих речовин тощо, насичений і витриманий.. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) В кінці обіду сам гетьман поналивав для усіх гостей кубки угорським міцним вином. (За К. Ковальською) Вона любила чай з лимоном, міцну каву. 5) Різкий, терпкий (запах, а також щось, що має такий запах). *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За М.М. Коцюбинським) Безладний гамір, брязк філіжанок, білі чалми, червоні фрези й міцний запах кави. 6) Що досяг високого ступеня вияву, глибокий і сильний (у *переносному значенні* про почуття, сон і т. ін.).

млиті ■ 1) Бути у стані розслабленості, знемоги (про людину). 2)

Терпнути, ставати на чутливим (про руки, ноги, пальці) 3) Повільно доходити до готовності, на легкому вогні, на жару, упрівати (про страву). *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач) Тихенько мліє каша, починає свистіти чайник.*

МЛИН ■ (ч.р.) Споруда, що розмелює зерно на борошно за допомогою вітряної, водяної, парової та іншої енергії.

МЛИНОК, МЛИНОЧОК ■ (ч. р) 1) (зменшувально-пестливе ↔) Млин. 2) Машинка, пристосування для розмелювання яких-небудь зерен. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Василь Кожелянко) Дмитро на старовинному кавовому млинку молів каву. ↔ (з казки) Нехай пан будуть ласкаві і дадуть мені той млиночок, що на столі стоїть.* 3) Іграшка з пристроєм, який крутиться від вітру.

МЛИНЕЦЬ ■ (ч.р.) Тонкий коржик з рідкого тіста, спечений на сковороді. *Приклад вживання слова: (З чеської казки) Розпрощалися вони, хазяйка наклала їржикові в торбу млинців та сиру, і хлопець рушив до міста. ↔ (За Ксенією Ковальською) За столом сидів Сашко і їв млинці зі сметаною. ↔ (За казками Вікторії Ярош) «Млинчики готові!» – почувся голос із кухні, і звідти вийшла рум'яна жінка із ціпим блюдом смачних гарячих млинців.*

МОЙВА ■ (ж.р.) Маленька морська рибка родини оселедцевих із подовженим, стиснутим з боків тілом.

МОККО ■ (с.р. невідмінюване) 1) Високоякісний сорт кави з дрібними зернами. 2) Кава цього сорту. *Приклад вживання слова у такому значенні: Вони спокійно сиділи на плетених стільцях та смакували мокко з банановим морозивом.* 3) Назва кольору, подібного до кольору обсмажених зерен кави.

МОЛОКО ■ (с.р.) 1) Біла рідина, що виділяється молочними залозами жінок і самиць ссавців після пологів для годування дітей, малят. 2) Рідина, одержана від деяких сільськогосподарських тварин як продукт харчування, здебільшого це коров'яче молоко як їжа. У молоці маються важливі для харчування складові: жирні кислоти, амінокислоти, вітаміни, солі калію, кальцію, фосфору, магнію та мікроелементи, лактоза, білки (казеїн, альбумін, глобулін) і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач) Верблюже молоко – відмінна*

альтернатива коров'ячому, адже воно менш жирне, але в той же час солодше на смак. ↔ (3 *радіопередач*) Борщ був із м'ясом і каша з молоком. 3) Білуватий сік деяких рослин, білувата рідина, яку виготовляють чи добувають з деяких рослин. 4) Білуватий розчин яких-небудь речовин.

МОЛОЧКО ■ (*с.р.*) 1) (зменшувально-пестливе) Те саме, що і молоко. 2) Чоловіче сім'я в риб. 3) Особливий вид корму личинок бджіл, який є продуктом виділення залоз робочих бджіл. 4) Речовина, якою наливається зерно злакових під час досягання колосся.

→ **МОЛОЧНИЙ** ■ 1) Властивий молоку. 2) Призначений для зберігання молока. 3) Та, що дає молоко. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Молочна тварина. 4) Що виділяє молоко. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Молочні залози. 5) Що міститься в молоці або добувається з нього. *Приклад вживання слова:* Молочна кислота – хімічна сполука, що утворюється внаслідок молочнокислого бродіння вуглеводів. Виготовлений із молока (у значенні 1), 2)) або на молоці. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За М.М. Коцюбинським) Поприбиравши трохи з стола, вона повиймала з печі вареники з сиром та молочну кашу і поставила перед Василем. 7) Той, якого годують тільки молоком, вигадуваний молоком. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Молочні поросята. 8) Пов'язаний з періодом годування молоком. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Молочні зуби. 9) Той, що виробляє молоко або продукти а нього. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Молочний пункт. 10) Той, у якому приймають молоко чи торгують молоком і продуктами з нього. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Молочний відділ у магазині. 11) Виглядом чи кольором схожий на молоко (про сік рослини).

МОЛОЧНИК ■ (*ч.р.*) 1) Посудина, у якій подають до столу молоко або вершки. 2) Той, хто торгує молоком і молочними продуктами.

→ **МОЛОЧНОКИСЛІ ПРОДУКТИ** ■ 1) До них відносять сметану, кефір, простоквашу, ряжанку, йогурт, сир і т. ін. (*див.* «кисломолочні продукти»), 2) (*розмовне*) У більш широкому значенні - це те ж саме, що і «молочні продукти», тобто всі продукти, що виготовлені з молока та саме молоко.

МОНПАНСЬЄ ■ (с.р., невідмінюване) Сорт фруктовик льодяників.

МОНТЕРУВАТИ ■ (з французької мови: *monter* – підніматися, рости) Французький кулінарний термін, що означає додавання до соусу саме перед тим, як зняти його з вогню, холодного масла, завдяки чому соус «піднімається».

МОРЕЛЯ ■ (ж.р.) 1) Сорт абрикоси з дрібними плодами. 2) Плід цього дерева. 3) Сорт вишні.

МОРЕПРОДУКТИ ■ (множина) Різні молюски, восьминоги, кальмари, омари і т.ін., що приймаються і використовуються як продукти харчування. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів)* Морепродукти надзвичайно багаті на білки та мікроелементи.

МОРКВА ■ (ж.р.) 1) Городня рослина з пірчасто-розсіченими листками й довгастим потовщеним коренем. 2) Один коренеплід цієї рослини. 3) Коренеплоди цієї рослини, оранжевого кольору, що вжинаються як їжа або корм. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Наталія Коробко)* Замовить картоплю фрі та салат "Дністер» з капусти та моркви.

МОРОЖЕНИЦЯ ■ (ж.р.) Пристосування для виготовлення морозива.

МОРОЗИВНИК ■ (ч.р.) Той, хто робить або продає морозиво.

МОРОЗИВО ■ (с.р.) 1) Заморожена солодка маса з вершків, соку, ягід і т. ін. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Розлити у склянки, зверху покласти по ложці морозива та ягідки. 2) Ця заморожена солодка маса, але підготована до транспортування, зберігання чи вживання (у спеціальній упаковці, стаканчиках та обгортці і т. ін.) *Приклад вживання слова у такому значенні (За А. Кокотюхою)* Відразу при вході стояла прямокутна холодильна камера, наполовину заповнена морозивом.

МОРОЗИЛЬНИК ■ (ч.р.) Камера в холодильнику або самостійна камера для заморожування харчових та інших продуктів, що швидко псуються.

МОРСЬКА КАПУСТА ■ (ж.р.) 1) Промислова назва великих бурих водоростей роду ламінарія, що вживаються для їжі й застосовуються в медицині. Це корисний продукт, в якому містяться практично всі макро- і мікроелементи, необхідні організму людини, та вітаміни (А, групи В, С, D, К, РР та інші). В

морській капусті не просто багато йоду - вона містить ще й біологічно активні речовини, допомагають цей йод засвоювати. Альгінова кислота, що міститься в морській капусті, наділе на здатністю виводити токсини і радіонукліди з організму. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Регулярне уживання морської капусти знижує рівень холестерину в крові та запобігає розвитку атеросклерозу, перешкоджає утворенню тромбів, сприятливо впливає на нормалізацію функцій шлунково-кишкового тракту та імунної системи. 2) Ліе також народна назва катрана морського - рослини родини хрестоцвітих.

МОП ■ *(аббревіатура)* – Міжнародна організація праці.

моті ■ *(невідмінюване)* Японські коржики з товченого клейкого рису.

муаль ■ *(ч.р.)* Кістковий мозок.

мус ■ *(ч.р.)* Солодка страва зі збитого в піну фруктового чи ягідного сиропу з желатином або манними крупами.

мусат ■ *(ч.р.)* Інструмент болгарських кухарів для заточування ножів під час роботи, що має вигляд металевого штиря з дерев'яною ручкою.

мускат ■ *(ч.р.)* 1) Сорт винограду з ароматними плодами. 2) Десертне вино з винограду цього сорту, що вважається за найкраще вживати при температурі 20-22°C, коли найкраще розкриваються його смакові властивості. 3) Сорт лікерного десертного вина з цього винограду. 4) Те ж саме, що і мускатний горіх.

мускатель ■ *(ч.р.)* 1) Назва не досить високих за якістю вин, при виготовленні яких робляться спроби відтворення деяких смакових та ароматичних властивостей справжніх мускатних вин. 2) *(інколи)* Назва шиплячого вина з мускатним ароматом, що досягається за допомогою есенцій.

мускатний ■ 1) Виготовлений з мускату, з додаванням мускату. 2) Схожий (за смаком, ароматом) на мускат.

→ **мускатний горіх** ■ Ароматне насіння мускатника, що його використовують як прянощі та для одержання ефірної олії. *Приклад вживання слова:* Іспанці додають у крющон трохи меленого мускатного горіха.

мцваді ■ *(невідмінюване)* Жарене на рожні м'ясо (м'ясо може обжарюватися цілим шматком, а розрізатися після обжарювання) – популярна

страва грузинської кухні, грузинська назва шашлику.

мчаді ■ *(невідмінюване)* Грубого помелу кукурудзяний хліб, який традиційно печуть на особливих глиняних сковородах – кепі; поширений в Західній Грузії. Мчаді може бути двох видів: просте і з домішками *(найчастіше* – це твердий імеретинський сир, пюре з відвареної квасолі та пряна зелень).

мюзле ■ *(невідмінюване)* Вуздечка з проволоки для закріплення пробки у пляшці шампанського.

мюслі, мюзлі *(множина)* – Суміш подрібнених чи плющені пшеничних, вівсяних зерен із ізюмом інколи ще й з подрібненими інжиром, чорносливом, курагою і т. ін. з додаванням горіхів. Здебільшого вживаються на сніданок, досить часто з молоком, йогуртом чи соком.

м'якоть ■ *(ж.р.)* 1) Підшкірна частина плодів, ягід тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* А основою нашого безалкогольного коктейлю буде яблучний сік з м'якоттю. 2) М'яка частина тіла тварини, людини.

м'якуш ■ *(ч.р.)* 1) М'яка частина тіла тварини, людини. 2) Підшкірна частина плодів, ягід тощо. 3) *(рідко)* М'якушка.

м'якушка ■ *(ж.р.)* М'яка частина хліба та хлібних виробів, що міститься під скоринкою.

м'ясо ■ *(с.р.)* 1) Туша, частина туші забитих тварин. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок Ш. Перро)* Але ж у вас іще стільки м'яса: теля, два барани, пів свині. 2) Також їжа, приготовлена з цих частин. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З литовської казки)* Залізли вони у комору і наминають собі, що тільки там знайшли: то хліба, то м'яса, то пироги. ↔ *(Наталія Коробко)* Шматок перепелиного м'яса застряг у горлянці. 3) М'яка м'язова частина тіла риби, водяних тварин.

→ **м'ясорубка** ■ *(ж.р.)* Ручна машинка або спеціальна машинка для розмелювання (здебільшого м'яса) на фарш. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* Бринзу, горіхи і часник пропустити через м'ясорубку. *(У переносному значенні)* Про війну, битву або місце кривавого бою.

м'ята ■ (ж.р.) 1) Багаторічна трав'яниста запашна рослина родини губоцвітих із довгасто-еліптичними листками та дрібними квітками, зібраними в густі пазушні кільця. Використовується кондитерами, в харчовій, фармацевтичній та парфумерній промисловості. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* Для цього соусу візьмемо також п'ять листочків м'яти, зубчик часнику та гілочку кропу. 2) Настій, відвар із цієї рослини.

м'ятний ■ 1) Виготовле ний з м'яти чи з використанням м'яти. 2) Властивий м'яті. Зі смаком, запахом і т. ін. властивим м'яті. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джанні Ро- дарі)* Виявилось, що це конфетті солодке і м'ятне.

Н

набір ■ (ч.р.) 1) Зібрання якоїсь кількості чогось. Сукупність однорідних предметів, які разом становлять щось ціле. 2) Наймані, завербовані для чогось люди. 3) Складання з друкарських літер якогось тексту для надрукування.

набридати ■ (*недоконаний вид*) Ставати неприємним, нудним через одноманітність, часту повторюваність.

набубнявіти ■ (*доконаний вид*) 1) Збільшитися, наповнившись у процесі росту соками, поживними речовинами. 2) Розширитися, збільшитися обсягом від насичення вологою. 3) Набрякнути, опухнути.

набувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Збирати, наживати, купувати, нагромаджувати, діставати протягом якогось часу. 2) Набирати чогось, здобувати щось (про ознаку, якість і т. ін.).

набуток ■ (ч.р.) 1) Те, що набувають працею, затрачуючи силу та енергію. 2) Те, що неподільно належить комусь.

набухати ■ (*недоконаний вид*) 1) Збільшуватися в об'ємі, розпухати (від приливу крові, молока і т. ін.). 2) Збільшуватися в об'ємі, розширюватись, насичуючись вологою, наповнюючись соками і поживними речовинами. 3) (*У переносному значенні*) Переповнюватися чимось.

навага ■ (*ж.р.*) Невеличка морська риба родини тріскових.

навар ■ (ч.р.) 1) Рідина, насичена соком тієї речовини, того продукту, що в ній вариться, заварюється і т. ін. 2) Жир, що спливає на поверхні рідкої їжі під час варіння в ній тваринних продуктів. 3) (*У переносному значенні*) Додатковий прибуток, надбавка, вигода.

→ **наваристий** ■ Що є сильним, значним наваром. *Приклад вживання слова:* (З казок В. Гауфа) Від юшки йшов приємний дух трави і корінців, а на смак вона була водночас і солодка, і в міру кисленька, і дуже навариста.

наварювати ■ (*недоконаний вид*) → наварити (*доконаний вид*) 1) Варяти, готувати якусь кількість їжі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За М. Петренка) Вже наготовленої ковбаси та кишка, напечено і наварено. 2) Варінням виготовляти якусь кількість сталі, подовжувати якийсь металевий виріб,

приробляти зварюванням.

навдивовижу ■ 1) Напрочуд, надзвичайно, дивно. 2) Дуже добре, чудово.

нагодувати ■ (доконаний вид) Дати кому-небудь їжу. *Приклад вживання слова:* (З казок Ш. Перро) Розумниця нагадувала їм і порадила лягти спати.

надавати ■ (недоконаний вид) 1) Дати щось у якійсь кількості або в кілька заходів. 2) Давати можливість мати щось, користуватись чимось і т. ін. 3) Додавати, добавляти якусь якість, властивість і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок В. Гауфа) А травиця й справді надає галушкам особливого смаку. 4) Примушувати когось, щось здійснювати якийсь рух чи переходити до якогось стану. 5) Побити когось, завдати поразки комусь, перемагти когось.

наїдок ■ (ч.р.) → наїдки, наїдки (множина) 1) Усе те, що їдять, що вживають для харчування, їжа. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З узбецької казки) Щойно господар проказав чарівні слова, як на скатертині з'явилося сімдесят найрізноманітніших наїдків і на поїв. ↔ (З чеської казки) Перед ним височів прекрасний намет, а в ньому стояв накритий стіл з рибними стравами і найдорожчими винами, а перед наметом виструнчилися столи з різними наїдками і напоями. 2) (розмовне) Ситність, насичення.

накашник ■ (ч.р.) Схожа за формою на блюдо глиняна кришка, якою прикривають горщик з кашею, що ставиться у піч.

накладати ■ (недоконаний вид) → накласти (доконаний вид) 1) Покривати чим-не-будь зверху, класти щось зверху. 2) Кладучи зверху, прикладаючи, прикріпляти до чогось. 3) Наносити на щось, на якусь поверхню тонкий шар чогось (фарбу, лак і т. ін.). 4) (У переносному значенні) Робити певний вплив, залишати слід і т. ін. 5) Класти щось в якійсь кількості; кладучи, наповняти. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Василь Кожелянко) Пан Теофіл схопився і почав накладати картоплю з м'ясом у полумиски. ↔ (За І.П. Котляревським) Горілкою похачував, на закуску наклавши сала. 6) Розпалювати, розводити багаття, вогнище, розкладати.

→ **накласти на себе руки** ■ Кінчати життя самогубством, заподіювати

собі смерть.

накраювати ■ (*недоконаний вид*) → *накраяти* (*доконаний вид*) Різати щось на частини в якійсь кількості. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Сама хазяйка накраяла хліба, а хазяїн вніс з хижки бокату пляшку горілки й поставив на стіл. ↔ (За спогадами Миколи Петренка) Аж ось дружина – несе нам до столу якогось вишуканого салату, накраяла ковбаси, ще чогось там.*

накришити ■ (*доконаний вид*) 1) Розколоти, подрібнити, розбити щось на дрібні шматочки, на крихти. 2) Насмітити крихтами чогось. 3) Нарізати на дрібні частинки. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Мати загадала їй зібрати глечика сметану та накришити сала.* 4) Додати щось у нарізаному вигляді.

наливка ■ (*ж.р.*) Солодкий спиртний напій, настояний на ягодах або фруктах.

налисник ■ (*ч.р.*) Тонкий млинець, що в нього загортається якась начинка, найчастіше з сиру.

намазувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Покривати шаром чогось липкого, густого, рідкого, жирного і т. ін. 2) Класти шар чогось липкого, густого, рідкого, жирного і т. ін.

намащувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Покривати щось шаром жирної, густої і т. ін. речовини 2) Мазати щось чимось жирним, густим і т. ін.

наперчити ■ (*доконаний вид*) Покласти у щось їстівне якусь кількість перцю або посипати перцем.

напій ■ (*ч.р.*) Спеціально приготовлена рідина, призначена для пиття. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Микола Петренко) Такий то був той давній напій, вино чи щось значно міцніше від вина, настояне на травах та коріннях. ↔ (З радіопередач) З давніх-давен на Україні улюбленими напоями пупи: мед, квас, варенуха.*

→ **напій «Сангрія»** ■ Традиційний іспанський винний напій, який здавна виготовлявся під час свята врожаю, суміш вина з фруктовими соками;

склад напою у різних регіонах Іспанії може варіюватися: це може також бути суміш льоду, цитрусових, справжнього лимонаду, бренді та червоного вина і т. ін. Цей напій відносять до кулерів. У наш час він виготовляється не лише в Іспанії.

напрягти ■ (*доконаний вид*) Приготувати їжу на вогні, на жару, в печі без використання води, з жиром. *Приклад вживання слова: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Мотря налягла яєчні й подала на стіл.

наречений ■ 1) Те саме, що названий. 2) (*У значенні іменника*) Чоловік (або, відповідно, «наречена» – жінка) стосовно того, з ким має одружитися. 3) Наречені (*У значенні іменника*) – Чоловік і жінка, які збираються одружуватися.

насичений ■ 1) Нагодований досхочу, досита. 2) Який містить максимальну кількість якоїсь речовини, з найбільшими проявами чогось (якихось якостей, особливостей *тощо*). *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* Відмінною особливістю Справжнього Вірменського Коньяку завжди був пряний аромат та насичений смак. ↔ (*З усних вражень*) Коньяк має насичений аромат з легкими рисами польових квітів. 3) Збагачений, наповнений чимось.

насолода ■ (*ж.р.*) Вищий ступінь задоволення. *Приклад вживання слова: (З усних вражень)* З насолодою смакували фруктовий коктейль.

→ **насолоджуватися** ■ (*недоконаний вид*) → насолодитися (*доконаний вид*) Почувати задоволення, зазнавати насолоди від когось, чогось.

насподі ■ 1) У нижній частині, у глибині чогось, на дні. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним)* Там, на самому споді, каша густіша та ще смачніша, так вона і розливається в роті, так і розходить, мов те масло на гарячій сковорідці. 2) Під чимось. 3) Уживається для вираження місця дії у нижній частині, на дні чогось.

настій ■ (*ч.р.*) 1) Витяжка з рослинної чи тваринної речовини, що утворилася в тій рідині, в яку ця речовина вміщена, водяний розчин спеціально приготовлених екстрактів. 2) (*рідше*) Горілка або спирт, настояний на ягодах, плодах, травах, настоянка, настойка.

настоювати ■ (*недоконаний вид*) → настояти (*доконаний вид*) 1) Заливши

щось якоюсь рідиною або помістивши його в рідину, давати можливість побути у ній, щоб утворився настій. 2) (*рідко*) Стояти десь протягом тривалого часу.

настоянка ■ (ж.р.) 1) Горілка або спирт, настояний на ягодах, плодах, травах. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Бондаренко) Сьогодні я почастию вас нашими національними продуктами - салом і перцевою настоянкою.* 2) (*рідше*) Витяжка з рослинної чи тваринної речовини, що утворилася в тій рідині, в яку ця речовина вміщена, водявий розчин спеціально приготовлених екстрактів, настій.

настромлювати ■ (*недоконаний вид*) 1) Проткнувши, насаджувати на щось, 2) (*розмовне*) Те саме, що накладати.

натуральний ■ 1) Природного походження, не штучний. 2) Який існує в дійсності, справжній. 3) Не підроблений, звичайний природний. 4) Природознавчий. 5) (*У переносному значенні*) Щирий, невдаваний (про емоційні прояви, поведінку, риси характеру).

нахвалитися ■ (*доконаний вид*) 1) Хвалячись, розповісти багато. 2) Хвалити когось (здебільшого за щось) або щось багато, до повного задоволення, визнаючи вдячність за щось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) А проти неї, скільки їх у нас не було, ніхто хліба не спече, ніхто борщу не наварить, хоч і без олії іноді, а всі їдять, не нахваляться.*

нахвалювати ■ (*недоконаний вид*) 1) Говорити про когось, щось із похвалюбою, розхвалювати. 2) Висловлюватись про когось, щось із захопленням, схвально, визнаючи те гарне, що мається. Нахвалитися.

начинка ■ (ж.р.) Те, чим начиняють щось, готуючи їстівне. *Приклад вживання слова: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) А я оце зумисне прийду в пекарню та й заходжуюсь робити якусь роботу: або мішу тісто на мнишки, або перетираю печені яблука та збиваю білки, а там часом все скося придивляюсь, як кухар готує деякі печені, як він січе начинку до поросят або до курчат.*

начиняти, начинювати ■ (*недоконаний вид*) – начинити (*доконаний вид*) 1) Наповняти, набивати чимось внутрішність чогось (про щось їстівне). 2)

Виготовляти у такий спосіб якусь кількість чогось. 3) (У переносному значенні) Постачати у великій кількості (якісь думки, ідеї і т. ін.).

начинений ■ Що його начинили. *Приклад вживання слова:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Мелетія принесла на полумиску здорового начиненого коропа, а після коропа подала шматок печеного поросяти з начинкою.

нашпиговувати (недоконаний вид) – нашпигувати доконаний вид) 1) Накोलюючи щось, втикати, закладати шматочки сала, часник, прянощі (чи щось подібне) в нього. 2) Шпигуючи, готувати якусь кількість чогось. 3) (У переносному значенні) Підбурювати підбивати до чогось.

→ **нашпигований** ■ Який нашпигували. *Приклад вживання слова:* (З усних вражень) Він почастивав нас нашпигованим зайцем з брюссельською капустою і тушкованими яблуками.

нашпилювати ■ (недоконаний вид) – нашпилити (доконаний вид) 1) Приколювати шпилькою. 2) Настромлювати, натикати на щось гостре або проколювати чим-небудь гострим.

неврівноважене вино ■ Характеристика, яку дегустатор дає вину, в якому одна з субстанцій сильно домінує над іншими.

негус ■ (ч.р.) Старовинний напій, схожий на глінтвейн, який колись подавали на дитячих святах, іноді в ньому використовували херес або солодке вино, пізніше його почали робити з портвейном.

нирка ■ (ж.р.) нирки (множина) 1) Орган хребетних тварин і людини, крізь який з організму виділяються надлишок води та розчинені в ньому кінцеві продукти обміну речовини – нітрогенові сполуки, солі, отруйні речовини і т. ін. 2) Цей орган як харчовий продукт. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джеймсом Крюсом) Дивлячись, як той делікатно настромлює виделкою шматочок нирки, він промурмотів сам до себе: «А я цього хлопця недооцінив».

ніж ■ (ч.р.) 1) Знаряддя, інструмент для різання, що складається з леза та ручки. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казки) І хліб, і ніж у руках: скільки захоче, стільки і відріже. ↔ (Дж. Р.Р. Толкін) Поки подоставав усі пляшки, страви, ножі, виделки, склянки, тарілки, ложки та всяку всячину, поки

поскладав усе це на великі таці, наш гобіт добряче впрів і розпашівся. (З інструктажів) Розрізають груші ножем із нержавіючої сталі, видаляють серцевину і плодоніжки. 2) Різальна частина різних інструментів, апаратів, машин і т. ін. 3) (*порівн.. сполучник*) – Уживається для приєднання порівняльних підрядних речень способу дії чи часу та для приєднання до простого речення порівняльного звороту, що пояснює якийсь член цього речення, виражений формою вищого ступеня порівняння прикметника або прислівника.

→ **НОЖИЧОК** ■ (*ч.р.*) Зменшувально-пестливе від слова ніж. Приклад вживання слова (Микола Петренко) Справа два ножички, зліва три виделки.

НІЖНИЙ ■ 1) Сповнений любов'ю, ласкою, який виявляє у стосунках з кимсь любов і ласку. 2) Приємний для зору, слуху, нюху, дотику і т. ін. 3) Витончений, дуже гарний, який потребує бережливого ставлення. Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів) Капусняк має ніжний смак і тонкі пахощі, тому не варто в нього додавати багато спецій. 4) Дуже тендітний, неміцний.

нонпарель ■ Різновид драже (містить крім цукру ще і крохмаль) - маленькі тверді різнокольорові бісеринки для прикрашення солодких виробів

норі ■ (*невідмінюване*) Пресовані водорості (які вирощують на спеціальних підводних плантаціях, збирають, миють, ріжуть тонкими пластинами і сушать на відкритому повітрі), що містять багато йоду та інших мікроелементів і використовуються для приготування традиційних японських страв. Приклад вживання слова: (З усних вражень) І ще приготували закуску з водорості норі.

НОЧВИ ■ (*множина*) Довгаста посудина з розширеними доверху стінками для хатнього вжитку: виготовлення тіста, купання і т. ін. Приклад вживання слова (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Другі молодиці місили тісто на паляниці в здорових ночвах.

нуга ■ (*ж.р.*) Назва східних солодоців, що можуть мати різний смаковий відтінок і склад, але у всіх них основною масою є тягуча суміш на основі цукрового густого сиропу, доведеного до карамельної проби, з додаванням достатньої кількості пінка яєць чи різних інших клею- чо-тягучих компонентів, куди найчастіше всипають ізюм, цукати, горіхи і т. ін. та дають застигти цьому

солодкому «тісту» на мармуровій дошці, після чого нарізають на невеличкі шматочки, які обвалюють у цукровій муці чи у муці.

нуазети ■ (*множина*) 1) М'ясо, порізане невеликими шматочками, сформоване у вигляді горішків, запаніроване у муці та обжарене у сильно розігрітому жирі. 2) Овочі, вирізані у вигляді горішків.

нуазетна виїмка ■ (*ж.р.*) Спеціальний інструмент (ніж-виїмка) для вирізання з овочів невеличких кульок.

нудота ■ (*ж.р.*) 1) Стан, викликаний відсутністю інтересу до довкілля, до своєї діяльності і т. ін., сум, нудьга. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Наталія Коробко)* Ресторан, який спершу здавався таким чарівно затишним, їй раптово набрид аж до нудоти. 2) Неприємне, млосне відчуття у шлунку й горлі, після якого часто настає блювання.

нут ■ (*ч.р.*) Різновид гороху, що застосовується у кухнях Закавказзя та Середньої Азії для приготування традиційних страв, наприклад, супів з бараниною тощо.

нюанс ■ (*ч.р.*) Тонке розрізнення у чомусь, ледве помітний відтінок чи якась особливість помітна лише для тонкого сприйняття. *Приклад вживання слова: (З усних вражень)* Але цей смаковий нюанс помітили не всі.

О

обід ■ (ч.р.) 1) їжа, призначена для споживання вдень. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) Твій обов'язок буде – щодня готувати мені сніданок і доглядати за тим, щоб обід було зроблено як слід.* 2) Споживання їжі серед дня, між сніданням і вечерею. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Алан А. Мілн) Вінні-Пух завжди був охочий підкріпитися, а надто годині об одинадцятій ранку, бо о цій порі сніданок уже давно закінчився, а обід ще й не думав починатися.* 3) Середина дня. 4) Пригощання, яке влаштовується удень з якогось приводу, з певної нагоди, з нагоди якоїсь визначної події чи свята, чи за православними традиціями задля поминання померлих. *Приклад вживання слова у такому значенні: (І.П. Котляревський) Еней схотів обід справляти. ↔ (За І.С. Нечуем-Левицьким) В кінці обіду на столі поставили плачинди.*

→ **по обіді** ■ 1) На початку другої половини дня. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За А. Кокотюхою) По обіді людей на пляжі значно поменшало.* 2) У другій половині дня. *Приклад вживання слова у такому значенні: Досталися ми додому вже по обіді. (За творами О. Кобилянської) Було це між четвертою і п'ятою годиною по обіді.* 3) Після пригощання, яке влаштовувалося удень, коли закінчено споживання їжі, що було між сніданням і вечерею.

→ **обідати** ■ (недоконаний вид) Споживати їжу серед дня, між сніданком і вечерею.

оболонка ■ (ж.р.) 1) Те, що покриває чи огортає, оповиває щось зовні, з поверхні. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень) Я просила сто грамів докторської ковбаски в натуральній оболонці, а не в целофані, – та обов'язково, щоб нарізані.* 2) (У переносному значенні) Зовнішній вигляд, зовнішня форма чогось, за якою приховується певний внутрішній зміст.

обпатрювати ■ (недоконаний вид) → обпатрати (доконаний вид) 1) Вищипувати пір'я в забитого птаха, обскубувати. *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа) І от одного разу вона звеліла йому обпатрати курча, начинити всякими травами й корінням і добре засмажити.* 2) Знімати шкіру, очищати від нутрощів, розчиняти.

об'їдки ■ (множина) Залишки від їжі, кусні, які не доїли. *Приклад вживання слова:* Дівчина радила не кидати об'їдків під стіл, не витирати жирних пальців об поли.

об'єм ■ (ч.р.) 1) Розмір, величина чогось у довжину, висоту, ширину, яка вимірюється у кубічних одиницях. 2) Розмір чогось, 3) Щось обмежене чимось. 4) Обсяг, величина, кількість чогось *Приклад вживання слова у такому значенні:* Як тільки рис розбухне і за об'ємом зрівняється з рівнем води – злийте воду і промийте.

облатка ■ (ж.р.) 1) Тоненький коржик із прісного тіста для причастя у католиків і протестантів. 2) (*застаріле*) Кружальце із намазаного клеєм паперу або клейкої речовини, що використовувалося для запечатування листків, склеювання паперу. 3) Оболонка з желатину або крохмального тіста, якою покривають дозу порошкових ліків для внутрішнього вживання.

обслуговувати, обслуговувати ■ (*недоконаний вид*) → **обслужити** (*доконаний вид*) 1) Виконувати роботу, функції, пов'язані із задоволенням чийось запитів, потреб 2) Подавати їжу на стіл (у ресторані, їдальні і т. ін.). 3) Забезпечувати, налагоджувати роботу певних знарядь, машин, механізмів і т. ін.

обсмажувати ■ (*недоконаний вид*) → **обсмажити** (*доконаний вид*) 1) Підсмажувати щось з усіх боків. *Приклад вживання слова:* Для приготування більшості подібних страв продукти попередньо обсмажують. 2) (*У переносному значенні*) Припікати. Пригріваючи, робити шкіру смаглявою, (про дію сонячного проміння). *Приклад вживання слова у такому значенні (За творами Володимира Лиса)* Натомість він почув, як обсмажує по-весняному гаряче сонце.

овечина ■ (ж.р.) 1) Овече м'ясо, баранина. 2) Овечим запах, дух.

овочі ■ (ч.р.) → **овочі** (множина) 1) Плоди городніх (*рідше*, польових) рослин та зелень, що вживаються як їжа, городина. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Нарізані овочі змішайте і викладіть у салатники, прикрашаючи зеленими «пір'їнками» з цибулі та петрушкою. (*За А. Кокотюхою*) Нарізав ковбаси, перекраяв навпіл кожен з овочів. 2) Плоди садових (*рідше*, лісових) дерев та кущів. Фрукти, садовина. *Приклад вживання слова у такому значенні:*

(За Панасом Мирним) Барабашиха торгувала влітку різними овочами – грушами, яблуками, кавунами, а зимою - солоною рибою та насінням. 3) М'які плоди будь-яких рослин.

→ **овочечистка** ■ (ж.р.) Пристосування, яке дозволяє, зберігаючи руки від порізів і зменшивши відходи обчищати картоплю та інші овочі.

→ **овочівництво** ■ (С.р.) Вирощування овочів як галузь сільського господарства.

огірок ■ (ч.р.) 1) Овочева городня рослина родини гарбузових зі сланким стеблом і довгастими зеленими чи зеленуватими (здебільшого, невеликими) плодами. 2) Довгастий зелений плід цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За А. Кокотюхою) Обухівський ледь торкнувся його чарки своєю, швиденько випив, хрумкнув огірком.

→ **огірочник** ■ (ч.р.) 1) Юшка, зварена із солоними огірками. 2) Однорічна трава, листя якої має запах свіжих огірків.

окіст ■ (ч.р.) 1) Частина туші тварини – лопатка або стегно. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Пропонуються окости та їх відруби. 2) Висолене і закопчене свиняче стегно, шинка.

окорок ■ (ч.р.) Стегнова частина туші (здебільшого, свинячої). *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За казками Роялда Дейла) А як щодо двох-трьох чудових копчених окороків?

окраєць ■ (ч.р.) 1) Скибка, відрізана від непочатого краю хлібини. *Приклад вживання слова:* (З казки) Поклав він у торбу окраєць хліба, шматок сиру та й погнав корову на пасовище. 2) Невеликий шматок (хліба і т. ін.). 3) Кінцева частина чогось, шматок, відрізок.

окріп ■ (ч.р.) Кипляча або дуже гаряча вода, кип'яток. *Приклад вживання слова:* Він відволікся заварюванням чаю: вкинув заварку в симпатичний чайник, залив її окропом і обережно накрив кришечкою.

окрошка ■ (ж.р.) Холодна страва з квасу і дрібно порізаних овочів та м'яса.

окунь ■ (ч.р.) Прісноводна хижа риба родини окуневих зеленувато-

жовтого кольору, з чорними поперечними смугами і червонуватими нижніми плавниками.

оладок ■ (ч.р.) Невеличкий товстий млинець. *Приклад вживання слова:* А оладки були политі медом з подрібненими фісташками, і на кожному лежала жовтувата квіточка, зроблена з шматочка лимону.

оленина ■ (ж.р.) Оленяче м'ясо. *Приклад вживання слова:* А в нартах усілякі страви: і тюленяча печінка, й оленина, і м'ясо в'ялене, що копальхою звуть.

олива ■ (ж.р.) 1) Вічнозелена субтропічна рослина родини маслинових з їстівними плодами, з яких одержують харчову і технічну олію. Інші назви: маслина, оливкове дерево. 2) Також плід цієї рослини.

оливка ■ (ж.р.) 1) Плід оливи. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Оливки - це зелені, недостиглі плоди оливи, а маслини – зрілі. ↔ Обережно викласти на тарілку, прикрасити оливками. 2) Нижній ґатунок олії, який добувається з плодів цього дерева гарячим пресуванням і використовується для освітлення (переважно у лампадах), для змащування чого-небудь і т. ін. 4) Мастило.

оливковий ■ 1) Який добувають із плодів оливки. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* Особливий присмак страві надає застосування як одного із складників заправи оливкової олії. ↔ *(З усних коментарів)* Помилку роблять ті, хто зберігає оливкову олію в холодильнику, тому що під дією холоду оливкова олія замерзає (кристалізується) і втрачає половину корисних та смакових властивостей, вітамінів. 2) Який має певне відношення до оливи, оливок.

олія ■ (ж.р.) 1) Рідка жирова речовина, що її добувають з деяких рослин (переважно з їхнього насіння або плодів), що застосовується як харчовий продукт, у парфумерії тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом)* Хлопець спокійно зайшов до якоїсь невеличкої харчівеньки, де пахло смаженою рибою та маслиною олією, вийшов із неї другими дверима. ↔ Впродовж року середньостатистична сім'я тунісців споживає до трьохсот літрів оливкової олії, і лише першого віджимання, бо саме така олія містить усі корисні

речовини, має натуральний непідробний смак, 2) (*спеціальне*) Олійна фарба.

П

паблік релейшн, паблік рілейшн ■ (з англійської мови: public relations < public – громадськість + relation – зв'язок, невідмінюване) Зв'язок з громадськістю.

пакунок ■ (ч.р.) 1) Щось упаковане, завернуте у паперову чи якусь іншу обгортку чи покладене у спеціально виготовлений мішечок і т. ін. для транспортування, перевезення або зберігання. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Л. Денисенко) Вирішив негайно вирушити з пляшкою бо жоле, празьким тортом та пакунком із нарізаним сиром.* 2) (рідко) Купка зв'язаних предметів.

палінка ■ (ж.р.) Угорська фруктова горілка. *Приклад вживання слова: Абрикосове повидло з палінкою використовують замість солодких соусів до млинців та пудингів.*

палтус ■ (ч.р.) Риба родини камбалових, поширена у північних і далекосхідних морях.

паляниця ■ (ж.р.) Хлібина переважно із пшеничного борошна, певним чином замішаного. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М.М. Коцюбинським) Андрій уминав смачні паляниці та все хвалив. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Килина знов винесла на тарілці купку тоненьких скибочок паляниці.*

панке ■ (з французької мови: pannequets; невідмінюване) Характерна для французької ресторанної придворної кухні гаряча десертна страва – солодкі «млинці», приготовані із особливого тіста-суфле і з'єднані за допомогою перемазування різноманітними мармелладами і т. ін.) у вигляді тістечка-бутерброду.

папая, папайя ■ (ж.р.) 1) Плодова тропічна рослина, динне дерево, 2) Великий їстівний плід цього дерева.

палільоти, папільйоти ■ (з французької мови: papillate – паперова обгортка; Спеціальні паперові трубочки-прикраси з різноманітними розрізами і фестончиками, за допомогою яких приховують кінці кісток, що виступають з

м'яса. Ними можна користуватися щоб, не забруднюючи рук тримати шматок м'яса. Інша назва папільотка (*ж.р.*)

паприка ■ (*ж.р.*) 1) Червоний порошок, який отримують, розмелюючи посушений червоний солодкий перець і використовують як приправу, *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажу)* Але слід враховувати, що у надто гарячому жирі паприка набуває небажаного гіркуватого присмаку, а яскравий колір її псується перетворюючись на бурувато коричневий, тому інколи угорські кухарі паприку додають лише у готові страви. 2) Овочева рослина, а також її плоди, що мають вигляд стручків і використовуються для їди або для надання страві певного присмаку.

→ **паприкаш** ■ (*ч.р.*) Угорська страва, схожа на рагу, що традиційно готується з білого м'яса, що ріжеться кубиками, з додаванням сметани або суміші сметани і вершків, великої кількості паприки, невеликої кількості цибулі тощо.

пап'є-їжа ■ (з *французької мови: papier – папір; ж.р.*) Розроблений японським інженером-харчовиком Ейдзі Міядзакі різновид свого роду «комбікорму» для людей у вигляді компактних тонких пластинок-плиточок з концентратами поживними речовинами, що зовні нагадують велике тверде печиво і здебільшого не мають ні смаку ні запаху.

пара ■ (*ж.р.*) 1) Газ, що на його перетворюється вода у процесі випаровування, газуватий стан води. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Л. Денисенко)* Встигла з'їсти подані мені «tteok», зварені на парі рисові тістечка з медовим соусом. ↔ (І. Новак) Приміщення повнилося парюю, постаті в білих фартухах ледве мріли в ній. 2) Видиме скупчення найдрібніших краплинок води, що утворюються у повітрі від чогось вологого при зіткненні теплого і холодного повітря. 3) Речовина у газоподібному стані.

→ **парувати** ■ 1) Виділяти, випускати з себе пару, тепло, вологу у наслідок нагрівання, охолодження, висихання. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З литовської казки)* Відчинив треті двері – на столі страви парують, пахощі носа лоскочуть. ↔ (За М. Петренко) І от приходять хлопці на традиційний суп, він у мене вже парує у великій каструлі. 2) Об'єднувати в пари.

паріз'єн ■ 1) Картопля у вигляді шариків, запечених чи зажарених у

фритюри, інша назва Картопля «Паріз'єн». 2) Яйця, запечені в хлібних стаканчиках інша назва: яйця «Паріз'єн».

паркін ■ (з англійської мови: parkin; ч.р.) Шотландський вівсяний пряник (варіант приготування: готується тісто на підігрітій суміші масла, меду, цукру, до якої додається яйце, а ще пізніше - суміш вівсяної муки та муки для млинців з імбиром та корицею, а випікається на невеличкому вогні – 160°C).

паркінг ■ (з англійської мови: parking < park – ставити автомобіль на стоянку; ч.р.) Стоянка автомобілів. *Приклад вживання слова:* Біля цього ресторану був безкоштовний паркінг.

пасерування ■ (з французької мови; с.р.) 1) Нетривале обжарювання (з обов'язковим постійним перемішуванням їх) нарізаних маленькими шматочками продуктів у не дуже великій кількості жиру. 2) Назва таким чином обжарених овочів або муки.

→ **пасерування біле** ■ (с. р.) мука прогріта з жиром до світло-кремового кольору.

→ **пасерування червоне** ■ (с.р.) мука прогріта без жиру або з жиром до світло-коричневого кольору.

пасерувати ■ (з французької мови; недоконаний вид) Обжарювати на помірному вогні у достатньої кількості масла нарізані на невеличкі шматочки продукти (овочі, рибу і т. ін.) до стану м'якості, але без утворення скоринки.

паска ■ (ж.р.) 1) Солодкий здобний високий білий хліб (циліндричної форми, що за православним звичаєм випікається до Великодня. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Панасом Мирним) Там біліє товсте молоде сало, жовтіє масло, червоніють крашанки, а над цим усім, наче сторожі, стоять високі паски з білими головами, присипані цвітним горошком. 2 (з великої літери) Те саме, що Великдень.

пасхальний ■ Що робиться, подається на стіл під час Великодня (Паски). *Приклад вживання слова:* Обов'язкові продукти для пасхального салату, який їдять після відвідин церкви на Прикарпатті: варені яйця, домашня ковбаса, сало, домашній сир, свячена сіль та наструганий ножом хрін, паста карі в Суміш

багатьох подрібнених спецій (це можуть бути чілі, часник, коріандр, зіра, гвоздика, куркума і т. ін.), змішаних у однорідну пряну пасту, що використовується в індійській, тайській та деяких інших кухнях народів Близького та Далекого Сходу. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Пасту карі можна використовувати як маринад або додати до м'ясних чи овочевих страв.

пастарма ■ Назва у болгарській кухні в'яленого м'яса («бастурма» – назва страви вірменської кухні).

пастеризація ■ (*ж.р.*) Консервування нагріванням не вище 100° з метою винищення шкідливих мікроорганізмів і збереження вітамінів, смакових якостей і т. ін.

→ **пастеризатор** ■ (*ч.р.*) Апарат для пастеризації.

пастернак ■ (*ч.р.*) Дещо схожа на петрушку дворічна чи багаторічна городня і дикоростуча ароматна рослина родини зонтичних, зелені листочки та м'ясистий коренеплід якої використовуються в кулінарії.

пастила ■ (*з російської мови: «постила» – те, що розстелене; ж.р.*) Рід кондитерського виробу з протертих і зварених з цукром (*інколи – з медом*) фруктів, здебільшого яблук, і (*досить часто, але не завжди*) збитих яєчних білків.

пастилаж ■ (*ч.р.*) У кулінарії – фігурний виріб з цукру, тіста і т. ін. Скульптура або фігура з розім'ятої і обпаленої глини.

патент ■ (*ч.р.*) 1) Документ, який посвідчує право винахідника на його винахід. 2) Свідоцтво на право займатися торгівлею, промислом і т. ін. 3) (*У переносному значенні*) Про чиесь виключне право на що-небудь.

патисон ■ (*ч.р.*) 1) різновид гарбуза, рослина родини гарбузових. 2) Плід цієї рослини.

патока ■ (*ж.р.*) Густа солодка речовина-напівфабрикат, яку отримують при виробництві цукру і крохмалю. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів)* Патоку поділяють на білу (крохмальну) та чорну (цукрове бурякову).

патрати ■ (*недоконаний вид*) 1) Очищати від нутрощів потрухів, потрошити. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Він спіймав гусака,

скрутив йому шию, обскуб, випатрав порізавав на шматки і понастромлював м'ясо на рожен, та почав смажити на щойно розпаленому багатті. 2) Очищати від пір'я, скубти.

пахлава, бахлава, баклава ■ (ж.р.) східні соло дощі, які готуються зі спеціально виробленого тіста, сиропу та горіхів (здебільшого, фісташок та грецьких горіхів). *Приклад вживання слова:* Тісто для бак лави вийде тоненьке, як папірусі, не жорстке та добре просочиться сиропом, якщо щоразу пересипати його крохмалем, щоб воно не з'їжджалось: раз трошки розкачав і пересипав, другий раз — знову пересипав.

пахнути ■ (недоконаний вид) 1) Видавати, випускати, випромінювати запах, пахтіти, духмяніти. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За М.М Коцюбинським) Тепер вже щодня палав у печі веселий вогонь, смачно пахло борщем або пампушками. (За А. Кокотюхою). звідти пахло чимось пригорілим. 2) (У переносному значенні) Відчувати вірогідну можливість чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Запахло неприємностями.

→ **пахощі** ■ (множина) 1) Запахи, здебільшого приємні, ароматні, аромат. *Приклад вживання слова у такому значенні:* крізь вікно до кімнати струмували пахощі смаженого шашлику, 2) (За казками Вікторії Ярош) на вулицях уже майже немає перехожих (усі готуються до новорічної вечери), але є пахощі вони вилітають із вікон і кватирок, змішуються між собою, переплітаються у візерунки й орнаменти, лоскочуть носи. ↔ (За Панасом Мирним) Пахощі страви поєдналися з пахощами польового повітря, будять у вас смак непевний, викликають голод ненаситний! 2) (Рідко) Те ж саме, що і духи.

→ **пахучий** ■ (ч.р.) Ароматний, з сильним (здебільшого приємним) запахом. *Приклад вживання слова у такому значенні* (За К. Ковальською) Далі ми пили чай, хвалили лимон, що кислий, мед – за те, що солодкий, музику – що вона тиха, вечір що він теплий, каву - що така пахуча, чай – за те, що міцний.

пахтіти ■ Випромінювати, виділяти пахощі, духмяніти, парувати. *Приклад вживання слова:* Дочка наварила корінців, юшка ласо пахтіла, і вони дружно припали до неї.

пашкет ■ (ч.р.) Паштет, що готувався в кахлях, стінки яких обкладалися

пшеничним тістом. *Приклад вживання слова: (І.П. Котляревський) І в кахлях понесли пашкети.*

пашот, яйця «пашот», яйця-пашот ■ Яйця, зварені у підкисленій помірно киплячій воді, без шкарлупи. *Приклад вживання слова: (З усних відповідей)* Для приготування яєць «пашот» у каструлю заливаємо спочатку води приблизно на два з половиною сантиметра, і робимо помірний вогонь.

пашотниця ■ (ж.р.) Посуд для приготування яєць «пашот».

паштет ■ (ч.р.) Страва з м'ясних, рибних або інших продуктів, протертих до пастоподібного стану. *Приклад вживання слова:* А ці узорі, що також додають цікавий присмак, зроблені шпротним паштетом.

паюсна ікра ■ (ж.р.) Така ікра, яку сирію, зразу ж після вилову риби, засолили у ястиках, після чого розложили у спеціальних коритцях і трохи підсушили, потім очистили, звільнили від ястиків і слизу та давили, роблячи ікринки плоскими і надаючи їм особливого смаку через змішування підсушених ікринок з більш свіжими, просоченими солонуватим жиром.

пекар ■ (ч.р.) Спеціаліст з випічки хліба та хлібобулочних виробів. *Приклад вживання слова:* Перепічки на таці викладено так, як це робить добрий пекар.

пекарня ■ (ж.р.) Підприємство, споруда, де випікають хліб. *Приклад вживання слова: (За Джанні Родарі)* Тим часом із пекарні вийшов хлопчик.

пекти ■ (недоконаний вид) 1) Готувати їжу, нагріваючи, прокалюючи на вогні або на жару (у печі, в духовці і т. ін.) *Приклад вживання слова:* Вівчариха пекла пухкі перепічки. ↔ Хто пектиме пиріжки? 2) Викликати гострі смакові відчуття (про перець, часник і т. ін.) 3) (У переносному значенні) Викликати відчуття, схожі на ті, що виникають від дії вогню, жару. 4) (У переносному значенні) Виготовляти щось надто швидко.

пектини ■ (множина) Група важливих органічних речовин, які містяться, головним чином, у соках плодів і коренеплодів.

пельмень ■ (ч.р.) – пельмені (множина) Різновид вареників, які ліплять у формі вушок і начиняють фаршем із сирого м'яса. *Приклад вживання слова: (За*

К. Ковальською) їхній люд полюбляє борщ, пельмені, кулеб'яки, млинці, пиріжки, різні види рибної юшки.

пельменниця ■ (*ж.р.*) Кухонний інструмент, вигаданий для стандартизації та пришвидшення процесу вироблення пельменів – металева чи пластмасова дошка понад два сантиметри завтовшки, у якій вирізані однакові напівкруглі або шестикутні отвори з «ребрами», що піднімаються на кілька міліметрів над поверхнею цієї дошки. *Приклад вживання слова. (З усних відповідей)* У про цесі приготування пельменів на поверхню пельменниці кладуть розкачане тісто, потім над тими місцями, де отвори, поміщають фарш, потім ще розкатане тісто приблизно такого ж розміру, як у тіста знизу, після чого проводять качалкою по поверхні - через отвори знизу мають випасти готові гарно зліплені пельмені (але, як відмічають досвідчені кухарі, досягти цього так, щоб вироби були відмінної якості, майже неможливо).

пелюри ■ (*з французької мови: pelure – шкурка; множина*) Покриття з тіста (*здебільшого* прісного чи дріжджового, розкатаного у тонкий і досить тугий шар) для запікання, обжарювання в них харчових виробів. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів)* Пелюри не їдять.

пепсі-кола ■ (*ж.р.*) Безалкогольний тонізуючий напій, що виготовляється на основі горіхів коли.

пергамент ■ (*ч.р.*) 1) Оброблена певним чином шкіра молодих тварин, що застосувалася до винайдення паперу як матеріал для письма. 2) Давній рукопис, написаний на такому матеріалі. 3) Дуже міцний цупкий обгортковий папір, який не пропускає жиру і вологи. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Якщо при обсмажуванні в духовій шафі тушка птиці сильно підрум'янилися, а всередині ще сира, прикрийте її вологим пергаментним папером.

перевіряти на щось ■ робити аналіз для виявлення наявності якогось складника, елемента, якоїсь певної якості і т. ін. або для з'ясування якостей чогось.

перекусити ■ (*доконаний вид*) Швидко наспіх поїсти щось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За А. Кокотюхою)* Сходив із чайником на кухню, де йому без проблем дозволили кип'ятити воду, приготував собі військово-польовий обід холостяка, перекусив і знову прогулявся околицями.

перепічка ■ (ж.р.) 1) Проколотий ножем корж, що робиться з кислого хлібного тіста і печеться на сковороді, намащеній маслом або салом. *Приклад вживання слова у такому значенні:* І щоразу жінка давала йому на дорогу двійко свіжих, щойно спечених у казані перепічок. ↔ (Дж. Р.Р. Толкін) Коржі з кмином уже щезли, а гноми саме заходились коло яєчних перепічок з маслом. 2) Маленька пасочка, яку залишають у священика після традиційного освячення пасок.

перепрошувати ■ (недоконаний вид) – перепросити (доконаний вид) 1) Просити вибачення, вибачатися. *Приклад вживання слова:* (Дж. Р.Р. Толкін) Дуже перепрошую за те, що змусив Вас чекати! 2) (розмовне) Просити всіх, чи багатьох, одного за одним.

перетравлювати ■ (недоконаний вид) – перетравити (доконаний вид) Засвоювати у процесі травлення.

перець ■ (ч.р.) 1) Пряні плоди овочевої напівкущової або трав'янистої рослини, що мають вигляд стручків і використовуються для їди або як приправа. *Приклад вживання слова у такому значенні:* І обов'язково треба додати з десяток червоних крупно порізаних перців, які нададуть страві необхідного присмаку. – Якщо улітку Ви опинитеся в Болгарії то найбільш типовий запах, що заскочить Вашу увагу, буде запах печеного перцю. 2) Це також назва цієї овочевої рослини. 3) Плоди тропічної повзучої рослини у вигляді зернят із гірким смаком і пряним запахом, що вживаються як приправа. 4) Це також назва цієї тропічної рослини. 5) (У переносному значенні) Ущипливе глузування, уїдлива дотепність.

перловий ■ 1) Зроблений з перлів (з перламутровий зерен, що утворюються в черепашках деяких молюсків і використовуються у прикрасах) чи властивий перлам, як у перлів. 2) Зроблений із зерен ячменю (про крупу) чи приготовлений з такої крупи. *Приклад вживання слова у такому значенні:* А цей ніжний присмак надає перлова каша!

→ **перловка** ■ (ж.р.) Перлова каша. *Приклад вживання слова:* (І. Новак) Ще пиріжки з яблуками, фруктовий салат і перловка.

персона ■ (ж.р.) 1) Особа, людина як окрема особистість. 2) (урочисто чи іронічно) Поважна знатна особа. 3) Одна людина, їдець (за столом під час обіду чи

вечері і т. ін.) *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М.М. Коцюбинським)* Стіл був накритий на дев'ять персон.

перше ■ (у значенні іменника, с.р.) Рідка страва (суп, бульйон і т. ін.), з якої традиційно починають обідати, *Приклад вживання слова: (За А. Кокотюхою)* Швидше за все, відпочиваючий люд поглинав перше, друге і компот, але зовсім не наїдався.

першої необхідності речі (предмети, товари) ■ Продукти харчування, одяг і предмети домашнього вжитку, без яких не можна обійтись. *Приклад вживання слова: (За А. Кокотюхою)* На полицках за спиною продавщиці стояли товари першої необхідності: чіпси, солоні горішки, бульйонні кубики, «Мівіна», жуйки, льодяники-шипучки, рибні та м'ясні консерви, горілка, коньяк, пиво, мінералка та лимонад.

петрушка ■ (ж.р.) 1) Дворічна, зрідка однорічна городня пряна овочева рослина родини зонтичних, коренеплоди й листочки якої використовують як приправу до їжі, а також у медицині. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джанні Родарі)* Вам з петрушкою чи без петрушки? 2) Головний комедійний персонаж російського театру ляльок. 3) У давнину - учасник комедійних і сатиричних вистав скоморохів.

перцівка ■ (ж.р.) Горілка, настояна на перці. *Приклад вживання слова: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Хазяїн налив чарку перцівки.

печений ■ їжа, що готували нагріваючи, прожарюючи на вогні або жару (у духовці, в печі тощо). *Приклад вживання слова: (За І.П. Котляревським)* Печена з часником свинина, кисіль, який їдять пани. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Матушка дала бабиним унукам коржиків та бубликів, печених з цукром.

печеня ■ (ж.р.) М'ясна страва – запечене або смажене м'ясо.

печериця ■ (ж.р.) їстівний гриб родини пластинникових із сірою або білуватою шапочною на тонкій білій ніжці який росте на полях, луках, городах, у садках і т. ін. Інша назва – шампінйон. *Приклад вживання слова: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого)* Мілко посікти і скільки печериць, стільки й цибулі насікти – змішати, та з маслом і сметаною запекти; а як будуть готові, тоді вбити

три крашанки. ↔ (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Взяла, поставила печериці без масла і без сметани на вогонь – згоріли!

печиво ■ (с.р.) 1) Кондитерські вироби з борошна. 2) За спеціальним рецептом вчинене, здебільшого здобне, тісто, вирізане й спечене у формі кружечків, зірочок, ромбиків, сердечок і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За О. Маріуц) Вона пожвавішала і почала збирати в плетений кошик солодощі – шматочки абрикосового пиріжка й маленького закрученого печива. 3) їжа, приготована нагріванням, прокалюванням на вогні або на жару (в печі, в духовці і т. ін.)

печінка ■ (ж.р.) 1) Внутрішній орган людини й хребетних і деяких безхребетних тварин – залоза, що виробляє жовч, а також відіграє важливу роль у загальному обміні речовин організму. 2) Цей орган деяких тварин і птахів як продукт харчування та виготовлена з неї страва. *Приклади вживання слова у такому значенні:* (За текстами детективів Леоніда Єфимова) Яюсь навіть поросив цілий ящик консервів «Печінка тріски». ↔ (З телепередачі) Нам необхідна жирна печінка гусей чи качок. ↔ З маленького готелю надходив запах смаженої печінки і цибулі. ↔ Ввійшла господиня, несучи печінку і смажену картоплю. 3) печінки (У переносному значенні, здебільшого у множині) Взагалі про внутрішні органи, нутроці як вмістилище емоційних переживань.

Пожарські котлети ■ (множина) Котлети з курячого м'яса (серед інших інгредієнтів – вершкове масло, вершки, розмочена у молоці скибочка білого хліба, яйця, перець), виникнення яких, за легендою пов'язують з власником відомого трактиру в Торжку Пожарським (який «вигадав» їх, щоб пригостити імператора Миколая І, замінивши курятиною теляче м'ясо, якого не було; за іншими джерелами – ці котлети готувала дружина Пожарського для О.С. Пушкіна).

пиво ■ (с.р.) Один із найдавніших шумуючих мало алкогольних напоїв, що виготовляється звичайно з ячмінною солоду і хмелю. *Приклад вживання слова:* Баночка холодного пива істотно прискорила дії мого колишнього колеги. (Дж. Р.Р. Толкін) Трохи пива було б мені більше до душі, якщо Вам це все одно, пане господарю. ↔ Сало до пива подають із перцем, кмином, часником, кетчупом,

хроном, буряком і кладуть на шматки хліба, бажано темного чи чорного. ↔ Канапки до пива роблять на спеціальних шпаяках (а не на загострених сірниках, як інколи буває) менші за розміром, аніж звичайно, добре посолені - з маслом чи маргарином, з сирною масою, на яку кладуть рибу, м'ясо, ковбасу, шпроти, овочі свіжі чи консервовані.

→ **пивні супи** ■ (множина) Супи, що готуються шляхом відварювання на пиві певних подрібнених складників. До пивних супів відносять польську граматку або фарамушку, що вважались пісними стравами і готувались шляхом відварювання пива з додаванням житнього хліба, цукру, кмину і т. ін. (без «скоромного»: без сметани і т. ін.). Пісні пивні супи були дуже популярними у часи, коли суворо дотримувалися постів.

→ **пивниця** ■ (ж.р.) 1) Заклад, де продають пиво. 2) Льох, підвал для зберігання алкогольних напоїв. 3) (застаріле) Пивоварня.

Пилипівка ■ (ж.р.) (розмовне) Різдвяний піст.

пиріг ■ (ч.р.) 1) Печений виріб з тіста з начинкою. *Приклад вживання слова:* Випеченому пирогу даємо трішечки охолонути, і лише потім виймаємо і форми. «-> Вийняла пироги з ночі і наклала собі повний фартух. ↔ *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За казками Вікторії Ярош) Кімната наповнена сонячним світлом і схожа на шматок ще гарячого медово пирога. 2) (У переносному значенні) Джерело матеріального благополуччя або наживи.

→ **пиріжок** ■ (ч.р.) (зменшувально-пестливе) Невеличкий пиріг, здебільшого закритий. *Приклад вживання слова:* (З казки Сельми Латерлеф) Жінка витягла пиріжки з печі й винесла надвір постудити. ↔ (За казками Роялда Дейла) Бансу прислали шість смажених пиріжків.

питво ■ (с.р.) 1) Те, що п'ють. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Його перенесли до вітальні, поклавши на диван і поставивши питва поруч. 2) Спеціально виготовлений напій для частування, запивання їжі і т. ін., здебільшого хмільний. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок Ш. Перро) Після танців подали різні смачні наїдки та питва. 3) Трунок, яким використовували з метою причарувати, привернути когось.

пити ■ (недоконаний вид) 1) Ковтати якусь рідину, вгамовувати спрагу.

Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами О. Кобилянської) Грає в карти, в якісь «фанти», а п'є чорну каву. 2) Ковтати ліки (порошки, пілюлі і т. ін.), звичайно запиваючи їх водою. 3) Вживати спиртне, проводити час за питтям горілки, вина і т. ін.. 4) Зловживаючи спиртним, пиячити, бути п'яницею. 5) Всмоктувати, убирати в себе вологу (про поля рослини і т. ін.).

пишний ■ 1) З великою кількістю гілок, квітів, густим листям, буйним стеблом (про дерева, кущі, трави і т. ін.), рясний, крислатий. 2) Повний, розповнілий (про людину, її фігуру частини тіла). *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) З личка хоч води напийся, а сама пишна, як у саду вишня, а тиха, неначе вода в криниці, 3) Який справляє враження розкішшю, приваблює надзвичайністю, великим розміром, об'ємом, шикарний. Приклад вживання слова у такому значенні: (За М. Петренко) Він відзначав свій день народження у садку - із пишними шашликами і вірменським коньяком. 4) Пухкий, м'який (про вироби з тіста). 5) Який піднімається, застигає, вкривається і т. ін. легкою пінистою масою (про піну, шум і т. ін.) Приклад вживання слова у такому значенні: А зверху на тістечках був густий пишний крем. 6) Який характеризується багатством виявів, кольорів, високомовністю і т. ін. 7) Що приваблює своєю чарівністю, незвичайністю, дуже гарний, який справляє величне враження. Приклад вживання слова у такому значенні: То був такий пишний палац, який важко забути. 8) Який відбувається з великими почестями, відзначається урочистістю, розкішшю, помпезністю. Приклад вживання слова у такому значенні: То було бучне і пишне весілля.*

піала ■ (*ж.р.*) Поширена на сході кругла посудина для пиття у вигляді невеличкої розширеної доверху чашки без ручки.

піар, пі ар ■ (*з англійської мови: від аббревіатури PR public relations; ч.р.*) Здійснення інформаційних зв'язків громадськістю з метою певного впливу на громадську думку реклама або антиреклама певних дій, діячів і т. ін.

підберезник ■ (*ч.р.*) Один з їстівних грибів із бурою шапочною і білим м'якушем, ще росте переважно в березових лісах. *Приклад вживання слова: (За текстами інтерв'ю) Тут ціле грибне сімейство, – не нахилився б за сиріжкою, може, і не помітив би: грузді, боровики підберезники.*

піджарка ■ (*ж.р.*) Названа через спосіб її готування страва (з свинини, яловичини баранини, дичини).

підмішувати ■ (*недоконаний вид*) – підмішати (*доконаний вид*)
Змішуючи, трохи додавати, злегка добавляти до чогось. *Приклад вживання слова* (За К. Ковальською) А ще вони дуже люблять каррі й скрізь його підмішують – у борщ, пиріжки.

підносити хліб-сіть ■ За старовинним українським звичаєм символічно підносять паляницю та сіть на знак великої поваги до когось (*того, кого зустрічають, під час урочистостей*) або на весіллі молодим.

пікантний ■ 1) Гострий на смак, пряний (про соус, підливу і т. ін.). 2) (*У переносному значенні*) Який викликає гострий інтерес, зацікавленість своєю незвичністю, сенсаційністю тощо.

пікнік ■ (*ч.р.*) Розважальна прогулянка компанією (звичайно із закускою на лоні природи).

пікулі ■ (з *англійської мови: pickled* – маринований; множ.) 1) Мариновані невеличкі за розміром овочі. 2) Суміш із дрібно нарізаних однаковими невеличкими шматочками маринованих із прянощами овочів та фруктів, що вживаються як приправа до м'ясних і рибних страв, або як закуска.

пілав ■ (*ч.р.*) У турецькій кухні різновид рисової каші (з бараниною і т. ін.).

пісний ■ 1) Такий, у якому відсутні м'ясні і молочні продукти, скоромний, без жиру, *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень)* У піст там були лише пісні страви. 2) (*У переносному значенні*) Бідний на поживні речовини, неродючий (про фунт). 3) (*Розмовне*) Нудний, нецікавий у спілкуванні. *Приклад вживання слова:* Пісний вираз обличчя.

пісочний, пісочне тісто ■ Різновид розсипчастого крихкого тіста, що містить велику кількість жиру (*здебільшого* – половину кількості борошна). *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* До складу пісочного тіста входять борошно, жовтки, сметана, цукор, жир. Вироби з пісочного тіста не можна зберігати в холодильнику.

піст ■ (ч.р.) 1) Період не вживання скоромної їжі. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів)* Не всі у піст не вживають скоромне. 2) Утримування від вживання якоїсь певної їжі за правилами, традиціями якоїсь певної релігії. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень)* Тож мав собі такий невеличкий піст.

піца ■ (ж.р.) Італійська страва у вигляді млинця із запеченими на ньому шматочками м'яса чи риби, овочів, грибів, сиру тощо.

→ **піцерія** ■ (ж.р.) Заклад харчування, де випікають і продають піцу.

піч ■ (ж.р.) *Приклад вживання слова:* Найважливіше для конвекційних печей – це завдання циркуляції гарячого повітря конструктивно вирішене таким чином, що в печі не виникає «мертвих» зон, а це забезпечує рівномірне пропікання виробів у будь-якій точці печі.

пластівець ■ (ч.р.) пластівці (множина) 1) Клапти, шматки чого-небудь пухнастого, м'якого. 2) Що-небудь схоже на такі клапти. 3) Складова частина деяких назв харчових продуктів, приготовлених дробленням, розплющуванням і т. ін. яких-небудь зерен. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Гречані пластівці – продукт, що не потребує варіння, виготовлений із пропареної гречаної крупи.

плачинда ■ (ж.р.) 1) Виріб із тіста (переважно прісного), що має плескату форму, з начинкою із сиру, гарбуза і т. ін. чи без неї. Вид пирога. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Гетьманша своїми руками одрізала шматок плачинди, поклала на срібний полумисок і подала гетьмановому батькові, а другий шматок поклала на тарілочку і поставила перед осавулихою, а потім вже одкрояла невеличкий шматочок для себе. ↔ *(За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Кухар взяв сковороду з плачиндою зі столу і всунув у піч. 2) *(розмовне)* Перепічка із дріжджового тіста.

плитка ■ (ж.р.) 1) предмет чотирьохкутний плаский, здебільшого, невеликий. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Н. Коробко)* із двома пляшками, горішками, чіпсами, великою плиткою шоколаду він швидко йшов до Юлі. 2) Електричний переносний нагрівальний прибор, пристрій для

приготування чи підігрівання їжі, питва і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Стефана Грабинського)* Віллу освітлював і обігрівав струм, сніданки і вечері розігрівались на електричній плитці.

плід ■ (ч.р.) 1) Частина рослини, що розвивається із зав'язі квітки і містить насіння. *Приклад вживання слова у такому значенні: Шкірочку легше зняти, якщо занурити плоди на кілька хвилин спочатку в киплячу, а потім у холодну воду.* 2) Зародок майбутньої дитини чи якогось майбутнього маля (якогось звіра, птиці і т. ін.). 3) (У переносному значенні) Результат чогось, породження чогось.

плов ■ (ч.р.) Східна страва з вареного рису і шматочків м'яса або риби із прянощами чи фруктами, овочами. *Приклад вживання слова: Кухар у велетенському казані готує узбецький плов.*

пломбір ■ (з французької мови; ч.р.) різновид морозива, що виготовляється з незбираного молока та більшої (відносно морозива вершкового чи молочного) кількості яєць з додаванням ароматичних добавок (ванілі, різноманітних есенцій тощо). *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Смак пломбірів формується здебільшого завдяки ніжності консистенції та надання певних ароматів.*

пляшка ■ (ж.р.) 1) Скляний посуд з вузьким горлом. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Бондаренко) Подумавши, додав ще півкіло копченого сала й пляшку «Перцівки».* ↔ *(За творами П. Денисенко) Нарешті їжу приготовлено, нам видали палички, серветки і пляшку води.* ↔ *(За Джеймсом Крюсом) Тім вийшов із зали, обставленої по всіх стінах пляшками.* 2) Міра рідини, що дорівнює 1/16 відра.

пляшечка ■ (ж.р.) (зменшувально-пестливе) Теж, що і пляшка або невеличка пляшка. *Приклад вживання слова: Принесіть ще пляшечку мінеральної «Миргородської» та лимон.*

погріб ■ (ч.р.) Спеціально пристосована яма чи підвальне приміщення для збереження харчів, їстівних припасів, де влітку значно прохолодніше, ніж зовні, а взимку тепліше. Льох, підвал. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) Це був класичний погріб зі стінами, викладеними з цегли.*

поживний ■ 1) Що містить необхідні для живлення організму речовини.

2) Такий, що «живить» організм, корисний для живого організму. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів)* Такі солодкі вироби містять багато поживних речовин. 3) Призначений для харчування, живлення кого-, чого-небудь. 4) Придатний для їжі.

ПОЗИВАТИ ■ (*недоконаний вид*) Притягати когось до судової відповідальності, подавати позов на когось, судитися з ким-небудь. *Приклад вживання слова:* Позивати в суд (до суду) – подавати до суду позов на кого-небудь.

ПОЗОЛОТА ■ (*ж.р.*) 1) тонкий шар золота або бронзової фарби на поверхні чогось. 2) (*У переносному значенні*) Те, що зовні прикрашає, показує когось або щось у кращому вигляді, стані і т. ін. 3) Прикрашання чогось тонким шаром золота або бронзової фарби.

ПОЗОЛОЧЕНИЙ ■ Прикрашений тонким шаром золота або бронзової фарби, оздоблений позолотою. *Приклад вживання слова: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* На столах лисніли ряди срібних тарілок, полумисків, срібних позолочених здорових кубків та пугарів, срібних пляшок та невеликих бутлів з горілкою та винами, штучно прикрашених, вироблених в штучні, але чудернацькі форми.

ПОКАЗНИК ■ (*ч.р.*) 1) Свідчення, доказ, ознака чогось. 2) (*здебільшого у множині*) Наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу, дані про досягнення у чомусь, що свідчать про кількість чогось.

→ **ПОКАЗНИК СТЕПЕНЯ** ■ (*математика*) Цифра чи літера, що вказує, до якого степеня підноситься число або вираз.

ПОКУПЕЦЬ ■ (*ч.р.*) Той, хто купує щось. *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа)* Ганна тільки зітхала, дивлячись, як пораяється стара відьма коло її городини, але сказати нічого не наважувалася, бо кожен покупець має право розглядати товар. ↔ (*З казок В. Гауфа*) Коли хтось з покупців брав багато овочів зразу, хлопець охоче допомагав тому донести покупки додому.

ПОКУШТУВАТИ ■ (*доконаний вид*) З'їсти або випити чогось для проби, пробувати. *Приклад вживання слова:* Помітивши це, хазяйка підійшла до них сама і поставила їм на стіл смачних наїдків: «Візьміть оце, покуштуйте!» – мовила вона. ↔ (*З казок В. Гауфа*) Твій пан ніколи не покуштує такого «сюзерена», як я.

поласувати ■ (доконаний вид) 1) З'їсти щось смачне. 2) Поїсти щось, насолоджуючись смаком, посмакувати. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок Ш. Перро) Принцесам закортіло поласувати, і вони стали просити Розумницю, щоб та нарвала їм фруктів.*

полива ■ (ж.р.) 1) Особлива склувата речовина, якою покривають керамічні вироби. 2) Посуд (глазурований, полив'яний).

→ **полив'яний** ■ Керамічний, покритий поливою. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М.М. Коцюбинським) Одставила горщик, доглянула страву й насипала в полив'яну миску гарячого кулешу.*

поливка, поливка ■ (ж.р.) Рідка приправа, якою попивають страву, підливка, соус.

полиця ■ (ж.р.) Горизонтальна дошка для різних предметів (посуду, книжок тощо), зроблена таким чином, що її можна причепити до стіни; така дошка, прироблена до стіни шафи і т. ін. чи вбудована у стіну, шафу і т. ін.. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) На полицях з темного дерева стояла сила пляшок усякої форми і кольору.*

поліпити ■ (доконаний вид) 1) Виготовити, виробити ліплячи якусь кількість чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Поки старі балакали та пили, Мелашка затопила в печі й поліпила вареники.* 2) Поприєднувати, причепити щось (у якійсь кількості) до чогось, кудись.

польський соус ■ (ч.р.) традиційно готується з розтопленого вершкового масла, подрібнених крутих яєць та лимонного соку або лимонної кислоти, з додаванням подрібненої зелені (найчастіше – петрушки).

полудень, полуденок ■ (ч.р.) 1) Вживання їжі (здебільшого легкої) між обідом і вечерею. 2) їжа, яку приготували для того, щоб їсти у цей час. 3) (рідко) Середина дня чи трохи пізніше.

→ **полуднувати** ■ (недоконаний вид) Вживати їжу, їсти між обідом і вечерею. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І. С. Нечуєм-Левицьким) А йдіть, діточки, полуднувати та й батька кличте! ↔ (За Панасом Мирним) Он*

уже сонце сідає, а я ще й не полуднував. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Поки коровай пікся, молодиці пили, полуднували, цокотали та приспівували до короваю, щоб він випікся, й виріс вгору, як гора.

полумисок ■ (ч.р.) Посуд для їжі, схожий на широку чашу. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Дворецький вийняв з воза два срібні полумиски, насипав у них кулешу і поставив долі перед князями. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) На здоровенному полумиску лежало двоє маленьких курчаток наче дві перепелиці.

помадка ■ (ж.р.) Різновид м'яких цукерок або схожий на них кондитерський виріб чи напівфабрикат, що застосовується для виготовлення кондитерських виробів. *Приклад вживання слова:* Помадка буде м'якою, якщо до звареного густого сиропу додати по одній столовій ложці вершкового масла і лимонного соку.

помідор ■ (ч.р.) 1) Однорічна овочева рослина родини пасльонових із переважно червоними або жовтими їстівними плодами. 2) Соковитий плід цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Василь Кожелянко) Кельнер приніс маринований оселедець із цибулею і маслинами, свіжі огірки і помідори, порізані й притрушені петрушкою і кропом, покращений хліб. ↔ (За А. Кокотюхою) Знайшов два гранчаки, витягнув з холодильника копчену ковбасу, з плетеного кошика в кутку взяв кілька огірків та помідорів.

помірний ■ 1) Що не має відхилень від середнього рівня, середньої норми і т. ін., середній. *Приклад вживання слова:* Замочений у вині желатин залити склянкою гарячого вишневого соку, підігріти на помірному вогні, весь час вимішуючи, поки желатин не розпуститься, тоді додати за смаком цукор і охоподити. 2) Однаковий, постійний у силі вияву, у швидкості руху і т. ін., рівномірний.

помаранч ■ (ч.р.), помаранча (ж.р.) 1) Запашний, оранжево-червоний кулясто-приплюснутий плід, з товстою гіркою шкіркою та кисло-солодким м'якушем, субтропічного дерева родини рутових. *Приклад вживання слова:* (З казок Ш. Перро) А Попелюшка сіла біля своїх сестер, привітно розмовляла з ними й почастивала їх помаранчами та цитринами, якими пригостив її принц. 2) Назва

цього субтропічного дерева.

помаранчевий ■ 1) Такий, що має відношення до помаранчів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач)* Він стояв біля помаранчевого дерева і милувався краєвидом. 2) Виготовлений або вичавлений із помаранчів чи із використанням помаранчів або помаранчевого соку. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень)* Я більше всіх з'їла того помаранчевого десерту. 3) Що має якісь властивості помаранчі. 4) Кольору помаранчі. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За шорами Л. Денисенко)* Потім я замовила щось помаранчеве (обожаю цей колір, колір новорічних мандаринів мого дитинства), на вигляд воно було як овоч або як фрукт.

попереднє нагрівання ■ Завчасне нагрівання до повної температури духової шафи, вафельниці або фритюрниці. *Приклад вживання слова:* Сучасні духові шафи нагріваються швидко, тому попереднє нагрівання необхідно, як правило, тільки для бісквітів, заварного тіста, а також для дрібної випічки з пісочного тіста.

поп-корн ■ (з американського варіанту англійської мови: popcorn < pop -- підсмажувати кукурудзу так, щоб вона лопалась + corn - кукурудза; ч.р.) Підсмажені зерна кукурудзи. *Приклад вживання слова:* І як же дивитись вестерн без поп-корну!

порожній ■ 1) Нічим не наповнений, пустий (про посудину, вмістищу і т. ін.). 2) У (на) якому нікого (нічого) або майже нікого (нічого) немає. 3) Ніким, нічим не зайнятий; вільний. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Наталія Коробко)* Порожніми були тільки два столики, та й на тих стояли таблички з написами «Зарезервовано» 4) Що має всередині порожнину; порожнистий. 5) (У переносному значенні) Що виражає байдужість чи внутрішню спустошеність, розгублення (про очі, погляд і т. ін.). 6) (У переносному значенні) Несерйозний і легковажний (про людину), пустий, беззмістовний, убогий змістом.

порося ■ (с.р.) 1) Маля свині. *Приклад вживання слова у такому значенні: (шведське прислів'я)* Хто купує порося в мішку, приносить додому цуценя. 2) Страва з нього. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Серед стола в мисці простяглося печене порося з хроном в зубах, як

на Великдень.

порцеляна ■ (ж.р.) 1) Керамічна маса білого кольору, що використовується для виготовлення тонкого посуду, декоративних виробів, ізоляційних матеріалів і т. ін., фарфор. 2) (збірне) Посуд або декоративні вироби з такої маси.

→ **порцеляновий** ■ 1) Зроблений із порцеляни. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За С. Харченко) На таці стояли чашки, чарки, порцеляновий чайник, цукорниця, вершки, банка арабської кави, пачка фірмового чаю з ієрогліфами, бутерброди з ікрою, нарізаний шматочками ананас і пляшка «Камю».*
↔ (/ . Новак) Поряд лежало срібне люстерко та стояв пузатий порцеляновий кухоль з теплим молоком. 2) Що має якісь властивості, якості порцеляни, схожий чимось на порцеляну. *Приклад вживання слова у такому значенні: Її порцелянове обличчя усміхалося.*

порція ■ (ж.р.) 1) Певна кількість харчового продукту, страви, призначений для споживання одною особою за один раз. *Приклад вживання слова у такому значенні: Перед обома учасниками суперечки зразу ж поставили по кілька великих тарілок з м'ясом, картоплею, капустою, і було покладено велетенські порції.* 2) Взагалі певна кількість чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) Крешимир приніс йому юшки в каструльці та виграну порцію торта.*

посмішка ■ (ж.р.) 1) Особливий вираз обличчя (губ, очей), що означає глузування, кепкування, іронічні ставлення до когось, чогось і т. ін. 2) Особливий вираз обличчя (губ, очей), порух м'язами обличчя (губ, очей), який виражає веселий радісний настрій з приводу чогось, гарне відношення до чогось і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За О. Маріуц) Вона посміхнулася своєю най- чарівнішою посмішкою: «Мені у вас подобається».*

посуд ■ (ч.р.) 1) Хатне начиння, місткість, ємність для їжі, питва, зберігання припасів тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») В кімнаті панувало страшенне безладдя, а в кухні височіли гори немитого посуду.* ↔ (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») На Злоткінса чекало таке грандіозне миття посуду, що він хоч-не-хоч мусив повірити, що вчорашні гості не

наснилися йому. (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Столи трохи негнулись од важкого дорогого посуду, котрим були заставлені од краю до краю. 2) Окремий такий предмет.

потрава ■ (ж.р.) 1) (застаріле) Страва, їжа, наїдок, закуска, ласощі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Чимось закушували після горілки, здається, був кав'яр, а там далі був борщ з карасями, а потім я вже й лік погубив тим потравам, бо обід був довгий, як літній день. 2) То, чим приманюють звіря чи рибу, приманка. 3) Псування (*посівів, урожаю тощо*), шкода.

потрух ■ (ч.р.) Нутрощі тварин (здебільшого птиці або риби), що можуть використовуватись для приготування їжі. *Приклад вживання слова:* (За І.П. Котляревським) А в ющі потрух з галушками.

почастувати ■ (доконаний вид) 1) Запросити когось поїсти, випити, закушити і т. ін., пригостити якоюсь стравою, закускою, напоєм і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джанні Родарі) Потім запросив його до їдальні й почаствував таким обідом, що ним можна було б нагодувати з десятків безробітних. 2) (У переносному значенні) Розважити чим-небудь когось. 3) (У переносному значенні) Побити когось чи порозбивати якісь предмети, завдати шкоди або якихось неприємностей і т. ін.

пошаткувати ■ (доконаний вид) Порізати на вузькі мілкі шматочки. *Приклад вживання слова:* Свіжу капусту пошаткуйте якнайдрібніше і перетріть сумішшю солі та дрібки цукру.

правити ■ (недоконаний вид) 1) Вносити зміни, виправляти. 2) Виконувати якусь роль, використовуватись за якимось певним призначенням. Бути, служити, слугувати. *Приклад вживання слова:* (За Джеймсом Крюсом) Барон зацікавився: «То у вас, виходить, маргарин правив і за смалець, і за олію, й за масло?» 3) Відправляти церковну службу, служити в церкві, виконувати релігійний обряд. 4) (розмовне) Говорити, запевняти, висловлювати якусь думку. 5) (історичне, застаріле) Управляти, керувати чимось, маючи владу. 6) (іронічно) Керувати, хазяйнувати.

праліне ■ (з французької мови: praline – підсмажені горіхи з цукром, с.р.,

невідмінюване) Кондитерський термін, що означає горіхову начинку або молочну (чи ще якусь іншу) начинку, що містить горіхи. *Приклад вживання слова: (З усних вражень)* Це були шоколадні цукерки з праліне.

→ **пралінувати** ■ (*недоконаний вид*) стерти горіхи на муку, змішати їх з цукровою пудрою і збитими яйцями та нанести цю начинку (досить часто, на якесь тісто).

презентувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Здійснювати публічне представлення, презентацію чогось. 2) Передавати щось у власність як подарунок, дарувати.

презерви, пресерви ■ (*множина*) Не стерилізовані харчові продукти, розфасовані й герметично закриті.

прейскурант ■ (*ч.р.*) Довідник цін на різні види і сорти товарів. *Приклад вживання слова: (З пояснень до програмного забезпечення)* Набір різноманітних звітів дозволяє роздрукувати прейскурант за групами страв, із зазначенням складу страв, співвідношення інгредієнтів («Прейскурант-Меню»), визначити залишки продуктів, страв на складах (кухні, стійці), простежити рух продуктів на складах, визначити кількість страв (товарів), їх собівартість, ціну, суму реалізації, рентабельність.

прибирати ■ (*недоконаний вид*) – прибрати (*доконаний вид*) 1) Винести, повиносити щось, заховати, помістити щось кудись. 2) Навести десь порядок, поскладати щось, усунути бруд, помити (*щось, в якомусь приміщенні*) і т. ін., зробити щось чистим. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт»)* Тоді він гарненько в кухні поснідав, а потім заходився прибирати в їдальні.

приготувати ■ (*доконаний вид*) 1) Зробити придатним, готовим для використання. 2) Зварити їжу. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джанні Родарі)* А що ти робитимеш, коли я накажу тобі приготувати камбалу під білим соусом? ↔ (*Дж. Р.Р. Толкін*) Поки вам вирушати, я приготую для вас добрий сніданок. 3) Заготовити щось для дальшого використання, зробити запас чогось. 4) Навчити з якоюсь метою, дати необхідні знання. Підготувати. 5) Працюючи, розробити щось, здійснити якесь завдання.

принадний ■ 1) Що принаджує до себе, викликає наближення, появу когось. 2) Що манить, викликає бажання робити щось певне, брати участь у чомусь. 3) Який вабить, викликає сильний потяг до себе якимись якостями, властивостями. 4) Що його хочеться мати, використовувати, споживати, спокусливий. 5) Що викликає замилювання. 6) Що викликає інтерес, цікавість. 6) Якому властиві позитивні якості.

принадність ■ (*ж.р.*) Властивість принаджувати до себе, вабити, захоплювати, зацікавлювати, викликати інтерес, потяг.

принадно ■ 1) Викликаючи сильний потяг, бажання використовувати, споживати, мати. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М.М. Коцюбинським) Їйому так хотілось риби, вона так принадно пахла, що ніздрі його тремтіли і роздувалися.* 2) Зацікавлюючи, викликаючи інтерес, захоплення, приваблюючи.

припаси ■ (*множина*) Харчі, продукти (*чи щось інше*) заготовлені на запас, на схов. *Приклад вживання слова: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт»)* Своїх припасів у них було зовсім обмаль.

приправа ■ (*ж.р.*) То, чим приправляють їжу для надання якогось присмаку. *Приклад вживання слова: Добре віджатий охолоджений тофу, що виробляють із сої, покласти на блюдо й засипати приправою.*

припрошувати ■ (*недоконаний вид*)1) Запрошувати когось поїсти, випити, закусити і т. ін., пригощати якоюсь стравою, закускою, напоєм і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Тітка Ярина частувала, припрошувала, все наливала чарки і сама потроху випивала.* 2) Пропонувати комусь зробити щось, запрошувати, просити.

припускання ■ (*с.р.*) Теплова обробка продукту у власному соку або із додаванням води, бульйону.

природний ■ 1) Що, належачи чи маючи відношення до органічного чи неорганічного світу, не є результатом діяльності людини, рослинний, тваринний. 2) Природного походження, не штучний, натуральний, звичайний, вроджений. *Приклад вживання слова у такому значенні: Зелений горошок при варінні*

зберігає природний колір, якщо у воду додати трохи цукру. 3) Характерний для життя, життєвий, органічний. 4) Закономірний, нормальний, зумовлений ходом розвитку, усталений. 5) *(розмовна)* Простий, щирий, незарозумілий, без особливих претензій, невимогливий.

присмак ■ *(ч.р.)* 1) Додатковий смак, відтінок смаку у чомусь, чогось в якоїсь страві, їжі, а також особливий смак, притаманний чомусь. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) Без цієї травички паштет без присмаку.* 2) *(У переносному значенні)* відтінок, забарвлення, нюанс.

прихильник ■ *(ч.р.)* 1) Той, що підтримує щось чи когось, виражає приязнь і симпатію, шанувальник. 2) Хто вибирає щось і не змінює свого вибору, постійний відвідувач. *Приклад вживання слова у такому значенні: Декого спочатку дивувало, що своїх прихильників цей заклад здобув майже миттєво.*

провансаль ■ *(ч.р., або невідмінюване; розмовне)* Назва соусу, вигаданого, як вважається, відомим кухарем Олів'є, на основі оливкового масла, оцту та жовтків сирих яєць. Повна назва: соус «Провансаль».

прованська олія ■ *(с.р.)* 1) Найкращий сорт оливкової олії. 2) Те ж саме, що і оливкова (олія).

продукт ■ *(ч.р.)* 1) Предмет що є матеріальним результатом людської праці, діяльності. 2) Наслідок, витвір, результат чогось. 3) Речовина, яку одержують або яка утворюється хімічним чи іншим шляхом із іншої речовини. 4) Речовина, яка служить матеріалом для виготовлення або вироблення чогось. 5) *(здебільшого у множині)* їстівні припаси, харчі; продовольство, провізія. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За А. Кокотюхою) Продукти, одяг, ліки, бензин – це важливіше зараз ↔ (За Н. Коробко) Залишила ся дрібниця – заїхати на ринок, здається, є тут один, що працює допізна, та купити продуктів.*

прозорий ■ 1) Що вільно пропускає крізь себе світло і просвічує наскрізь. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Балабуха випив чай, з'їв прозору скибочку хліба. ↔ (Наталія Коробко) Зіна ще раз із ненавистю подивилася на жінку, яка спокійно відпивала з келиха якийсь прозорий напій; у ньому плавали дві зелені ягідки.* 2) *(У переносному значенні)* Доступний для сприймання, з якого не роблять таємниці; також зрозумілий, дохідливий.

проскура ■ (ж.р.) БЛИЙ прісний хлібець особливої форми, що використовується в православному богослужінні. *Приклад вживання слова:* (З молдавської казки) Почастувала свята Неділя нещасну блукачку проскурою та склянкою вина, подарувала їй на чорний день велику золоту тацю. ↔ (За І. С. Нечуєм-Левицьким) Весь стіл був укритий рядками проскур і великих, і маленьких, і малесеньких. ↔ (За І. С. Нечуєм-Левицьким) На ліжку коло печі, на подушках, застелених білим простирадлом лежали здорові проскури, як паляниці.

→ **проскурниця** ■ (ж.р.) Та, що випікає, продає проскури. *Приклад вживання слова:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Скраю недалечко од неї сиділа старенька проскурниця й продавала проскури.

профітролі ■ (З французької мови: *profiterole*; множина), профітроль (однина) – Невеличкий виріб із заварного тіста, випечений у вигляді горішків, кульок, що випікаються в духовій шафі, в середину яких упихають різноманітну начинку. Подається здебільшого як гарнір до бульйонів чи до напоїв.

прохолонути ■ (доконаний вид) 1) Втрачаючи тепло, стати холодним або холоднішим. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Т.Осьмачки) А ви їжте коржики, поки трохи прохолоне чай, вони і без нього добрі. 2) (розмовне) Зазнавати охолодження.

прягти ■ (недоконаний вид) 1) Готувати їжу з жиром на вогні, на жару без→ (доконаний вид) Спрягти (За творами Г.Ф. Квітки-Основ'яненка) Коли по правді сказати, дуже їсти хочу: звари мерщій борщику от із цього, а от цю спряжи у масличку, та ще й сметанки підложи, та таке гаряченьке, шкварчачи і постав переді мною. 2) Довго кип'ятити, витримувати на малому жару в печі (молоко, вершки). 3) (У переносному значенні) Дуже палити, обпалювати променями (про сонце).

прянощі ■ (множина) 1) Рослини, в коренях, листках чи плодах яких містяться ароматичні або пекучі на смак речовини, що використовуються як приправа до їжі. 2) Приправи (здебільшого сушені), виготовлені з певних частин (коренів, листків чи плодів) таких рослин, що використовуються в харчуванні.

пряний ■ Гострий на смак та ароматний, пахучий, з надто насиченим

своєрідним смаком. *Приклад вживання слова: (За казками Вікторії Ярош)* Солодкі пахощі змішуються з солоними, солоні – з прямими, пряні – з ароматом новорічних ялинок.

пті-фур, петіфюр ■ (з французької мови: petits fours) Асорті з невеличких тістечок чи печива, випечених на основі того ж самого тіста, але такими, що мають різну начинку, форму і т. ін..

пуд ■ (ч.р.) У Росії, Білорусії і на Україні до запровадження метричної системи мір - міра ваги, що дорівнювала 40 фунтам (близько 16,4 кг).

пудинг ■ (з англійської мови: pudding; ч.р.) Запіканка із сиру, м'яса, крупи і т. ін. З доданням яєць, молока, прянощів.

пундик ■ (ч.р.) 1) Різновид печива, пиріжків або тістечок. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Десять узялися пироги в сметані, бублики на яйцях, маківники, пундики. ↔ (За І.П. Котляревським) Полтавських пундиків пряжених і гусячих п'ять кіп яєць. 2) Смачна їжа, ласощі. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Знов принесли вареників в сметані та всяких пундиків.

пунш ■ (з англійської мови: punch; ч.р.) Міцний спиртний напій з рому, коньяку, вина тощо з цукром, водою, лимонним соком і т. ін., що його подають до столу підігрітим. *Приклад вживання слова: (За І. С. Нечуєм-Левицьким)* Після чаю та пуншів Мелетія застелила стіл скатертиною, принесла дві тарілки пирогів, поставила тарілки з шинкою, ковбасами, оселедцями, ікрою та сиром.

→ **пунш «Плантатор»** ■ Карибський традиційний напій, що найчастіше готується із суміші ананасового, апельсинового, лимонного, гранатового соків та білого і коричневого рому, прикрашається листочками м'яти, шматочком ананасу і т. ін.

путря ■ (ж.р.) Страза з ячної крупи й солодкого квасу.

пухкий ■ 1) Такий, часточки якого не прилягають щільно одна до одної. Розсипчастий. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.П. Котляревським)* Пухкі з кав'яром буханці. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) «Треба вговорювати свого старого, щоб дозволив синові старостів слати до

Маринки,» – подумала осавулиха, беручи пальцями здоровий шматок пухкої та смачної плачинди. ↔ Щоб швидше збити вершки й сметану на пухкий крем, їх слід охолодити. 2) Досить повний, з округлими формами, рисами (про людину, її обличчя, тіло).

пшениця ■ (*Ж.р.*) 1) Рослина родини злакових, із зерна якої виробляють біле борошно, крупу й інші продукти. 2) Зерна цієї рослини.

пюре ■ (*с.р., невідмінюване*) Страва або приправа до страв, приготовлена з розім'ятих чи протертих овочів або фруктів.

Р

равігот ■ (з французької мови: ravigote; ч.р.) Назва екстракту чи пюре з кількох пряних трав (здебільшого це кервель, естрагон, бедринець, крес-салат).

→ **гірчиця равігот** ■ Французька гірчиця, якій притаманний м'який нерізкий смак і більш світлий колір (у порівнянні зі звичайною чи російською гірчицею). *Приклад вживання слова:* А подамо з гірчицею равігот.

равіолі ■ (з італійської мови: ravioli; невідмінюване, множина) Схожі на пельмені вироби італійської кухні з різноманітними начинками, які за формою можуть нагадувати еліпс чи місяць і мають широку «заціпку», та страва з цих виробів (їх можуть не лише підварювати, а і обжарювати). *Приклад вживання слова:* (З інструктажів) Обжарені равіолі - смачний додаток до бульйонів або протертих супів. ↔ А подамо наші равіолі з томатним соусом, маслинами, присипавши натертим сиром. *Приклад вживання слова:* (З усних коментарів) Вважається загально визнаним, що найсмачніші равіолі – це ті, що начиняються курячим фаршем з пармезаном, шпинатом та петрушкою.

рагоуляй ■ (ч.р.) Традиційний «картопляний хліб» литовської та білоруської кухні, що виготовляється з картоплі, гречаної муки, незначної кількості пшеничної муки та дріжджів (*інколи* – з додаванням смальцю).

рагу ■ (з французької мови; с.р., невідмінюване) Різновид їжі з дрібно нарізаного тушкованого з овочами м'яса чи риби, або з тушкованих овочів, з пряною гострою приправою.

рак ■ (ч.р.) 1) Покрита панцирем безхребетна прісноводна тварина класу членистоногих із великими клішнями біля голови і черевцем, схожим на хвіст. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За М. Петренко) Чи треба говорити, що У мішках були добірні волзькі раки? 2) Ця тварина як страва, їжа. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Він схопив із блюда рака і з незвичайною швидкістю розібрав його на частини. ↔ (За Г.Ф. Квіткою-Основ'яненком) Там і усякого м'яса і печеного, і вареного, і в юшках із підливою, там і яєчні, і тертий хрін з сметаною до поросятини, і холодцю з раками і з просоленою осетриною. 3) Хвороба (у людей, тварин, рослин), злякисна пухлина (у людей та тварин). 4) (*астрономія*) Одне з дванадцяти сузір'їв зодіаку, розташоване в Північній півкулі

неба.

рафінад ■ (з французької мови; ч.р.) Очищений і спресований у грудки цукор.

рафінований ■ 1) Очищений, звільнений від домішок. 2) (У переносному значенні) Вишуканий, витончений формою, змістом, у своїх виявах і т. ін.

рахат-лукум ■ (з турецької мови: rahat lokum; ч.р) Східні ласощі з цукру, фруктових соків і крохмалю або рисової муки, з горіхами і мигдалем.

рахувати ■ (недоконаний вид) 1) Вимовляти, називати числа в послідовному порядку, демонструючи знання назви і послідовності цифр, 2) Знати назви і послідовність чисел, уміти виконувати арифметичні дії з числами. 3) Вимовляти, називати числа в певному послідовному порядку з метою визначення затраченого часу чи задля відмірювання такту і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) Тоді Якоб почав рахувати: раз, два, три і все далі й далі, а поки дійшов до п'ятисот, а тоді гукнув: «Стій!»* 4) Вести якісь підрахунки, визначати кількість, суму. 5) Вести початок чого-небудь від чогось, фіксувати кількість чогось від певного моменту.

→ **рахунок** ■ (ч.р.) 1) Виражений у числах результат яких-небудь підрахунків, обчислень, підсумок, загальна кількість. 2) Документ із вказаною сумою грошей, які треба заплатити за придбану послугу, виконану роботу і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Наталія Коробко) Демонстративно, даючи зрозуміти, що розмову скінчено, вона підкликала офіціанта й попросила рахунок.* 3) Фінансові операції якоїсь установи, якогось підприємства чи якоїсь окремої особи, а також облік таких операцій. *Приклад вживання слова у такому значенні: (А Кокотюха) Я так собі мислю, гроші з тутешніх рахунків потроху до штатівського банку течуть.* 4) Взаємні грошові розрахунки. 5) (розмовне) Взаємні претензії, образи і т. ін.

раціон ■ (ч.р.) 1) Склад і норма їжі, харчовий пайок для людини на певний проміжок часу. 2) Набір різних кормів у певній кількості для худоби і свійської птиці на добу.

ревінь ■ (ч.р.) Багаторічна рослина з широким, багатоголовим

кореневищем, зібраним в розетку прикореневим листям, дрібними квітками, зібраними на кінцях і в пазухах листків у великій волоті. Як овочеву культуру використовують ревінь городній (в їжу вживають переважно молоді черешки, що містять цукристі сполуки, органічні кислоти, солі калію, кальцію, фосфору, магнію, вітаміни групи В, С, РР, каротин) та ревінь черешковий, як лікарську - тангутський (лікарський або пальчастий). *Приклади вживання слова:* Вітаміни та мінеральні солі, ще містяться в черешках ревеня сприяють регуляції кровообігу й водно-сольового балансу в організмі. ↔ З ревеня готують різноманітні киселі, муси, компоти, варення, мармелад, цукати, молоде листя беруть на голубці, з них варять весною зелений борщ, суп тощо. ↔ Ревінь промити, дрібно нарізати, запарити кип'ятком, злити воду, покласти в сироп, додавши лимонну цедру, і варити до прозорості.

режим ■ (*ч.р.*) 1) Державний лад, спосіб правління 2) Точно встановлений розпорядок життя, праці, відпочинку і т. ін. 3) Система заходів, правил, запроваджуваних для досягнення певної мети. 4) Певні умови, необхідні для забезпечення роботи, функціонування, існування чогось.

→ **режим харчування** ■ Дотримання певних правил, обмежень в харчуванні (у виборі чи униканні якихось продуктів, способу приготування та розподілу їжі тощо).

резервувати ■ (*з латинської мови: reservare – зберігати; недоконаний вид*) Залишити що-небудь у резерві, забезпечити зберігання чогось для когось (*чи для чогось*), замовляти щось заздалегідь.

рейтинг ■ (*з англійської мови: rating < rate – оцінювати, ч.р.*) Оцінка цінності, популярності, категорії, розряду когось чи чогось, що ґрунтується на певній оціночній шкалі, результатах голосування чи вибіркового опитування.

рекрутинг ■ (*з англійської мови: recruiting < recruit – вербувати; ч.р.*) Добір персоналу на замовлення фірми, для виконання якогось завдання і т. ін.

ресторан ■ (*ч.р.*) Заклад харчування (іноді з музикою, танцями), де подаються страви та напої. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Н. Коробко) До ресторану ввійшов її колишній чоловік. ↔ (За К. Ковальською) За кордоном взагалі ресторанів і ресторанчиків неміряно. ↔ (За К. Ковальською)

Далеко не всі ресторани в Японії мають дозвіл на приготування страв з фугу.

→ **ресторанчик** ■ (ч.р.) Невеличкий ресторан, чи те ж саме, що і ресторан (зменшувально-пестливе). *Приклад вживання слова:* Ми сиділи в садку маленького ресторанчика десь за містом. ↔ (За Джеймсом Крюсом) Я знаю тут один чудо вий літній ресторанчик.

рецепт ■ (ч.р.) 1) Письмова вказівка про виготовлення і застосування (ліків, окулярів і т. ін.). 2) Вказівка про склад і спосіб виготовлення якоїсь страви, суміші, розчину і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок В. Гауфа) Б'юсь об заклад, що галушок тобі нізащо не приготувати: тільки нам відомий їх рецепт. ↔ (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Навчив я свого директора деяким приправам, так він часто кличе мене попробувати обід по моему рецепті. 3) (У переносному значенні, розмовне) Порада, вказівка щодо способу розв'язання, здійснення чогось.

решта ■ (ж.р.) 1) Те, що залишилось невикористаним, невитраченим, незайнятим ким- небудь і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* А решту продуктів ми ще використаємо пізніше. 2) Частина чогось, яка ще є в наявності, крім названого, даного, отриманого, що має додатись та доповнити щось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Наталія Коробко) За якусь хвилину на столик поставили високий келих із червоним вином і пообіцяли принести решту менш як за чверть години. ↔ За ескімоським звичаєм господар стійбища давав мисливцеві шматок м'яса, а решту забирав собі. 3) Усе інше, що не стосується названого, того, про що йдеться, усі інші предмети чи істоти. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Дж. Р.Р. Толкін) Після того, як решта позамовляла свої сніданки (без ніякого там «будь паска» чи «прошу», що прикро вразило Більба), усі повставами з-за столу. 4) (У переносному значенні) Остання, кінцева частина чогось, яка залишилася ще не пройденою, не прожитою і т. ін. 5) Те, що збереглося, уціліло від чогось при руйнуванні, знищенні і т. ін., залишки чогось.

→ **до решти** ■ 1) Доценту, дотла, все без залишку. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Поз'їдали все до решти, не залишивши ані крихти. 2) До того (чи до тих), хто (чи що) залишився (чи що залишилися), до інших. *Приклад*

вживання слова у такому значенні: Потім ми приєдналися до решти відвідувачів. До решти додаємо приготований відвар.

рештки ■ (множина) 1) Сліди, залишки чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За А. Кокотюхою) Мельник розлив по чарках рештки коньяку. 2) Те, що залишається після чогось (здебільшого після виробничого процесу). *Приклад вживання слова у такому значенні:* А рештки згорнемо до цього горщика. 3) Те, що збереглося, уціліло від остаточного, майже повного зруйнування, знищення. 4) (У переносному значенні) Негативне, що залишилося від минулого, пережитки чогось.

риба ■ (ж.р.) 1) Водяна хребетна тварина з непостійною температурою тіла, яка дихає зябрами і має плавці та шкіру, що у більшості з таких тварин вкрита лускою. 2) Така тварина як продукт харчування чи страва, приготовлена з неї. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З усних вражень) Вона миттю внесла миску свіжої риби, поставила на стіл графин горілки. ↔ (З казок) Приготуйте отут на лузі великий намет, а в ньому обід з усякої риби, яка є в ставку.

→ **рибний** ■ 1) Що має відношення до риби, якоїсь її частини. Виготовлений з риби. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Зразу відчувається, що тут використовувалися рибні порошки та гранули, а не свіжа риба. 2) Властивий рибі.

→ **рибочистка** ■ (ж.р.) пристосування для того, щоб швидше і зручніше, ніж ножем, чистити рибу, завдяки якому луска не розлітається, а збирається між лезами пристосування.

рижик ■ (ч.р.) їстівний гриб зі шляпкою та ніжкою червонувато-жовтого кольору. *Приклад вживання слова:* На вечерю, можливо, будуть смажені в сметані рижики.

ринка ■ (ж.р.) Невисокий глиняний посуд, схожий на миску, яка розширюється вгору. *Приклад вживання слова:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) В хаті було тихо, тільки в печі на жару шкварчала ринка з вишкварками. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Титар познімав з воза горшки, миски, макітри, ринки, глечики та покришки й порозставляв той крам кругом ганку.

рис ■ (ч.р.) 1) Трав'яниста рослина родини злакових, зерна якої є цінним харчовим продуктом, а солома використовується як сировина у легкій промисловості. 2) Білі продовгуваті зерна цієї рослини, що їх використовують у їжі. 3) Страва, виготовлена з цих зерен.

→ **рис «Баттяні»** ■ Відварений на дуже міцному бульйоні рис світло-коричневого кольору. Угорська страва, яку назвали на честь прем'єр-міністра першого незалежного уряду графа Лайоша Баттяні (1806-1849), якого стратили після поразки визвольної боротьби.

рисовий папір ■ (ч.р.) Тонкі листи, зроблені з рисової муки, які використовуються для приготування рулетів у традиціях в'єтнамської кухні.

ріг ■ (ч.р.) 1) Твердий кістковий нарост, що звужується до кінця на головах деяких ссавців. 2) Порожнистий, спеціально оброблений кістковий нарост (або зроблений з іншого матеріалу у такому стилі), що вживається в ньому чого-небудь або як посуд для пиття. 3) Кісткова речовина, що використовується для виготовлення чого-небудь. 4) Місце, де перетинаються дві вулиці або вулиця повертає вбік. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Звісно, його улюблене кафе за рогом виявилось наглухо зачиненим.

рідкий ■ 1) Що перебуває у стані рідини. 2) Позбавлений достатнього вмісту чогось у якійсь рідині, ненасичений, негустий. 3) Що у йому більше, ніж слід, рідини, негустий. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) «Борщ зварила добре, а каша вийшла трохи рідка», сказала Кайдашиха й почала знов навчати Мотрю. 4) (У переносному значенні) Ненасичений, розріджений (про туман, млу і т. ін.). 5) Розташований, розміщений неблизько або нещільно один до одного (про однорідні предмети чи деталі). 6) Що є, буває, трапляється і т. ін. в невеликій кількості, нечасто. 7) Що повторюється, відбувається, буває і т. . ін. через певні (більші, довші, ніж треба, ніж звичні і т. ін.) проміжки часу. 8) Позбавлений інтенсивності, яскравості (про світло і т. ін.)

різати ■ (недоконаний вид) 1) Чим-небудь, переважно гострим, розділяти щось на частини, подрібнювати або відокремлювати частину від цілого. 2) Ранити, убивати когось холодною зброєю. 3) Забивати свійських тварин, птахів і

т. ін. на м'ясо. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Я сам пам'ятаю, як Жолудь купував баранців, сам їх різав, торгував м'ясом у різницях, а тепер багатир, 4) (У переносному значенні) Врізаючись, проника-ти у щось, залишати на ньому сліди, борозни. 5) Виготовляти, оздоблювати щось вирізуванням, різьбою. 6) (У переносному значенні, розмовне) Говорити з грубою відвертістю, без натяків. Незадовільно оцінювати. 7) (У переносному значенні) Неприємно діяти на органи чуттів своєю незвичною, посиленою яскравістю, різкістю, не гармонійністю і т. ін.*

різник ■ (ч.р.) 1) Той, що забиває худобу або птицю на м'ясо. 2) Продавець м'яса, м'ясник. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок Шарля Перро) Вгледівши таке багатство, лісоруб страшенно зрадів і відразу ж послав дружину до різника.*

різотто ■ (з італійської мови: *risotto*; невідмінюване) Різновид італійських страв зі звареного (здебільшого – на парі) риса, до якого можуть додавати подрібнене м'ясо, курятину, телятину, помідори, боби, шпинат, масло, прянощі (перець, часник і т. ін.) та обов'язково натертий сир (пармезан).

рікотта (з італійської мови: *ricotta* – повторно приготований) ■ М'який білий сир з ніжним смаком (*жирність* – 14%), приготований з сироватки (що залишилася після приготування з овечого молока сиру Пекоріно); вживається з м'якими фруктами, солодкими виробами, копченим м'ясом, може бути важливим складником різноманітних начинок і т. ін.

ріпа ■ (ж.р.) 1) Овочева коренеплідна дворічна рослина родини хрестоцвітих. 2) їстівний солодкуватий на смак корінь цієї рослини, що має біле, жовте, часом червоне або фіолетове забарвлення. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Олена кругла, як цибулька, в неї щоки, мов яблука, зуби, як біла ріпа. 3) (збірне) Такі їстівні корені.*

річниця ■ (ж.р.) 1) Календарна дата, коли закінчується рік від початку якоїсь події. 2) (*рідко*) Те ж саме, що і ювілей, роковини якоїсь події або діяльності певної особи, існування установи, міста (звичайно обчислюється в круглих або тих, що закінчуються п'ять, цифрах), що урочисто відзначається.

рогач ■ (ч.р.) 1) Довгий дерев'яний держак з двома металевими

заокругленими ріжками на кінці, якими беруть і ставлять у піч або виймають з неї горщики, чавуни і т. ін. *Приклад вживання слова:* (з казки) Приходить батько, застає, що дочка обід варить сама, та так з тими горшками та рогачами порядкує що батькові аж дивно. 2) Палиця з розвилкою на кінці. 3) Жук верхня щелепа якого має форм рога.

родзинки ■ (*множина*) 1) Сушені ягоди винограду. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Морозиво з крапли ною збитих вершків, родзинка ми в ромі й посилкою з чорного шоколаду. 2) (*У переносному значенні, тільки в однині*) Про щось особливе, своєрідне, що приваблює. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Та цею слугувало велике дзеркало, але тут малась певна родзинка страва дійсно нагадувала палац Сніжної королеви.

рожен ■ (*ч.р.*) 1) Довга палиця із загостреним кінцем. 2) Металевий прут, на якого на стромлюють м'ясо, рибу для смаження на вогні. *Приклад вживання слова у цьому значенні:* Ми замовили креветки на рожні, кульки з водоростей та морепродукти й овочі в клярі.

ростбіф ■ (*з англійсько мови: roastbeef - жарене м'ясо, ч.р.*) Шматок яловичини, вирізаний з хребтової частини туші і дуже засмажений.

роздрібнювати ■ (*недоконаний вид*) ↔ *роздрібнити (доконаний вид)* 1) Розкришувати, розбивати на дрібні шматочки, частинки. 2) Розчленовувати, поділяти на частини. 3) Роз'єднувати, розпорошувати щось згуртоване, зміцнене.

→ **роздріб** ■ (*ч.р.*) 1) Невеликою кількістю, поштучно. Протилежне значення: оптом. 2) Розповсюдження, торгівля невеликою кількістю, поштучно Роздрібна торгівля. *Приклад вживання слова:* Темпи розвитку вітчизняного роздрібу досить високі, і через декілька років наявність свіжих фірмових хлібобулочних виробів в супермаркеті стане серйозною конкурентною перевагою у боротьбі за клієнта.

→ **роздрібна торгівля** ■ Діяльність по продажу товарів безпосередньо громадянам та мінім кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання незалежно від форми розрахунків, у тому числі на розлив у ресторанах, кафе, барах, інших підприємствах громадського харчування.

розливати ■ (*недоконаний вид*) → розлити (*доконаний вид*) 1) Лити,

проливати якусь рідину, хлюпати, бризкати якоюсь рідиною на щось (переважно мимоволі, ненароком, через неуважність і т. ін.). 2) Розподіляти якусь рідину переливаючи з однієї посудини в декілька чи багато інших *Приклад вживання слова у ти кому значенні: (За О. Волковим) Юлія розлила по склянках другу порцію коктейлю. ↔ (За А. Кокотюхою) На правах старшого розлив коньяк по чарках.* 3) *(розмовне)* Розбороняти тих, що б'ються, обливаючи їх водою.

розливний ■ 1) Що розлитий, розбризканий, пролитий на щось. 2) Що продається на розлив у тару покупця або для пиття на місці. Призначений для того, щоб бути розподіленим переливанням, розлитим в інші посудини.

розрізувати, розрізати ■ *(недоконаний вид)* – розрізати *(доконаний вид)*

1) Ріжучи, переділяти на частини, шматки *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа) Коли він прийшов туди, дворецький саме розрізав паштет на скибки і, поклавши на дві срібні тарілочки, подав одну герцогу, а іншу його гостеві.* 2) Порушувати цілісність чогось, роблячи надріз, поріз, розтинати щось. 3) *(У переносному значенні)* Проходити, пролягати через щось, роз'єднуючи його

розтягай ■ *(з російської мови: расстегай; ч.р.)* Піріжок, що має розріз зверху, через який видна рибна начинка; довгастих начинених пшоном піріг *(архангельський різновид).*

розцінка ■ *(ж.р.)* 1) Установлена вартість, ціна якогось товару. 2) *(переважно у множині)* Установлені ставки оплати за одиницю виробітку при відрядній роботі. 3) *(У переносному значенні)* Думка, судження про щось, когось, оцінка. 4) *(У переносному значенні)* Осуд когось, чогось.

розцяцьковувати ■ *(не- доконаний вид)* – розцяцькувати *(доконаний вид)*
Прикрашати чимось, розмальовувати щось.

розчинний ■ 1) Здатний розчиняти, змушувати розчинитися у чомусь. 2) Який може розчинятися, утворювати однорідну суміш у сполученні з рідиною або іншою речовиною. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) Швиденько зібралася, вилила розчинної кави, молоти «Арабіку» не було часу.*

рокка ■ *(з карельської мови; ж.р.)* Юшка з риби та житньої муки; різновид

горохового супу.

рокфор ■ (ч.р.) Сорт гострого сиру.

ром ■ (з англійської мови: rum; ч.р.) Міцний напій із соку, що перебродив, або з патоки тростинного цукру. *Приклад вживання слова:* Я замовив собі подвійну порцію рому.

романтика ■ (ж.р) 1) Художній метод мистецтва, пройнятий оптимізмом і прагненням показати в яскравих образах високе призначенні людини. 2) (У переносному значенні) Незвичайність, казковість чогось, що викликає до себе емоційне, піднесене ставлення з боку людини. Героїка, піднесення (боротьби, подорожей, пригод, праці тощо). 3) Романтичні твори літератури й мистецтва.

ромова баба ■ (з французької мови: Baba Au Rhum ж.р.) 1) Виріб з дріжджового здобного тіста з ізіюмом, у формі зрізаного конусу з наскрізним отвором у центрі, сильно просочений ароматизованим сиропом, зверху насипаний цукровою пудрою чи оброблений цукровою помадкою. 2) Різновид невеликих, здебільшого циліндричної форми, кексів з ізіюмом чи смородиною, просочених спеціальним солодким сиропом, до складу якого входить ром, десерт не вино чи інший алкогольний напій.

ромштекс ■ (ч.р.) Овальний шматок відбитої та засмаженої яловичини.

російський салат, руський салат, салат де рюсс ■ Спільна назва у французьких та інших зарубіжних ресторанах для салатів, схожих на салат Олів'є.

рослина ■ (ж.р.) 1) організм, який живиться неорганічними речовинами повітря й ґрунту, є однією з форм існування живої матерії на Землі та том із тваринними організмами належить до живої природи. 2) Рослинність.

рослинний ■ 1) Що має відношення до рослин, рослини. 2) Пов'язаний з ростом рослин, рослини. 3) Що живе, гніздиться на рослині, рослинах. 4) Що складається з рослин, виготовлений з рослини, рослин.

ростер ■ (ч.р.) Електроприлад для приготування гарячих бутербродів.

рубець ■ (ч.р.) 1) Продовгувата заглибина, подряпина, складка на поверхні чогось. 2) Слід на шкірі у вигляді невеликої складки від рани, що загоїлася, від побоїв (ременем, батоном і т. ін.), шрам. 3) Шов, що утворюється при зшиванні

краю одного куска тканини, шкіри з краєм іншого. Підрублений краї якоїсь тканини чи заправована складка на одязі чи на якоїсь ін. тканини. 4) Перший, найбільший відділ шлунка жуйних тварин та їжа, приготовлена з цього відділу шлунка.

рулет ■ (ч.р.) 1) Страва з рубленого м'яса або м'якої картоплі з начинкою, запечена у вигляді товстої ковбаси. 2) Кондитерський виріб із тіста, загорнутого в кілька шарів, із солодкою начинкою. 3) Окіст з вийнятою кісткою, якому надано форми товстої ковбаси.

рулька ■ (ж.р.) Існуюча назва частини туші між лопаткою і гомілкою передньої ноги, що має багато сполучних тканин та грубих м'язів, і використовується для освітлювання м'ясних бульйонів і холодців.

рум'яний ■ 1) Покритий рум'янцем, з червонястим кольором щік, з почервонілим від приливу крові обличчям. 2) Який має червоний або рожевий колір. 3) (*У переносному значенні*) Що має рожево-червоне чи багряне забарвлення від променів сонця під час його сходу чи заходу. 4) (*У переносному значенні*) З рожевим або червоним боком (боками) (про плід). 5) (*У переносному значенні*) Що має червонуватий, золотисто-коричневий відтінок (про страви, кулінарні вироби після смаження або випікання). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Під час смаження овочів на поверхні утворюється рум'яна кірочка в результаті декстринізації (розщеплювання) крохмалю, карамелізації (глибокого розщеплювання) цукрів і меланоїдинових утворень.

рушник ■ (ч.р.) 1) Довгастий шматок тканини (бавовняної, лляної, полотняної і т. ін.) для витирання обличчя, тіла, посуду тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Кругом з усіх боків краї столів були застелені білими вишиваними рушниками, щоб утирати губи та пальці. 2) Шматок декоративної тканини з вишиваним або тканим орнаментом, традиційно використовується для оздоблення житла в українських народних обрядах і т. ін.

рябко ■ (ч.р.) Страва з розтертого в дрібні кульки гречаного борошна і пшона. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Рябка, тетерю, сала маху - як не було - поїли змаху 2) (*розмовне*) Непородистий дворовий собака або кіт (зви

чайно рябої масті).

рябчик ■ (ч.р.) 1) Лісовий птах родини тетерукових я рябим оперенням. 2) (У переносному значенні) Рід багаторічних трав'янистих рослин родини лілійних з квітами різного забарвлення, переважно з рябим малюнком.

ряжанка ■ (ж.р.) Топлене незбиране молоко, заквашене сметаною.

С

сабайон ■ (ч.р.) 1) Підлива із збитих з цукром жовтків, вина й прянощів. 2) Напій, приготовлений у такий спосіб, пунш.

сабантуй ■ (ч.р.) 1) У башкирів і татар – народне свято з нагоди закінчення весняних польових робіт. 2) (У переносному значенні) Галаслива гулянка.

сабза ■ (ж.р.) Сорт дрібного ізюму без кісточок із винограду кишмишу, обробленого перед сушінням лужним розчином. інша назва: родзинка.

саварен (французької мови: *Baba Au Savarin*) ■ Виріб із здобного тіста з ізюмом, у формі зрізаного конусу з наскрізним отвором у центрі, сильно просочений спеціальним ромовим соусом, який винайшов відомий Французький шеф-повар Жан- Ансельм Брійя-Саварен. Інша назва: ромова баба.

саган ■ (з турецької мови через кримських татар: *sahan*; ч.р.) миска, чаша, блюдо з кришкою.

саго ■ (через німецьку з французької: *с.р.*, невідмінюване) крупи із зерен крохмалю, добутого з серцевини сагових та інших пальм; сурогат цих крупів з картопляного та кукурудзяного крохмалю.

садовина ■ (ж.р.) 1) Садові дерева (переважно плодові), саджанці плодкових дерев. 2) Плоди садових дерев, фрукти. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) Жінка торгувала всякою городиною та садовиною, яку вирощувала сама в невеличкому садку. Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами М. Гоголя) Садовини ж можна насушити й продати в місті багато або, ще краще, накурити з неї горілки.*

сайда ■ (з фінської мови: *saita*; ж.р.) Велика північна промислова риба родини тріскових.

сайка ■ (з естонської мови: *sai – saia*; ж.р.) булка з круто замішаного тіста.

сайра ■ (ж.р.) тихоокеанська промислова риба.

сайфун ■ (ч.р.) Японська локшина з бобового крохмалю.

сайт ■ (ч.р.) (інформатика) 1) Група комп'ютерів, які використовують

загальний каталог інформації і взаємодіють між собою через постійні синхронні з'єднання мереж. 2) Місце веб- сторінки в Інтернеті, яка має чітко структуровану назву.

саке ■ (*с.р.*, *невідмінюване*) Японська рисова горілка.

салака ■ (*з фінської мови: salakka; ж.р.*) Дрібна морська промислова риба родини оселедцевих. Балтійський оселедець.

саламандра ■ (*ж.р.*) 1) У міфології західноєвропейських народів – дух вогню. 2) Схоже на ящірку хвостате земноводне. 3) Металевий прут або решітка з ручками, що служить для пригладжування поверхні кулінарних виробів.

саламат ■ (*ч.р.*) мучна юшка у деяких народів Сибіру і Східної Європи.

саламата ■ (*ж.р.*) Дещо схожа зовні на східні мучні супи (але більш густа) рідка, розварена до стану киселю, каша з товченого піджареного зерна (чи з піджареної муки).

саламаха ■ (*ж.р.*) Страва, приготовлена з товченого часнику із сіллю і хлібом, чи також із квасолі.

салат ■ (*ч.р.*) 1) Трав'яниста городня рослина, листя якої, багате на вітаміни, споживають у сирому вигляді. 2) Холодна страва, приготовлена з листя цієї рослини, приправлена оцтом, сметаною тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні. (За творами Володимира Лиса) Ще він встиг побачити, як випила зі свого фужеру Дружина Продавця, як вона накладає йому салату і шпротів, як вона йому щось каже.* 3) Холодна страва з дрібно нарізаних сирих або варених овочів, зелені, яєць, іноді з м'ясом або рибою, приправлена олією, оцтом, сметаною, майонезом і т. ін.. *Приклад вживання слова у такому значенні. (За творами Володимира Лиса) Якогось моменту під акомпанемент хрусту салату з капусти до його голови завітала химерна думка. ↔ (З розповіді про приготування страви) Половину нарізаних продуктів змішують і заправляють соусом, викладають на середину тарілки, а решту продуктів розмішують навколо невеликими купками (букетами) і поливають майонезом або сметаною, прикрашають зеленню і продуктами, що входять до складу салату.*

салатниця (*ж.р.*), **салатник** (*ч.р.*) ■ Спеціальний посуд – різновид

широкої чашки для салату. *Приклад вживання слова:* Нарізані кубиками чи скибочками продукти змішують, заправляють соусом, солять, накладають у салатник або тарілку у вигляді гірки, а зверху оформляють зеленню й продуктами, що входять до складу салату. ↔ Яблука без шкірки дрібно нашаткувати, вимішати з охолодженою сметаною, збитою з цукром, викласти в салатницю і полити малиновим сиропом.

салма ■ (*ж.р.*) 1) Татарські вироби з тіста, як для локшини, що виготовляються відщипуванням та роздавлюванням маленьких шматочків (з кедровий горішок). 2) Страва з таких виробів.

сало ■ (*с.р.*) 1) Жирове відкладення у тілі живого організму, жир. 2) Відокремлений під м'яса підшкірний свинячий жир, що зберігається солоним і вживається сирим, смаженим чи вареними. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І. С. Нечуєм-Левицьким) Сало шипіло, як змія, булькотало, кувікало, як свиня в тину, герготало, як гуска, гавкало, як собака. 3) Відокремлений від м'яса жир інших тварин і птахів. 4) Розтоплений тваринний жир (здебільшого свинячий). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Великі дзбани були по вінця залиті салом. 5) Жирова речовина, яку виділяють сальні залози.

сальмонельоз ■ (*ч.р.*) Гостра кишкова інфекція людини і тварин, збудником якої є сальмонели (паличкоподібна бактерія). *Приклад вживання слова:* (З коментарів медичних працівників) Готуючи страви з додаванням яєць, маємо враховувати, що у місцевості було зафіксовано кілька випадків сальмонельозу.

сальник ■ (*ч.р.*) 1) Страва з гречаної каші з печінкою і меленим перцем, запечена у здорі. 2) Жирова складка в очеревині людини і ссавців, що є захисним органом черевної порожнини.

сальпікон ■ (з *французької мови:* salpicon; *ч.р.*) Нарізаний невеличкими кубиками фарш із вже готового ніжного м'яса чи овочів.

сальтисон ■ (*ч.р.*) Очищений, промитий і проварений свинячий шлунок, начинений шматочками вареної головизни, язика тощо, приправлений спеціями, добре спресований, іноді запечений. Ковбик, кендюх.

сальмі ■ (з *італійської мови:* salame - ковбаса, *невідмінюване; ж.р.*) Сорт

твердої копченої ковбаси з однаково подрібнених шматочків м'яса та жиру (як правило, з додаванням часнику та інших спецій).

самбук ■ (ч.р.) Солодка холодна страва, яку готують збиванням фруктового пюре з цукром і яєчним білком.

самовар ■ (ч.р.) 1) Металева своєрідна за формою посудина для кип'ятіння води з топкою всередині, що наповнюється переважно вугіллям, чи така ж за формою посудина, у якій вода кип'ятиться за допомогою електрики. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За М.М. Коцюбинським) Самовар радісно клекотів і випускав пару. ↔ (За Джеймсом Крюсом) Служниця поналивала з російського самовару чаю у філіжанки.* 2) Кількість води, що вміщується в цій посудині.

саморекомендація ■ (ж.р.) Інформація про себе, яка повідомляється при знайомстві, спілкуванні з ким-небудь.

самотужки ■ Без сторонньої допомоги, підтримки і т. ін., самостійно.

самса ■ 1) У казахській, таджикській та узбецькій кухні назва жарених у великій кількості масла пиріжків з некрутого тіста (*здебільшого* – виготовленого промазуванням маслом тоненьких шарів тіста, зробленого, як для локшини), що вчиняється з муки, вершкового масла та гарячої підсоленої води, з обжареною начинкою (*у казахській кухні* – із легень, серця, печінки і т. ін., *у таджикській та узбецькій* – із баранини, цибулі та зелені). Інші назви: сомса, сумса, пиріжки по-казахські. 2) (*розмовне*) Назва взагалі будь-яких пиріжків (як жарених, так і печених).

сандвіч ■ (ч.р.) 1) Дві складені разом скибки хліба з маслом, сиром, ковбасою і т. ін. між ними. 2) (*У переносному значенні*) Жива реклама, людина, яка на грудях і спині носить рекламні плакати.

санді ■ (з англійської мови: Sunday – неділя; *невідмінюване, ч.р.*) Напій, що вперше з'явився у американському штаті Массачусетс, коли там заборонили вживати у неділю будь-які напої, через що винахідливі підприємці почали продавати популярні на той час айс-кріми без содової води. *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Основою санді традиційно є морозиво, яке змішують сиропами і прикрашають свіжими або консервованими фруктами та горіхами.*

сапераві ■ (*с.р., невідмінюване*) 1) Винний сорт грузинського винограду середньопізннього періоду визрівання. 2) Сорт виноградного вина.

сардина ■ (*з латинської та італійської через французьку мову: sardina – sardine; ж.р.*) Океанська промислова риба сімейства оселедцевих. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Василь Кожелянко) Після доброї чарки і трьох сардин із хлібом почав свою промову румунський майор.*

сардинка ■ (*зменшувально-пестливе, ж.р.*) Океанська промислова риба сімейства оселедцевих. *Приклад вживання слова: Дай йому сандвіч і кілька сардинок.*

сардинела ■ (*ж.р.*) Океанська промислова риба сімейства оселедцевих.

сахарин ■ (*ч.р.*) Дуже солодка на смак біла кристалічна речовина, позбавлена будь-яких поживних якостей. Сурогат цукру.

сациві ■ (*невідмінюване*) 1) Назва популярного соусу грузинської кухні, до складу якого входять спасеровані на вершковому маслі (*інколи – ще й на жирі, знятому з курячого бульйону*) мілко подрібнені цибуля та часник, до яких додаються мука, товчені горіхи, сушена та свіжа зелень, прянощі (гвоздика, кориця, перець червоний, лавровий лист, шафран і т. ін.), яєчні жовтки та кип'ячений винний оцет зі спеціями. 2) Назва кількох страв грузинської кухні, у яких використовується соус сациві чи також майже такий набір продуктів, що і для приготування соусу сациві. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів) Залишається рибу покласти на блюдо, залити гарячим сациві, охолодити та подати на стіл.*

сацибелі, сацебелі ■ (*невідмінюване*) Назва соусу грузинської кухні, до складу якого входять товчені горіхи (з додаванням винного оцту), рибний або м'ясний бульйон (у залежності від того, для яких страв готується цей соус), подрібнена цибуля, товчений часник, червоний перець та зелень (м'ята, кіндза).

сашимі, сасімі ■ Японська страва з сирої риби.

свекольник ■ (*з російської мови; ч.р.*) Російська назва юшки з буряків (*інколи також – з бурячиння*).

свиня ■ (*ж.р.*) 1) Парно-копитний ссавець родини свинячих, свійський вид

якого розводять для одержання м'яса, сала, щетини, шкіри, самка кнура. *Приклад вживання слова у такому значенні: (шведське прислів'я) Свиню хоч осіддай, а коня з неї не вийде.* ↔ *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами н'єс І.К. Карпенка- Карого) Свиной одних, мабуть, з тисяча, бо то ж зимою тільки біля свиней шість чоловік день при дні працюють!* 2) Туша цієї тварини як продукт харчування, також страва з неї. 3) Рід гри в карти.

→ **підкладати свиню** (комусь) ■ (У переносному значенні) завдавати прикрощів комусь, діяти підступно проти когось.

→ **свинина** ■ (ж.р.) М'ясо свині *Приклад вживання слова: Нежирну свинину, а також баранину запікають великими шматками (зазвичай всю задню частину) - отримуючи національну білоруську страву п'ячисти.* ↔ (За Дж. Р.Р Толкін «Гобіт») Тепер вони мали хліб і сир, чималенько елю, та ще свинину, яку можна було підсмажити на жару тролівського вогнища. ↔ (Дж. Р.Р Толкін) «І ще пирога з свининою та салату,» – замовив Бомбур.

→ **свинячий** ■ 1) Зроблений, приготовлений із м'яса, нутрощів або із шкіри свині, або якоїсь частини свині *Приклад вживання слова у такому значенні: «Гороховий суп з свинячим шлунком, вухами та ніжками,» - почав він, смакуючи кожне слово.* ↔ Офіціант приніс свинячі ніжки, кислу капусту і варену картоплю. ↔ (За І.П. Котляревським) Свинячу голову до хрину, і локшину на перемену. 2) Призначений для свиней. 3) (У переносному значенні) Такий, як у свині, властивий свині.

свідчити ■ (недоконаний вид) 1) Підтверджувати істинність, правильність чогось, будучи очевидцем чи обізнаною у якійсь певній справі особою. 2) Повідомляти, стверджувати щось (у книгах, документах і т. ін.). 3) Надавати про щось інформацію, доводити щось, бути, служити доказом чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За О. Волковим) Вечеря була готова, про що свідчив запах із кухні.*

свіжий ■ 1) Що не втратив своїх природних властивостей, своєї якості (недавно зрізаний чи скошений, який не піддано солінню чи консервуванню і т. ін., залишений у природному вигляді *тощо*). 2) Щойно приготовлений. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним) Пиріжки з свіжим*

сиром, і сметана свіжа. 3) Що не був у вжитку, не використовувався, не забруднений, чистий (про білизну, одяг і т. ін.). 4) Яскраво-зелений, молодий (про зілля, листя дерев і т. ін.). 5) Який відновлює сили, енергію, бадьорість, освіжає, сповнений прохолоди (про вітер, воду і т. ін.). 6) Який має добрий вигляд, повний здоров'я, сил, енергії, не виснажений (про людину), або що свідчить про такий стан. 7) (У переносному значенні) Яскравий, виразний, щойно сприйнятий і т. ін. 8) Новий, що недавно або щойно виник, з'явився, що його недавно або щойно зробили, недавно або щойно надрукований (про газети, журнали і г. ін.). *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) В продажі з'явився новий вид круасанів, а ще треба взяти свіжої преси.*

→ **свіжина** ■ (ж.р.) 1) (рідко) Властивість і якість чогось свіжого, свіжість. 2) Свіже м'ясо, м'ясо щойно чи недавно зарізаних тварин.

свіжоморожений ■ Що його заморозили у свіжому вигляді.

севр ■ (ч.р.) Високохудожні вироби із фарфору, виготовлені на фарфоровому заводі в м. Севрі (Франція). *Приклад вживання слова: (З усних коментарів) Сервіровано, звісно, не на севрі, але порцеляна теж непогана.*

селера ■ (ж.р.) Рослина з приємним запахом, зумовленим вмістом ефірної олії. В харчуванні використовують її стебла, листя, коренеплоди, а з насіння роблять ефірну олію. *Приклад вживання слова: Салат із червоного, зеленого, жовтого перцю, з лілової капусти, петрушки і селери – все це надає столу яскравого, по справжньому святкового вигляду.*

сепаратор ■ (ч.р.) 1) Апарат для відокремлення однієї речовини від іншої або для виділення однієї речовини зі складу іншої. 2) Апарат для виділення вершків із незбираного молока. 3) У підшипниках – металева обойма для роз'єднання кульок або роликів, для збереження однакової відстані між ними.

сервант ■ (ч.р.) Низький буфет для зберігання посуду й столової білизни. *Приклад вживання слова у такому значенні: З старовинного серванту дістали порцеляновий посуд з вензелями.*

сервер ■ (ч.р.) 1) У тенісі та інших спортивних іграх - гравець, який вводить м'яч у гру. 2) Комп'ютер, що керує розподілом ресурсів обчислювальної

мережі та централізованого доступу до даних. 3) Комп'ютер, що надає послуги іншим комп'ютерам у мережі, які називаються клієнтами. 3) Комп'ютерна програма, що забезпечує управління доступом до ресурсів мережі.

серветка ■ (ж.р.) 1) Невеликий (звичайно квадратний) шматок тканини або спеціального паперу, що його використовують під час їжі, щоб запобігти забрудненню одягу, а також для витирання рук і губів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) На червоних паперових серветках стояли на крихітних блюдечках ще більш крихітні, майже прозорі філіжанки з кавою, що пахла на всю кімнату. (За П. Угняренко) Вона відразу зняла скатертину зі столу, усміхаючись, обійшла навколо, поправила паперові серветки в склянці. ↔ Викласти пиріжки на паперову серветку, щоб видалити зайвий жир.* 2) Такий же виріб із тканини, що використовується для різних потреб перукарнях, лікарнях і т. ін. 3) Скатерка для невеликого стола, тумбочки тощо. 4) Рукодільний виріб, яким прикрашають меблі або підстеляють під статуетки, вази тощо.

сервіз ■ (з французької мови: service; ч.р.) Повний набір столового, чайного чи кавового посуду, розрахований на певну кількість осіб. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів) Звісно, сьогодні ми маємо використати не один сервіз.*

сервіровка ■ (ж.р.) 1) Приготовлене, розставлене на столі для їди (посуд, їжа тощо) 2) Убрання, надання столу, за яким мають їсти, певного вигляду за допомогою певних речей (столової білизни, посуду тощо) *Приклад вживання слова: Слід приділити увагу зовнішньому виглядові столу – його сервіровці, оформленню самих страв.*

сервірування ■ (с.р.) 1) Процес накривання на стіл для обіду, вечері та ін., надання столу, за яким мають їсти, певного вигляду за допомогою певних речей (столової білизни, посуду тощо). 2) Те ж саме, що і сервіровка. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами детективів Леоніда Єфимова) Градов висловив невдоволення сервіруваням столу.*

сервірувати ■ (з французької мови: server; недоко- наний вид) Накривати стіл для обіду, вечері та ін., розставляючи у певному порядку посуд, страви тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) Я давно*

помітила, що чоловікам гарно вдається сервірувати стіл, коли вони займаються цим з доброї волі.

сервіс ■ (з англійської мови: service < serve - обслуговувати; ч.р.) 1) Обслуговування населення, забезпечення його побутових потреб. 2) Сукупність організацій, обов'язком яких є обслуговування побутових потреб населення і створення різноманітних вигод для нього. 3) У тенісі - подача м'яча.

→ **сервіс-карта** ■ Документ, що засвідчує пільгове право користувача на якісь сервісні послуги.

сивуха ■ (ж.р.) Недостатньо очищена хлібна горілка.

→ **сивушна олія** ■ Отруйна, з різким неприємним запахом рідина, що утворюється під час спиртового бродіння, використовується для хімічного синтезу.

сидр ■ (ч.р.) Слабоалкогольний (5-7 градусів), газований напій отриманий бродінням із яблучного соку, насичений вуглекислотою яблучний напій.

сиква ■ (ж.р.) 1) Дрібна риба родини коропових із слизуватою шкіркою, без луски. 2) Риба родини лососевих, що водиться в північних морях.

сир ■ (ч.р.) 1) Харчовий продукт, що його одержують із молока при його сквашуванні й відокремленні сироватки. 2) Харчовий продукт у вигляді твердої або напівтвердої маси, що його виготовляють шляхом сквашування молока й дальшої обробки згустку. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Микола Петренко) Купив і кілька фінських плавлених сирів «Віола».*

→ **сирний** ■ 1) Зроблений із сиру чи із застосуванням сиру. 2) Що має відношення до сиру. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) Тим часом вони з Тімом уже опинились у сирному ряду, де на столах лежали гори білого сиру.* → *(За І.П. Котляревським) Прискочив до сирних в маслі пирогів.*

→ **сирник** ■ (ч.р.) Корж із сиром і приправами, а також пиріжок або млинець з начинкою із сиру.

→ **сирниця** ■ (ж.р.) Посудина для зберігання сиру.

→ **сироватка** ■ (ж.р.) Рідина, яка виділяється при згортанні молока та при утворенні з нього кислого молока й сиру. *Приклад вживання слова: Чисто*

молочних страв у білоруській кухні немає, але похідні молока (сир, сметана, сироватка, масло) використовуються як обов'язкові добавки – «забілки», «закраси» і «вологи» – у багатьох стравах, до складу яких входять борошно, картопля, овочі або гриби.

сирівець ■ (*Чр.*) 1) Напій, приготовлений із залитих кип'ятком і настояних протягом певного часу житніх сухарів. Хлібний квас. *Приклад вживання слова:* (За *І.П. Котляревським*) їли крутії яйця з сирівцем. 2) (*розмовне, рідко*) Сировина.

сировина ■ (*ж.р.*) Добутий або вироблений вихідний матеріал, призначений для подальшої промислової обробки та одержання напівфабрикатів або готових виробів.

сироїдіння ■ (*с.р.*) Вид харчування і дієти - вживання харчових продуктів тільки в сирому вигляді.

сироїжка ■ (*ж.р.*) їстівний гриб з опуклою крихкою пластинчатою, яскраво забарвленою шапінкою на тонкій ніжці. *Приклад вживання слова:* (За *творами Пантелеймона Куліша*) Глянувши на принесені сироїжки, до яких він був дуже охочий, забув своє хвилине незадоволення.

сирок ■ (*ч.р.*) 1) Риба родини лососевих, поширена в річках і озерах Північного Сибіру. 2) (*зменшувально-пестливе*) сир або сир розфасований у вигляді виробу невеличкого розміру. 3) Розфасована сиркова маса, чимось заправлена (цукром, ваніллю, ізюмом і т. ін.). 4) Спеціально упакований шматочок плавленого сиру.

сирокопчений ■ Що пройшов копчення, але зберіг смак сирого, необробленого продукту.

сироп ■ (*ч.р.*) 1) Концентрований розчин цукру звичайно у фруктовому або ягідному соку. *Приклад вживання слова:* Сироп для баклави варять до такої концентрації, щоб його крапля в холодній воді — не кристалізувалася й не розчинялася, а плавала. Коли крапля сиропу гусне на тарілці, додати вибрані ягоди і варити до прозорості. 2) (*фармацевтичне*) Густиий відвар із лікарських трав і т. ін.

сиропуст ■ (*ч.р.*) 1) (*релігійно-етнографічне*) Певний час, день, у які, за

законами православної церкви, забороняється вживання молочної їжі. 2) Останній день Масниці, неділя перед Великим постом.

система ■ (ж.р.) *Приклад вживання слова у такому значенні:* Основними елементами системи, що забезпечують автоматичний взаємозв'язок усіх етапів виробництва страв, є спеціальні документи: «Калькуляційна картка», «Замовлення бару», «Замовлення повара».

ситий ■ 1) Який угамував голод чи наївся і не відчуває голоду. 2) Добре вгодований (про людей, тварин та частини їх тіла), гладкий. 3) (У переносному значенні) Який зазнав чогось удосталь, має щось донесхочу. 4) (У переносному значенні) Який живе у достатку, заможний, багатий. 4) З великим вмістом поживних речовин чи великим вмістом жирів.

ситний ■ 1) Що, маючи багато поживних речовин, добре насичує (про страви, їжу), тривний. 2) Багатий на їжу, страви і т. ін. 3) Гладкий. 4) Спечений з борошна, просіяного на ситі. 5) Просіяний крізь сито.

ситник ■ (ч.р.) 1) Хліб з борошна, просіяного на ситі. 2) Майстер, що виготовляє сита, ситар.

сито ■ (с.р.) 1) Натягнена на обруч густа сітка, крізь яку просівають борошно та інші сипкі речовини або проціджують щось. *Приклад вживання слова:* Волосяне сито традиційно застосовується для просіювання борошна, протирання варених жовтків, ягід, плодів, і вважається найкращим. 2) Пристрій у вигляді металевого листа з дрібними дірочками або сітка для просіювання сипких речовин. ↔ Як (мов, наче і т. ін.) крізь сито 4) густо, безперервно (про дощ, мряку і т. ін.). 2) невиразно, не чітко, не окреслено.

ситро ■ (с.р.) Фруктовий безалкогольний газований напій.

сифон ■ (з грецької мови: siphon – трубка; ч.р.) 1) Посудина для газування води та інших шипучих напоїв, які виливаються з неї через трубку під тиском вуглекислоти. *Приклад вживання слова:* До склянки покласти тоненьке кружальце лимона, чайну ложку апельсинового сиропу, залити водою з сифона і відразу подати у високих тонких склянках. 2) Вигнута трубка з колінами різної довжини, якої переливають рідину з однієї посудини в іншу, розташовану нижче.

сичуг ■ (ч.р.) 1) Фарширований телячий, ягнячий, свинячий і т. ін. шлунок.

2) Один з чотирьох відділів шлунка жуйних тварин, у якому їжа перетравлюється шлунковим соком.

сік ■ (ч.р.) 1) Рідина, що міститься в клітинах, тканинах і порожнинах рослинних і тваринних організмів. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Столовою ложкою вибираємо м'якоть, а залишок соку з кавуна переливаємо у тарілку й проціджуємо. 2) Напій з такої рідини, виготовлений з ягід, фруктів, овочів і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Соки і напої, виготовлені з фруктів та овочів, мають значну харчову і дієтичну цінність, а низька калорійність, наявність легкозасвоюваних вуглеводів (глюкози і фруктози), незамінних амінокислот, вітамінів та мікроелементів зумовлюють їх лікувальні властивості. 3) Рідина, яку виробляють залози травних органів (людини чи тварини), сприяють травленню. 4) (У переносному значенні) Енергія, сили, що їх набувають чи затрачають у праці або під час якоїсь діяльності.

→ **соковижималка** ■ (ж.р.) Пристрій для вичавлювання соку з фруктів, ягід, овочів.

→ **соковитий** ■ 1) Що містить багато соку. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажу)* Спілі соковиті груші, очищені від шкірки, і м'якоть кавуна без насіння нарізати кубиками, а сливи соломкою, пересипати цукровою пудрою, скропити ромом або коньяком та додати кілька крапель лимонного соку. ↔ (З казок Ш. Перро) Якось принцеси помітили під вікнами замку чудові дерева, гілки яких аж угиналися від соковитих слив та абрикосів. 2) Порослий свіжою рослинністю. 3) (У переносному значенні) Дуже насичений, густий, сильний (про запах, аромат). 4) (У переносному значенні) Яскравий, яскраво забарвлений. 5) (У переносному значенні) Багатий, влучний, барвистий (про мову, вислів тощо).

сіль ■ (ж.р.) 1) Біла речовина з гострим характерним смаком, що являє собою кристали хлористого натрію і вживається як приправа до страв, для консервування і т. ін. 2) Біла речовина, що осідає на одязі від краплин поту. 3) Хімічна сполука, речовина, у якій гідроген кислоти

повністю або частково заміщений металом. 4) (У переносному значенні) Те,

що становить сутність, смисл чого-небудь.

→ **кам'яна сіль** ■ 1) Мінерал, що за своїм хімічним складом є хлоридом натрію (NaCl). 2) Гірська порода, що складається з цього мінералу.

→ **солити** ■ (*недоконаний вид*) 1) Сипати сіль у яку-небудь чи на якусь їжу, в яке-небудь питво, приправляти сіллю для смаку. 2) Заготовляти що-небудь про запас, посипаючи сіллю або кладучи в солоний розчин. Засолювати. 3) (*У переносному значенні*) Робити неприємності, шкодити. Насолювати.

→ **солоний** ■ 1) Що має смак солі, містить сіль. 2) Що містить сіль і має характерний смак, що його надає сіль, просякнутий сіллю (здебільшого про водойми, вітер). 3) Приправлений сіллю (про їжу, напої), що достатньо або надмірно посолений. 4) Приготовлений про запас із сіллю або в розчині солі. 5) (*У переносному значенні*) Дотепний, грубий, непристойний.

→ **сьорбнути солоного** ■ Зазнати тяжкої праці, горя, нужди, злиднів і т. ін.

→ **солонина** ■ (*жр.*) 1) Засолене про запас м'ясо. 2) (*діалект*) Сало. *Приклад вживання слова:* Оце буженина і трохи солонини - самі реберця, я все вже нарізав.

→ **солянка** ■ (*ж.р.*) 1) Невеличка посудина для солі, яку подають до столу. 2) Густа юшка з дрібно нарізаними шматками м'яса або риби і гострими пряними приправами. 3) Тушкована капуста, приготована з м'ясом, рибою або грибами.

→ **солонцювата** ■ (*недоконаний вид*) їсти що-небудь солоне, ласувати чимось солоним.

січка ■ (*ж.р.*) 1) Дрібно нарізана солома або дрібно нарізане сіно, що йдуть на годівлю худобі. 2) Подрібнена маса інших рослин. 3) (*У переносному значенні*) Те, що нагадує дрібно нарізану соломку тощо. 4) Подрібнені зерна, подрібнені крупи.

скатерка ■ (*ж.р.*) Виготовлений із тканини особливого гатунку, або в'язаний виріб, яким покривають стіл. *Приклад вживання слова:* (За І. С. Нечуєм-Левицьким) Баба з Килиною внесли довгий стіл і застелили скатеркою. (За

Джеймсом Крюсом) їх провели до стола в куточку, постелили задля них сніжно-білу скатерку, поставили квіти й принесли з будинку ще один, невеличкий столик на наїдки.

скатерть, скатертина ■ (*ж.р.*) 1) Виготовлений із тканини особливого гатунку виріб, яким покривають стіл. Те саме, що скатерка, тільки більшого розміру. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Незабаром наймичка накрила стіл простою сільською скатертю з червоними перетинками. (З узбецької казки) У кімнаті постелили скатертину, наставили всіляких наїдків і залишили братів самих. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) В кімнаті застелили стіл простою скатертю, й Килина принесла здорову вазку галушок з салом.* 2) (*У переносному значенні*) Рівна, гладка поверхня чогось.

скиба ■ (*ж.р.*) 1) Смуга, шар землі, яку вивертає плуг під час оранки. 2) Відрізаний ножем великий плоский шматок чогось їстівного (хліба, кавуна і т. ін.).

скибочка ■ (*ж.р.*) Невеличкий відрізаний ножем великий плоский шматок чогось їстівного (хліба, кавуна і т. ін.). *Приклад вживання слова: (За К. Ковальською) Кавуни продаються нарізані на скибочки.*

складник ■ (*ч.р.*) Складова частина чогось, компонент *Приклад вживання слова: (Микола Петренко) Встали, розлили по чарках, заїдаємо тим супом, і так все нам сподобалося, що вирішили щомісяця в день зарплати закуповувати відповідні продукти, щоб було шістнадцять складників, і з того варити суп.*

склянка ■ (*ж.р.*) 1) Скляна посудина циліндричної форми, без ручки, призначена для пиття, зберігання рідини і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: Я поставив перед ним склянку з лимонним соком.* 2) Така посудина, наповнена чимось, також кількість чогось, що вміщається в такій посудині. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Угляренко) Мовчки, не питаючи більше нічого, взяв простягнуту йому склянку, потім ще, поки не випили всю пляшку.* 3) (*рідко*) Взагалі скляна посудина, банка і т. ін. 4) Осколок якогось скляного виробу. 5) (*морське*) Півгодинний проміжок часу, що визначається ударом у судновий дзвін, а також удар дзвона, що означає цей проміжок часу.

→ **мірна склянка** ■ Спеціальна скляна посудина з позначками на ній для

визначення кількості рідини.

сковорода ■ (ж.р.) Неглибокий круглий посуд, в якому смажать їжу. *Приклад вживання слова: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) На столі на олов'яних полумисках лежали недоїдки редьки та смажені на сковороді кружалки квашених буряків, обсипаних борошном. ↔ (А Кокотюха) Риба сама на сковороду не стрибатиме.*

→ **сковорідка** ■ (ж.р.) (розмовне) Те ж, що і сковорода. *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа) Ці, мабуть, були кухарчатами, бо весь час жваво метушилися, кидаючись то до стін по сковорідки та каструлі, то в льох по масло та яйця, то в комору по приправи та борошно, – і все те тягли до плити.*

скорина ■ (ж.р.) 1) Твердий зовнішній шар хліба, пирога і т. ін. 2) Верхній затверділий шар чогось. 3) Цупка оболонка, зовнішній покрив плоду, стебла, листка, кореня рослини. Шкірка.

→ **скоринка** ■ (зменшувально-пестливе, ж.р.) Те ж, що і скорина. *Приклади вживання слова: У суміш додати лимонні скоринки і скип'ятити. ↔ Жарити в маслі на сильному вогні до появи золотавої скоринки.*

скороварка (ж.р.) Геометрично закрита посудина призначена для прискореного готування страви.

скоромний ■ 1) Виготовлений із м'яса або молока заборонений церковними правилами для вживання у пісні дні. (Упереносному значенні) Недостойний, цинічний. ↔ Скоромний (у значенні іменника) → М'ясна або молочна їжа.

скручувати ■ (недоконаний вид) 1) Крутячи, звивати щось або крутячи, сплітати виготовляти щось. *Приклад вживання слова у такому значенні (За І.С. Нечуєм-Левицьким) руки скручували зубчасті чалочки в шишки, другі ліпили голуби, треті наліплювали їм чорнушки очі, вирізували зубчиками пояски на вершок короваю.* 2) Згортати щось трубкою, кільцем і т. ін. 3) Крутячи, повертаючи, відокремлюй, і зривати чи пошкоджувати щось. 4) Туго зв'язувати щось до купи разом. 5) Неприродно вивертати (кінцівки, шию і т. ін.). 6) (У переносному значенні) Знесилювати та, украй виснажувати, змучити (про хворобу,

горе).

скумбрія ■ (ж.р.) Цінна морська промислова риба родини скумбрієвих.

сластьон ■ (ч.р.) Пампушка із пшеничного борошна, смажена в олії, обсипана цукром або полита медом. *Приклад вживання слова:* (За І.П. Котляревським) і ласощі все тільки їли: сластьони, коржики стовпці.

слива ■ (ж.р.) 1) Садове і лісове плодове дерево або кущ із соковитими плодами переважно фіолетового або жовтого кольору з великою довгастою кісточкою. 2) Плід цього дерева або куща. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок Ш. Перро) Вона назбирала стільки синьобоких слив та запашних абрикосів, скільки можна було підняти нагору.

сливовий ■ 1) Виготовлений із слив. 2) Кольору стиглої сливи.

слив'янка ■ (ж.р.) Сливово наливка або настоянка на спирті, горілці і т. ін. *Приклад вживання слова:* (За І.П. Котляревським) І кубками пили слив'янку, мед, пиво, брагу, сирівець.

слиж ■ (ч.р.) Невелика прісноводна риба родини коропових, тіло якої майже без луски, вкрите слизом, сиква.

слоїк ■ (ч.р.) 1) Висока посудина зі скла, глини, фаянсу і т. ін.. майже циліндричної форми з трохи звуженою частиною. Скляна, глиняна або фаянсова банка. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За М.М. Коцюбинським) На верхніх полицках знаходжу в слоїках саго і макарони, сушені груші й халву у круглих дерев'яних коробках: нижче – мішок жовтих волоських горіхів, які мінняють від дотику позу і гарчать, як собаки. 2) Флакон, у якому тримають ліки, помаду і т. ін.

смажити ■ (недоконаний вид) 1) Готувати їжу (м'ясо, рибу і т. ін.) переважно із жиром на вогні, на жару без використання води *Приклад вживання слова у такому значенні:* Я смажу морепродукти не більше п'яти - десяти хвилин. ↔ (Дж. РР. Толкін «Гобіт») Троє здоровенних здоровил сиділи навколо здоровенного вогнища і смажили баранину на довгих дерев'яних рожнах, злизуючи жир, що стікав по пальцях. ↔ (З інструктажу) Невеликі за об'ємом м'ясні, рибні чи овочеві, картопляні та макаронні страви смажимо на плиті, на

сковороді або в каструлі для смажіння при температурі 180-200°. ↔ (з *інструктажу*) Великі шматки м'яса або риби смажимо у сухому гарячому повітрі духовки, яку розігріваємо заздалегідь до температури 140-275°. 2) Тримаючи на вогні, на жару, добре пропікати (насіння, горіхи і т. ін.)

→ **смажити на грілі** ■ 1) Запикати в сковороді-грилі з важкої литої сталі з жолобками. 2) Запикати між двома решітками контактного електрогриля. 3) Запикати під розпеченими пругами в спеціальній електричній чи газовій плиті. 4) Запикати на прутах мангала над гарячим дров'яним жаром.

→ **смажити у фритюрі** ■ Смажити у великій кількості жиру при температурі 170-200°.

смажений ■ 1) Приготований (про їжу) переважно із жиром на вогні, на жару без використання води. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів)* Розмовляли, вдихаючи чутливими ніздрями запах смаженого на вогні м'яса, що готувалося до їхньої вечері. Він їв смажену картоплю. 2) Добре пропечений на вогні, на жару (про насіння, горіхи і т. ін.)

→ **смаженина** ■ (*жр.*) М'ясна страва – смажене або запечене (переважно посічене) м'ясо, печеня.

→ **смаження** ■ (*ж.р.*) Страва зі смажених яєць (переважно курячих), яєчня.

→ **смажіння** ■ (*с.р.*) Процес готування їжі доброго пропікання на вогні, на жару без використання води, тобто, коли смажать. *Приклад вживання слова:* Вміст пакуночка, не розморожуючи, зразу почати смажити на гарячому жирі, перемішуючи під час смажіння.

смак ■ (*ч.р.*) 1) Одне з п'яти зовнішніх чуттів, що виникає у людини й тварини при подразненні слизової оболонки язика харчовими та деякими нехарчовими речовинами. 2) Якість, властивість їжі й питва, що відчувається під час їх вживання. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Якщо кидати спеції на початку, вони швидко виваряться, втратять і смак, і запах. 3) Якість, властивість їжі й питва, що дає задоволення. 4) Розвинене почуття прекрасного, здатність до естетичної оцінки. ↔ Естетичний смак. 5) Уподобання, схильність до чого-небудь. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Але особливий смак

мав до художнього оздоблення страв.

→ **смаковий** ■ Який стосується смаку, пов'язаний зі смаком.

→ **смаковито** ■ 1) Апетитно, викликаючи бажання з'їсти чи випити, приємно, принадно, що властиве смачній їжі. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Пахло вельми смаковито, і напихваті стояло барило доброго питва.* 2) Так, що свідчить про отриману насолоду, з апетитом. 3) Яскраво, впливаючи на почуття. 4) (У переносному значенні) Красномовно чи грубувато виразно (про розповідь, висловлювання і т. ін.)

→ **смакота** ■ 1) Щось дуже смачне. 2) Те ж саме, що і смак. *Приклад вживання слова у такому значенні: Люб'язні працівники закладу кожного разу старанно допомагають нам зорієнтуватися у цьому морі смакоти і відрегулювати за нашим бажанням ступінь солоності чи гостроти страви.*

→ **смакувати** ■ (*недоконаний вид*) 1) їсти, пити, насолоджуючись смаком чого-небудь. Повільно їсти, пити що-небудь, визначаючи, оцінюючи смакові якості споживаного. 2) Викликати особливе задоволення, насолоду. *Приклад вживання слова у такому значенні: Лукум найбільше смакує з кавою або чаєм. ↔ (З чеської казки) Ніколи в житті юшка так не смакувала Їржикові, він аж облизувався.* 3) Приваблювати, викликати у когось бажання їсти чи пити щось. 4) (У переносному значенні) Відчувати особливе задоволення, приємність від чого-небудь, бути вдоволеним чимось. *Приклад вживання слова у такому значенні: А тепер смакуй свою перемогу на конкурсі.*

→ **смакуючи** ■ 1) Насолоджуючись смаком чогось, визначаючи, оцінюючи смакові якості споживаного. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Б. Антоненко-Давидовичем) Дробот їв, смакуючи, хліб з медом, старанно жував міцними щелепами і злизував краєчки, з яких поволі сповзали долу великі медові краплі.* 2) Відчуваючи особливе задоволення, приємність від чого-небудь.

смачний ■ 1) приємний на смак. *Приклад вживання слова у такому значенні: «Такого смачного бігосу ще ніколи не їла,» – заявила дама.* 2) Що властивий приємній на смак їжі (вигляд, запах і т. ін.).

→ **смачного** ■ слово вживається як традиційне побажання. *Приклад*

вживання слова у такому значенні: (За Джанні Родарі) «Смачного вам, синьйоре начальнику», - сказав Бананіто.

→ **смачно** ■ 1) з апетитом, охоче, із задоволенням, насолодою. 2) Апетитно. 3) Дуже добре (комусь пра-цюється, живеться і т. ін.).

смалець ■ (ч.р.) 1) Жир, витоплений переважно зі свинячого здору. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним) Запаслива Настя усього нанесла: і коржиків на меду, і горішків на смальці, і ковбасу ще від Різдва приберегла.* ↔ (З казок В. Гауфа) Нехай мені дадуть для юшки отакі й такі приправи, те й оте листя, смальцю дикого кабана, корінців і яєць. 2) Жир витоплений із птиці чи взагалі будь-який жир.

смалити ■ (недоконаний вид) 1) Обпалювати вогнем, очищати від щетини, решток пір'я і т. ін., обсмалювати. 2) Піддаючи дії вогню, покривати кіптявою, робити чорним. 3) Обпікати, висушувати шкіру, роблячи її смуглою, темною (про дію сонячного проміння й вітру).

сметана ■ (ж.р.) Верхній жирний шар кислого незбираного молока, сквашені вершки. *Приклад вживання слова: Перед подачею на стіл фруктовий салат полити охолодженою сметаною, збитою з цукром і ваніліном, оздобити ягодами.*

→ **сметаний** ■ Приготовлений із сметани або зі сметаною.

→ **сметанник** ■ (ч.р.) 1) Посудина для сметани і вершків 2) Рід солодкого пирога, приготовленого зі сметаною.

смородина ■ (ж.р.) 1) Багаторічна чагарникова ягідна рослина родини ломикаменевих з чорними, білими, червоними або жовтими ягодами. 2) Їстівна кисло-солодка ягода цієї рослини.

снідання ■ (с.р.) 1) З'їдання сніданку. 2) Те ж саме, що і сніданок. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Коли ми повиходили на ганок, то там нас уже чекало снідання.*

→ **до снідання** ■ У ранкову пору, до того часу, коли зви чайно снідають.

сніданок ■ (ч.р.) 1) Їжа, призначена для споживання вранці. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Джеймсом Крюсом) Він приносив*

сніданок на таці, пересував до вікна столик, розставляв на ньому по суд, наливав у філіжанку какао, насипав цукру, клав вершки, присовував стілець і, поклавши руки на бильце, чекав. 2) Процес споживання їди вранці. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Щодо сну й сніданку, то я згоден. ↔ Галушки й особливо вареники, приготовані з пшеничного борошна з сиром - це була страва й на сніданок, і на друге в обід, і на вечерю. (За Джеймсом Крюсом) Хоч було таки пізенько для сніданку, але пані Рікерт так любила снідати, що рада була зробити те й удруге. ↔ (За К. Ковальською) Сніданок повільно перейшов у обід. 3) Час незадовго до обіду, призначений для споживання їжі.

снідати ■ (*недоконаний вид*) – поснідати (*доконаний вид*) 1) Їсти вранці, з'їдати сніданок. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За М. Петренко) Снідатиму завтра в подібному ж ресторанчику над Золотим Рогом у Владивостоці, на крайній межі, за якою - океан, могутній, ваблячий і жаданий. ↔ (Дж. Р.Р. Толкін) Хоч Більбао й поснідав недавно, але думав, що два-три коржики та ковток чогось добренького допоможуть йому заспокоїтися після переляку. 2) Їсти щось уранці на сніданок. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок В. Гауфа) Ти чув, чим буде снідати пан герцог?

сніжка ■ (*ж.р.*) Невелика тверда грудка, зліплена зі снігу. → Сніжки (множина) Білки збиті з цукровою пудрою і зварені в киплячому молоці так, що зовні схожі на снігові сніжки.

сода ■ (*ж.р.*) 1) Гідрокарбонат натрію – білий кристалічний порошок, що його використовують у кулінарії та медицині. Питна сода. 2) Загальна назва натрієвих солей вугільної кислоти, які широко застосовуються у побуті й техніці. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Каустична сода.

содова вода ■ Напій, що являє собою розчин соди та кухонної солі в газованій воді.

солод ■ (*ч.р.*) Продукт штучного пророщування зерен хлібних злаків, що містить активні ферменти і використовується при виготовленні пива, спирту, дріжджів, квасу і т. ін.

солодити ■ (*недоконаний вид*) 1) Робити солодким або солодшим,

додаючи цукру чи меду, варення тощо. 2) (*У переносному значенні*) Давати насолоду, робити приємнішим. ↔ Солодити душу (*чийось, комусь*) – утішати когось.

СОЛОДІТИ ■ (*недоконаний вид*) 1) Перетворюватися на солод. 2) Набувати солодкого смаку при легкому бродінні.

СОЛОДКИЙ ■ 1) Що має смак, властивий цукрові, медові і т. ін. 2) Приготовлений із цукром, медом, варенням і т. ін. (про їжу, питво). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Кожній дитині по великому шматку солодкого пирога та по глечичку молока! 3) Солодке – їжа, яка має смак, властивий цукрові, медові тощо, або приготовлена із цукром, медом, варенням і т. ін. Фрукти, цукерки, тістечка і т. ін, що їх подають наприкінці обіду тощо. Десерт. 3) Позбавлений солоного смаку (про воду тощо) 4) Що викликає приємні відчуття, дає насолоду, втіху. 5) (*У переносному значенні*) Приємний, ласкавий, ніжний (про голос тощо). *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Алан А. Мілн) Та ось Пух нарешті щось забуркотів, і голос його став солодкий, тягучий - ну просто як мед! 6) (*У переносному значенні*) Сповнений достатку, щастя, радості, задоволення, щасливий. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Солодке життя.

→ **СОЛОДКЕ ВИНО** ■ Вино, виготовлене із сортів винограду, що мають у своєму складі значну кількість цукру.

→ **СОЛОДКЕ МОЛОКО** ■ Молоко, яке не піддавалось бродінню.

СОЛОДКЕ М'ЯСО ■ Назва зобної залози молочних телят і баранців, яка у них атрофується (відмирає, значно зменшується у розмірах), коли їх перестають кормити лише одним молоком і починають кормити рослинною їжею.

СОЛОДОЩІ ■ (*множина*) 1) Кондитерські вироби, ласощі і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За О. Маріуц) Їй завжди здавалося, що Стас взагалі байдужий до солодощів. ↔ (За О. Маріуц) Вони поставили чашки й солодощі, повернулися і рушили вмикати кавоварку. 2) (*У переносному значенні*) Вищий ступінь задоволення, насолода, втіха.

СОЛОМАХА ■ (*ж.р.*) Рідке тісто (переважно гречане), кип'ячене з маслом.

СОЛОМКА ■ (ж.р.) 1) Сухі стебла злакових рослин, льону, конопель тощо. Те ж саме, що і солома. 2) Назва деяких сортів цукерок, печива, макаронів тощо, що мають вигляд вузьких довгих паличок або трубочок.

СОМ ■ (ч.р.) Велика прісноводна хижа безлуска риба родини сомових з кількома парами вусів.

→ **СОМОВИЙ** ■ 1) Властивий сомові, такий, як у сома. 2) Приготовлений із сома. 3) Призначений для ловлення сомів.

СОМЕЛЬЄ ■ (невідмінюване, ч.р.) Спеціаліст, що розуміється на винах, здебільшого, службовець бару чи ресторану. *Приклад вживання слова:* У французькому ресторані саме сомельє формує карту вин. ↔ (За творами Л. Денисенко) Які три роки, божоле – молоде вино, його не можна витримувати три роки: яка країна, такі й сомельє.

СОНЯШНИК ■ (ч.р.) 1) Однорічна трав'яниста олійна рослина родини складноцвітих з високим грубим стеблом і великою жовтою квіткою (суцвіттям). *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Вони стали осторонь, під вербою коло тину, з-за котрого виглядали широкі квітки соняшників. 2) Зрізана голівка або квітка цієї рослини. 3) Насіння цієї рослини.

СОРБЕ ■ (с.р., невідмінюване) десерт, подрібнений заморожений сік ягід, фруктів, запашних трав, (інколи) деяких овочів і т. ін., який іноді називають дієтичним варіантом морозива, традиційно не містить яєць та жирів.

СОРГО ■ (с.р., невідмінюване) Південна злакова рослина з золотистим суцвіттям, подібна до проса.

СОРОКІВКА ■ (ж.р.) Пляшка (переважно з горілкою), що вміщає сорокову частину відра або четверту частину літра.

СОРТ ■ (ч.р.) 1) Категорія, розряд якого-небудь товару щодо його якості. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За К. Ковальською) Огірочки, канапки, тоненько покраяний сир з величезними дірками, гадаю, з дуже дорогих сортів, розігріті котлети по-київські. 2) Різновид предмета, товару, виробу однакового матеріалу, однієї виробки і т. ін. 3) Культурні рослини, що відрізняються від інших рослин цього самого виду певними біологічними і

господарськими властивостями.

→ **сортове вино** ■ (*с.р.*) ↔ сортові вина (*множина*) Виноградне вино, приготоване з одного якогось сорту винограду і (*найчастіше*) назване у відповідності до сорту винограду, з якого виготовлене. *Прикладвживання слова: (З консультацій)* Щоб зберегти сортовий аромат, десертні солодкі ароматні вина виробляють з одного сорту, а, якщо з'ясується, що було більше п'ятнадцяти процентів додавання іншого вина, то вино позбувається права називатися сортовим вином.

→ **сортувати** ■ (*недоконаний вид*) 1) Розподіляти, відбирати щось за сортами. 2) Розкласти щось за вартістю, якістю, розміром і т. ін.

сосиска ■ (*з французької мови: saucisse; ж.р.*) 1) Невеличка ковбаска, яку перед уживанням відварюють. 2) Страва з таких ковбасок.

СОТ ■ (*аббревіатура*) *Світова організація торгівлі.*

сотейник ■ (*ч.р.*) Посуд з широким дном.

соус ■ (*з французької мови: sauce; ч.р.*) 1) Рідка приправа до страви. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За С. Харченко)* Ще її лицар дуже вміло, до речі – приготував рис по-японськи з грибним соусом. ↔ Всім відомо, що батьківщиною соусів, де саме нони і виникли, є Франція, яка й зараз щодо виготовлення соусів займає перше місце серед інших країн світу. 2) (*У переносному значенні*) Те, що супроводжує або доповнює основне, головне.

→ **соус ткемалі** ■ Популярний в кавказькій кухні соус з кислувато-гострим присмаком, що готується з пюре невеличких плодів диких слив, які називають в Грузії ткемалі, з додаванням кіндзи, червоного перцю, часнику, базиліку і т. ін.

→ **соус Морне** ■ соус, що досить часто готується додаванням до соусу бешамель тертого сиру (у приблизних пропорціях: на 40 грам вершкового масла та 40 грам муки, що були використані в соусі бешамель, 60 грамів сиру).

сочевиця ■ (*ж р.*) 1) Бобова рослина. 2) Також пласкі круглясті зерна її. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Сочевицю перебрати, помити і замочити у воді. → Щоб приготувати суп-крем із сочевиці, сочевицю відварюють, додають дрібнонько нарізану цибулю, часник, доварюють, протирають через сито,

але і це ще не все.

соя ■ (*ж.р.*) Трав'яниста однорідна рослина родини бобових, насіння якої використовують для виробництва харчових продуктів (молока, олії, крупи, борошна і т. ін.) та в техніці. *Приклад вживання слова: (З інструктажу)* Сьогодні соя – рівноправний продукт у харчовій промисловості США та країн Європи.

соєвий ■ 1) Виготовлений із сої. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Кінако – так називають кухарі японського ресторану соєву муку. 2) Що має якості сої. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів)* Печиво має соєвий присмак.

→ **соєвий соус** ■ Популярний у китайській та японській кухні соус, який виготовляють шляхом додавання спор особливих мікроорганізмів до суміші прожарених соєвих бобів і пшениці.

→ **соя-кабуль** ■ Різновид популярного у ресторанах дореволюційної Росії досить гострого соусу, що виготовлявся на основі соєвих бобів.

спагеті ■ (*с.р., невідмінюване*) 1) Вид макаронних виробів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З інструктажів)* Саме такі спагеті можна використовувати і для дієтичного харчування. 2) італійська національна страва з таких макаронів.

спаржа ■ (*з латинської мови: asparagus; ж.р.*) Городня рослина з їстівними майже білими (або рожевувато-зеленими) паростками, які відварюють (*традиційно* - у підсоленій воді, з додаванням невеликої кількості рослинного масла та цукру), інша назви: заячий холодок.

спаринг-партнер ■ (*з англійської мови: sparring partner < sparring – спаринг> + partner - партнер; ч.р.*) 1) Рівний по підготовці товариш, компаньйон в тренуванні. 2) Той, що допомагає підготовці більш кваліфікованого.

специфічний ■ (*з латинської мови: specificus*) 1) Що становить відмінну рису, особливість чогось чи когось, впасти вий лише певній особі (чи певним особам) або предмету (чи певним предметам), явищу; характерний. 2) Який має особливі властивості, будову, склад і т. ін. Не властивий для таких, схожих на цей (*чи ці*) предметів, осіб, явищ і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:*

(За творами Лариси Денисенко) У традиційній корейській кав'ярні я присіла на циновку, отримала запашний чай та кнедлики, специфічні, солодкі, але насправді непогані.

спеціалізація ■ (ж.р.) 1) Здобуття якоїсь спеціальності, знань, навичок. 2) Розподіл праці на окремі операції. 3) Орієнтація когось, чогось на певний спосіб життя, сферу діяльності.

спіч ■ (з англійської мови: speech < speak – говорити; ч.р.) Коротка застільна промова (на бенкеті, урочистому обіді і т. ін.).

споживати ■ (недокочаний вид) – спожити (доконаний вид) 1) Уживати як їжу або як питво, їсти або пити. Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Угляренко) Споживає часник – боїться видно грипу. 2) Використовувати, витратити для задоволення яких-небудь потреб.

→ **товари масового (народного чи широкого,) споживання** ■ Предмети, що служать для задоволення найперших побутових потреб населення.

споживач ■ (ч.р.) 1) Особа чи організація, що використо- вує, споживає якусь продукцію. Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів) Ми маємо насамперед враховувати побажання і потреби нашого споживача. 2) Той, хто купує що-небудь, покупець.

споживчий ■ Що служить для задоволення потреб споживання.

спорсати ■ (недоконаний вид) Не втримавшись на чомусь, зісковзувати. Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечусм-Левицьким) Її пальчики спорсали з коржа, розтягували корж нерівно, пробивали наскрізь.

справжній, справдешній ■ 1) Що є насправді, в дійсності, істинний, дійсний. 2) Не підробний, не штучний. 3) Що відповідає певним вимогам, що є взірцем чогось, яким повинен бути. Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа) Дайте все, що для того треба – і на ваших очах буде все зроблено, і ви тоді скажете: «Так, це справжній кухар!» справно в Старанно, на належному рівні, уміло, доладно, ретельно. Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа) Вони дивилися і дивувалися, як-то все справно виходить у маленького чоловічка.

спрягти ■ (доконаний вид) 1) Приготувати їжу з жиром на вогні, на жару

без використання води, підсмажити. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Тим часом Довбишиха звеліла дочці розкласти в челюстях трісок і спрягти яечню. 2) Витримати тривалий час на малому жару в печі (молоко, вершки), довго кип'ятячи.

срібний ■ 1) Зроблений зі срібла, або такий, що має в собі срібло як складову частину, чи покритий, оздоблений сріблом. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок В. Гауфа) Страви були висипані в срібні тарілки й послані герцогові. ↔ Потім він ставить кавун на срібну підставку і ножом надрізає маленьку шапку. 2) Пов'язаний з видобуванням та обробкою срібла, призначений для обробки срібла. 3) Який посів друге місце з спортивних змаганнях, на конкурсі і т. ін., завоював срібну медаль (срібні медалі). 4) Затканий, гаптований посрібленими нитками. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казки) Всім він здався схожим на місяць в небі у своїм срібнім жупані. 5) Кольором та блиском схожий на срібло. 6) Сивий, із сивиною. 7) Мелодійно-дзвінкий, чистий (про звук, голос, сміх і т. ін.). 8) (У переносному значенні) Який дає радість, створює відчуття чогось приємного, світлого, любий.

→ **срібне весілля** ■ День двадцятип'ятиріччя подружнього життя, що відзначається як особливе свято.

стандарт ■ (ч.р.) 1) Зразок, еталон, модель як вихідні для зіставлення з іншими по дібними. Шаблон, трафарет. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З усних коментарів) Ось за цим стандартом маємо і доробити решту 2) Нормативно-технічний документ із стандартизації, що встановлює одиниці величин терміни та їх визначення, вимоги до продукції та виробничих процесів і т. ін.

стежити ■ (недоконаний вид) 1) Пильно спостерігати за чимось, кимсь, не відриваю чи очей, погляду. *Приклад вживання слова у такому значенні* (За О. Маріуц) Вона невідривно стежила за кулькою, правою рукою міцно стискаючи ніжку келиха й відхлебтуючи потроху 2) З цікавістю та увагою спостерігати за зміною, розвитком станом чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Ми з цікавістю стежимо за їх успіхи ми. 3) Цікавитися всім, що відбувається, діється в якійсь галузі 4) Уважно слухаючи, пильно дивлячись і т. ін., намагатися

піймати смисл чогось, не пропустити чогось тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Всі із захопленням стежили за руками відомого кухаря. 5) Здійснювати контроль, нагляд і т. ін. за кимсь, чимось. Піклуватись, дбати про когось, щось. 6) Установлювати постійний нагляд, щоб упіймати когось або викрити, звинуватити в чомусь. 7) Відшукувати по сліду (здебільшого, про мисливців), висліджувати.

стейк ■ (ч.р.) Відбивна з яловичини. *Приклад вживання слова:* (За творами Л. Денисенко) Коли Майк бачить у меню щось таке, невідомо з чого зроблене, він замовляє стейк або курячі крильця в соусі.

стенд ■ (з англійської мови: stand < stand - стояти; ч.р.) Щит або стояк для розміщення експонатів, діаграм, фотографій і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З усних коментарів) Над цим новим стендом попрацювали ми всі.

стилізувати ■ (недоконаний вид) 1) Надавати чомусь характерних рис певного стилю. 2) Зображувати, передавати, оформляти чи прикрашати щось за допомогою певних умовно-декоративних прийомів.

стилізований ■ якому надавали характерних рис певного стилю, який оформили чи прикрасили за допомогою цих умовно-декоративних прийомів. *Приклад вживання слова* Величезне штучне дерево прикрашало це стилізоване під стародавню харчевню кафе.

стиль ■ (ч.р.) 1) Сукупність ознак, які характеризують мистецтво, якісь художні витвори чи архітектуру, інтер'єр певного часу та напряду або індивідуальну манеру художника стосовно ідейного змісту і художньої форми. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З усних коментарів) Навіть столики оформили у пасторальному стилі вісімнадцятого сторіччя. ↔ Велика кількість зроблених із фруктів та овочів квіточок - це його стиль оформлення страв. 2) Сукупність характерних ознак, особливостей, властивих чомусь. 3) Характерна манера поводитися, говорити, одягатися і т. ін. 4) Сукупність прийомів, характерних рис якоїсь діяльності, поведінки, методу роботи. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Це було схоже на наші звичні вареники, але приготовані і подані у японському стилі. 5) Спосіб виконання, здійснення чогось, який й

характеризується сукупністю певних технічних прийомів. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Всіх зацікавив його стиль приготування цієї страви.

→ **стиліст** ■ (*ч.р.*) 1) Той, хто володіє мистецтвом літературного стилю, майстер літературного стилю. 2) Дизайнер, модельєр, який займається створенням певного стилю в одязі, зачісках, інтер'єрі тощо.

стійка ■ (*ж.р.*) 1) Прилавок у їдальнях, буфетах і т. ін., де продають закуски, вина тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Вони пили коктейль біля стійки. 2) Вид вузького довгастого стола чи шафки для роботи або розставлення, зберігання чогось і т. ін. 3) Пристрій, підставка для підтримування і зберігання чогось у вертикальному положенні. 4) Вертикальний брус, стрижень, що служить опорою для чогось у якійсь споруді, якомусь знарядді, пристрої і т. ін. 5) Положення тіла головою донизу, за якого витягнені руки або голова служать опорою, а ноги піднято догори й випростано. А також поза, яку приймає спортсмен перед початком змагань. 6) Напружена нерухома поза, яку приймає мисливський собака, виявивши дичину. 7) Комір у вигляді стоячої смуги, яка щільно охоплює шию.

стіл ■ (*ч.р.*) 1) Вид меблів у вигляді горизонтально укріпленої на ніжках широкої дошки (іноді з ящиками, тумбочками), на якій розміщуються різні предмети. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джеймсом Крюсом) Посеред вітальні стояв круглий стіл, а навколо столу – четверо крісел. ↔ (За Панасом Мирним) Все стояло на столі і тільки дожидало дорогих гостей. 2) Такий предмет меблів разом з їжею, що стоїть на ньому. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За С. Харченко) Він провів їх у маленький зал, до був накритий розкішний стіл на чотирьох. ↔ (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) До земських діл тобі нема діла, кращих людей свого краю ти не знаєш і знати не хочеш і не ціниш – я соромлюся сидіти поруч з тобою за столом! ↔ (з телепередач) Сочевиця на італійському різдвяному чи новорічному столі вважається символом удачі, процвітання і багатства, а кругла її форма уособлює собою монети. 3) їжа, страви, харчі. їстівне та сервіровка, те що лежить на столі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За К. Ковальською) Стіл має якийсь особливо апетитний вигляд. 4) Вид їжі, тип чи режим харчування. 5) (*розмовне*)

Група людей, що сидить, їсть за одним столом. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Загребельним) Ще пахло смачними димами, але вже ледь-ледь, вже й не запахи, а тільки згадка про них, вгадувалися за тими димами смачні страви, вечеря за тихим столам коло хати в садочку або й у хаті, де долівка притрушена прив'ялою травою.* б) Установа або відділ установи, що займається певними канцелярськими справами. *Приклад вживання нова у такому значенні: Стіл замовлень.*

→ **накривати на стіл** ■ Готувати все необхідне для їжі, розставляючи прибори, страви.

→ **час за стіл сідати** ■ Час починати застілля.

→ **столик** (ч.р.) Невеличкий стіл. *Приклад вживання слова: (Дж. Р.Р. Толкін) Не встиг Більбао й слова мовити, як гноми внесли ті повні таці й два столики до світлиці та повиставляли, порозкладали все для бенкету.*

стоянець ■ (ч.р.) Вид глечика.

стілець ■ (ч.р.) 1) Вид меблів у вигляді короткої лапи, переважно зі спинкою, для *розмовне*) Посада, службове місце.

стільність ■ (ж.р) Верхня дошка, кришка стола. 2) Верхня дошка високої селянської скрині. 2) Дошка, на якій місять тісто, січуть м'ясо, і т. ін., кухонна дошка.

стовкти ■ (*недоконаний вид*) 1) Товкачем, макогоном і т. ін. подрібнити, стерти на порошок щось чи оббити лузгу з чогось. 2) Пошкодити посіви, городину, траву і т. ін., ходячи, їздячи по них, витолочити. 3) (*розмовно*) Сильно ударивши, розбити в кров.

столовий ■ 1) Призначений для обіднього стола, використовуваний під час їжі. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За казкою Ю. Ярмиша) Невдовзі Дракончик узяв у праву лапку виделку, а у ліву - столовий ножичок і почни годувати свої голови.* 2) Призма чений для харчування, що йде на їжу людям (про овочі, фрукти і т. ін.) *Приклад вживання слова у такому значенні: А столове вино у них було непоганим -* А про столову гірчицю вона забула.* 3) Призначений для їдальні. *Приклад вживання слова у такому значенні: їх*

старовинним столовим гарнітуром трохи страшнувало було користуватись. 4) Що має відношення до столу. 5) Що має плоску вершину і стрімкі урвисті схили (про гори, підвищення).

стос ■ (ч.р.) 1) Велика кількість однорідних предметів, вертикально складених один на одному. Стопа, штабель або тюк чи сувій. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) А тоді сів на стосі дощок над причалом і зразу з'їв увесь шматок, думаючи собі: це ж ангели на небі щодня таке їдять!* 2) (У переносному значенні) Про велику кількість чогось.

→ **стосик** ■ (ч.р.) (зменшувальне) Стос. *Приклад вживання слова: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») і дванадцять гномів скочили на ноги й поскладали весь посуд високими стосиками.*

стосунок ■ (ч.р.) 1) Взаємини, зв'язки, взаємовідносини які виникли між людьми в процесі спілкування. 2) Причетність, відношення до чогось, зв'язок із чимось.

страва ■ (ж.р.) 1) Приготовлені для їди продукти харчування. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З радіопередач) Останні дослідження американських науковців ясно доводять, що назви страв не менш важливі, ніж їхній смак. ↔ (З усних вражень.) Від смачних страв стіл аж гнеться!* 2) їжа, харчі. Те, що їдять, вживають для харчування.

стрес ■ (з англійської мови: stress – тиск, напруження; ч.р.) Стан напруження, що виникає під впливом сильних несприятливих факторів. Термін введений канадським фізіологом Г.Сельє.

струдель ■ (ч.р.) Пиріг, зроблений з коржа, змазаного начинкою та скрученого трубкою. *Приклад вживання слова* Спечений струдель порізати на порції і полити холодною густою помадкою.

стюард ■ (з англійської мови: steward – дворецький, ч.р.) Офіціант, буфетник на кораблі чи літаку. *Приклад вживання слова: (З усних вражень.) А стюарди більше нагадували вишуканих гарно вихованих англійських лордів, ніж звичай них офіціантів.*

стюардеса ■ (з англійської мови: stewardess покоївка на пасажирському

кораблі; ж.р.) Офіціантка, буфетниця, працівниця на пасажирському судні чи на літаку. Бортпровідниця.

суаре ■ (з французької мови; с.р., невідмінюване) Званий вечір. Вечірка, що збивається у зручний час (на відміну від жорсткої фіксація дня для журфіксу).

сулія, сулія ■ (ж.р.) Вепика пляшка, бутель. Приклад вживання слова: (За І.П. Котляревським) Сулії, тикви і баклажки – асе висушили без остачі.

сулугуні (невідмінюване) ■ Один з видів розсільних сирів; за грузинською традицією готується з буйволячого молока (але може використовуватися коров'яче молоко), відрізняється гострим кисломолочним смаком і запахом.

суміш (ж.р.) ■ 1) Сукупність предметів різного виду, сорту. 2) (У переносному значенні) Поєднання чого-небудь різного, різноманітного. 3) Продукт, результат механічного поєднання, змішання різних речовин, елементів. Приклад вживання слова: У протертий сир додають ванілін, сіль, з'єднують із сумішшю масла, жовтків та цукру і обережно перемішують із збитими вершками або сметаною.

сунелі ■ (с.р., невідмінюване) Суха кавказька приправа: суміш червоного перцю, подрібненого насіння кіндзи та інших прянощів.

суниця ■ (ж.р.) 1) Їстівні соковиті ягоди червоного або рожеватого кольору, які дає багаторічна трав'яниста рослина, що цвіте білими квітками. Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) «Я принесла з лісу глечик суниць, – вихопилася Мелашка. – Зварімо на полудень вареники з суниць та полуниць». ↔ Корисно їсти суниці зі сметаною чи цукром. 2) Також ця трав'яниста рослина.

суп ■ (з французької мови: soupe; ч.р.) Рідка страва – відвар з м'яса, риби, овочів з приправами. Страва, що готується здебільшого шляхом відварювання, інколи з подрібненням, перетиранням складників до стану пюре. Приклад вживання слова: (За М. Петренка) Кілька років у моїй новій квартирі збиралося добірне товариство на всім відомі супи.

→ **суп-крем** ■ (ч.р.) Протертий суп із вершками або льезоном.

→ **суп Кресі, кресі** ■ (ч.р., невідмінюване) Французький суп-пюре з моркви, який назвали на честь поразки французів у битві при Кресі (двадцять шостого серпня 1346 року) від англійських військ Едуарда III. Вважається супом бідняків.

супермаркет ■ (ч.р.) *Приклад вживання слова:* Ввечері сусідка навідувала її, приносила щось смачненьке, приготоване власноруч, або й куплене в супермаркеті спеціально для подруги.

сурогат ■ (ч.р.) 1) Замінник натурального продукту, який має деякі його властивості. 2) (У переносному значенні) Те, що підміняє собою що-небудь, створює ілюзію чогось.

суттєвий ■ Що має велике, особливе значення, становить саму суть чогось. Важливий, значний.

суфле ■ (с.р., невідмінюване) Назва кулінарних виробів (кондитерських, молочних, м'ясних і т. ін.), до складу яких входять збиті білки. *Приклад вживання слова:* У французькій кухні суфле може бути прекрасною закускою, якщо воно зроблене з рибою, сиром, куркою і т. ін., а з додаванням ваніліну, шоколаду, різних лікерів і фруктів може стати таким витонченим десертом, що сподобається будь-якому гурману.

сухар ■ (ч.р.) 1) Висушений шматок хліба, булки. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Олесь Бердник) Наївшись, втікачі взяли дві головки сиру, грудочку масла, три великі коржі, трохи сухарів ↔ (За І.П. Котляревським) ...і всі строжили сухарі. (За творами Григора Тютюнника) Чого тільки немає у Даниловому лантусі: ту» і ніж, і ложка, і шматок дроту, і казанок; пшоно і сало, цибуля і борошно, картопля й сіль, хліб і сухарі. 2) Рід сухого печива 3) (У переносному значенні) Бездушна, черства, педантична людина.

сухарик ■ (ч.р.) (зменшувально-пестливе) Те ж саме, що і *сухар* чи невеличкий *сухар* *Приклад вживання слова:* (Дж Р.Р. Толкін) Більбо примостився на стільчику біля каміна, гризучи сухарика.

сухий ■ (ч.р.) 1) Що не просякся водою, не покритися вологою, не мокрий, не сирий, позбавлений вологості. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За

Дж. Р.Р. Топкін «Гобіт») Орли наносили сухого гілляччя на паливо. 2) Що його характеризує відсутність вологості або незначна вологість повітря (про приміщення і т. ін.). 3) Що втратив необхідну вологу, висохлий, пересохлий, не наповнений водою, або несоковитий, несвіжий, засохлий. 4) Приготований висушуванням (про харчові продукти) або приготований у вигляді порошку чи концентрату. 5) Не рідкий (про харчові продукти). 6) Що не виявляє душевну теплоту, стриманий у виявленні теплих почуттів, позбавлений невимушеності, холодно ввічливий, суто діловий, невиразний. 7) (*У переносному значенні*) Що не викликає особливого інтересу, нецікавий, нудний.

→ **суха ковбаса** ■ Копчена ковбаса. *Приклад вживання слова:* (За творами М. Петренка) Якийсь майже жебрацький бенкет: горілки на столах мало, із закуски лишень дешева ковбаса, суха, з яловичини, та квашені огірки.

сухе варення ■ Зварені у цукровому сиропі та підсушені фрукти, пересипані цукром-піском. Інша назва: київське сухе варення.

→ **сухе вино** ■ Вино, яке одержують за повного зброджування фруктових соків без додавання спирту й цукру. *Приклад вживання слова:* (За творами Володимира Лиса) Я запросила його якимось на день народження, то він дві чи три чарочки сухого вина випив, і все.

→ **сухе молоко** ■ Продукт у вигляді білого з кремовим відтінком порошку, що його виготовляють висушуванням свіжого молока. *Приклад вживання слова:* (З усних коментарів) Відчувається, що у виробі використали сухе молоко.

→ **сухий хліб** ■ 1) Твердий, черствий хліб. 2) Нічим не помащений хліб. 3) Хліб без нічого іншого.

сухом'ятка ■ (*ч.р.*) (*розмовне*) Суха їжа (без чогось вареного або рідкого).

сухофрукти ■ (множина) Сушені фрукти.

сушити ■ (*недоконаний вид*) – висушити (*доконаний вид*) 1) Позбавляти вологи, робити що-небудь сухим, помістивши його на повітря чи в тепломі місці, біля вогню, на сонці тощо. 2) Робити що-небудь сухим, витираючи або промокаючи його чимось. 3) Видаляючи вологу з рослин, плодів ягід *тощо*

робити їх сухими і придатними для зберігання. Засушувати, висушувати. 4) (*У переносному значенні*) Виснажувати, знесилювати, мучити.

→ **сушений** ■ Той, який висушили, зробили шляхом висушування придатним для зберігання. *Приклад вживання слова: (За казкою Ю. Ярмиша)* Ну, добре: десять горіхів і десять сушених груш.

→ **сушарка, сушарня** ■ (*ж.р.*) Спеціальне приміщення (*інколи, обладнання*) для сушіння чогось.

суші, сусі ■ (*з японської мови: Sushi; невідмінюване*) Японська страва з морепродуктів, шматочок філе риби чи інших морепродуктів, що кладуть на спеціально сформовану грудочку приправленого рису (яка інколи може бути ще й в гарних їстівних формах-упаковках). *Приклад вживання слова:* Суші подаються на дерев'яній тарілці з соєвим соусом, «вассабі» та маринованим імбиром.

східні солодоші, східні ласощі ■ 1) Кілька різновидів солодких виробів кухонь народів Сходу (в найбільш повному асортименті їх завжди виробляли в Туреччині, Афганістані, Ірані та країнах Закавказзя): халва, нуга, шакер-бура, баклава чи пахлава, кураб'є, цукати, рахат-лукум і т. ін. Деякі з них виготовляються лише спеціалістами, що мають необхідні навички і специфічне обладнання, деякі виготовляються у процесі заготовки плодів, горіхів на зиму, а деякі - кондите-рами-пекарями. 2) Солодкі вироби, виготовлені із застосуванням великої кількості горіхів, різних прянощів, меду, ізюму і т. ін, при виготовленні яких враховуються певні традиції кухонь Сходу. Де які спеціалісти поділяють всі такі вироби на чотири групи: мучні, типу м'яких цукерок, типу карамелі та горіхи (солоні чи якось спеціально обсмажені мигдаль, арахіс, абрикосове ядро і т. ін.) 3) Помилкова назва солодких виробів, виготовлених з врахуванням лише деяких традицій кухонь народів Сходу чи виготовлених зовні схожими на такі ласощі.

сьомга ■ (*ж.р.*) 1) Цінна промислова риба родини лососевих з м'ясом рожевого кольору. 2) М'ясо цієї риби як їжа. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Якщо свіжа риба погана, ніколи не отримаєте гарного шматка копченої сьомги.

сюпрєм, сюпрем ■ (*ч.р.*) Паровий соус с яєчно-масляним льезоном.

сюрприз ■ (*ч.р.*) 1) Те, чого хтось не чекає, на що не сподівається,

переважно несподіваний подарунок. 2) *(розмовне)* Несподівана подія, обставина.
Приклад вживання слова у такому значенні: (За П'єром Вері) Але їх чекав іще один великий сюрприз: одна з кімнат була повна дитячих надувних куль.

Т

табаско (з іспанської мови: Tabasco; *невідмінюване, ч.р.*) 1) Дуже гостра приправа із перців чілі, пропитаних оцтом, що додається (лише кілька крапель) до супів, рагу, омлетів. 2) Пов'язана з назвою штату на півдні Мексика назва торгової марки гострого соусу, для приготування якого використовують червоний перець, оцет та сіль.

тапа ■ (*ж.р.*) Скворода, а також приготовлена на великій сковороді смаженина, яку подають на стіл в тому ж посуді, в якому вона жарилася.

тараня ■ (*ж.р.*) Невелика промислова риба родини коропових, поширена в опріснених ділянках Чорного та Азовського морів, яка іноді заходить у пониззя Дніпра, Дунаю та інших річок, різновид плітки.

тарілка ■ (*ж.р.*) 1) Кругла посудина з широким плескатим дном і низькими вінцями, куди насипають або накладають страву. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Дж. Р.Р. Толкін) Нарешті гості повідсувалися на своїх стільцях від столу, і Більбао намірився поприбирати тарілки й склянки. ↔ (За С. Харченко) Бандит повернувся в кімнату з тарілками й келихами. ↔ (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Гноми, не чекаючи, поки дадуть таці, рушили до кухні, тримаючи на одній руці стосик тарілок ще поставивши пляшку зверху, а гобіт біг за ними й просив. «Будь ласка, обережно!» 2) Кількість страви, що вміщується в цій посудині. 3) (*переважно у множині*) Ударний музичний інструмент у вигляді двох тонких металевих дисків, один із яких звичайно прикріплений до барабана.

таріль ■ (*ч.р.*) 1) Велика тарілка, кругле блюдо. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Микола Петренко) Попросила зачекати, доки зготується вечеря, а поки простелила в садку ліжничок, виставила таріль з виноградом. 2) Декоративна тарілка. 3) Круглий чи овальний піднос.

тарт ■ (*ч.р.*) Страва французької кухні, подібна до італійської піци, основну роль у виготовленні якої надається начинці, що може бути масною, з цибулі, грибів, яблук, горіхів та ін. Тарт має привабливий вигляд, він може бути як солодким, так і солоним.

тартар ■ (*ч.р.*) Різновид соусу на основі майонезу, до якого можуть

додаватись (за різкими варіантами приготування) пікулі, поріzana цибуля, оливки, лимонний сік, корнішони і т. ін. *Приклад вживання слова: (З усних вражень)* Найкраще тартар смакує з рибою.

тарталетки ■ (*множина*) Застосовувані у міжнародній ресторанній кухні чашечки з тіста для подавання в них різних закусок (м'ясних, грибних, овочевих) із соусами та приправами, які з'їдаються разом із закускою,

таця ■ (*ж.р.*) 1) Те саме, що і піднос. *Приклад вживання слова у такому значенні: Чому ви з тацею? ↔ (За К. Ковальською)* Полаковані краї дерев'яної таці трішки облупилися, та від цього вона не програвала, навіть навпаки – набула ще рарітетнішого вигляду. (*За К. Ковальською*) Більше нічого на таці не вміщалося. 2) Велика тарілка, блюдо. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казки)* Поклав він перстень на цей довгий-предовгий стіл – з'явилися на ньому таці з різними стравами і глеки з вином.

текіла ■ (*ж.р.*) Мексиканський міцний алкогольний напій; кактусова горілка.

тельбухи ■ (*множина*) Внутрішні органи вбитої тварини (шлунок, кишки тощо). *Приклад вживання слова: (З казок В. Гауфа)* Якоб зробив усе як належить: скрутив курчаті голову, ошпарив його окропом, обскуб пір'я і випустив тельбухи.

теля ■ (*с.р.*) 1) Маля корови. 2) Маля лосиці, олениці та деяких інших великих копитник тварин.

телятина ■ (*ж.р.*) М'ясо теляти чи страва з м'яса теляти. *Приклад вживання слова: Кебаб - це телятина в томатному соусі, (За Н. Коробко)* Шматок свіжо) телятини мав дуже апетитний вигляд.

темперування ■ (*с.р.*) шоколадної маси – складна і важлива для виготовлення високоякісних шоколадних виробів операція перед відливанням, яка у промислових умовах виконується на спеціальних «темпер-машинах», суть якої полягає в тому, щоб швидкими змінами температури шоколадної маси у вузькому діапазоні температур (наприклад, охолодження від 33°C до 27°C з подальшим нагріванням до 31°C, і все це за 1-2 хвилини), відтворити термодинамічно стійку структуру органічних кристалів какао масла, що входить до складу шоколадної

маси, і тим самим забезпечити мінімальну швидкість трансформації какао масла у процесі подальшого зберігання (простіше кажучи, знизити вірогідність «сивини» шоколадної плитки).

→ **темперований** (шоколад) ■ Такий (шоколад), який пройшов темперування. *Приклад вживання слова: (З розповіді про продукцію)* Якісно темперований шоколад, до складу якого входять терті какао боби та какао масло, не тільки мають знижений ризик «жирового посивіння», але і гарний блиск поверхні плитки.

тенаш ■ (з португальської мови) Спеціальні щипці для відкорковування витриманого більше тридцяти років портвейну.

тендер ■ (ч.р.) 1) Форма розміщення замовлення на яку-небудь роботу, яка передбачає визначення виконавця шляхом конкурсного відбору кращої тендерної пропозиції (оферти) за критеріями, що встановлюються замовником. Конкурс на право виконання яких-небудь робіт. 2) (фінанси) Бланк з пропозицією визначених вимог, послуг, що розсилається організатором торгів потенціальному учасникам. 3) Письмова пропозиція відносно поставки товарів за строковим контрактом.

термоконтейнер ■ (ч.р.) Пристосування призначене для транспортування та сервіровки гарячих і холодних продуктів. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів)* Це не просто валіза: тут у нас мається термоконтейнер.

термос ■ (з грецької через американський варіант англійської мови: thermos – *гарячий*; ч.р.) Посудина з подвійними скляними стінками всередині, яка запобігає охолодженню або нагріванню поміщеного в ній продукту.

тернівка ■ (ж.р.) 1) Наливка, виготовлена з ягід терну. 2) Тернослив.

тернослив ■ (ч.р.) 1) Плодове дерево або кущ, що є природним гібридом терну та сливи. 2) Солодкий темно-синій плід цього дерева або куща.

терпкий ■ 1) Що викликає відчуття стягування в роті (про смак деяких плодів, вин тощо). 2) Що сильно діє на органи чуття, гострий (про запах, аромат тощо). 3) Сповнений гострих їдких пахоців. 4) (У переносному значенні) Пронизливий, дошкульний (про вітер, мороз, холод і т. ін.). 5) (У переносному

значенні) Сповнений гіркоти, щемливий, гострий, сильний (про почуття, біль, жаль і т. ін.).

тертка ■ (ж.р.) 1) Кухонний предмет – металева пластинка з густо пробитими отворами чи пристосування з такими пластинками, об гострі краї яких тнуть щось (тісто, овочі, сир і т. ін.). *Приклад уживання слова у такому значенні:* (З рекламного проспекту) ця зручна багатофункціональна тертка допоможе вам не лише натерти, а і тонко нарізати, гарнірувати, подрібнити на малесенькі шматочки. ↔ Дріжджове тісто буде м'яке, якщо додати до нього трохи картоплі, натертої на тертці. 2) Укритий сіркою вузький бік сірникової коробки, об яку тнуть сірником.

тетеря ■ (ж.р.) Народна страва: хліб з квасом або з водою та сіллю. *Приклад уживання слова:* (За І.П. Котляревським) Троянцям всім дали тетері.

тефлон ■ (з африканського варіанту англійської мови: Teflon – фірмова назва американського хімічного концерну «Дюпон де Немур»; ч.р.) Високомолекулярна пластична речовина (штучна смола), вид синтетичного волокна, що має найбільшу стійкість щодо дії концентрованих кислот, лугів і розчинників.

технізація ■ (ж.р.) Оснащення технічними засобами, впровадження технічних засобів.

технологія ■ (ж.р.) 1) Сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чогось. 2) Навчальний предмет, що викладає ці знання, відомості. 3) Сукупність способів обробки чи переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій тощо. 4) Сукупність методів і форм навчальної роботи, стиль викладання.

титестер ■ (з англійської мови: tea-taster – tea - чай + taster -дегустатор; ч.р.) Дегустатор чаю.

тібарин ■ (ч.р.) Фініковий лікер (42 градуси), який в Тунісі називають дамським напоєм.

тімбаль ■ (з французької мови; ч.р.) 1) Вермишель з печерицями у

томатно-грибному соусі. 2) Загальна назва різних постаментів-основ, фундаментів та бордюрів, що виробляються у французькій класичній кухні з тіста (такого, як для хліба чи як для бабок і т. ін.) з метою створення їстівної платформи або резервуару для розташування у ньому різних страв (як поварських так і кондитерських): м'ясного асорті, мармеладів, фруктових компотів, тортів напіврідкого типу, цукатів тощо.

тірамісу ■ (з італійської мови; невідмінюване) італійський десерт, який інколи називають «королем десертів», відомий ще з кінця сімнадцятого сторіччя, за традицією вітчизняних ресторанів є (здебільшого) сумішшю певних готових до вживання окремо продуктів, наприклад: кави, крему із мас-карпоне (чи збитими у міксері окремо яєчними жовтками та білками), коньяку (або солодкого вина, рому, амаретто чи іншого лікеру) з прошарками подрібненого (чи натертого) бісквітного печива, та (для прикрашування, зверху) натертого шоколаду (існують варіанти з додаванням фруктів, ягід, сиропу і т. ін.). Інші назви: герцогський супчик, «Дзуппа дель Дука», «Суп Герцога». *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* За однією з легенд, тірамісу вигадали спеціально для великого герцога Тосканського Медичі.

тісто ■ (с.р.) 1) В'язка маса різної густоти з борошна, замішаного на воді, молоці і т. ін. Часто з додаванням дріжджів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних інструктажів)* В кулінарії застосовуються такі види тіста дріжджове, дріжджове листкове прісне, прісне здобне, пісочне листкове, бісквітне. 2) Зварена спечена така маса у варениках пиріжках і т. ін. 3) Будь-яка густа маса, що утворюється внаслідок змішування якої-небудь сипко речовини з рідиною.

тістечко ■ (с.р.) Кондитерський виріб із здобного солодкого тіста, звичайно з кремом, помадкою, цукатами чи ягодами і т. ін. *Приклад вживання слова: (З усних вражень)* Вона залюбки їсть тістечка із збитими вершками. ↔ (За Джеймсом Крюсом) Сусідка з будинку ліворуч ходила до мачухи пити чай тістечками.

товкач ■ (ч.р.) 1) То стий, здебільшого заокруглений на кінці, дерев'яний стрижень, ударами, натискуванням якого ущільнюють якусь масу або

подрібнюють, розтирають щось (у ступці чи якомусь посуді, пристрої). 2) Спеціально оброблений камінь, яким товчуть, розтирають щось.

товстолобик ■ (ч.р.) Промислова риба родини коропових, що водиться в річках Південно-Східної Азії та живиться здебільшого водоростями.

товченик ■ (ч.р.) 1) Кулінарний виріб у формі вареної кульки із січеного, а потім потовченого м'яса, до якого додається борошно, сіль, перець. 2) (розмовне) Удар кулаком.

токань ■ (ж.р.) Угорська страва, схожа на рагу, м'ясо для якої нарізається смужками завширшки у мізинець, обов'язковим є застосування прянощів (це чорний перець, майоран та, інколи, невеличка кількість паприки) та додавання помідорів, зеленого горошку, а також ковбаси, грибів, шпику і т. ін.

толма, тулма ■ (ж.р.) татарська назва долми.

томат ■ (ч.р.) 1) Помідор. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Дж. Р.Р. Толкін) Та внеси-но тієї холодної курятини й томатів! (3 усних інструктажів) У власному соку припускають ті овочі, які містять велику кількість рідини – гарбуз, томати, кабачки. 2) Соус, паста з помідорів. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (3 усних інструктажів) Додамо ще трішечки томату.

→ **томатний** ■ Зроблений, приготовлений із томатів, чи із застосуванням, додаванням томатів. *Приклад вживання слова:* (3 усних вражень) Було смачно запивати цю страву томатним соком, що з солодким перцем.

томити ■ (недоконаний вид) 1) Доводити до втоми, знесилювати, виснажувати когось. 2) Витримувати в певних умовах (піддавати тривалому нагріванню тощо), переробляючи на щось, надаючи відповідних якостей.

тонік ■ (ч.р.) Гіркувато-кислий газований напій, що використовується для розведення алкогольних напоїв, особливо джину. *Приклад вживання слова:* (3 усних коментарів) Він замовив джин з тоніком.

тонкощі ■ (множина) Малопомітні (чи помітні лише знавцям, професіоналам) важливі особливості, властивості чогось, якоїсь справи, галузі, найменші подробиці, деталі чогось (дій, поведінки за певних обставин тощо).

тонна ■ (ж.р.) Міра маси, яка дорівнює тисячі кілограмів, щось, що має таку масу.

топінамбур ■ (ч.р.) Багаторічна трав'яниста рослина родини складноцвітих із бульбами, які використовуються для приготування салатів та інших страв, а також для добування цукру і спирту. Інша назва: земляна груша.

торжество ■ (с.р.) 1) Свято на відзначення якоїсь видатної події, ювілейної дати. 2) Повний успіх, перемога у чомусь. 3) Найвищий ступінь розвитку, вершина чогось. 4) Почуття радості з приводу успіху, удачі у чомусь.

торт ■ (ч.р.) Кондитерський виріб здебільшого круглої форми з бісквітного, пісочного і т. ін. тіста, прикрашений, покритий кремом та цукатами, товченим горіхом і т. ін. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) Знаєте, як мій чоловік торти робить! (За Джеймсом Крюсом) День, що його Тімові однолітки відзначали тортами, какао та веселим сміхом. ↔ (За Джеймсом Крюсом) Пані директорова торта замовляла з написом «Вітаємо з днем народження!»*

тортелліні ■ (з італійської мови; множина, невідмінюване) Різновид традиційних виробів кухні Болоньї, схожих на невеличкі круглі пельмені з прісного тіста (яке може готуватися з додаванням оливкової олії), традиційною начинкою для яких є суміш м'яса та рикотти, овочів (здебільшого – шпинату). *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Наші тортелліні ми можемо подати з тушкованими грибами, поливши маслом та посипавши перцем, а можемо і додати до бульйону.*

тост ■ (з англійської мови: toast; ч.р.) 1) Підсмажений або підсушений тонкий шматочок хліба. 2) Коротка застільна промова з побажанням чогось і пропозицією випити чарку на честь когось, чогось. За англійським звичаєм перед тим, хто виголошував тост ставили келих вина і клали скибку підсмаженого хліба.

тостер ■ (ч.р.) Електричний прилад для приготування тостів (підсмажування, підсушування тонких шматочків хліба).

тотожний ■ Такий самий, однаків з чимось, цілком подібний до чогось, схожий за своєю суттю, зовнішніми ознаками та виявом. Відповідний чомусь,

цілком схожий на щось.

тоффі епл, десерт «Тоффі ЄППЛ» ■ Глазуровані цукрово-молочною помадкою яблука на паличках, десертна страва англійської кухні, що має нагадувати про «порохову змову» в Англії (5 листопада 1605 року).

тофу ■ (с.р., невідмінюване) Соевий сир (розрізняють сорти м'який, «шовковий», та жорсткі). Один із найпопулярніших соєвих продуктів, що містить багато білка, але без холестерину, і вважається легкою їжею.

травлення ■ (с.р.) Перетравлювання їжі і її засвоєння організмом. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Л. Денисенко)* Він ніколи не страждає від шлункових недуг чи проблем із травленням.

тренінг ■ (з англійської мови: training < train – тренувати; ч.р.) Тренування, спеціальний тренувальний режим. *Приклад вживання слова:* Навчання, що проводилося у вигляді тренінгу, було досить напруженим, але цікавим і корисним.

тривкий ■ 1) Що його важко зруйнувати, зіпсувати, не можна легко зламати, порвати і т. ін., що довго зберігається, міцний, довговічний. 2) (У переносному значенні) Що не піддається змінам, сталий, усталений, непорушний, повсякчасний, незмінний, постійний. 3) (У переносному значенні) Стійкий, непохитний, упертий, затятий, непохитний (про людину, її волю, вдачу і т. ін.). 4) Міцно збудований, фізично витривалий, сильний, неустанный, дужий. 5) (рідко) Поживний, ситний. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами н'єс І.К. Карпенка-Карого)* Робочий чоловік, мужик, не любить білого хліба, бо він і не смачний, і не тривкий.

триніг, триніжок ■ (ч.р.) 1) Підставка на трьох ніжках, а також пристосування різного призначення, що складається з трьох палиць, жердин і т. ін., скріплених в одному місці. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З «Шевченківського словника»)* Біля берега моря човен, на березі двоє варять, підвісивши казанок на тринозі. 2) Столик на трьох ніжках, на якому запалювали священний вогонь або приносили жертву божеству, в стародавніх народів. 3) Стілець на трьох ніжках.

тропік ■ (ч.р.) 1) Уявне коло на поверхні земної кулі, паралельне екватору

і віддалене на 23° 27' на північ або південь від нього. 2) (*тільки множина*) Фізико-географічні зони, розташовані на північ і на південь від екватора до субтропіків. Характеризуються жарким кліматом. ↔ Тропічні фрукти.

троянда ■ (*ж.р.*) 1) Запашна червона, рожева, біла або жовта квітка багаторічної кущової рослини родини трояндових, зі стеблами звичайно вкритими колючками. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Пані поставила на стіл букет троянд. <-> (*За І. Потаніною*) Він дарував мені величезний букет запаморочливих троянд, не зводив з мене захопленого погляду, тонко посміхався, вкрадливо нашіптував компліменти. 2) Пелюстки цієї квітки, що використовуються в парфумерії, кулінарії тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Сиропом із троянд взимку лікують горло, а відкинутими на сито пелюстками начиняють малесенькі рогалики та бісквітні рулети. 3) Також назва цієї рослини.

трояндовий ■ 1) Той, що має відношення до троянд. 2) Виготовлений із троянд. *Приклад вживання слова:* Потім ми разом пили чай із пахучим трояндовим варенням.

труїти ■ (*недоконаний вид*) – *отруїти (доконаний вид)* 1) Знищувати, морити отрутою, умертвляти когось отрутою. 2) Насичувати щось отрутою, додавати до чогось отрути. 3) Не дотримуючись санітарно-гігієнічних вимог, вимог щодо зберігання продуктів і т. ін., спричиняти чиесь отруєння. 4) (*У переносному значенні*) Спричиняти страждання, позбавляючи душевного спокою, хвилювати. 5) (*У переносному значенні*) Послаблювати вияв якогось позитивного почуття, робити щось неприємним і безрадіним.

→ **труїтися** ■ (*недоконаний вид*) – *отруїтися (доконаний вид)* 1) Зазнавати дії отруйних речовин (через наявність таких речовин у їжі, напоях, повітрі, через недоброякісну їжу і т. ін.) *Приклад вживання слова у такому значенні:* (*За А. Кокотюхою*) Постояльці їжею з готельного ресторанчика стали труїтися. 2) Позбавляти себе життя отрутою, якимись отруйними речовинами.

трунок ■ (*ж.р.*) 1) Напій, переважно алкогольний. *Приклад вживання слова:* (*За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт»*) Нарешті Гандальф відсунув тарілку й кухоль, з'ївши дві хлібини, а з ними поглинувши чимало масла, меду й відстояних

вершків, а ще випивши кварту медового трунку. 2) П'яний запах, пахощі. 3) Відвар трав, коренів, лушпиння тощо для різних потреб.

трюфель ■ (ч.р.) 1) Схожий формою на бульбу коричнювато-чорний їстівний гриб, який росте під землею і має високі смакові якості. 2) Назва шоколадних цукерок, які формою нагадують ці гриби. Швейцарський трюфель, чи «трюф», являє собою цукерку, яка містить начинку, приготовлену із свіжих вершків і шоколаду, зверху глазуровану шоколадом і посилану какао-порошком з цукровою пудрою або має на поверхні рельєфний малюнок. Типово звичайний трюфель не менше ніж на 60% складається із шоколаду. Для надання трюфелю смакових відтінків зазвичай використовують алкогольні напої: коньяк, ром, лікери. Розрізняють (за консистенцією) 3 основних типи трюфелів: а) «Тверді трюфелі», або «важкі трюфельні маси», що мають тверду консистенцію, формуються пресуванням і звичайно не глазуруються, а обсипаються какао порошком і цукровою пудрою, б) «Напівм'які трюфелі для прикрас», що звичайно формуються ручним розкочуванням або відсадженням та іноді глазуруються. в) «М'які, напіврідкі трюфелі», або «легкі трюфельні маси», що формуються шляхом заливання в порожнисті шоколадні оболонки, на які надалі наноситься різний декор із шоколадних ниток, інколи їх обкачують в подрібнених горіхах з наступним глазуруванням ще одним шаром шоколаду. *Приклад вживання слова у такому значенні: (з реклами) «Ноу-хау» корпорації «Рошен», дозволяють упевнено зберігати наші трюфелі понад шість місяців без помітних змін їхніх властивостей.*

→ **трюфельні маси** ■ (множина) Шоколадоподібні продукти особливої якості, що містять, поряд з різними видами шоколаду (частка шоколаду становить навіть 55-65%), добавки какао-порошку, масло какао, різних цукрів, молочних жирів, внесених у вигляді вершків, масла, цільного або сухого молока, а також (у незначній кількості) ароматизатори, смакові добавки, алкогольні напої (до 10%).

тужавіти ■ (недоконаний вид) 1) Робитися тугим, щільним, твердим, висихаючи, тверднути. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Мармелад вважається готовим, коли охолоджена проба тужавіє. ↔ Якщо маса гусне, додати цукор і варити далі, помішуючи, поки мармелад не буде спадати з ложки

окремими частинами, а охолоджена проба тужавіти. 2) Наливатися, робитися пругким.

тумблер ■ (ч.р.) Деталь у приладах, механізмах тощо для вмикання, перемикання чого-небудь.

тунець ■ (ч.р.) Велика промислова хижа риба тунцевих, що живе у теплих водах. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) «Тунці нам привозять турки,»* – пояснив він Тімові.

турка ■ (ж.р.) Невелика металева посудина з довгою ручкою для приготування кави.

туті-фруті, тутті- фрутті ■ (з італійської мови: tutti frutti - всі плоди; невідмінюване) 1) Термін для визначення страви, що є повним набором різних харчових продуктів одного типу. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів) Це таке собі м'ясне туті-фруті.* 2) Страва, що є (наскільки це можливо) повним набором найрізноманітніших фруктів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних коментарів) У нашому міню є «Туті-фруті» – це салат із різних фруктів: абрикосів, персиків, слив, ананасів, манго, мандаринів, райських яблук.*

→ **туті-фруті дель маре** ■ (невідмінюване) «Плоди» моря, якомога повний набір «морських продуктів»: кальмари, краби, креветки, мідії, восьминоги і т. ін.

→ **туті-фруті морозиво** ■ Різні сорти морозива різного кольору.

туша ■ (ж.р.) 1) Оббіловане і випатране тіло забитої тварини як продукт харчування. 2) Мертве тіло якоїсь великої тварини.

тушка ■ (ж.р.) 1) Оббіловане і випатране тіло забитої тварини невеликого розміру. *Приклад вживання слова у такому значенні: Решту дольок побризкайте коньяком і нафаршируйте ними тушку птиці.* 2) Тіло убитої тварини, дичини і т. ін. невеликого розміру.

тушкувати ■ (недоконаний вид) 1) Варити щось (м'ясо, овочі і т. ін.) у закритому посуді, в дуже малій кількості рідини на слабкому вогні. 2) Закривати щось, кутати.

→ **тушкування** ■ (*с.р.*) Назва процесу, коли щось тушкують, варять у закритому посуді, в дуже малій кількості рідини на слабкому вогні. *Приклад вживання слова:* Тушкування продуктів провадять у гусятницях, у каstrулях з товстим дном, наливаючи невелику кількість рідини, додаючи спеції, коріння, вино тощо.

→ **тушкований** ■ Який тушкувався, варився у закритому посуді, в дуже малій кількості рідини на слабкому вогні. *Приклад вживання слова:* Гювеч – це баранина, тушкована з овочами. ↔ (*І. Новак*) На ходу продемонстрував здобич - великий млинець з добре пропеченого тіста, посеред якого лежала дрібно поріzana тушкована моква.

тубик, *рідко тубик* ■ (*ч.р.*) М'яка трубочка для кремо-подібного виробу, крему, зубної пасти і т. ін., вміст якої добувають видавлюванням.

тюлька ■ (*ж.р.*) Дрібна морська промислова риба родини оселедцевих.

тюря ■ (*ж.р.*) холодна супова рідка страва російської та білоруської кухні, основою якої є квас або (*лише інколи*) просто- кваша; обов'язкові компоненти: хліб (здебільшого чорний), цибуля, сіль; можуть додаватися подрібнені часник та картопля, терта редька.

тягучий ■ 1) Здатний розтягатися, збільшуватися в довжину й ширину, не розриваючись. 2) Липкий, в'язкий, який тягнеться від дотику. 3) (*У переносному значенні*) Що довго триває, розтягнений. 4) (*У переносному значенні*) Протяжний, повільний (про голос, звук і т. ін.).

тямити ■ (*недоконаний вид*) – *затямити* (*доконаний вид*) 1) Усвідомлювати, розуміти Щось, виявляти кмітливість, виявляти тямущість. 2) Розумітися На чомусь, мати знання в якійсь справі, уміти щось робити. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок *В. Гауфа*) Я кухар і добре тямлю в усяких найделікатесніших стравах. 4) (*У переносному значенні, розмовне, рідко*) Тримати в пам'яті Щось, відчувати щось, відчувати особливе значення чогось і т. ін.

У

убирати (вбирати) ■ (*недоконаний вид*) – убрати (вбрати) (*доконаний вид*) 1) Одягати когось (*рідко щось*) взагалі або певним чином (відповідно до якоїсь події, якогось свята і т. ін.). 2) Прикрашати чимось, надавати гарного вигляду. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* На другому столі убирали шишками та голубками здоровий та довгий коровай, обтикали його мигдалем та родзинками.

убір ■ (*ч.р.*) 1) Те, що служить як прикраса, оздоба. 2) Спеціальне спорядження чи зброя (переважно оздоблена чимось). 3) (*У переносному значенні, поетичне*) Те, що покриває собою щось, зовнішній покрив чогось (про рослинність, листя, сніг і т. ін.). 4) Одяг взагалі чи багатий, пишний одяг або прикраса, яку одягають (переважно, на голові).

угощати, вгощати ■ (*недоконаний вид*) – угостити, вгостити (*доконаний вид*) 1) Частувати. 2) (*У переносному значенні*) Запросивши когось кудись, платити за розвагу, взагалі робити комусь приємність. 3) (*У переносному значенні*) Бити когось, стріляти в когось, робити якусь неприємність.

удаватися, вдаватися ■ (*недоконаний вид*) – удатися, вдатися (*доконаний вид*) 1) Успішно завершуватися, виявитися вдалим, гарним (про те, що утворилося в наслідок якогось процесу). *Приклад вживання слова у такому значенні (За І.С. Нечуєм-Левицьким)* Вже перед вечором вийняли з печі коровай, котрий і справді дужо вдався. 2) Уродитися з певними якостями, особливостями вдачі, мати певні нахили, здібності, пристрасть до чогось (про людину). 3) Впадати в якийсь стан (звичайно важкий), перейматися якимсь настроєм. 4) Зосереджувати свої дії, діяльність, увагу на чомусь, займатися чимось. 5) Звертатися до когось (з якимось проханням, я якійсь справі тощо), до душі, до серця *тощо*. 6) Використовувати щось, застосовувати як засіб для здійснення чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні: Але не будемо вдаватися до риторики.*

уйран ■ (*ч.р.*) Чуваський кисломолочний напій. *Приклад вживання слова:* Замість квасу пили уйран, що підтримувало створену екзотичну атмосферу.

украяти ■ (*доконаний вид*) Краючи, ріжучи, відокремити частину від

цілого.

уміння ■ (с.р.) Здобута на основі досвіду, знання досвіду, знання, здатність належно робити щось.

універсам ■ (ч.р.) Великий магазин самообслуговування, що має в продажу продовольчі товари універсального асортименту та супутні промислові товари повсякденного попиту.

урочистий, врочистий ■ 1) Пов'язаний з торжеством, знаменною датою, подією, присвячений їм, влаштований з їх приводу. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа)* В цій війні було багато запеклих боїв, але зрештою настав мир, що був прозваний «Паштетним миром», бо на урочистому бенкеті гостям піднесли короля паштетів – спечений княжим кухарем паштет «сюзерен». 2) Що супроводжується певним церемоніалом. 3) Що має значущість, важливість. 4) Сповнений величності, який викликає почуття піднесеності, не буденності. 5) Що виявляє величність, серйозність, поважність. 6) Особливо серйозний, значущих, важливий (про обіцянку, клятву і т. ін.).

упривати ■ (недоконаний вид) – упріти (доконаний вид) 1) Пітніти, покриватися потом. 2) Доходити до готовності повільно, на легкому вогні, на жару (про страву). *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним)* Польова каша завжди добра, може, через те, що не в печі уприває, а серед вільного повітря.

урюк ■ (ч.р.) Невеличкі сушені абрикосові плоди з кісточками.

усмішка ■ (ж.р.) 1) Особливий порух м'язами обличчя (губ, очей), який виражає схильність до сміху, веселий радісний настрій з приводу чогось, гарне відношення до чогось і т. ін. 2) Такий порух м'язами обличчя (губ, очей), як вираз глузування, кепкування і т. ін., посмішка. 3) Гумористичний художній твір (переважно великий за розміром).

усмажувати, всмажувати ■ (недоконаний вид) – Усмажити, всмажити (доконаний вид) 1) Смажити до повної готовності (страву). 2) Смажачи, приготувати.

устриця ■ (ж.р.) їстівний морський молюск, що має двостулкову

черепашку. Устриці бувають тільки двох сімейств: пласкі (круглі – лат. *Ostrea* «Остреа») і глибокі (впалі чи довгасті – лат. *Crassostrea* – «Крассостреа»), все інше – підвиди. Назви устрицям дають в залежності від регіону і способу їхнього вирощування, наприклад, Белон, Маренни- Олерон, Бузиг, Граветт, Мальпек.

Приклад вживання слова: Щоб відкрити устрицю, візьміть її в серветку лівою рукою опуклою стороною вниз, а «п'ятою» до себе; помістіть вістря ножа в місце розташування м'яза (відступіть приблизно дві третини від "п'яти") і введіть лезо між двома стулками; відріжте м'яз, і раковина легко розкриється. (За Джеймсом Крюсом) Він вже умів зграбно їсти омари, фазани, кав'яр, умів ковтати устриці й відкорковувати пляшки з шампанським.

усушка ■ (ж.р.) Кількість, величина, на яку зменшується вага або об'єм, розміри чогось при висиханні.

ущільнювати ■ (недоконаний вид) – ущільнити (доконаний вид) 1) Робити щільним, стискаючи, утрамбовуючи. 2) Заповнювати простір, якусь ділянку більшою кількістю чогось або тісніше, густіше розміщувати щось. 3) Запонювати більшим обсягом роботи, більшою кількістю справ і т. ін. (час, проміжок часу).

Ф

фавероль ■ (ж.р.) Французька порода курей, що відзначаються м'ясистістю.

фазан ■ (ч.р.) 1) Великий промисловий птах ряду курячих з яскравим оперенням. 2) Страва з нього. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок Ш. Перро) Він би, наприклад, не відмовився стати могутнім принцом та із золотих тарілок щодня фазанів їсти. Потім принесли смаженого фазана.

файф-о-клок ■ (з англійської мови; ч.р.) Традиційне англійське чаювання о п'ятій годині дня, що пізніше стало просто назвою чаювання (з тістечками, кексами, бутербродами і т. ін.) У другій половині дня, після обіду (інколи із запрошенням гостей, з дотриманням відповідного стилю і т. ін.). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Всім були відомі її файв-о-клоки, на які завжди запрошувалися найпопулярніші і найвідоміші люди міста.

фальсифікат ■ (ч.р.) Підроблена річ, яку видають за справжню, підробка.

фартух ■ (ч.р.) Одяг у вигляді шматка тканини чи іншого спеціального матеріалу певного розміру та фасону, який одягають спереду на сукню, спідницю і т. ін., щоб запобігти їх забрудненню, захистити. (За казками В. Ярош) Сама Домогосподарка у вишитому півниками фартусі, немов досвідчений магістр, рухається по кухні, її руки переставляють посуд, щось переміщують, збивають, кидають у потрібний момент у каструльки, де, вируючи й булькаючи, народжуються нові речовини і якості.

фарфор ■ (ч.р.) 1) Мінеральна маса із суміші каоліну, пластичної глини, кварцу й польового шпату (переважно білого кольору), яка після відповідної обробки просвічується в тонкому шарі. Використовується для виготовлення тонкого посуду, виробів декоративного та прикладного характеру, ізоляційних матеріалів і т. ін. Порцеляна. 2) Вироби з такої маси.

фаст-фуд ■ (ч.р.) 1) Продукти швидкого приготування, напівфабрикати. 2) Американська система швидкого харчування, поширена в багатьох країнах, розрахована на швидке обслуговування великої кількості відвідувачів.

фасування ■ (с.р.) Розважування і пакування товарів у певних кількостях.

фаянс ■ (*ч.р.*) 1) Мінеральна маса з особливих сортів глини з домішками гіпсу та інших речовин, що використовується для виготовлення керамічного посуду, статуєток і т. ін. 2) Вироби з такої маси, обпалені та вкриті поливою.

феєрверк ■ (*ч.р.*) 1) Кольорові декоративні вогні від спалювання порохових піротехнічних виробів під час свят, карнавалів тощо. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З усних вражень)* Увечері біля ресторану яось пристосувалися зі своїм феєрверком. 2) Розважальне видовище з такими вогнями. 3) Порохові піротехнічні вироби, при спалюванні яких утворюються кольорові декоративні вогні. 4) (*У переносному значенні*) Безперервний потік, швидка зміна чогось яскравого, виразного, що справляє сильне враження.

фейхоа ■ (*ж.р., невідмінюване*) 1) Рід деревних або кущових субтропічних рослин родини миртових. 2) Плід цієї рослини із сильним запахом, що нагадує аромат суниці, ананаса чи банана.

фенхель ■ (*ч.р.*) Дворічна чи багаторічна ефіроолійна рослина зонтичних, олію якої використовують у харчовій і парфумерній промисловості, а також у медицині.

фермент ■ (*ч.р.*) 1) Складна білкова речовина тваринних і рослинних організмів, що сприяє прискоренню хімічних процесів, які відбуваються в них. Сизим. 2) (*У переносному значенні*) Про те, що сприяє розвиткові, посиленню чогось.

фестиваль ■ (*з англійської мови: festival < festival свято, забава; варіант слова з'явився на початку XVIII століття в зв'язку з виникненням у Великобританії музичних фестивалів; ч. р.*) Масове свято, показ досягнень певного виду, огляд кращих мистецьких досягнень.

фігурний ■ 1) Зроблений у формі якоїсь тварини, птаха, квітки, візерунка тощо. Який має складну форму. 2) Призначений для надання складної форми, що створює складну форму.

фієста ■ (*ж.р.*) 1) В іспаномовних країнах – свято, карнавал. 2) Яскраве святкування.

фіз ■ (*з англійської мови; ч.р.*) > фізи (*множина*) – шипучі, ігристі напої, які

готують обов'язково з додаванням газованих напоїв (простої газова-ної води, газованої мінеральної води тощо), а подають охолодженими. *Приклад вживання слова:* Підготували великі вузькі бокали та соломинки для фізів.

філе ■ (ж.р.), філей (*ч.р.*) 1) М'ясо найвищого сорту із середньої частини хребта туші. М'ясо з бокових частин тушки свійської птиці або дичини. 2) Страва з такого м'яса. 3) Поздовжні половинки рибної тушки, очищеної від нутрощів, плавців і луски, звичайно спресовані та заморожені. *Приклад вживання слова:* Морожене філе потребує лише мінімальної гігієнічної обробки – достатньо обрізати зіпсовані краї, очистити філе від бруду, швидко промити.

філейний ■ Приготовлений, зроблений із філею. Призначений для виготовлення філе.

філіжанка ■ (*ж.р.*) Невелика посудина (частіше з вушком), з якої п'ють якісь напої, чашка. *Приклад вживання слова:* (За П. Бондаренко) Він відставив філіжанку. «-» (За Джеймсом Крюсом) Він дізнався, що піднімаючи філіжанку з чаєм, не слід відставляти мізинець.

фільтр ■ (*ч.р.*) То (*найчастіше* – спеціальна матерія), крізь що здійснюється проціджування соусів, бульйонів, желе.

фінанси ■ (*множина*) 1) Система грошових відносин у тій чи іншій державі, а також сукупність усіх грошових коштів, що є в розпорядженні держави.

фінансувати ■ (*недоконаний вид*) – профінансувати (*доконаний вид*)
Забезпечувати коштами, фінансами когось, щось.

фінік ■ (*з грецької мови: phoinikos; чр.*) 1) Дерево родини пальмових із солодкими поживними плодами. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Свіжі плоди фініків жорсткі й терпкі, а тому їх не їдять у такому вигляді. 2) Плід цього дерева, який має червоно-брунатну шкірку та соковитий солодкий м'якуш. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Якщо ж фініки підв'ялити, вони стають м'якими, ніжними і прозорими, запашними і дуже солодкими на смак.

фірма ■ (*ж.р.*) 1) Тор-гівельне або промислове підприємство, що користується правом юридичної особи, під маркою якої продають товари або

випускаються вироби 2) Об'єднання однорідних або суміжних підприємств.

→ **фірмовий** ■ 1) Що стосується фірми. 2) Що виготовляється тільки на певному підприємстві й має високу якість. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Була замовлена фірмова страва ресторану.

фісташка ■ (*ж.р.*) 1) Південна деревна або куцова рослина родини сумахових із перистим листям та плодами схожими на горіхи. 2) їстівний плід цієї рослини – невеличкий горіх, ядро якого має зеленкувате забарвлення.

фісташковий ■ 1) Ви готовлений із фісташок чи з додаванням плодів фісташок. *Приклад вживання слова у ти кому значенні: (За казками Джанні Родарі)* Він подумки складав список матеріалів, які траплялися на дорозі: малинове варення, турецький виноград, крем, фісташкове морозиво. 2) Який має колір ядра стиглої фісташки, блідо-зелений, зеленкуватий.

фітобар ■ (*ч.р.*) Відділ (в аптеці, фітнес-клубі тощо), що спеціалізується на продажу настоянок, напоїв тощо із лікарських рослин чи з додаванням самих лікарських рослин або витяжок, настоїв з них.

фламбування ■ (*с.р.*) У кулінарії - заключна стадія приготування деяких страв (як правило, з філе або дичини, а також деяких кондитерських виробів), коли для надання остаточного смаку або для відповідного кулінарно-декоративного ефекту страву, вже подану до столу, обливають невеликою кількістю спирту або коньяку та підпалюють.

фліп ■ (з *англійської мови; ч.р.*) – у фліпи – група змішаних напоїв, у складі яких мається ціле яйце або жовток свіжого яйця. У північноамериканському варіанті готуються з гарячого пива та прянощів. Досить часто готуються (у шейкері чи міксері) без пива і холодними, але з Фруктовими сиропами, морсами та молоком, подаючи з досить великими шматочками льоду вверху (*іноді*) посипають тертим мускатним горіхом. Інша назва: коктейль з яйцем.

флячки ■ (*множина*) Свинячі або телячі тельбухи, вирізані на шматочки і зварені в пшоняній каші.

фольга, фольга ■ (*ж.р.*) 1) Дуже тонкі блискучі листи або стрічки

металів і сплавів (алюмінію, міді, латуні, олова, свинцю і т. ін.), що їх використовують для прикраси виробів, пакування харчових продуктів, тютюну, а також при виготовленні конденсаторів, електродів. 2) Матеріал (паперова калька або прозора плівка з шаром порошку бронзи або сухої фарби), що його використовують у поліграфії для нанесення зображень на оправи книг.

фольклор ■ *(ч.р.)* Народна творчість.

фондю ■ *(с.р., невідмінюване)* 1) Національна страва швейцарської кухні із сиру, розплавленого в гарячому білому вині з різними прянощами, в яке вмочують шматочки хліба. Готується прямо на столі. 2) Страва із шматочків сирого м'яса, яке вмочують у киплячу олію, що стоїть на столі.

форель ■ *(ж.р.)* Спільна назва кількох прісноводних форм цінної промислової риби роду лосось благородний, струг.

форма ■ *(ж.р.)* 1) Обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд. 2) Обриси частин людського тіла, людської фігури. 3) Шаблон, пристрій за допомогою якого чомусь (переважно якійсь масі) надають певних обрисів, якого вигляду. 4) Тип, будова, спосіб організації чогось, зовнішній вияв якогось явища, пов'язаний з його сутністю, змістом. 5) Видимість, зовнішній бік чогось. 6) Встановлений зразок чогось, узвичаєні норми. 7) Спеціальний однаковий за кольором, кроєм та іншими ознаками одяг для осіб певної категорії, певної установи тощо (військових, учнів і т. ін.). 8) Стан людини, який дозволяє повністю виявити її сили, уміння, здібності. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Сьогодні я не в формі.

формовий ■ 1) Зроблений, виготовлений у формі, способом формування. 2) Що використовується при відливанні, виготовленні виробів у формах. 3) Що набув штучної форми внаслідок обрізування, прищеплення, згинання гілок (про дерево, кущ).

→ **формочка** ■ *(ж.р.)* Невеличка форма. *Приклад вживання слова:* Формочки для виготовлення коржиків.

формувати ■ *(недоконаний вид)* – сформувати *(доконаний вид)* 1) Надавати чомусь певної форми, вигляду тощо. 2) Надавати чомусь за вершеності,

визначеності. 3) Виготовляти щось, використовуючи форму, формочку, надаючи певного вигляду, певної форми 4) Створювати, організовувати щось надаючи певної форми, розміщуючи в певному порядку, з певної кількості учасників і т. ін.

форс-мажор ■ (*ч.р*) Надзвичайні, не передбачувані обставини, через які виконання зобов'язань однією із сторін, що уклали угоду (контракт, договір), стає повністю або частково неможливим.

форшмак ■ Традиційна страва сучасної єврейської кухні - холодна закуска (яка може також подаватися разом з відвареною картоплею як самостійна страва, яку споживають на сніданок), що готується з перекрученого на м'ясорубці оселедця, цибулі, яблук та подрібнених відварених яєць з додаванням петрушки, перцю, гірчиці і т. ін.

фрикасе ■ (*с.р., невідмінюване*) Страва, приготовлена з дрібно нарізаного м'яса в підливі.

фритюр ■ (*ч.р.*) Киплячий кулінарний жир або суміш жирів для смаження м'яса, риби, овочів.

«фрі фло» ■ (*з англійської мови: free flow – вільне пересування, вільний потік, невідмінюване*) Новий формат закладу громадського харчування, удосконалений принцип «шведського столу», де зона кухні знаходиться у вільному доступі, і частина технологічних процесів винесена на огляд відвідувачів, які із запропонованої кількості страв можуть, вільно пересуваючись по залу, вибрати щось, а потім розрахуватись у касі та розташуватись у обраному місці. *Приклад вживання слова: (З усних вражень)* Елемент театральності, шоу у самій технології, як вважають ресторатори, забезпечує популярність «фрі фло».

фромаж фре (*fromage frais*) ■ Виготовлений з пастеризованого коров'ячого молоті з вершками свіжий французький сирок, який буває як висококалорійним (використовується у соусах та гарячих стравах), так і низькокалорійним (використовується при виготовленні десертів з фруктами та медом), існують його рідкуваті та досить тугі різновиди.

фрукт ■ (*однина, ч.р.*) – *фрукти (множина) 1) їстівні плоди деяких дерев і кущових рослин. 2) (У переносному значенні, зневажливе)* Людина з негативними

рисами. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською)* Ну, Андре, ти й фрукт.

фуа-гра ■ (*ж.р.*) Своєрідний зразок французького кулінарного мистецтва - паштет з печінки гусей спеціальної породи (до того ж ще й спеціально відгодованих так, щоб у них виник цироз печінки).

фугу ■ (*невідмінюване*) Риба, що є одним з найдорожчих делікатесних страв японської кухні, печінка, ікра, кишки, очі і шкіра якої містять природну нервово-паралітичну отруту - тет- родотоксин, що за своєю дією небезпечніше кураре і ціаніду, але в мікроскопічних пропорціях вважається непоганим лікувальним засобом профілактики вікових хвороб, а сп'яніння від залишеної у таких пропорціях отрути прирівнюють до наркотичного. інша назва: собака-риба. *Приклад вживання слова: (За К. Ковальською)* На приготування фугу треба мати особливу ліцензію, а їх видають тільки найдосвідченішим кухарям.

→ **«фугусаши»** ■ Перламутрові шматочки сирої риби фугу на круглому блюді, з яких повар часто створює своєрідну картину: пейзаж, метелика чи птицю, що летить. їдять цю страву, занурюючи шматочки в суміш понзу (оцетного соусу), асацукі (маленької цибульки), момиджи- ороши (тертої редьки дайкон) і червоного перцю. Інша назва: сашимі з фугу.

→ **«фугу-зосуї»** ■ Суп з бульйону відварної риби-фугу, рису і сирого яйця, а також трохи обжарену риба-фугу.

фужер ■ (*ч.р.*) Великий келих на високій ніжці, що використовується звичайно для ши пучих вин і прохолодних напоїв *Приклад вживання слова:* Що раз все збити і розлити у високі фужери.

фукус ■ (*ч.р.*) Дрібна бура морська водорість, яка використовується в харчуванні, медицині та сільському госпо дарстві (як добриво або корм для худоби).

фундук ■ (*ч.р.*) 1) Кущова або деревна рослина роду ліщини, що росте на півдні, 2) їстівний плід такої рослини, горіх.

фуршет ■ (*ч.р.*) Закуска, приймання їжі стоячи.

X

хариса ■ (ж.р.) Найпоширеніша приправа в Тунісі, яку готують із запеченого на грилі та очищеного від шкірочки і перетертого з сіллю червоного пекучого перцю, з додаванням подрібненого часнику та оливкової олії, а їдять цю приправу обережно: до готової приправи додають олію, щоб не завдати шкоди слизовій рота й стравоходу, і подають її до м'ясних страв або просто вмочують у неї хліб і так їдять. *Приклад вживання слова:* В Тунісі місцеві жартівники люблять запропонувати нашим туристам скуштувати ло жечку хариси.

харчо ■ (с.р., невідміню ване) Кавказька страва – суп із баранини з рисом і прянощами з гострим присмаком. *Приклад вживання слова:* «Суп-харчо для нас те саме, що для вас борщ», розповідає шеф-кухар грузинського ресторану.

харчовий ■ 1) Призначений для харчування. 2) Той, що має відношення до харчування, що стосується харчування. 3) Пов'язаний з виробництвом і зберіганням продуктів харчування.

→ **харчова добавка** ■ Природна чи синтетична речовина, яка спеціально вводиться в харчовий продукт для надання якому бажаних властивостей.

харчовик ■ (ч.р.) 1) Працівник харчової промисловості. 2) Особа, яка працює в заготівельній організації.

харчування ■ (ж.р.) 1) Процес задоволення потреби організму в їжі. Годування (себе, когось), їжа. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Найбільш оптимальним вважається чотириразове харчування. 2) Отримання їжі в когось, десь. 3) Те, чим харчують, харчуються, харчі. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Харчування має задовольнити потреби організму людини в енергетичних, біологічних поживних речовинах, що надходять з їжею.

→ **харч** ■ (розмовне, ч.р.) харчі (множина, розмовне) Те чим харчують, харчуються. *Приклад вживання слова:* (За А. Кокотюхою) Судячи з усього тутешній харч, хоч і входив у вартість путівки, популярності перед відпочивальників не мав. ↔ Гостинний кочовик почастивав мандрівників вечерею, й дав з собою всілякого харчу ↔ (Із східної казки) Діставши батькове

благословення, донька нав'ючила сорок мулів різним спорядженням та харчами, сіла верхи на коня і рушила до країни Рум. (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Він був завжди голодний, бо гноми надто ощадливо витрачали харчі, ↔ (За текстами н'єс І.К. Карпенка-Карого) Якби нас в місті годували хутірськими харчами, добре було б!

→ **харчувати** ■ 1) Давати кому-небудь їжу, годувати. 2) Бути джерелом засобів до існування, годувати.

→ **харчуватися** ■ 1) Задовольняти потребу організму в їжі, годувати себе, їсти. 2) Їсти в кого-небудь, одержувати їжу в когось, десь. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За А. Кокотюхою) Він не знав, за якою системою буде тут харчуватися, тому вирішив це питання для себе просто: сховався до Люди у вагончик, накупив бульйонних кубиків, консервів, кілька пачок вермішелі «Мівіна» і, зачинившись зсередини, заліг спати. 3) Годуватися (про тварин). 4) Діставати, здобувати собі їжу.

хайпоніка ■ (ж.р.) Технологія вирощування овочів та насіння на основі гідропоніки.

хай-тек ■ (ч.р.) 1) Найвища техніка та технології. 2) Напрямок в архітектурі останньої третини ХХ сторіччя, який остаточно освоює інноваційні розробки передових галузей науки і техніки, розвиває традиції конструктивізму. 3) Стиль дизайну, моди, скульптури, що використовує нетрадиційні матеріали, компоненти, кольори, деталі.

хала ■ (ж.р.) Плетена булка видовженої форми.

халва ■ (ж.р.) 1) Кондитерський виріб у вигляді густої маси, виготовленої з протертого (переважно соняшникового) насіння або потовчених горіхів з карамеллю. 2) Різновид східних ласощів - суміш перемелених горіхів, борошна та цукру. *Приклад вживання слова:* Стійка була доверху засипана родзинками, курагою, чорносливом, інжиром, рахат-лукумом, горішками в карамелі, халвою.

харакірі ■ (с.р., невідмінюване) Назва виду самогубства (розпорювання собі живота), прийнятий у японський самураїв. *Приклад вживання слова:* (За К. Ковальською) Якщо гість ресторану помер від отруєння рибкою, кухар за

кодексом честі повинен зробити собі характері

хасі ■ Японські палички для їжі.

хачапурі ■ (*с.р., невідмінюване*) Національна кавказька страва - пироги чи пиріжки начинкою, до складу якої традиційно входить сир (осетинський, сулугуні іт. ін.). *Приклад вживання слова: (3 інструктажів)* Тісто для хачапурі, здебільшою робиться на соді, з вершковим маслом, сметаною, кефіром.

хванчкара ■ (*ж.р.*) Легке сухе виноградне вино, що виробляється на Кавказі.

хек ■ (*ч.р.*) 1) Морська хижа риба родини тріскових, що має промислове значення. 2) Ця риба як продукт харчувань або як страва. *Приклад вживання слова у такому значенні: (3 інструктажів)* З пивного соусу вийняти зелень, занурити в нього наш підготований хек і доварювати на слабкому вогні без кипіння.

→ **сріблястий хек** ■ Вид хека, що живе в північно-західній частині Атлантичного океану

хелзль ■ Назва страви єврейської кухні, шийок (гусячий чи курячих), фаршированих пташиним жиром, гусячим смальцем з мукою, цибулею та перцем т. ін.

херес ■ (*ч.р.*) Сорт міцного виноградного вина.

хеш, хаш ■ (*ч.р.*) Своєрідний густий бульйон у грузинській і вірменській кухнях, що готується з яловичих потрухів чи баранини (ніжок, шлунку, головного м'яса), та добряче приправляється часником, і традиційно подається зранку.

хінкали, хінкалі ■ Страва грузинської кухні, схожа за складом продуктів та приготуванням на російські пельмені, яке зовні нагадує маленькі вузлики (на розкатане пласким кружечком тісто кладеться м'ясна начинка, після чого тісто призби-рається і зверху зліплюється).

хліб ■ (*ч.р.*) 1) Харчовий продукт, що виробляється з борошна і випікається, виріб з борошна (паляниця, коровай тощо). *Приклад вживання слова у такому значенні:* На вулиці пахло свіжим теплим хлібом. (Алан А. Мілн) А Кролик запитав: «Тобі чого до хліба – меду чи згущеного молока?» 2) Тісто, виготовлене

для випікання таких виробів. 3) (*У переносному значенні*) Основний життєво необхідний харчовий продукт. 4) (здебільшого, у однині) *Зерно*, з якого мають виготовляти борошно або необмолочені зернові чи урожай зернових. 5) (*У переносному значенні*) Засоби до існування, заробіток. 6) (*У переносному значенні*) Харчі, їжа, забезпечення чи утримання когось. 7) Найнеобхідніше для існування, щось основне, що забезпечує функціонування чогось.

→ **хліба** ■ (*множина*) Зернові культури. Жито, пшениця і т. ін., що ще ростуть.

→ **хліби** ■ (*множина*) Випечені буханці, паляниці, короваї і т. ін.

→ **хліб-сіть, хліб і сіль** ■ Пригощання, їжа, харчі, гостинність. *Приклад вживання слів:* Прошу хліба-солі не цуратись. ↔ Просимо хліба-солі одвідати. ↔ Вельми вдячні Вам, шановні, за хліб і за сіль. ↔ (*За І.С. Нечуєм-Левицьким*) Іван Остапович подякував за хліб за сіль, за щиру ласку.

→ **ділити хліб-сіть** ■ 1) їсти, харчуватися разом з ким-небудь. 2) Пригощатися з ким-небудь. 3) (*У переносному значенні*) Жити спільними інтересами і турботами.

→ **зустрічати хлібом-сітьлю, підносити хліб-сіть** ■ За старовинним українським звичаєм символічно підносять паляницю та сіль на знак великої поваги до когось (*того, кого зустрічають, під час урочистостей*) або на весіллі молодим.

хлібець ■ (*ч.р.*) 1) Невелика хлібина. 2) Невеликий хліб із м'ясного фаршу.

хлібина ■ (*ж.р.*) Виріб із борошна, буханець, паляниця. *Приклад вживання слова:* Візьми у торбину хлібину і приготуй мені оту сіль, що лежить на горішній полиці. ↔ (*За Валерієм Шевчуком*) На столі лежала хлібина, грудка солі і стояв штофик горілки.

хлібобулочний ■ Що має відношення до хлібний виробів, харчових продуктів, що виробляються з муки та випікаються.

хлібосол ■ (*ч.р.*) Людина, яка любить приймати і щедро частувати гостей.

хлібне дерево ■ Тропічне дерево родини шовковицевих, плоди якого містять крохмаль, цукор, жирну олію, вітаміни й використовуються як харчовий

продукт у вареному

хлібниця ■ (ж.р.) 1) Спеціальна тарілка або корзина для хліба. *Приклад вживання слова:* (За творами Івана Сен-ченко) Посадила бджілка Олесю за стіл, принесла цілу миску з медом, хлібницю з хлібом 2) (рідко вживається) Та, що пече хліб.

хлорид натрію ■ (NaCl) Важливий харчовий продукт у вигляді безбарвних кристалів що розчиняються у воді, широко застосовується у медицині, харчуванні тощо. Кухонна сіль.

хлорофіл ■ (ч.р.) Зелена барвна речовина рослин, яка має здатність поглинати світлову енергію й перетворювати її у хімічну. *Приклад вживання слова:* Завдяки вмісту пігменту хлорофілу щавель, шпинат, салат, зелений горошок мають зелений колір.

хляки ■ (множина) Шлунки яловичини, а також страва з них. *Приклад вживання слова:* Сусіди українців, поляки, запозичили з нашої кухні деякі страви, вони дуже любляють «хляки у соусі», назва цієї страви українською – «рубці в соусі».

хміль ■ (ч.р.) 1) Однорічна чи багаторічна витка рослина шовковицевих, деякі види використовують у пивоварінні. 2) Суцвіття цієї рослини у вигляді шишок. 3) У переробленому вигляді, як складник, що його використовують під час вироблення тіста та у пивоварінні. 4) Якийсь п'янкий напій. 5) Стан сп'яніння під дії п'янкх напоїв. 6) (У переносному значенні) Стан піднесення, збудження, самозабуття, викликаний чимось. 7) Різновид узору для розпису або вишивки, який має вигляд цієї рослини.

→ **хмільний** ■ 1) Який викликає сп'яніння, п'янить (здебільшого про напій) ↔ 2) (у значенні іменника) Напій, що містить алкоголь, викликає Сп'яніння. П'янкий напій. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За М. Петренко) Стопи накриті більше як на двісті чоловік, на столах вистачає хмільного і м'ясного. 3) (У переносному значенні) Який викликає стан, подібний до сп'яніння. 4) (У переносному значенні) Який перебуває в стані піднесення, збудження, самозабуття. 5) (У переносному значенні) Властивий тому, хто перебуває в стані піднесення, збудження, самозабуття. 6) Що стосується хмелю. 7) Який сп'янів від

уживання алкогольних напоїв, нетверезий. 8) Властивий п'яній нетверезій людині. 9) Такий, у якому беруть участь п'яні нетверезі люди, що є наслідком діяльності таких людей. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З преси) Хмільна дипломатія.*

ховати ■ 1) Класти щось у таємному місці, щоб ніхто не зміг знайти. 2) Поміщати щось кудись, у певне місце. 3) Берег ти, зберігати переховуючи, захищаючи від чогось, тривалий час 4) Скрадати, прикривати щось або когось, відвертаючи від цього чиюсь увагу тощо. 5) Здійснювати обряд похорону. 6) (*У переносному значенні*) Не виявляти, не демонструвати, замовчувати щось, тримати у таємниці (думки, почуття і т. ін.). 7) Мати, містити щось зовні непомітно, яке ще не виявило себе.

холестерин ■ (*ч.р.*) Органічна жироподібна речовина, яка міститься у всіх органах і тканинах організму, а також у продуктах харчування й відіграє певну (*досить часто – не зовсім гарну*) роль у життєдіяльності організму *Приклад вживання слова: (З інструктажів) Соевий білок легко засвоюється, містить мало калорій, за біологічною цінністю не відрізняється від білків молока, риби та яловичини і не містить в собі холестерину.*

холодець, драгли ■ (*ч р*) 1) Драглиста страва, яку одержують при охолодженні масного або рибного відвару з подрібненими шматочками м'яса чи риби. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За П. Угляренко) А жінка вже вернулася до хати, поставила на стіл миску з холодцем.* 2) Те саме, що і холодник.

ХОЛОДИЛЬНИК ■ (*ч.р.*) 1) Спеціальне приміщення, споруда для охолодження і зберігання продуктів, що швидко псуються. 2) Холодильний пристрій для зберігання продуктів у домашніх умовах, їдальнях і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: Добре, що в холодильнику завжди чекає пляшка «Поляни квасової».* ↔ (*За К. Ковальською*) За хвилину на столі стояла пляшка горілки з холодильника та гранчасті скляночки. 3) (*застаріле*) Погріб. 4) (*застаріле*) Спеціальна посудина з холодною водою або льодом для охолодження вина. 5) Вагон для перевезення продуктів, що швидко псуються. 6) Пристрій для зниження температури в якому-небудь механізмі, приладі (для охолодження води й масла в теплових машинах, для охолодження й конденсації

пари рідин, які піддаються перегонці тощо).

ХОЛОДНИК ■ (ч.р.) Холодний борщ на буряковому відварі або квасі, заправлений дрібно нарізаними овочами та прянощами.

ХОЛОДОКОМБІНАТ ■ (ч.р.) Підприємство харчової промисловості з холодильними установками для виготовлення свіжоморожених продуктів.

ХОТ-ДОГ, ХОТДОГ ■ (ч.р.) Гаряча сосиска, вкладена у булочку та приправлена гірчицею та соусом.

ХРЕБЕТ ■ (ч.р.) 1) Осьовий скелет хребетних тварин і людини, який складається з окремих хребців, сполучених між собою між хребцевими хрящами, суглобами і зв'язками 2) (У переносному значенні) Основа, опора, кістяк. 3) Спина людини і тварини. 4) Ряд гір, розташованих в одному напрямі гірське пасмо. 5) (У переносному значенні) Верхня частина верхній край, вершина хвилі валу і т. ін.

ХРІН ■ (ч.р.) 1) Трав'яниста овочева рослина родини хрестоцвітих з потовщеним кореневищем, їдким і гірким на смак. 2) Корінь цієї рослини, що вживається як гостра, пряна приправа для їжі, а також як лікувальний засіб. *Приклад вживання слова у такому значенні* А із приправ здебільшого брали чомусь гірчицю з хроном.

ХРУМКИЙ ■ Який видає тріск, хрумтить.

ХРУМТІТИ ■ 1) Видавати тріск, хрускіт, тріщати. 2) Видавати хрускіт під час розжовування їжі. 3) Їсти, жувати щось із хрускотом.

ХРУСКІТ ■ (ч.р.) 1) Тріск від ламання, дроблення, розведення чогось (сухого, твердого). 2) Звук під час жування, подрібнення їжі зубами.

ХРУСТАТИ ■ Не самостійна страва, а постаменти (з рису, картопляного пюре, з додаванням яєць, крохмалю, манної крупи, хліба та прикрасами з ягід, зелені і т. ін.) для інших страв (запеченої дичини, риби, птиці і т. ін.).

ХРУСТІТИ ■ Видавати тріск, хрускіт, тріщати. Створювати чимось звуки, що нагадують хрускіт.

ХУРМА ■ (ж.р.) 1) Південне плодове дерево або чагарник родини ебенових. 2) Оранжево-червоні солодкі, з терпкуватим смаком плоди цієї рослини. *Приклад вживання слова у такому значенні:* А зверху – шматочки хурми з кедровими

горішками.

хутко ■ Дуже швидко, прудко, скоро. *Приклад вживання слова: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Все робиться хутко, а разом з тим іде балачка.*

Ц

цвітна капуста ■ (ж.р.) Сорт капусти, суцвіття якої вживається для їжі.

цебер, цебер ■ (ч.р.) 1) Велика дерев'яна (рідше металева) посудина, що має вигляд зрізаної діжки, яку використовують для різних господарських потреб (для збирання помийв, годівлі худоби і т. ін.). 2) Конічна, переважно дерев'яна, посудина з дужкою, призначена для носіння і зберігання води та іншої рідини, велике відро. 3) Велика дерев'яна або металева посудина у вигляді конічного або циліндричного відра, якою підіймають воду з колодязя, руду або землю із шахт і т. ін.

цеберка ■ (ж.р.), цеберко (с.р.) Конічна, переважно дерев'яна посудина з дужкою для носіння і зберігання води й іншої рідини, відро. *Приклад вживання слова:* (Василь Кожелянко) Настася поставила на стіл сулію зі спиртом, дерев'яне цеберко з водою, два алюмінієві кухлі, металеву миску з квашеною капустою, невелику сільничку з сіллю.

цедра ■ (ж.р.) 1) Зовнішньо забарвлений шар кірки плодів цитрусових (апельсинів, лимонів і т. ін.). 2) Подрібнена висушена апельсинова чи лимонна кірка, що вживається як прянощі. *Приклад вживання слова:* Ізюм і лимонну цедру додають до дріжджового тіста під кінець вимішування.

церемонія ■ (ж.р.) 1) Усталений або заведений порядок здійснення якогось урочистого обряду (чи якихось певних традиційних дій, що мають форму обряду), а також сам обряд. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За Джеймсом Крюсом) Тім бував щоразу радий, коли церемонія сніданку закінчувалася. 2) (розмовне) Процес здійснення чогось, ряд дій, спрямованих на досягнення чогось. 3) Умовності в поведженні, властиві церемонній людині, поведінка церемонної людини.

цибуля ■ (ж.р.) 1) Овочева городня рослина з їстівною потовщеною переважно кулястою частиною стебла (головкою, цибулиною), що міститься в землі, та їстівним трубчастим листям. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За той рами Володимира Лиса) Вона садитиме редиску й цибулю, а він скопає невелику частину що лишилася від минулого разу. 2) (рідко) Головка цієї рослини цибулина. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (З казок

Ш. Перро) Коли всі діти попрокидалися, батько з матір'ю погодували їх черствим хлібом з цибулею, напоїли водою й повезли в ліс збирати хмиз. 3) Входить у складені назви багаторічних трав'янистих цибулинних рослин родини лілейних.

цибулерізка ■ (*ж.р.*) Пристосування для подрібнення цибулі. Здебільшого це посудина типу звичайної склянниці з потовщеним дном і кришкою крізь яку проходить стержень. На нижньому кінці його знаходиться хрестоподібний ніж, який і січе цибулю. Пристосування дозволяє уникнути сліз під час подрібнення цибулі. Ним також можна подрібнювати часник, червоний перець тощо.

цикорій ■ (*ч.р.*) Багаторічна трав'яна рослина родини складноцвітих з довгим коренем, прямим стеблом та дрібними язичковими блакитними чи рожевуватими квітками. Інші назви: Петрові батоги, серпівник, городня волошка. Використовується для виготовлення ліків та у харчуванні. *Приклад вживання слова:* Корінь у висушеному вигляді застосовують для виготовлення смаженого цикорію, що входить як домішка у каву.

цимес ■ (*ч.р.*) Гаряча солодка страва єврейської кухні, у якій поєднуються морква і сухофрукти (ізом, інжир, чорнослив), загущені якоюсь яєчно-мучною чи масляно-мучною заправкою або рідкуватою кашею (*здебільшого* – манною).

циті ■ (*множина*) Довгі макарони, що мають форму тонких трубок.

цитрина ■ (*ж.р.*) Те саме, що лимон. *Приклад вживання слова:* Чай з вином, з цитриною, і овочевим соком, до цього ж «солоні пальчики» з кмином.

цитрус ■ (*ч.р.*) 1) Субтропічне і тропічне плодове дерево або кущ родини рутових (апельсини, лимони, мандарини і т. ін.). 2) Плід такого дерева.

цитрусовий ■ 1) Що складається з цитрусів. 2) (*У значенні іменника*) Субтропічні вічнозелені плодові рослини, до яких належать апельсини, лимони, мандарини та ін.

цілющий ■ Лікувальний, життєдайний.

цукат ■ (*ч.р.*) Зацукрований плід або зацукрована шкірка деяких плодів (лимона, апельсина, дині і т. ін.). Їх отримують уварюючи в цукровому сиропі (з можливим додаванням патоки і т. ін.) з обов'язковим підсушуванням. *Приклад*

вживання слова: Готові цукати з абрикосів світяться, немов янтар.

цукерка ■ (ж.р.) Солодкий кондитерський виріб, виготовлений з різних продуктів, зварених із цукром, що має вигляд невеличкого шматочка, кульки, плиточки і т. ін. *Приклад вживання слова:* (За К. Ковальською) За дверима стояв наш сантехнік із прозорим пакетиком, в якому було грамів двісті цукерок «Корівка» – улюблених цукерок баби Галі.

→ **цукерник** ■ (ч.р.) Кондитер, що виготовляє (і часто продає) цукерки. Робітник цукеркової фабрики.

цуккіні (невідмінюване, с.р.), **цубода** ■ Різновид кабачка. *Приклад вживання слова* Вони замовили піцу з цуккіні.

цукор ■ (ч.р.) 1) Продукт харчування, солодка на смак біла кристалічна речовина, що виготовляється з цукрових буряків, цукрової тростини та ін. 2) Цукри (*переважно у множині*) Назва ряду органічних сполук переважно з групи вуглеводів. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Жовтки збити з цукром до утворення пухкої маси, тоді поступово вливати вино, не припиняючи збивання. ↔ Якщо в пересолену страву покласти на двадцять секунд шматочок цукру, він вбере в себе лишок солі.

→ **цукрова тростина** ■ Тропічна й субтропічна рослина родини злакових, яку використовують для виготовлення цукру.

→ **цукровий** ■ 1) Виготовлений з цукру, на цукрі, з цукром. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Пісочне тісто буде більш ніжне, якщо додати цукрову пудру. 2) Що стосується до виготовлення цукру та одержання сировини для нього. 3) Що містить цукор, багатий на цукор (про рослини), цукристий. 4) Що його використовують для одержання цукру (харчового продукту). 5) (У переносному значенні) Подібний до цукру, як цукор (за смаком, кольором і т. ін.).

→ **цукорниця** ■ (ж.р.) **цукерник** (ч.р.) Посуд для цукру, предмет чайного сервізу *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За К. Ковальською) Андрій Вікторович знову зник у кухні й з'явився з цукорницею, заварним чайником, тарілкою, на якій був нарізаний вафельний торт.

→ **цукрувати** ■ Посипати цукром, класти в щось цукор.

ЦЯ ■ Назва калмицького чаю, який готують з плиткового зеленого чаю на воді або молоці з додаванням солі, вершкового масла і перцю.

Ч

чабер (*ч.р.*) ■ Поширена назва рослини з дрібними еліптичними листками, що містять ефірну олію, що, разом з верхніми тонкими частини стебел використовуються у медицині, парфумерії та у харчуванні (*дивіться* «чебрець»).

чавича ■ (*ж.р.*) Далекосхідна риба родини лососевих, яка заходить у річки для нересту.

чай ■ (*ч.р.*) 1) Південна вічнозелена рослина (дерево або кущ), із висушеного і спеціально обробленого листя якої приготують ароматний напій з корисними властивостями. 2) Висушене і спеціально оброблене листя цієї рослини, яке вживається для приготування ароматного напою. 3) Ароматний тонізуючий напій (переважно гарячий), настояний на листі цієї рослини. Приклад *вживання слова у такому значенні*: Щоб перемогли сонливість, їм винесли залізні кухлі, наповнені круто завареним чаєм. → (*За Джеймсом Крюсом*) Він поросив Тіма прийти до Червоного павільйону на п'яту годину нити чай. 4) Напій, настояний на листі, цвіту або стеблі деяких запашних рослин, що вживається замість настою цієї рослини. 5) Пиття чаю, проведення часу за питтям чаю, чаювання. Приклад *вживання слова у такому значенні*: (*Дж. Р.Р. Толкін*) «Бувайте здорові! Заходьте на чай – коли завгодно!» – з цими словами гобіт зачинив свої круглі двері так швидко, як лише смів, щоб не здатися нечемним.

чайний ■ Що має відношення до чаю. Приклад *вживання слова*: Чайна карта потішить любителів цього тонізуючого напою.

→ **чайна** ■ (*ж.р.*) Вид громадської їдальні, де можна випити чаю та поїсти.

→ **чайхана** ■ (*ж.р.*) Чайна в Середній Азії та Ірані. Приклад *вживання слова*: Побачив чайхану при дорозі та й завернув до неї поїсти.

→ **чайник** ■ (*ч.р.*) Посудина з ручкою та носиком, у якій заварюють чай або кип'ятять воду. Приклад *вживання слова*: (*За казками Вікторії Ярош*) Вони весело розливали чай з великого блискучого чайника.

чайниця ■ (*ж.р.*) Посудина, банка для зберігання сухого чаю.

→ **чайнка** ■ (*ж.р.*) Окрема часточка, кусочок листа сухого або завареного чаю.

→ **чаювати** ■ Пити чай, проводити час за питтям чаю.

→ **чаювання** ■ Пиття чаю, проходження часу за питтям чаю.

чайот ■ (*ч.р.*) Мексиканський огірок – рід рослин родини гарбузових, цінна високоврожайна харчова рослина, молоді пагони якої вживають як шпинат і спаржу.

чам (*ч.р.*) Традиційна приправа чеченської та інгушської кухні, поширена також в Грузії, до складу якої входять часник, кріп, петрушка, коріандр, кмин, паприка, лавровий лист і сіль.

чан ■ (*ч.р.*) Посудина, що формою нагадує великий бак або діжку.

чаплія ■ (*ж.р.*) Кухарське знаряддя, за допомогою якого переносять гарячу сковороду – залізний гачок з дерев'яним держалном.

чара ■ (*ж.р.*) 1) Старовинна посудина для пиття вина. 2) Заздоровна чарка. 3) (*У переносному значенні*) Про міру радощів чи горя, що випадає на долю людини.

чарка ■ (*ж.р.*) 1) Велика (переважно скляна) посудина для пиття вина та спиртних НА поїв, келих. 2) Невелика посудина для пиття вина та спиртних напоїв. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Василь Кожелянко) Бутерброд з ковбасою, чарку коньяку і чорну каву! ↔ Приклад вживання слова: (Микола Петренко) Приходимо, стіл уже накритий, канапочки делікатесненькі, шиночки нарізана прозорими кусничками перед кожним на тарілочки чарка, десь так грам на дванадцять – тринадцять. 3) Кількість напою, що вміщується в такій посудині. Приклад вживання слова у такому значенні: А ми випили по чарці російської горілки. 4) То, що п'ють (вино та спиртні напої) 5) Товариська зустріч, вечірка, де пригощають вином, спиртними напоями. 6) Заздоровна чара, що здебільшого супроводжується тостом.*

→ **чарочка** ■ (*ж.р.; зменшувально-пестливе*) Те ж, що і чарка, або невеличка чарка, *Приклад вживання слова: (За М. Петренко) Випили по тій мацюпусінській чарочці, взяли по канапці.*

→ **чаркувати** ■ Пити вино, спиртні напої, бенкетувати. *Приклад вживання слова (За М. Петренко) Коли б я міг пам'ятати усіх, з ким приводилося чаркуватися!*

чаркуватися ■ 1) Злегка ударяти своєю чаркою по чарці іншого на знак поздоровлення, побажання чогось. 2) Пити вино, спиртні напої, чаркувати.

часник ■ (*ч.р.*) 1) Багаторічна овочева городня рослина з різким смаком і запахом, що належить до цибулинних культур родини лілійних. Вживається як страва, приправа, а також у медицині. 2) Цибулина цієї рослини, яка складається з 7 – 30 дрібних зубків, що знаходяться у спірній перепончастій оболонці. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За твором Василя Кожелянко) У пакунку біла паляниця – хліб, якого не дістати в Берліні, дві головки часнику, дві золоті цибулини, шмат добре прокопченого сала, два кільця домашньої ковбаси і – о, ненько, гриверткова пляшка доброї української горілки з перцем,* 3) Дикоростуча багаторічна рослина ряду цибулинних.

частина ■ (*ж.р.*) 1) Окрема одиниця, пайка, шматок і т. ін., які виділяються від чогось цілого. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Панасом Мирним) «Це моя частина,» – беручи шматок булки і сала, казав Шестерний.* 2) Складова одиниця, елемент цілого. 3) Відділення урочистих зборів, ювілейного вечора і т. ін. 4) Певна кількість когось чи чогось, що за якимись ознаками вирізняється із загальної кількості, основної маси і т. ін. 5) Відділ певної установи окрема галузь управління, якась спеціалізована служба і т. ін.

частка ■ (*ж.р.*) 1) Частина. 2) Частина спадкового майна, яка по праву припадає на члена сім'ї при розподілі. 3) Якийсь внесок людини, народу, суспільства в загальну справу. 4) (*математика*) Результат, одержаний при діленні однієї личини на іншу. 5) Найменший відтинок часу, частина секунди.

частувати ■ (*недоконаний вид*) 1) Щиро і радо запрошували кого-небудь поїсти, випити, закусити і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Алан А. Мілн) Кролик – це добра компанія, а добра компанія – це така компанія, де мене пригостять-почастують та ще й залюбки послухають мою пісеньку.* 2) Пригощати кого-небудь якоюсь стравою, закускою, напоєм і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа) Тільки скажи мені, чому ти досі не почаствуєш нас королем всіх страв – паштетом «сюзерен»? ↔ (З казок В. Гауфа) Він скликав всіх її подруг до нас додому і там, у батьковому саду, почаствував їх гарненько найсмачнішими стравами.* 3) (*У переносному значенні*)

Розважати чим-небудь когось. 4) (*У переносному значенні, з іронією*) Бити когось чи розбивати які-небудь предмети, завдавати шкоди, або завдавати якихось неприємностей і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Знаю я, який він щедрий та гостинний: трошки загавишся, так тебе почастує, що більше не попросиш.

чатні ■ (*невідмінюване*) Пряна приправа та своєрідний соус з індійської кухні, що містить у своїй масі шматочки овочів та фруктів. Може готуватись з використанням різноманітних спецій (соль, цукор, оцет, мед, карі і т. ін.), прянощів (плоди та корені імбиру, різноманітні перці, гвоздика, лавровий лист, кориця, мускатний горіх, часник) з таких овочів та фруктів, як авокадо, помідори, цибуля, перець, ревінь, баклажани, морква, огірки, селера, капуста, квасоля, гарбуз, дині, хрін, яблука, груші, банани, манго, лимони, ананаси, персики, абрикоси, сливи, вишні, ківі, айва, мандарини, інжир *тощо*.

чауш ■ (*ч.р.*) Сорт столового винограду.

чача ■ (*ж.р., здебільшого невідмінюване*) Кавказька виноградна горілка із вичавків.

чаша ■ (*ж.р.*) 1) Старовинна посудина округлої форми, з широким верхом і звуженим низом для пиття (вина та інших напоїв). *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За П. Бондаренко) Великий магістр із посохом в одній руці й чашею в іншій вигукував латиною заклинання. 2) Заздоровна чара. 3) Будь-яка посудина, вмістище подібної форми. 4) (*церковне*) Посуди на такої форми, що використовується у християнському культовому обряді, потир. 5) Частина посудини, деталь подібної форми *тощо*: Віночок квітки подібної форми, споруда подібної форми і т. ін. 6) (*У переносному значенні*) Про міру радощів або страждань, які випали на чиюсь долю.

чашка ■ (*ж.р.*) 1) Невелика посудина (частіше з вуш ком), переважно з фарфору, фаянсу, з якої п'ють чай, каву та інші напої. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Подру га витягла одну з чашок. ↔ (За К. Ковальською) А ще він приніс порожню чайну чашку для баби Галі й маленькі срібні ложечки. 2) Кількість рідини, яку вміщає ця посудина. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Випийте спершу чашку кави і з'їжте що-небудь. 3) Те саме значення, що

має слово чаша. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Узяв рогову чашку і почав пити.

чаювання ■ (*с.р.*) Пиття чаю, проведення часу за питтям чаю.

чвертка ■ (*ж.р.*) 1) Пляшка місткістю 1,25 л (звичайно наповнена горілкою, вином). 2) Половина задньої частини м'ясної туші. 3) Четверта частина цілого, чверть.

чебрець ■ (*ч.р.*) Здебільшого дикоростуча медоносна рослина (*здебільшого*, низький запашний повзучий напівкущ) родини губоцвітих, що має пряме стебло (в нижній частині здерев'яніле) з зібраними на верхівках стебел лілуватого-рожевими (іноді білуватими) квітками, та дрібними еліптичними листками, що містять ефірну олію. Верхні тонкі частини стебел разом з листям та квітками використовуються у медицині, парфумерії та в кулінарії. Інші назви: чабер, чабрик, чебрик, чабрець, чебарка, боровий чепчик, тім'ян повзучий, богородська трава.

чебурек ■ (*ч.р.*) Пиріжок із тонко розкачаного прісного тіста, начинений бараниною (поширений у народів Сходу). *Приклад вживання слова:* (Микола Петренко) їмо ті чебуреки, чай перед нами.

→ **чебуречна** ■ (*ж.р.*) Невеликий ресторан, закусточна, де подають чебуреки та інші східні страви. *Приклад вживання слова:* (Микола Петренко) Яюсь ще в часи нашого студентства вибралися поїсти краще, тобто, не в студентській їдальні, а в якійсь чебуречній: хтось із колег одержав невеличкий гонорар.

чеддер ■ (*ч.р.*) Сорт сиру.

чемберлен ■ (*ч.р.*) Холодний соус, що виготовляється з порічкового або чорничного желе з додаванням приправ (наприклад, хрону, паприки) та подається до м'яса.

чемний ■ 1) Шанобливо ввічливий до людей. 2) У якому виявляється ввічливість, уважність, люб'язність.

чемність ■ (*ж.р.*) Шаноблива ввічливість до людей, дотримання певних поведінкових норм. *Приклад вживання слова:* (За Джеймсом Крюсом)

Найпоширеніші вислови чемності від «дуже радий познайомитись» до «це для мене велика честь» умів сказати тринадцятьма мовами, вмів не готуючись виголошувати невеличкі промови, навчився трохи говорити французькою, англійською й італійською та вдавати зацікавленого, коли насправді тобі нудно.

червінь ■ 1) (ж.р.) Густа червоно-коричнева фарба для розписування череп'яного посуду, яку добували зі спеціальної кольорової глини. 2) Яскраво-червоні барви на чому-небудь, багрянець. 3) (ч.р.) Рум'янець на обличчі.

червоний ■ 1) Що має забарвлення одного з основних кольорів спектра, який іде перед оранжевим. Кольору та його близьких відтінків. 2) Що став, зробився темно-рожевим від приливу крові, з рожевими щоками. 3) (У значенні іменника) ↔ червоне – Такий колір чи що-небудь такого кольору.

→ **червоне вино** ■ Вино, виготовлене з певних сортів винограду темного кольору. *Приклад вживання слова: (За Джеймсом Крюсом) Коли підійшов офіціант, Джоні замовив дві склянки червоного вина ↔ (Дж. Р.Р. Толкін) Собі я попрошу трохи червоного вина.*

→ **червоний перець** ■ 1) Південна рослина родини пасльонових з плодами у вигляді стручків. 2) Плід цієї рослини, гостро пекучий на смак, що вживається (подрібненим і цілим) як прянощі. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І. С. Нечуєм-Левицьким) Червоний перець у горілці дражнив його, неначе цяцька малу дитину.* 3) Розтертий чи розмелений плід цієї рослини, що вживається як приправа, прянощі. *Приклад вживання слова у такому значенні: А на пельмені щедро насипав червоного перцю.*

→ **червона книга** ■ Багатотомне видання, яке здійснюється Міжнародною спілкою охорони природи і містить відомості про види тварин і рослин, які зникають і потребують охорони, зібрання подібних відомостей по якій-небудь області, частині країни.

→ **червона риба** ■ Здебільшого, так називають рибу родини лососевих, що має ніжне м'ясо рожевого чи рожевуватого кольору. *Приклад вживання слова: (З казок Чукотки) Підійшов до яранги чай пити, оглянувся, а в нартах повно червоної риби і жирного м'яса.*

→ **червонястий** ■ Трохи червоний, з червоним відтінком, червонуватий.

червоточина ■ (ж.р.) 1) Пошкоджена у вигляді отворів у деревині чи плодах, що їх завдає черва. 2) Що-небудь пошкоджене червою. 3) (У переносному значенні) Відчуття, душевний стан, що ослаблює віру людини в що-небудь.

черга ■ (ж.р.) 1) певна послідовність, порядок у діях, русі, прямуванні, слідуванні ко- го-, чого-небудь. 2) Одна з ланок, частин чого-небудь цілого, що має з'являтися, вступати в дію у певній послідовності. 3) Чиєсь місце в якійсь черговості, чиє-небудь право дії відповідно до черговості. ↔ По черзі – у певній послідовності, чергуючись, змінюючи один одного. 4) Час, який настав для когось, щоб діяти слідом за попередником. 5) Група людей, які стали один за одним для одержання або здійснення чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Я перша займала чергу!

череп'яний ■ 1) зроблений з глини (переважно про посуд). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Насипала вона юшки в череп'яне горня й поставила біля порога. 2) Те саме, що черепичний.

чернина, чорнина ■ Традиційна польська страва з потрухів, яку найчастіше подають з макаронними виробами чи іншими виробами з муки або картоплі.

черешня ■ (ж.р.) 1) Плодове дерево роду вишень родини трояндових. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Володимира Винниченка) З землі куряться у прозору блакить пахощі засо- ромлено-білих черешень, ніжно- рожевих яблунь, молодих кущів із дитячими щічками листочків і післядошової смачної вогкості землі. 2) Соковита ягода, схожа на вишню - плід цього дерева. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За творами Володимира Лиса) Продають черешні, перші літні черешні.

честер ■ (ч.р.) 1) Сорт твердого, різкого на смак сиру. 2) Сир цього сорту.

чизбургер ■ (ч.р.) Бутерброд із розрізаної вздовж булочки з начинкою, що містить сир.

чипси, чіпси ■ (з англійської мови: *chip* - стружка, тоненька скибка; *множина*) Тонкі шматочки, хрусткі скибочки картоплі, засмажені в олії, або тонкі пластинки з картопляного пюре з додаванням сиру, цибулі, бекону тощо, що

використовуються як гарнір до різних страв або закуски. *Приклад вживання слова:* (Наталія Коробко) Вона відкрила пляшку слабенького алкогольного напою, спеціально купленого задля такого випадку, пачку чіпсів.

чирус ■ (ч.р.) Дрібний вид скумбрії.

чихир ■ (ч.р.) Червоне кавказьке вино домашнього приготування, яке ще не перебродило.

чича ■ (.ж.р.) Гатунок пива в Південній Америці, найчастіше з кукурудзи та маніоку. Назва горілчаних виробів, які виготовляють з цієї сировини.

чінцано ■ (невідмінюване) Сорт алкогольного напою.

чорба ■ (ж.р.) У татар - юшка з-під вареного м'яса, квасолі тощо. *Приклад вживання слова:* (За П. Загребельним) Час мій рухався разом з сонцем, а відмірювався відстанню між двома казанками рисової чорби, яку мені давали щодня.

чорниця ■ (ж.р.) 1) Кущик родини брусницевих з дрібними пониклими квітками, прямим стеблом з гостро ребристими голими гілками та світло-зеленими еліптично-яйцевидними листками. Інші назви: борівка, чорничник. 2) Соковиті кислувато-солодкі чорні, сизуватим нальотом, з червонувато-фіолетовою м'якоттю та великою кількістю дрібного насіння ягоди цієї рослини, які використовують у харчуванні та застосовують у народній медицині.

чудовий ■ 1) Прекрасний, напрочуд гарний, відмінний, чудесний. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Яв С. Харченко) Цокнувшись із ним, випив чудовий напій. ↔ (За О. Маріуц) У мене є чудовий пиріг із абрикосами, як минулого разу. ↔ (За казками Роялда Дейла) Усі чотири стіни – від підлоги до стелі – були тісно заставлені шафами і полицями, які аж вгиналися від тисяч обскубаних чудових качок та гусей! 2) З високими моральними якостями, доброї вдачі.

чудово ■ Дуже гарно, відмінно, якнайкраще, прекрасно, чудесно. *Приклад вживання слова:* (З казок В. Гауфа) За весь час, як я тут, ти жодного разу не ■ подавав двічі однакової страви, все було чудово приготовано. ↔ (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Порося чудово засмажене, і полковник Сорокатисячников

похвалив би!

чурек ■ (*ч.р.*) Прісний хліб у вигляді великих коржів, що випікаються на Кавказі та Середній Азії.

Ш

шаблі (з французької мови; Chablis; *с.р.*, невідмінюване) Різновид французького білого сухого вина. *Приклад вживання слова:* (З усних коментарів) Шардоне – це той сорт винограду, і якого виготовляють шаблі.

шаблон ■ (*ч.р.*) 1) Зразок, за яким виготовляють однакові формою, розміром і т. ін. деталі та вироби. 2) Інструмент для перевірки правильності форми і розмірів готових виробів, калібр, 3) (*У переносному значенні*) Зразок, взятий для наслідування, штамп, банальність.

шаблонний ■ 1) Виготовлений за існуючим зразком, за шаблоном. 2) Який є зразком для наслідування, який є шаблоном. 3) (*У переносному значенні*) Який наслідує шаблон і позбавлений оригінальності, стандартний, банальний.

шавлія ■ (*ж.р.*) Багаторічна напівкущова рослина родини губоцвітих з гілчастими.

чурек ■ (*ч.р.*) Прісний хліб у сіро-зеленими стеблами та довгастими листками, які використовують у парфумерії та у народній медицині та інколи (здебільшого як прянощі) у харчуванні.

шакер-бура ■ (*ж.р.*) Іранський кондитерський виріб, розповсюджений в Азербайджані – яйцевидна вафельна оболонка (складається з двох половинок), де знаходиться суха горіхово-цукрова начинка.

шамбертен ■ (*ч.р.*) Сорт червоного бургундського винограду, вино цього сорту.

шампанське ■ (за назвою провінції Шампань, що у Франції; *с.р.*) Ігристе виноградне вино, виготовлене із спеціальних сортів винограду; може бути сухим (брют), напівсухим, напівсолодким, солодким. *Приклад вживання слова:* Ми їли торт, запивали шампанським і багато сміялися – з усякої події вона могла влаштувати свято (за К. Ковальською)

→ **шампанізація** ■ (*ж.р.*) Повторне зброджування в герметично закритій посудині виноградного вина з метою насичення його вуглекислим газом.

→ **шампанка** ■ (*ж.р.*) Пляшка для шампанського.

шампінйон ■ (*ч.р.*) Шлюпковий їстівний (окрім двох видів) гриб родини

пластинкових, поширений по всій земній кулі. Вирощується у промислових кількостях.

шампур ■ (ч.р.) Тонкий металевий чи обтесаний дерев'яний стрижень для приготування шашлику.

шанувальник ■ (ч.р.) 1) Той, хто виявляє шану до когось, чогось. 2) (У переносному значенні) Той, хто любить щось, знавець чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні:* «Акуратно витягніть устрицю з раковини і відразу кладіть її до рота – без яких-небудь приправ та спецій – потім відразу ж розкушуйте її ніжне м'ясо. Якщо устриці свіжі та якісні, вам у рот потече божественний сік. Проковтнувши сік, розжуйте устрицю, насолоджуючись її смаком...» – читаємо ми в записах одного шанувальника устриць початку минулого століття. Для того, щоб шанувальники іспанського хамона зрозуміли всі нюанси відмінностей цих двох сортів (свинячих делікатесів Ibegico і Serrano), треба обов'язково розповісти про особливості їх приготування.

шалот (традиційне слововживання, перейшло до української мови через російську з французької), **шарлот** (розмовне) ■ (ч.р.) Сорт низькорослої цибулі з маленькими цибулинками, що використовуються у маринаді.

шарлотка ■ (ж.р.) Солодка страва із запечених з яблуками сухарів, попередньо намочених у молоці з яйцями.

шароле ■ (с.р., невідмінюване) Порода великої рогатої м'ясної худоби, виведена у Франції.

шарпанина ■ (ж.р.) Приправлена сушена риба.

шартрез ■ (ч.р.) сорт міцного пахучого лікеру.

шасла ■ (ж.р.) Сорт столового винограду з ніжними соковитими ягодами жовтуватого-зеленого кольору. Виноград цього сорту.

шаткувати ■ (недоконаний вид) Різати на вузькі мілкі шматочки.

шато-ікем ■ (ч.р.) Сорт десертного напівсолодкого вина. Вино цього сорту.

шафа ■ (ж.р.) 1) рід великих меблів, що мають форму високого ящика з дверцятами і служать для зберігання посуду або одягу, білизни, книжок тощо.

Приклад вживання слова у такому значенні: (За текстами п'єс І.К. Карпенка-Карого) Василина ХУТКО приймає тарілки, Явдоха ставить макітру, Тетяна блюдо з киселем, потім дістають тарілки з шафи, що тут же стоїть, і переміняють. (За І. С. Нечусм-Левицьким) Катерина внесла полумисок з пирогами, а другий – з сметаною, поставила тарілку холодної смаженої риби і вийняла з шафи чудернацького синього здорового ведмедя з старим медом і трохи меншого – з горілкою – лева, котрий якось приміркувався зіпнутись на задні лапи і стояти на хвості. 2) Пристрій у вигляді ящика з дверцятами, що має певне призначення (для сушіння, випікання чогось і т. ін.). *Приклад вживання слова у такому значенні:* Ця духовна шафа-пароварка обладнана п'ятьма температурними режимами з електронним регулюванням температури та подачі води.

шафран ■ (ч.р.) 1) Багаторічна трав'яниста рослина родини пісникових переважно з оранжево-жовтими, жовтогарячими квітками. Крокус. 2) Висушені примочки квіток цієї рослини, які використовуються для виготовлення фарб, прянощів, ліків, парфумерної продукції і т. ін. 3) Зимостійкий сорт яблук.

шафранка ■ (ж.р.) Плід яблуні сорту шафран.

шашлик ■ (ч.р.) Страва зі шматочків баранини (яловичини, свинини), нанизаних на шампур та засмажених над вогнем чи у спеціальному пристрої.

шедевр ■ (ч.р.) 1) Зразковий витвір, який повинен був представити майстеру середньовічних цехах для доказу своєї професійної майстерності. 2) Витвір, що є найвищим досягненням мистецтва, майстерності. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Н. Коробко) Торти чудово готував Матвій, котрий частенько тішив її кулінарними шедеврами.*

шейкер ■ (ч.р.) Посудина для приготування коктейлів, при збовтуванні якої перемішуються компоненти напою. Електропобутовий прилад для приготування коктейлів.

шептала ■ (ж.р.) висушені на сонці цілі плоди персика або абрикоса.

шербет ■ (ч.р.) 1) Східний прохолодний фруктовий напій, часто з додаванням прянощів. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Із східної казки) І там частували найсмачнішими наїдками та напоями, замість хліба*

пригощали солодощами, замість води – шеретом. 2) Солодка страва – густа маса, різновид помадки, що виготовляється з фруктів, кави, шоколаду з цукром, іноді з горіхами. *Приклад вживання слова:* Найпопулярніші солодощі в Узбекистані – баклава, шербет, рахат-лукум, горіхи в цукровій глазурі та парбарда – подушечки до чаю з пресованої цукрової пудри.

шикарний ■ 1) Багатий, розкішний, пишний. 2) Вишука- но-елегантний (про людину, її одяг, манери і т. ін.).

шинка ■ (*ж.р.*) Копчене м'ясо (переважно свинячий окіст), попередньо просолене і приправлене прянощами. *Приклад вживання слова:* Шинка поскручувана налисникувато, а помідори й яйця у вигляді мухоморів. (За *І. Вільде*) ↔ Півфунта шинки і дві порції франкфуртських сосисок. ↔ (За *Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт»*) Він саме поринув у думки про шинку з яйцями та грінки з маслом.

шинок ■ (*застаріле, ч.р.*) Невеличкий заклад, де продавалися на розлив спиртні напої Пивний заклад., корчма, кабак,

→ **шинкар** ■ (*застаріло, ч.р.*) Власник шинку, або продавець у ньому.

шинкувати ■ 1) Бути власником шинку чи торгувати у ньому. 2) Незаконно виготовляти й продавати спиртні напої.

шинуа ■ (*невідмінюване*) Металеве конічне сито.

шипшина ■ (*ж.р.*) 1) Дикоросла троянда з простими, не кошлатими квітками й зі стеблами, вкритими шипами, плоди якої багаті на вітамін С, цукри, органічні кислоти, каротин, пек тинові та інші речовини. 2) Плоди цієї рослини.

ширшати ■ Ставати, робитись більш широким, роздаватись у ширину. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (За *І.С. Нечуєм-Левицьким*) І знов чотири маленькі біленькі ручки вхопили той коржик і почали проворно розтягувати його на всі боки, а корж все ширшав і став тонісінький, аж світився наскрізь.

шишка ■ 1) Суцвіття хвойних та деяких інших рослин переважно крутої чи овальної форми вкрите лусочками. 2) Потовщення крутої чи овальної форми на кінці, верхівці якогось предмета. 3) (*У переносному значенні, з іронією*)

Поважна, впливова особа. 4) Булочка, яку виготовляють переважно на весілля. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Ще раз заспівали молодиці й розійшлися по хатах, несучи кожна в руці весільну шишку на гостинець дітям. ↔ (За І.С. Нечуєм-Левицьким) В суботу печіть шишки та коровай, а в неділю й до вінчання.*

шишкоягода ■ (ж.р.) Плід ялівцю, що застосовується у лікєро-горілчаній промисловості та медицині.

шкалик ■ (ч.р.) 1) Стара міра об'єму вина, горілки, що дорівнює 1/200 відра (0,06 літра). 2) (розмовне) Пляшка для горілки, з горілкою такого об'єму, взагалі невеличка пляшечка для горілки чи з горілкою. 3) Невеличка склянка для горілки, чарка.

шкаралупа ■ (ж.р.), шкарлупа (розмовне) 1) Тверде, цупке природне покриття (яйця, плоду тощо). 2) Тверде панцирне покриття в деяких тварин (раків, крабів, черепах і т. ін.) 3) Твердий покрив на поверхні якого-небудь предмета, матеріалу і т. ін.

шкварка ■ (ж.р.) Підсмажений шматок сала, з якого частково витопився жир. *Приклад вживання слова: їли каші з салом, шкварками, а також з молоком, подаючи до столу на обід як другу страву.*

шкварчати ■ (недоконаний вид) 1) Видавати короткі уривчасті звуки, тріск, шипіння (переважно під дією жару, вогню), підсмажуючись тріщати. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Г.Ф. Квіткою-Основ'яненком) На столі печене порося, та аж шкварчить, таке гаряче.* 2) (У переносному значенні, розмовне) Про відчуття від надмірної дії спеки чи морозу. 3) (розмовне) Говорити, стримуючи небажані емоції, приглушеним від злості, роздратування голосом.

шкודה ■ (ж.р.) 1) Матеріальні втрати, збитки, неприємності тощо. 2) (розмовне) Щось зіпсоване, ушкоджене, знівечене, знищене. 3) Жалість, співчуття.

→ **шкідливий** ■ 1) Що завдає шкоди, збитків, матеріальних втрат кому-, чому- небудь чи в чомусь. 2) Що завдає або може завдати шкоди здоров'ю, негативно впливає на когось, щось. Небезпечний, згубний.

→ **шкодити** ■ 1) Спричиняти, завдавати шкоди, збитки, неприємності, певних втрат. 2) Бути шкідливим для здоров'я людей, тварин, росту рослин.

шкодувати ■ (*недоконаний вид*) → пошкодувати (*доконаний вид*) 1) Жалкувати, уболівати за чимось, кимсь, нарікати на щось, відчувати співчуття, жалість, жаліти когось. 2) Берегти, оберігати когось чи щось. 3) Неохоче, скуповитрати щось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (З казок В. Гауфа)* Ось не пошкодуйте лишень одного-двох яєчок, трохи сиропу чи вина, кількох жменьок борошна та приправ, – сказав він, – і дозвольте мені приготувати вам яку схочете їжу.

шкірка ■ (*ж.р.*) 1) Тонка прозора плівка на деяких гастрономічних виробках (переважно з поліетилену та інших хімічних сполук). 2) Тонкий покрив чогонебудь.

шлак ■ (*ч.р.*) → **шлаки** (*множина*) 1) Рештки від спалювання твердого палива. 2) Відходи фізіологічних процесів, що відбуваються в організмі (не засвоєний організмом білок та інші речовини).

шлем ■ (*ч.р.*) Густих відвар з рису чи інших круп та макаронів, який використовують замість мучного пасерування при приготуванні супів-пюре, борщів та інших рідких страв.

шлундри з буряками ■ Народна страва, кусочки підсмаженої з цибулею свинини і буряків, зварені в буряковому квасі. *Приклад вживання слова: (За І.П. Котляревським)* Був борщ до шлундрів з буряками.

шлунок ■ (*ч.р.*) 1) Орган травлення людини, хребетних та більшості безхребетних тварин, що являє собою розширену частину травного тракту. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт»)* Скоро Більбао знову почув себе добре – його шлунок наповнився їжею. 2) Страва, приготовлена з цього органа тварини.

шмат ■ (*ч.р.*) 1) Досить велика частина, відділена, відбита, відрізана і т. ін. чогось. *Приклад вживання слова у такому значенні: (Олесь Бердник)* Американець розкрив сумку, вийняв чималий шмат сиру, сухарі. 2) (*розмовне*) Велика кількість, багато.

шматок ■ (ч.р.) 1) Частина, відділена, відбита, відрізана і т. ін. чогось.

Приклад вживання слова у такому значенні: (Олесь Бердник) Потім розрізали сир – кожному по чималому шматку, їли з коржем, запивали водою. ↔ (Микола Петренко) Позичив у когось шматок хліба - а прийшов же із різдвяної вечери. 2) Одна одиниця чогось, виготовленого штучно.

→ **шматочок** ■ (ч.р.; зменшувально-пестливе) 1) Те ж, що і шматок. 2)

Невеличкий шматок. Приклад вживання слова у такому значенні: (За І.С. Нечуєм-Левицьким) Мотря поставила на стіл полумисок з сметаною й тарілку з шматочками сала. ↔ (За А. Кокотюхою) Мельник зробив великий ковток із пляшки, зажував шматочком кальмара.

шнапс ■ (ч.р.) Німецький міцний алкогольний напій, горілка.

шнель-клопс ■ (ч.р.) Котлета, приготована особливим способом.

шніцель ■ (ч.р.) Тонка відбивна чи посічена котлета,

шовковиця ■ (ж.р.) 1) Поширене в помірних і субтропічних зонах земної кулі листяне дерево з їстівними плодами, листям якого годують гусінь шовковицевого шовкопряда. 2) Їстівні солодкі чи кисло-солодкі білі, рожеві або темно-фіолетові соковиті ягоди цього дерева.

шойхет ■ (ч.р.) Різник, який ріже худобу та птицю за певними правилами іудаїзму, наприклад стежить за повним знекровленням м'яса.

шоколад ■ (ч.р.) Порошок із розтертого насіння какао, переважно приправлений цукром і прянощами, що йде на виготовлення кондитерських виробів. 2) Така плитка-напівфабрикат із розтертого насіння какао, що йде на виготовлення кондитерських виробів чи напоїв. *Приклад вживання слова у такому значенні: Розігриваючи шоколад, покропіть його спочатку водою або молоком. 3) Кондитерський виріб, говів для вживання у їжу, у вигляді плитки чи цукерки з такого порошку. Приклад вживання слова у такому значенні: Моя дочка з'їла пів кілограма цього шоколаду, і каже, що він відмінної якості й легко засвоюється. 4) Напій з такого порошку.*

→ **шоколадка** ■ (ж.р.) Невелика плитка шоколаду.

шопінг ■ (ч.р.) Відвідування кількох магазинів (здебільшого у вихідний

день).

шопський салат, Шопський салат ■ Болгарський національний салат зі свіжих помідорів і огірків, зверху посиланих дрібно натертою бринзою. *Приклад вживання слова:* Справжній шопський салат готують так: перець запекти, потім почистити від насіння, зняти шкірочку і нарізати, додати почищений від шкірки нарізаний соломкою огірок, помідори, дрібно порізану цибулю, прянощі, олію, оцет, і посипати зверху овечим сиром.

шорба ■ (*ж.р.*) Арабський томатний суп із соком лимона, який в Тунісі готують переважно в Рамазан.

шоу ■ (з американського варіанту англійської мови: show < show-показувати, виставляти; *с.р., невідмінюване*) 1) Пишна естрадна вистава. 2) Яскраве, ефектне видовище. 3) (У переносному значенні) Чийсь дії, заходи, спрямовані на привернення до себе уваги.

шпатель ■ (*ч.р.*) Інструмент у вигляді лопаточки, що може бути видовженим, трапецоїдної, трикутної та іншої форми, задля використання у медицині, живописі, будівництві *тощо* для накладання чогось і розрівнювання, розтирання чи розсування і притримування *тощо*.

шпик, шпиг ■ (*ч.р.*) Кухарська назва підшкірного свинячого сала, що використовується (крім різноманітного його застосування) для шпигування.

шпигувати ■ 1) Начиняти шпиком, устромляючи його шматочками у спеціально зроблені надрізи. 2) (*розмовне; -> шпигун*) Стежити за кимсь, займатись шпигунством.

→ **шпигований** ■ Який шпигували, начиняли шпиком, устромляючи його шматочками у спеціально зроблені надрізи. *Приклад вживання слова:* (з *телепередачі*) Прикраса шведського святкового різдвяного столу – варений шпигований язик та смажена свиняча голова або запечений гусак із яблуками і сливами та пироги з фруктами.

шпик ■ (*ч.р.*) Підшкірне свиняче сало в шматках, переважно просолене.

шпинат ■ (*ч.р.*) 1) Трав'яниста рослина родини лободових, що культивується як овоч, листя якого споживають свіжим, вареним і консервованим.

2) Страва або приправа з листя цієї рослини.

шпичка ■ (ж.р.) 1) Загострена паличка для підсмажування на вогнищі сала та м'яса чи така, якою їли вироби з тіста. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Хоча сказати правду, замість смажених на шпичках шматочків м'яса він би краще ум'яв хлібину з маслом. «-»(За творами М. Гоголя) Кожен вийняв з кишені своєї дерев'яну ложку, інші, не маючи ложки, дерев'яну шпичку.* 2) Тверда колючка на тілі деяких тварин чи у деяких рослин, голка.

шприц ■ (ч.р.) Схожий на медичний інструмент, у вигляді циліндра з поршнем та наконечником, який використовується для витискування крему в кулінарії.

шпроти ■ (множина) 1) Дрібна морська промислова риба родини оселедцевих. 2) Консерви з цієї та іншої дрібної копченої риби (салаки, кільки і т. ін.) в олії. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За творами Володимира Лиса) Направився туди і побачив накритий стіл на якому серед тарілок з ковбасою, шпротиами, оселедцями, салатом з огірків і капусти височіла пляшка вина, обрамлена двома гарними фужерами.*

шропшир ■ (з англійської мови: Shropshire - графство в Англії, де була виведена порода) Порода м'ясних коротко вовнових овець.

штамп ■ (ч.р.) 1) Форма з металу або якогось іншого матеріалу для серійного виготовлення якихось предметів. 2) Вид печатки, яка переважно має вигляд прямокутника з гуми з опуклим зображенням тексту назви якоїсь установи, організації і т. ін., із зазначенням адреси, номера або якихось відомостей. 3) Відбиток, одержаний за допомогою такої печатки. 4) (У переносному значенні) Прийнятий загальновизнаний зразок, що його сліпо наслідують, трафарет, шаблон. *Приклад вживання слова у такому значенні: (За К. Ковальською) Коротше кажучи, повний набір штампів, але нам справді було затишно разом.*

штат ■ (ч.р.) 1) Постійний, встановлений склад співробітників на якому-небудь підприємстві чи в установі. 2) Державно-територіальна одиниця в складі деяких федеративних держав (США, Мексики, Бразилії, Індії та ін.), яка

користується тим чи іншим ступенем самоврядування.

штепсель ■ (*ч.р.*) Металевий стержень або вилка, за допомогою яких з'єднані з ними переносні електричні прилади (лампа, плитка і т. ін.) вмикають у мережу.

штопор ■ (*ч.р.*) Гвинтоподібний стержень з рукояткою, призначений для відкорковування пляшок.

штоф ■ (*ч.р.*) 1) Старовинна міра рідини (переважно вина, горілки), яка дорівнює 1/8 або 1/10 відра. 2) Чотиригранна скляна посудина з короткою шийкою, яка уміщує таку кількість вина, горілки і т. ін.

штука ■ (*ж.р.*) 1) Окремий предмет із загалу однорідних, який беруть за одиницю рахунку (переважно у поєднанні зі словами на позначення кількості). 2) (*застаріле*) Частина чого-небудь, що є сама по собі окремою цілою річчю, предметом, шматок.

шу ■ (*невідмінюване*) 1) Заварне тісто з кремовою начинкою усередині. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Вважаю, що тістечка із шу краще наповнювати збитими підсолодженими вершками з подрібненими фруктами. 2) Тістечка з такого тіста: довгасті з кремом називають еклерами, круглі – біне, а у формі кільця – Парі Брест.

шукшук ■ (*ч.р.*) Араба, ка страва з тушкованих в олії овочів (потім у киплячу масу, но розмішуючи, розбивають яйця).

шулик ■ (*ч.р.*) – шулики, **шуліки** (*множина*) Коржі, политі медом з розтертим маком. *Приклад вживання слова:* (За І.С. Нечуєм-Левицьким) За качками вискочили з кімнати шулики з маком та медом, – і шулики щезли. *Приклад вживання слова:* Шуліки – різновид святкової обрядової випічки, що готувалася з пшеничного борошна, яєць, розтертих з медом, масла та маку. ↔ А їмо шулик разом з підливкою, яку ми готували за народною традицією, розтираючи у ступці мак з поступовим додаванням невеликої кількості кип'яченої води та меду.

шумівка ■ (*ж.р.*) Велика ложка з отворами для знімання накипу з бульйону, виймання м'яса, риби з юшки і т. ін. *Приклад вживання слова:* Брати

скибочки обсмаженої солодкої картоплі паличками й вмочати в наш сироп з кунжутними зернами, швидко виймати й занурювати в холодну воду, звідти виймати шумівкою й викладати на блюдо.

шумовиння ■ (с.р.) 1) Білувата пухирчаста маса на поверхні рідини, яка утворюється від сильного коливання, бовтан- ня, кипіння, бродіння і т. ін., піна. 2) Щось легке, пишне, подібне до такої маси. 3) Мильний розчин, збитий у пухирчасту масу. 4) Сусальне золото, сухозлітка, 5) (У переносному значенні) Декласові елементи суспільства. 4) Шум.

шурпа ■ (ж.р.) Страва східної кухні - міцний бульйон з баранини, часто заправлений овочами. *Приклад вживання слова:* В хаті було світло, в казані варилася шурпа.

Щ

щавель ■ *(ч.р.)* Трав'яниста, переважно багаторічна, рослина родини гречкових з вузько циліндричним густим суцвіттям, стеблом продовгувате листя якої здебільшого має кислий смак, Використовується в кулінарії та медицині.

щерба ■ *(ж.р.)* Відвар з чогось, рідкий суп, юшка. *Приклад вживання слова (За Панасом Мирним)* Щерба одна, засипана злегка пшоном та здобрена шматочком сала з цибулею – от і все.

щипці ■ *(тільки у множині)* Інструмент, який складається з двох з'єднаних на шарнірі стрижнів і використовується для затискування, захоплення чи виривання чого-небудь.

щипці для марципану ■ *(множина)* Схожий на звичайні кліщі інструмент, за допомогою якого краям шматочків марципану надають красивого оформлення.

щі ■ *(слово вживається тільки у множині)* Схожа на капуста традиційна страва російської кухні з шести головних компонентів (капусти, що здебільшого кисла, м'яса, грибів, ароматичної заправки з цибулі та часнику, мучної «лідбовтки», та «забілки» з сметани або кислого молока), до яких іноді можуть додаватись квас, розсіл, ложечка вершків, лавровий лист.

щука ■ *(ж.р.)* Хижа прісноводна промислова риба, що має видовжене тіло зі сплющеною зверху витягнутою головою.

Ю

юаньський горщик ■ (ч.р.) Традиційний для китайської кухні спеціальний посуд для приготування їжі на парі, що складається з низького металевого піддону, на який наливається вода (цей піддон і ставиться «на вогонь»), та спеціальної конструкції глибокої порцелянової чаші з кришкою, що цю чашу щільно прикриває. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Дно чаші юанського горщика не рівне, а дуже сильно увігнуте в середину, що зсередини сприймається ніби якась гора, що має отвір зверху, через який усередину потрапляє пара.

юба ■ Сушені пінки соєвого молока (японська кухня).

ювілей ■ (ч.р.) Річниця якоїсь події або діяльності певної особи, існування установи, міста (звичайно обчислюється в крутих або тих, що закінчуються п'ять, цифрах), що урочисто відзначається. Річниця, роковини.

ювіляр ■ (ч.р.) Особа, установа, місто і т. ін., ювілей якої відзначають, святкують. *Приклад вживання слова:* Ювіляру піднесли чару цього напою.

югурт ■ (ч.р.) Кисле молоко. *Приклад вживання слова у такому значенні:* А замість майонезу застосуємо югурт.

юкола ■ (ж.р.) На Крайній півночі та Далекому сході – в'ялена на сонці риба, яку заготовляють на зиму. *Приклад вживання слова: (З казки)* «Дайте мені двох оленів, нарти та покладіть м'яса, юколи й жиру», – зажадала вранці Лисиця.
→ За один раз він випив два чайники чаю, з'їв дві в'язанки юколи.

юшка ■ (ж.р.) 1) Суп м'ясний, картопляний, рибний, грибний і т. ін. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Готувати юшку треба неодмінно в глиняному горщечку. (З чеської казки) Дав він Іржикові горнятко грибної юшки, добру скибку хліба, і хлопчик накинувся на їжу, як вовк. 2) Рідина з будь-якої готової страви 3) Відвар з чого-небудь. 4) Сік рослини, плоду.

юц ■ (ч.р.) Білоруська національна м'ясна страва шлунок (овечий, чи свинячий, телячий) начиняється пережареною на салі з цибулею гречаною кашею і м'ясом тієї ж тварини, після чого запікається у духовці.

Я

яблуко ■ (с.р.) 1) Плід яблуні (переважно кулястої форми) *Приклад вживання слова у такому значенні:* Щодня кілька яблук – і вам ніколи не буде потрібен лікар! 2) Предмет або плід, що має кулясту форму. 3) Уживається як складова частини деяких ботанічних назв. → Яблучко (с.р.) *зменшувально-пестливе* від яблуко. *Приклад вживання слова у такому значенні:* І замиливалися: ясно сяяли її очі, розсипаючи навсібіч щирі перли, щічки, мов яблучка рум'яні, уста, мов вишні, а мова, що шербет солодкий.

яблучний ■ 1) Виготовлений з яблук чи із додаванням яблук. *Приклад вживання слова у такому значенні:* (Дж. Р.Р.Толкін) «І ще малинового варення та яблучного пирога», додав Біфур. ↔ (За творами П. Денисенко) Там був коньяк, горілка, знову коньяк, розбавлений яблучним соком, і, нарешті, божоле. 2) Що має відношення до яблук, смак, аромат яблук чи квітучих яблунь.

яблучно- ... ■ Частина слів, що вказує на наявність яблук серед складників. *Приклад вживання слова:* (За творами Володимира Лиса) Пив сік, здається яблучно-виноградний.

ягода ■ (ж.р.) 1) Соковитий, невеликого розміру плід трав'янистих і кущових та деяких деревних рослин. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Назбирай ягід, а я піду роздобуду лахтачого жиру, приготуємо толокушу, ↔ Відібравши крупні здорові ягоди, їх пропускають через м'ясорубку або розминають дерев'яним товкачиком, додаючи цукор. 2) Уживається в назвах деяких рослин.

ядро ■ (с.р.) 1) Внутрішня частина плоду (горіха, зерна, насіння і т. ін.), покрита оболонкою або шкаралупою. 2) Основа, головна частина чогось. 3) (геологія) Внутрішня частина земної кулі, яка починається на глибині 2900 км від поверхні. 4) (біологія) Складова частина рослинних і тваринних клітин.

яйце ■ (с.р.) 1) Захищена від зовнішнього впливу різними оболонками чи шкаралупою овальної форми сукупність білка й жовтка, з яких утворюється зародок птахів і деяких тварин. 2) Пташине яйце як продукт харчування. *Приклад вживання слова у такому значенні:* Готують напій, додаючи горілки, білого рому «Баккарді», літр молока, півлітра десятипроцентних вершків і дванадцять курячих

яєць. ↔ (За Дж. Р.Р. Толкін «Гобіт») Коли я вирушаю в дорогу, то люблю з'їсти шестеро яєць із шинкою – смажених яєць, та глядіть, щоб жовтки були цілі! 3) Предмет такої форми. 4) (біологія) Зародок личинки комах, черв'яків і т. ін., що нагадує собою невелику, переважно овальної форми крупинку.

→ **яєчня** ■ (ж.р.) Страва з підсмажених яєць. *Приклад вживання слова:* (За І.П. Котляревським) їли смачну яєчню, якусь німецьку, не тутешню. (І. Новак) Там у них ще яєчня була на пательні, але така гаряча, що ніяк не схопиш.

→ **яйцерізка** ■ (ж.р.) Пристосування, що допомагає порізати на скибочки круто зварені яйця одним рухом руки, не покришивши яйце так, що всі шари виходять рівними, і ними можна прикрасити заливне, салат тощо.

якість ■ (ж.р.) 1) Ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням. 2) Сукупність характеристик продукції або послуг щодо здатності задовольнити встановлені та передбачені потреби. 3) Та чи інша характеристика, ознака, властивість, риса кого-, чого- небудь.

якіторі ■ (невідмінюване) Популярний в Японії курячий шашлик, в ресторані («якіторії») вони готуються японським традиційним кулінарним методом куряче м'ясо та інший продукт нанизується на бамбукові шампури і піджарюється на вугіллях. Смак надають за допомогою солі або таре (солодкуватого соєвою соусу), а на столі обов'язково стоїть набір гострих, з перцем приправ.

якраз ■ Саме, ідейно, умить.

ялівець ■ (ч.р.) вічнозелений чагарник, рідше – дерево родини кипарисових з луско подібною або короткоголчастою хвоєю та ягодоподібними шишка ми, вживаними в медицині тощо.

– **ялівцевий** ■ Що має відношення до ялівцю, виготовлений з ялівцю чи із застосуванням ялівцю. *Приклад вживання слова:* Він підняв свій бокал, в якому поблискувала ялівцева горілка, оглянув усіх навколо сяючими очима і гукнув: «Будьмо!»

яловичина ■ (ж.р.) М'ясо великої рогатої худоби. *Приклад вживання слова:* «Дзіра» – брунатний порошок з кислуватим ароматом, яким грузини

посипають баранину та яловичину, але ніколи не приправляють птицю та свинину, бо вона зіпсує смак цього м'яса.

ямс ■ (ч.р.) Рід багаторічних трав'янистих тропічних та субтропічних рослин роду діоскорея, крохмальні бульби якого вживають у їжу як картоплю. *Приклад вживання слова: (З інструктажів)* Очистити ямс, нарізати його тонкими пластинами, замочити у воді на п'ятнадцять хвилин, обсушити й зробити пюре.

ян-кен-пон, ян-кен-пон ■ (ч.р.) Японська назва страв, у яких використовується ефект несподіванки через невідповідність зовнішнього вигляду страви та її консистенції і смаку: «підробки» м'яса, що «робиться» з сої чи овочів, або надання кальмарам, смаку курки і т. ін. *Приклад вживання слова: (З усних коментарів)* Методи і прийоми ян-кен-пону – це найвищі досягнення японської і китайської кухні.

янтарний ■ 1) Що має підношення до янтарю. 2) Зроблений з янтарю. 3) Який має колір, вигляд янтарю, золотисто-жовтий.

ярина ■ (ж.р.) 1) Сходи або посіви ярих культур. 2) Городина, городовина, овочі.

ястик, ястик ■ (ч.р.) 1) Плівка, перетинки навколо ікри осетрових та частикових риб. 2) Ікра осетрових та частикових риб у плівці.

ятка ■ (ж.р.) 1) Легка будівля для тимчасового користування (торгівлі, виставки і т. ін.), балаган. *Приклад вживання слова у такому значенні: (І. Потаніна)* Вестибуль заповнили суцільні ряди скляних вітрин, у центрі холу хаотично стирчали поодинокі ятки з морозивом, бар'єр, за яким сидів адміністратор, було замасковано під стійку бару. *(За П. Загребельним)* Ятки з бубликами, калачами, пряниками, прикрасами – ось де вона крутилася. 2) Накриття, зроблене з хворосту, очерету, полотна *тощо* для захисту від сонця, дощу і т. ін., повітка.

ячмінь ■ (ч.р.) 1) Злакова рослина, зерна якої використовують для виготовлення круп, борошна, на корм худобі, а також як сировину для пивоварної промисловості.

→ **ячмінний** ■ 1) Виготовлений з ячменю. 2) Засіяний ячменем.

ящик ■ (ч.р.) Скриня, короб, шухляда.

Рекомендована література

1. *Е.О. Блажко, М.Й. Барановський та ін. Азбука домашнього господарювання* - К.: Техніка, 1983. - 374 с.
2. *Алькаев Э. Лучшие блюда из картофеля.* - Харків: Фоліо, 2005.- 304 с.
3. *Алькаев Э. Лучшие блюда из селедки.* - Харків: Фоліо, 2006. - 208 с.
4. *Бибик С.П., Сюта Г.М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / За ред. Єрмоленко.* - Харків: Фоліо, 2006. - 623 с.
5. *Блюда из овощей и фруктов. / Серия: Хозяйке на заметку.* - Харків: Фоліо, 2005. - 320 с.
6. *Блюда из мяса и птиц/. / Серия: Хозяйке на заметку.* - Харків: Фоліо, 2005. - 320 с.
7. *Блюда из рыбы и морепродуктов. / Серия: Хозяйке на заметку* - Харків: Фоліо, 2005. — 320 с.
8. *Бутенко Л.А., Ковтуненко Л.Я., Ховикова Ж.А. Технология приготовления кондитерских изделий.* - К.: Вища школа, 1981. -184 с.
9. *Валика ілюстрована енциклопедія ерудита.* - Харків: Фоліо, 2005. - 488 с.
10. *Велика шкільна енциклопедія.* - Харків: Фоліо, 2005. - 468 с.
11. *Великий тлумачний словник української мови / Упоряд. Т.В. Ковальова.* - Харків: Фоліо, 2005. - 764 с.
12. *Великий тлумачний словник української мови.* - Київ-Ірпінь: Перун, 2002.
13. *Данильцова У.Д. Літературознавчі терміни: Словник-довідник.* - К.: А.С.К., 2004.-232 с.
14. *Данильцова У.Д. Українська мова на кожен день.* - К.: А.С.К., 2005. - 224 с.
15. *Диета на выбор. / Серия: Хозяйке на заметку.* - Харків: Фоліо, 2005. - 320 с.
16. *Дубовіс Г. Українська кухня.* - Харків: Фоліо, 2005. - 592 с.
17. *Дубовіс Г.А. Шедевры мировой кулинарии.* - Харків: Фоліо, 2006. - 592 с.
18. *18 Зубков М. Російсько-український, український словник. 65 000 слів.* - Харків: Фоліо, 2005. - 624 с.

19. Івченко А. Орфографічний словник української мови. - Харків: Фоліо, 2006. - 528 с.
20. 70. Івченко А. Тлумачний словник української мови. - Харків: Фоліо, 2005. - 544 с.
21. Книга о вкусной и здоровой пище. - М. : АГРОПРОМИЗДАТ, 1985. - 384 с.
22. Зубков М. Сучасний український правопис. Комплексний довідник. - Харків: Торсінг, 2002. - 208 с.
23. Кулінарія. - Харків: Фоліо, 2005. - 320 с.
24. Народы мира: историко-этнографический справочник. - М.: Сов.энц., 1988. - 624 с.
25. Словарь иностранных слов. - М.: Рус. Яз., 1984. - 608 с.
26. Словник іншомовних слів \ Укладачі С.М. Морозов, Л.М. Шкаранута. - К.: Наукова думка, 2000.
27. Словник української мови. В 11-ти томах - К.: Наукова думка, 1970-1980.
28. Что приготовить на завтрак. / Серия: Вкусная книга. - Харків: Фоліо, 2005. - 320 с.
29. Что приготовить на обед. / Серия: Вкусная книга. - Харків: Фоліо, 2005. - 320 с.
30. Шевченко Н. Целебные чаи: черней, зеленый, травяные, экзотические. / Кладовые здоровья. - Харків: Фоліо, 2005. -96 с.
31. Мамчур Ф.І. Овочі і фрукти в нашому харчуванні. - Ужгород: Карпати. - 197 с.
32. Мікрохвильова кулінарія. - Харків: Фоліо, 2006. - 320 с.
33. Молоховец Е. Подарок молодым хозяйкам. - Харків: Фоліо. 2006. - 512 с.
34. Напитки и десерты. / Серия: Хозяйке на заметку. - Харків: Фоліо, 2006. - 320 с.
35. Питание для всех. / Под общей ред. А. И. Кочерги. - К.: Реклама, 1980. - 296 с.
36. Похлебкин В.В. Тайны хорошей кухни. - Харків: Фоліо, 2005. - 256 с.
37. Праздничный стол. / Серия: Хозяйке на заметку. - Харків: Фоліо, 2005. -

320 с.

38. *Салати і закуски.* - Харків: Фоліо, 2006. - 320 с.
39. *700 салатів на любой вкус.* - Харків: Фоліо, 2005. - 464 с.
40. *Словник сучасного українського сленгу.* - Харків: Фоліо, 2006. - 352 с.
41. *Сыр и шоколад: секреты выбора, покупки и употребления* Харків: Фоліо, 2005. - 192 с.
42. *Тайны народной медицины. Полная энциклопедия / Сост. А.В. Маркова.* - М.: Эксмо, СПб.: Сова, 2004. - 624 с.
43. *Тлумачний словник української мови.* - Харків: Фоліо, 2005. - 544 с.
44. *Украинская кухня. / Серия: Хозяйке на заметку* - Харків: Фоліо, 2005. - 320 с.
45. *Українська національна кухня.* Д.: Стакер, 2001. - 288 с.
46. *Харченко М.С., Сила В.І., Володарський Л.Й. Лікарські рослини і їх застосування в народній медицині.* - К.: Здоров'я, 1971. - 335 с.
47. *Цвек Д. Домашнє печиво.* - Львів: Каменяр, 1989. - 136 с.
48. *Чай и кофе: секреты выбора, покупки и употребления.* - Харків Фоліо, 2006. - 192 с.
49. *Шалімов С.А., Шадуро О.А. Сучасна українська кухня.* - К.: Техніка, 1984. - 271 с.
50. *Енциклопедия знаний.* - Харків: Фоліо, 2006. - 798 с.

Інтернет-видання:

- ❖ *Велика Епоха (Epoch Times International)* - <http://www.epochtimes.com.ua>
- ❖ *Вікіпедія* - <http://uk.wikipedia.org>
- ❖ *Голдованський Я. СЛОВНИК АНГЛІЦИЗМІВ* - <http://www.slovnyk.lutsk.ua>
- ❖ *Гурман-клуб* - <http://www.tucc.com.ua/press>
- ❖ *ІЖА/Газета по-українськи* - <http://gpu-ua.info/index.php>
- ❖ *Каталог рецептів /Кухня УКРОПу/ УКРОП* -
<http://www.ukrop.com/ua/kitchen/recipe>
- ❖ *Кулинарный глоссарий* - <http://www.kuking.net/18.htm>
- ❖ *Кухні народів світу / КРАЇНИ СВІТУ-* <http://svitukrinform.com/bil-kitchen.shtml>
- ❖ *Ресторан_UA* - <http://www.restoran.ua/>
- ❖ *Смачна країна / Студія 1+1* - <http://1plus1.tv/pmgrams/tastycountry>

Додатки

Переклад деяких слів (укр.-рос.)

<i>Українською</i>	<i>російською</i>	<i>українською</i>	<i>російською</i>
агрус - крыжовник		вимога - требование	
абияк - кое-как		виріб - изделие	
барва - цвет		витрата - расход	
біб - боб		вичавки - выжимки	
білувати - свежевать		вказівка - указание	
бланшувати - бланшировать		власний - собственный	
борошно - мука		важити - весить	
борошняний - мучной		вжити - использовать	
вага - вес		взірець - образец	
взірцевий - образцовый		глазурувати - глазировать	
вжиток- употребление		горобина - рябина	
виделка — вилка		дбайливо - бережно	
вимога - требование		досвід - опыт	
виріб - изделие		дотримання - соблюдение	

Переклад деяких слів (укр.-рос.) (продовження)

витрата - расход <	журавлина - клюква
вжиток - употребление	жоден - ни один
за бажанням - по желанию	кав'ярня - кафе
за всіма правилами - по всем правилам	кава - кофе
за п'ятнадцять третя (<i>година</i>) - без п'ятнадцяти три (часа)	каструля - кастрюля
завдяки (<i>комусь, чомусь</i>) - <i>благодаря (кому-то, чому-то)</i>	качка - утка
зайвий-лишний	квасоля - фасоль
залишок - остаток	крапля - капля
замовити - заказать	короп - карп
застосовувати - применять	купити / куплять - купить / купят
застосувати - применить	листкове тісто - слоёное тесто
знання - знание	лобода - лебеда
зникли - исчезли	майже - почти
їжа - еда	макогін - пест

Переклад деяких слів (укр.-рос.) (продовження)

їсти - есть, кишать	містить - содержит
кав'яр - икра	на відміну від - в отличие
нарада - совещание	полуднувати - полдничать
недбалість - халатність	полуниця - клубника
недостатньо -	послати по хліб -
недостаточно	послать за хлебом
обережно - осторожно	пошаткувати - пошинковать
окріп - кипяток	пригощати - угощать
оселедець - сельдь	придатний - пригодный
оцет (<i>род. оцту</i>) - уксус	придбання - приобретение
пестливий-ласкательний, ласковий	псування - порча
печериця - шампиньон	пшоняний - пшённый
печиво - печенье	рахунок - счёт
під час (<i>якоїсь дії</i>) - во время (<i>какого-то действия</i>)	рч - вещь
пляшка - бутылка	розчин - раствор

Переклад деяких слів (укр.-рос.) (продовження)

побутовий - бытовой	святвечір - сочельник
позбавитись - избавиться	селера - сельдерей
сальтисон - зельц	сухий - сухой
селеровий - сельдерейний	схибити - допустить оплошность
сіть - соль	тарган - таракан
скарга - жалоба	тиждень - неделя
склад - состав	тривалий - продолжительный, прочный
смаженина - жаркое	тривкий - прочный, устойчивый
смажити - жарить	троянда - роза
смуга - полоса	умови - условия
сніданок - завтрак	фах - специальность
снідати - завтракать	фахівець - специалист
собственный - власний	фаховий - профессиональный
соняшник - подсолнух	харчування - питание
сортувати - сортировать	хутко - быстро

Переклад деяких слів (укр.-рос.) (продовження)

сочевиця - чечевица	цукор - сахар
створений - созданный	через незнання - по незнанню
страва - блюдо	чорниця - черника
суміш - смесь	шар - слой
шарами - послойно	штучний - искусственный
шафа - шкаф	ще-ещё
швидко - быстро	юшка - похлёбка, суп
шинка - ветчина	яйце - яйцо

Переклад деяких слів (рос.-укр)

<i>російською - українською</i>	<i>російською - українською</i>
без пятнадцати три (<i>часа</i>) - за п'ятнадцять третя (<i>година</i>)	быстро - хутко, швидко
бережно - дбайливо	бытовой - побутовий
бланшировать - бланшувати	в отличие - на відміну від
буфетчик - буфетник	вес - вага
благодаря (<i>кому-то, чему-то</i>) - завдяки (<i>комусь, чомусь</i>)	весить - важити
блюдо - страва	ветчина - шинка
боб - біб	вещь - р ч
бутылка - пляшка	вилка - виделка
во время (<i>какого-то действия</i>) під час (<i>якоїсь дії</i>)	изделие - виріб
выжимки- вичавки	искусственный - штучний
глазировать - глазурувати	исчез / исчезли - зник/зникли
допустить оплошность - схибити	использовать - вжити

Переклад деяких слів (рос.-укр) (продовження)

еда - їжа	карп - короп
есть, кушать - їсти	кастрюля - каструля
ещё - ще	капля - крапля
жалоба - скарга	каприз - забаганка, примха
жарить - смажити	кафе - кав'ярня
жаркое - смажена	кипяток - окріп
завтрак - сніданок	клубника - полуниця
завтракать - снідати	клюква - журавлина
заказать - замовити	кое-как - абияк
зельц - сальтисон	кофе - кава
знание - знання	крыжовник - агрус
избавиться - позбавитись	купить / купят - купити / куплять
ласкательный, ласковый - пестливий	питание - харчування
лебедя - лобода	по всем правилам - за всіма правилами

Переклад деяких слів (рос.-укр) (продовження)

лишний - зайвий	по незнанню - через незнання
мука - борошно	подсолнух - соняшник
мучной - борошняний	пожар - пожежа
неделя - тиждень	по желанию - за бажанням
недостаточно - недостатньо	полоса - смуга
ни один - жоден	полдничать - полуднувати
образец-взірець	порча - псування
образцовый - вірцевий	послать за хлебом - послати по хліб
опыт - досвід	почти - майже
остаток - залишок	пошинковать - пошаткувати
осторожно - обережно	пригодный - придатний
пест - макогін	применить - застосувати
печенье - печиво	применять - застосовувати
приобретение - придбання	слоёное тесто - листкове тісто
продолжительный, прочный - тривалий	смесь - суміш

Переклад деяких слів (рос.-укр) (продовження)

профессиональный - фаховий	соблюдение - дотримання
прочный, устойчивый - тривкий	совещание - нарада
пшённный - пшоняний	содержит - містить
ржаной--житній	созданный - створений
раствор - розчин	соль - сіль
расход - витрата	сортировать - сортувати
роза - троянда	состав - склад
рябина - горобина	сочельник - святвечір
сахар - цукор	специальность - фах
свекольник - юшка з буряків	специалист - фахівець
свежевать - білувати	сухой - сухий
сельдерей - селера	счет - рахунок
сельдерейный - селеровий	таракан - тарган
сельдь - оселедець	требование - вимога
указание - вказівка	хлопья - пластівці
угощать - пригощати	цвет - барва

Переклад деяких слів (рос.-укр) (продовження)

уксус - оцет (<i>род. оцту</i>)	черника - чорниця
употребление - ВЖИТОК	чечевица - сочевиця
условия - умови	шкаф - шафа
утка - качка	шампиньон - печериця
фасоль - квасоля	яичница - яєчня
халатность - недбалість	яйцо - яйце

Фольклорні матеріали

На Україні, коли молоді люди збиралася для різноманітних святкувань, вони завжди співали пісні, танцювали, жартували, розповідали смішні та цікаві історії, загадуючи загадки змагалися у кмітливості, грали у різноманітні рухливі ігри.

<i>Лічилки для рухливих ігор</i>	
<i>Котилася торба з високого горба А в тій торбі Хліб-паляниця. Кому доведеться, Той буде жмуриться</i>	<i>Марко, Федір і Каленик Збудували тут куреник. У куренику сидять, По варенику їдять. В нас вареників немає, Хто жмуритись починає?</i>

<i>Лічилки для рухливих ігор</i>	
<i>- Де стоїш? - На калині. - Що п'єш? - Квас. Лови нас!</i>	<i>Тут циганка ворожила, Шматок сала положила. Ось во-но є - Щастя твоє!</i>

<i>Прислів'я та приказки</i>	
<i>Ждали, ждали - і всі жданники поїли. Знає кішка, чиє м'ясо з'їла. Назви хоч горшком, тільки в піч не саджай. Не зазнавши гірко, що ти знаєш про солодке? Хоч з перцем, зате з добрим серцем. Ці горіхи не на наші зуби.</i>	

Загадки

- 1) Жувати не жую, а все поїдаю, все тільки їм, а з голоду помираю.
- 2) Біля тулуба вуха, а голови немає.
- 3) Стоїть панна у коморі, а коса її надворі.
- 4) Червоний півень, в землі співає, а чуб зелений має.
- 5) і печуть мене, і варять мене, і їдять, і хвалять, бо я добра.
- 6) Стоїть пані, чепуриться,
Кожухів наділа триста,
Та всі не застібаються.
- 7) Повна діжка жита п'ятачком покрита.
- 8) Кругла, а не місяць, біла, а не папір, з хвостиком, а не миша.

Загадки

- 9) Має сім шкір, витискає сльози всім.
- 10) Навесні зацвіла білим цвітом, а в жнива - червоним плодом.
- 11) У дерев'яних грудях біле сердечко.
- 12) Сімсот поросят на кілочку висять.
- 13) Що то за голова, що лиші зуби й борода?
- 14) Круглий, як шар, зелений, як трава, червоний, як кров, солодкий, як мед.
- 15) У череві баня, в носі решето, на голові гудзик, одна рука й та на спині.
- 16) Качка в морі, хвіст на заборі.
- 17) Із кінця колодочка, а на кінці гостре.
- 18) Чотири братки разом живуть, а кожен окремо.
- 19) Вода, а літає.
- 20) Ні вареник, ні варениця, а на окропі вертиться.
- 21) Рідке, а не вода; біле, а не сніг.
- 22) Били, колотили і на стіл положили.
- 23) Мене б'ють, товчуть, ріжуть,
А я все терплю і всім добром плачу.
- 24) Крихкі, маленькі, не смакують сиренькі,
А в воді покиплять, то їх люди з'їдять.
- 25) Без рук, без ніг у воді плаває, а на землі помирає.
- 26) В якій риби з одного боку очі?
- 27) Волосата, зубаста, по воді шугає, рибок шукає.

Загадки → Відгадки	
1) Вогонь.	15) Чайник.
2) Каструля.	16) Кухоль.
3) Морква.	17) Ніж.
4) Буряк.	18) Ніжки стола.
5) Картопля.	19) Пара.
6) Капуста.	20) Бульбашка.
7) Мак.	21) Молоко.
8) Редька.	22) Масло.
9) Цибуля.	23) Хліб.
10) Вишня.	24) Крупи
11) Кісточка.	25) Риба.
12) Квасоля.	26) Камбала.
13) Часник.	27) Щука.
14) Кавун.	

Вітаміни (Дані взяті з популярних медичних видань)

<i>Вітамін</i>	<i>На що впливає</i>	<i>Де міститься</i>	<i>Добова потреба</i>	<i>Що виникає при його недостатці</i>
А	нормальний розвиток скелету, особливо у період росту; стан слизової оболонки; зір	вершкове масло, молоко, сметана, жовтки яєць, риба, ячий жир, морква, імбир, абрикос, шипшина, томати, часник	1,5 мг	розлад суперечного зору, так звана куряча сліпота, ураження слизової оболонки, висихання роговиці

Вітаміни (Дані взяті з популярних медичних видань)

<i>Вітамін</i>	<i>На що впливає</i>	<i>Де міститься</i>	<i>Добова потреба</i>	<i>Що виникає при його недостатці</i>
<i>B₁</i>	<i>вуглеводний обмін речовин</i>	<i>висівки, дріжджі, часник, проросле зерно, зелений чай</i>	<i>1-3 мг</i>	<i>запалення нервів, розлади нервової діяльності, утомлюваність</i>
<i>B₂</i>	<i>ріст, обмін речовин у клітинах організму</i>	<i>дріжджі, яйця, молоко, печінка, проросле зерно, овочі, зелений чай</i>	<i>1,5-3 мг</i>	<i>розлад росту і обміну речовин, головний біль, хвороби очей, випадіння волосся</i>
<i>B₃ (PP)</i>	<i>зберігання нормального стану нервової системи і працездатності мозку, ріст, постачання тканин киснем</i>	<i>імбир, зелений чай, морська риба, печінка, яловичина, зелений чай</i>	<i>14-30 мг</i>	<i>Безсоння, стомлюваність, емоційна нестабільність, шкіряні хвороби</i>
<i>B₆</i>	<i>обмін речовин у тканинах організму</i>	<i>дріжджі, проросле зерно, яйця, сир, печінка, мигдаль</i>	<i>2-4 мг</i>	<i>шкіряні хвороби, виразки, розлади нервової діяльності, судоми</i>

<i>Вітамін</i>	<i>На що впливає</i>	<i>Де міститься</i>	<i>Добова потреба</i>	<i>Що виникає при його недостатці</i>
<i>B₉</i>	<i>утворення красних кров'яних тілець, синтез амінокислот, забезпечення нормального росту і розвитку організму</i>	<i>дріжджі, шпинат, боби, томати</i>	<i>200-400 мгк</i>	<i>Анемія, сонливість, погіршення росту</i>
<i>B₁₂</i>	<i>кровотворення, нормальне функціонування нервової системи</i>	<i>печінка, нирки, жовток з яйця, насіння кунжуту</i>	<i>0,02 мг</i>	<i>анемія (недокрів'я), погіршення пам'яті, слабкість, дратівливість</i>
<i>C</i>	<i>обмін речовин, опір щодо інфекцій, кровотворення</i>	<i>овочі, фрукти, шипшина та інші ягоди, гриби, печінка, молоко, часник</i>	<i>50- 100 мг</i>	<i>цинга, кровоточивість ясен, загальна слабкість, низький опір щодо інфекцій</i>
<i>D</i>	<i>ріст, міцність кісток, бере участь у процесі обміну мінеральних речовин</i>	<i>риб'ячий жир - у шкірі під дією сонячних променів перетворюється у більш активну форму</i>	<i>400 міжнародних одиниць -0,025 мг</i>	<i>рахіт, легеневі хвороби</i>

<i>Вітамін</i>	<i>На що впливає</i>	<i>Де міститься</i>	<i>Добова потреба</i>	<i>Що виникає при його недостатці</i>
Е	<i>обмін речовин у залозах, серцева діяльність, зір</i>	<i>овочі, яйця, агрус, проросле зерно, молоко</i>	20- 30 мг	<i>безпліддя, погіршення зору</i>
К	<i>згортання крові</i>	<i>овочі, печінка, барбарис, зелений чай</i>	1 мг	<i>кровотечі</i>

Порівняльна таблиця маси/ваги (в грамах) деяких продуктів

<i>Назви продуктів</i>	<i>Стакан 250 г</i>	<i>У столовій ложці</i>	<i>У чайній ложці</i>
Борошно пшеничне	160	25	10
Вода	250	18	5
Вершки	250	14	5-6
Вино	250	20	5
Горіхи мелені	120	20	6-7
Горох	230	25	10
Желатин в порошку	-	15	5
Ізюм	190	25	7

Порівняльна таблиця маси/ваги (в грамах) деяких продуктів

<i>Назви продуктів</i>	<i>Стакан 250 г</i>	<i>У столовій ложці</i>	<i>У чайній ложці</i>
Кава мелена	-	20	7
Какао-порошок	-	25	7-9
Квасоля	220	30	10
Кислота лимонна	-	25	8
Кориця мелена	-	20	2-8
Крохмаль	200	30	10
Крупа „Геркулес”	90	12	6
Крупа гречана	210	25	7
Крупа манна	200	25	8
Крупа перлова	230	25	8
Крупа ячмінна	180	20	7
Мак	230	35	15
Маргарин розтоплений	230	15	4
Масло вершкове	210	15	5
Молоко	255	18	5
Молоко згущене	-	30	12
Молоко сухе	120	20	5
Олія	240	17	5
Пшоно	220	25	8
Рис	240-230	30-25	10-9
Саго	180	20	7
Сіль	325	30	10
Сметана	250	25	10
Сода	-	28	12
Сухарі мелені	125-150	10-15	5
Толокно	140	22	8
Цукор-пісок	200-230	25	10
Цукрова пудра	180	23	8

Післямова

«Тлумачний словник кулінара» – україномовне інформаційно-дидактичне видання спеціального призначення, підготовлене у вигляді тлумачного словника працівниками ДПТНЗ “Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування”, у кожного з яких мається по дві вищих освіти, одна з яких філологічна, директором закладу Висоцькою Л.Є. і представником психологічної служби училища кандидатом психологічних наук Страцинською І.А.

Дане видання надає багато цікавого і корисного лінгвістичного матеріалу щодо лексики, пов'язаної зі сферою харчування. Важливим і корисним є, що видання враховує реальне коло інтересів сучасного прогресивного фахівця європейського рівня, яке не обмежується знаннями вузько професійного значення. Тому мається певна інформація щодо слів, які можуть вживатися під час оформлення страв, святкового столу пов'язаного з виконанням професійних обов'язків спілкування, підготування різноманітних презентацій тощо. Цікава інформація щодо сучасної лексики подається у доступній не лінгвістам демократичній формі і з врахуванням їх певних побажань, різноманітно ілюстрована наявним у наш час слововживанням (у тому числі надається багато прикладів з україномовної літератури, що зацікавлює читачів і певною мірою спонукає до пошуку і прочитання творів вказаних авторів).

Вміння висловити власну думку, зробити необхідні пояснення, презентувати власну майстерність мовою країни, у якій мешкаєш – вміння дуже важливе, що відповідає сучасним світовим прогресивним традиціям. Тому подібні видання дуже своєчасні, гуманістично спрямовані і корисні. Працюючи над ними маємо шукати і знаходити нові форми, повертаючись до читача обличчям, подаючи дружньо руку і надаючи необхідну допомогу.

У додатках, серед іншого цікавого і корисного різноманітного інформативного матеріалу, спеціально для російськомовного населення надається переклад деяких слів (з української на російську та з російської на українську), які найчастіше викликають певні труднощі, що має допомогти краще зорієнтуватися щодо слововживання. Мається список рекомендованої літератури, серед якого запропоновані також популярні Інтернет-видання. умовні

позначення та примітки орієнтують майбутнього читача щодо наявних скорочень (яких майже немає) та дуже простих і доступних для сприймання приміток, умовних позначень, що використані у даному виданні. Для полегшення пошуку необхідних слів та розділів у змісті вказуються відповідні сторінки. Виділення пояснюваних слів розміром (вони друкуються більшими на два піктелі) є досить вдалою знахідкою, що, візуально виділяючи їх, допомагає знайти необхідне слово. Можна запропонувати ще надрукувати перед „Додатками” перелік розтлумачених слів та словосполучень, але з врахуванням, що їх більше 2550, і лише їх надрукування потребує ще певну кількість сторінок, ця проблема залишається на розсуд видавця.

Видання може широко використовуватися у навчально-виховному процесі закладами кулінарного профілю та працюючими над самовдосконаленням фахівцями-професіоналами, які саме і створюють вітчизняну професійну лексику, а також є цікавим для широких верств населення.

РАДКЕВИЧ В. О., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент АПН України

1. а ля
2. „а ля Провансаль”
3. абрєвіатура 4. абрикос
4. і. абрикотин
5. абрикотування
6. абсент
7. абсорбент
8. абсорбувати
9. авітаміноз
10. авокадо
11. автомат
12. автоматизувати
13. агар, агар-агар
14. агрус
15. аджика
16. азу
17. айр
18. айва
19. айран
20. айріш стью
21. айстра
22. айс-крім
23. акація
24. акацієвий
25. актинідія
26. алеатіко
27. алерген
28. алергія
29. аліготе
30. алкоголізація
31. алкоголь
32. алое
33. амілацетат
34. амілопектин
35. ампелографія
36. ампелотерапія
37. ампір
38. амурет
39. амфора
40. ан
41. ан брошет
42. ан тасс
43. ан шміз
44. ананас
45. ангпез
46. англізувати
47. англоманія
48. андоб
49. аніс
50. ансамбль
51. антибактеріальний
52. антигігієнічний
53. антиквар
54. антикваріат
55. антисанітарія
56. ацетати
57. баба-шарланина
58. бабка
59. багет
60. базилік
61. байховий чай
62. бадам
63. бадам-нухат
64. бадан
65. бакалія
66. бакалійник
67. баклажан
68. баклажанний
69. балабуха
70. балик
71. бальзам
72. бамбук
73. бамія
74. банан
75. банкет, бенкет
76. банкет-чай, бенкет-чай
77. бенкетар, банкетар,
банкетник, бенкетник
78. банкетувати,
бенкетувати
79. бенкетний
80. банкрут, банкрот
81. баннер
82. бакпульвер, пекарський
порошок
83. бануш
84. баняк
85. бар
86. бармен
87. барменський
88. баран
89. баранячий
90. баранина
91. баранчик

92. барбарис
93. барбарисовий
94. барбекю
95. барвник
96. барило
97. барильце
98. бароко
99. бароковий
100. бартер
101. бастр
102. бастурма
103. батарея
104. батат
105. батон
106. батончик
107. бгати
108. беж
109. безе
110. бекмес
111. бекон
112. беконний
113. беліш, белеш
114. бергамот, бергамот
115. бергамотовий
116. бере
117. береза
118. березовий
119. берсі
120. бефстроганов
121. бешамель
122. бешбармак
123. бешкетний
124. биток
125. бичок
126. біб
127. бобовий
128. бігос, бігос
129. бігмак
130. бідермаєр
131. бізнес
132. бізнесмен
133. бізнес-план
134. біла ікра
135. білизна
136. білий гриб
137. біле м'ясо
138. білок
139. білувати
140. білування
141. більйон
142. біолакт
143. бісквіт
144. бісквітний
145. біскю
146. бістро
147. біфун
148. біфштекс
149. бламанже, бланманже
150. блан
151. бланкети
152. бланшувати
153. бланшування
154. бланшований
155. блендер
156. бльо
157. блюдо
158. блюдце, блюдечко
159. блю пойнтц
160. бляха
161. бляшаний
162. бляшанка
163. богема
164. богемник
165. богемський криштал
166. бодян
167. бойкен
168. бокал
169. бомонд
170. бонбоньєрка
171. бон-філе
172. бораки
173. бордо
174. бордовий
175. бордолєз, бордолєз
176. бордюр
177. боржом, боржомі
178. боржомний,
боржомовий
179. борова каша
180. боровинка
181. борошно
182. борошняний
183. борщ
184. зелений борщ

185. ботель
 186. ботулізм
 187. боуль
 188. боуль-сервіз
 189. бочка
 190. брага
 191. брак
 192. бракувати
 193. бракераж
 194. бракер
 195. брез
 196. брезаола
 197. брезерування
 198. бренд
 199. бренді
 200. брикет
 201. бринза
 202. брі
 203. брік
 204. бріюш
 205. бройлер
 206. броколі
 207. бронзовіти
 208. брошет
 209. брусниця
 210. брутто
 211. брют
 212. бублик
 213. бузина
 214. буженина
 215. букет
 216. букет гарні
 217. буклет
 218. булка
 219. булочка
 220. булочна
 221. булочник
 222. бульба
 223. бульйон
 224. бургер
 225. бургіньон
 226. бурдюк
 227. бутафорія
 228. бутафор
 229. бутерброд
 230. бутирометр
 231. бутлегер
 232. буфет
 233. буфетик
 234. буфетник
 235. бухан
 236. буханець
 237. бучний
 238. буше
 239. бушель
 240. бьєн-кюї
 241. бьорр блан
 242. бьорр нуар, бер нуар
 243. вага
 244. ваги побутові
 245. вагомий
 246. важити, важу, важиш
 247. важіль
 248. ваза
 249. вакантний
 250. вакханалія
 251. Валтасарів бенкет
 252. валуаз
 253. ван блан
 254. ван руж
 255. ванільний
 256. валовий
 257. вальдшнеп
 258. валюта
 259. вільно конвертована
       валюта
 260. неконвертована
       валюта
 261. ванілін
 262. ваніль
 263. вантажити
 264. вивантажити
 265. варенець
 266. варений
 267. вареник
 268. варениця
 269. варення
 270. варити, варю, вариш
 271. варильна панель,
       варильна поверхня
 272. варенуха
 273. варіант
 274. варіювати
 275. вартість

276. додана вартість
277. додаткова вартість
278. ринкова вартість
279. закон вартості
280. васабі
281. ватрушка
282. вафля, вафлі
283. вафельний
284. вафельник, вафельниця
285. вбирати, убирати, ввібрати,
увібрати
286. вдарити, ударити
287. вегетаріанство, вегетаріанство
288. вегетаріанець, вегетаріанець
289. веджвудський посуд, веджвуд
290. Великдень
291. великодній
292. великий
293. вензель
294. вентиляція
295. вентилювати
296. вентилятор
297. вепр
298. верба
299. вербний
300. вергун
301. вермішель
302. вермут
303. вертикально
304. вершки
305. вершковий
306. веселковий
307. вечір
308. вечеря
309. вечеряти
310. вечірка
311. взірець
312. взірцевий
313. взірчастий
314. вибагливий
315. вибачатися
316. виготівник
317. виделка
318. визига
319. вим'я
320. вино
321. винний камінь
322. винний спирт
323. винні шафи
324. виноробство
325. винар
326. винарня
327. винарство
328. виноград
329. виньяк
330. випити
331. випікати
332. випікання 362.
випічка
333. випік
334. випорожнити
335. вирізка
336. виробляти
337. витоплювати
338. витрати
339. накладні витрати
340. витяжка
341. вишкварка, вишкварки
342. вишня
343. вишнівка
344. вишуканий
345. віандот
346. віандоти
347. вівсяний
348. вівсяник
349. вівсянка
350. вівця
351. відбивний
352. відбивна
353. відварювати
354. відвар
355. відварний
356. відвідувач
357. відвідувачка
358. відеоінформація
359. відеоматеріал
360. відеомонтаж
361. відеотека
362. відеотермінал
363. відкорковувати
364. відчувати, відчути
365. візок
366. візуалізація
367. візуальний

368. вікторіанський
369. вільком
370. вінегрет, вінегрет
371. ВІП...
372. віртуальний
373. віртуоз
374. віск
375. віскі
376. вітамін
377. вітамінізація
378. вітамінізовані вина
379. вітамінізувати
380. вітлуф
381. вітольє
382. вітрина
383. вогонь
384. вок, вок-сковорода
385. воловани
386. волоський горіх
387. волошка
388. вправний
389. вуглевод, вуглеводи
390. вугор
391. воджений
392. вульгаризувати
393. вульгарний
394. Вустерський соус
395. вчинити
396. в'ялити
397. в'ялений
398. габерсуп
399. галамське масло
400. галангал
401. галантний
402. гале
403. галета, галета
404. галки
405. галушка, галушки
406. гамбургер
407. ганаше
408. гаолян, гаолян
409. гарбуз
410. гарбузовий 441
гарбюр
411. гармонія
412. гармонійний
413. гармоніювати
414. гарнір, гарнір
415. гарнірувати
416. гарсон, гарсон
417. гасло
418. гастрономія
419. гастроном
420. гастрософія
421. гателети
422. гвоздика
423. гвоздичне дерево
424. геджра, гіджра, хіджра
425. гедонізм
426. гедоніст
427. гедонія
428. гейша, гейша
429. гельмінтози
430. тендер
431. генерація, генерація
432. генерувати
433. генератор
434. геніальність
435. геніальний
436. геній
437. геогігієна
438. географія
439. географ
440. географічний
441. геоекономіка
442. геологія
443. геомагнетизм
444. геометрія
445. геометр
446. геометричний
447. геополітика
448. геололітичний
449. гепатит
450. герб
451. геркулес
452. герма
453. герметичний
454. герой
455. героїзм
456. геролакт
457. гі
458. гігієна
459. гігієнічний
460. гідрокарбонат натрію

461. гімн
462. гіюза
463. гіпермаркет
464. гіповітаміноз
465. гіркий
466. гірлянда, гірлянда
467. гірчиця
468. гірчичний
469. гірчичниця
470. ГІСОП
471. гішр
472. глазурувати
473. глазур, глазур
474. глазурований
475. глевкий
476. глевтяк
477. глейкий
478. глейкометр
479. глек
480. глечик
481. глід
482. глінтвейн
483. гліцерин
484. глогг
485. глось
486. глюкоза
487. глютамінат натрію
488. глютамінова кислота
489. глютин
490. гляс
491. глясувати
492. глясе, гілясе
493. гобо
494. годувати, погодувати
495. голова
496. голівка
497. голубець, голубці
498. гольє
499. гольян
500. гомогенізатор
501. **гомогенізувати**
502. горілка
503. горіх
504. горіховий
505. горобина
506. горобинівка
507. городина
508. горох
509. горошина
510. горошок, зелений горошок
511. горщок
512. горщик, горщечок
513. **господар**
514. господарство
515. господарювати
516. гостинець
517. гостинний
518. гостії
519. гострий
520. гостроніс
521. готика, готика, готичний стиль
522. готувати
523. градус
524. грам
525. гранат, гранат
526. гранатовий
527. гран-прі
528. гранула, гранула
529. гранулювати
530. грань
531. гранчастий
532. гратінірувати,
    гратінувати
533. граус
534. грейпфрут
535. греніровані напої
536. гречаник
537. гречка
538. гречаний
539. гриб
540. грибоварня
541. гриль
542. гриль-бар
543. грильяз, грильяз
544. грінка
545. грог, грог
546. груша
547. грюнколь
548. гуава, гуайява, гуаява
549. гуйяш
550. гуйяш а-ля Секей
551. гуляш, гуляш
552. гумка
553. гуманізація

554. гурман, гурман
 555. гурманство, гурманство
 556. гурме, Гурме
 557. гур'євська каша
 558. гусак
 559. гуска
 560. 591. гуси
 561. густий
 562. гусятниця
 563. гуща
 564. гювеч
 565. Галантин
 566. Ганок
 567. Гатунок
 568. Гоголь-моголь, гогель моголь
 569. гратіс
 570. дадли
 571. дайкон
 572. дарданаріат
 573. девіз
 574. дегідриувати
 575. дегустація, дегустація
 576. дегустатор, дегустатор
 577. дегустувати,
 дегустувати
 578. дезінсекція
 579. дезінсектор
 580. дезінфекція
 581. дезінфектор
 582. дезодорація
 583. декаданс
 584. декалітр
 585. декантиувати
 586. декваліфікація
 587. декокт
 588. декор
 589. декоративний
 590. декоративний цукор
 591. декоратор
 592. декорувати
 593. делікатес
 594. делікатесний
 595. делікатний
 596. демі
 597. демітасс
 598. деморалізація
 599. демонстрація
 600. демонстратор
 601. демонструвати
 602. денатурат
 603. держальце
 604. дерев'янистий
 605. деренівка
 606. дерун, деруни
 607. десерт
 608. десертний
 609. десертна ложка
 610. деталізувати
 611. деталь
 612. дефект
 613. дефіцит
 614. дефіцитний
 615. дефростація
 616. дефростер
 617. децилітр
 618. джбан, дзбан
 619. джем
 620. джерело
 621. джин
 622. джонджолі
 623. джулеп
 624. дигестія
 625. дизайн
 626. дизайнер
 627. дизентерія
 628. дилер
 629. динар
 630. диня
 631. диск
 632. дискета
 633. дистилювати
 634. дистриб'ютор
 635. дичина
 636. діабет
 637. діагональ
 638. діалог
 639. діапозитив
 640. дієта
 641. дієтик
 642. дієтетика
 643. дієтотерапія
 644. діжа
 645. діжестів
 646. добробут

647. доброякісний
 648. довгастиий
 649. довгі напої
 650. доглядати
 651. докипати
 652. долма
 653. домлівати
 654. дорогий
 655. дорожити
 656. дорожняча
 657. досмажувати
 658. доцільний
 659. драглі
 660. драже
 661. драгувати
 662. драцена, драчена
 663. дрібка
 664. дріжджі
 665. дріжджовий
 666. друшляк
 667. дулівка
 668. дуля
 669. дурра
 670. дух
 671. духовий
 672. духовка
 673. духмяний
 674. духмяніти
 675. духан
 676. духи сухі
 677. душиця
 678. дю пан
 679. д'юті-фрі шоп
 680. дюшбара
 681. дюшес
 682. дягель
 683. дякувати
 684. ег-ног
 685. екзотичний
 686. еклер
 687. економія
 688. економити
 689. економний
 690. експонувати
 691. експорт
 692. експортер
 693. експортний
 694. експортувати
 695. екстракт
 696. екстрактивний
 697. еластичний
 698. еластичність
 699. електрика
 700. електровафельниця
 701. електрогриль
 702. електроплита
 703. електротабло
 704. електротехніка
 705. електрочайник
 706. елітарний
 707. ель
 708. емальований
 709. емоція
 710. емоційний
 711. емпатія
 712. емульсія
 713. емульгатор
 714. енджел хеа
 715. енергія
 716. енергійний
 717. ензим
 718. енобарвник
 719. енологія
 720. ентузіазм
 721. ентузіаст
 722. епіграф
 723. епідемія
 724. ергономіка
 725. ергономічний
 726. ерзац
 727. ерудиція
 728. есенція
 729. ескалоп
 730. ескімо
 731. ескарготний пінцет
 732. естетика
 733. естетизація
 734. естетичний
 735. естрагон
 736. естрагонний,
 737. естрагоновий
 738. еталон
 739. етанол
 740. етап

741. етикет
 742. етикетка
 743. етикетаж
 744. етикетник
 745. етикетувальник
 746. етикетувати
 747. етиловий спирт
 748. етнографізм
 749. етнічний
 750. ефектний
 751. ефективний
 752. євро
 753. єврогрупа
 754. єврокард
 755. європеїзувати
 756. європейська кухня
 757. ємний
 758. єна
 759. єреванська суміш спецій
 760. єрофеїч
 761. ЄС
 762. жай
 763. жал
 764. жар, піддавати жару
 765. жар-птиця
 766. жардін'єр, жардін'єр
 767. жарити
 768. жарений
 769. жаровня
 770. жаростійкий
 771. жасмин
 772. жбан, дзбан, джбан
 773. жданики, годувати жданиками
 774. желатин
 775. желатинізація
 776. желе
 777. жентиця
 778. желейний
 779. жерделя
 780. жест
 781. жестикулювати
 782. живитися
 783. живодайний
 784. живописати
 785. животворний
 786. жиго
 787. жилавий
 788. жир
 789. жирний
 790. жирник
 791. жирність
 792. жирове посивіння
 (шоколаду)
 793. житнівка
 794. жито
 795. житній хліб
 796. жменя
 797. жовкнути
 798. жовток
 799. жовтяк
 800. жовч
 801. жуанвіль
 802. жук
 803. жур
 804. журавлина
 805. журитися
 806. журі
 807. журфікс
 808. жульєн
 809. жүс
 810. забаганка
 811. забагато
 812. забажати
 813. забарвлювати
 814. забезпеченість
 815. забирати
 816. забраковувати
 817. завантажувати,
 818. завантажити
 819. заварка
 820. заварний
 821. заварювати
 822. заварюватися
 823. завбачливий
 824. завбільшки
 825. загничувати, загнитити
 826. загнититися
 827. загустити
 828. заїдки
 829. закалець
 830. закваска
 831. заквашування
 832. закришка
 833. закришувати

834. закопчувати
835. закусити
836. закуска
837. закушувати
838. зал, зала
839. зальний
840. заледеніти
841. залежалий
842. залежаний
843. залежуватися
844. заливний
845. залишок
846. залом
847. залюбки
848. замазувати
849. заміс
850. замісити
851. замішка
852. замішувати
853. замовляти, замовити
854. замовлення
855. робити на замовлення
856. заморожувати, заморозити
857. замочувати
858. заохочувати
859. заощаджувати, оощаджати
860. запарювати
861. запас
862. запасливий
863. запах
864. запашний
865. запивати
866. запіканка
867. запікати
868. запліснявіти
869. запобіжний
870. заправа
871. заправляти
872. запропонувати
873. зарезервувати
874. зарезерований
875. засипати
876. засипка
877. засмажувати
878. засмажений
879. засмажка, засмачка
880. засмалювати
881. засмачувати
882. засолювати
883. заставляти
884. застерігати
885. застілля
886. застільний
887. засушувати
888. затишний
889. затишок
890. затірка
891. затовкувати
892. затрушувати
893. зауважувати
894. захмеліти
895. захмеління
896. захмелілий
897. захрясати
898. заячий
899. зайчатина, заячина
900. збентеження
901. збивачка
902. збирати
903. збитень
904. звичайно
905. зголодніти
906. згущувати, згустити
907. згущений
908. здоба
909. здобний
910. здобрювати
911. здоровий
912. бувай здоров (*чи здорова*),
бувайте здорові
913. здрібнювати
914. зеленець
915. зелень
916. зельтерська, зельтерська
вода
917. зельц
918. зерниста ікра
919. зернобобовий
920. зефір
921. зілля
922. зіллячко
923. зіра (ажгон)
924. зісподу
925. зледеніти

926. зліплювати
 927. змальовувати, змалювати
 928. змащувати
 929. змащування форм
 930. змелювати, змолоти
 931. ЗМІ
 932. змішувати
 933. змішувач
 934. змокріти
 935. зморшка
 936. золотавий
 937. золотий
 938. зручний
 939. зсихатися
 940. зубець
 941. зубок
 942. зубрівка
 943. зубці, зубці
 944. зуміти
 945. зчищати
 946. з'являтися, з'явитися
 947. зябра
 948. івасі
 949. іграшка
 950. ідеальний
 951. ідеалізувати
 952. ідентифікаційний
 953. номер
 954. Ідол
 955. ієрархія
 956. ієрогліф
 957. Ізабелла
 958. ізюм 987.
 ізюмина
 959. ізюмний
 960. ікебана
 961. ікра
 962. ікорниця
 963. іланг-іланг
 964. ілюмінація
 965. ілюмінувати
 966. ілюструвати
 967. імбир
 968. імбирний
 969. іменинник 999.
 іменинний
 970. іменинний калач
 971. іменинний пиріг
 972. іменні страви
 973. імідж
 974. іміджмейкінг
 975. іміджмейкер
 976. імітація
 977. імітувати.
 978. імпозантний
 979. імпорт
 980. імпортувати
 981. інвентар
 982. інвестор
 983. інвестувати
 984. інгібітори
 985. інгредієнт
 986. індивідуальний
 987. індик
 988. індичка
 989. індієн
 990. індукційна
 991. інжир
 992. іній
 993. ініціатор
 994. ініціювати
 995. інкрустація
 996. інкубатор
 997. інкубаторський
 998. інновація
 999. інспекція
 1000. інспектувати
 1001. інструкція
 1002. інструктаж
 1003. інструктивний
 1004. інструктор
 1005. інструктувати
 1006. інструмент
 1007. інтеграція
 1008. інтеграційний
 1009. інтелектуальний
 1010. інтелігентний
 1011. інтенсивний
 1012. інтенсифікація
 1013. інтенсифікувати
 1014. інтерактивний
 1015. інтерв'ю
 1016. інтерв'юер
 1017. інтерес

1018. інтер'єр
 1019. інтернаціональний
 1020. Інтернет
 1021. інтерфейс
 1022. інтимний
 1023. інулін
 1024. інформація
 1025. інцидент
 1026. ісоп, гісоп
 1027. істеблішмент
 1028. італьєн
 1029. іхтіологія
 1030. ішхан
 1031. їсти
 1032. їжа
 1033. їдальня
 1034. їдок, їдець
 1035. їжа
 1036. їстівний
 1037. їстівне
 1038. йогурт
 1039. йод
 1040. йодований
 1041. Йом Кіпур
 1042. йорж
 1043. йоркшири
 1044. кабаре
 1045. кабачок
 1046. каберне
 1047. кабиця
 1048. кабінет
 1049. кава
 1050. кавник
 1051. кавоварка
 1052. кавун
 1053. кав'ярня
 1054. кав'яр
 1055. кагор
 1056. казан
 1057. казанок
 1058. казеїн
 1059. кайєнський перець,
 каєнський перець
 1060. какао
 1061. калач
 1062. калган
 1063. калганка
 1064. калина
 1065. калинівка
 1066. калинник
 1067. калорія
 1068. калорійність
 1069. кальвадос
 1070. кальвіль
 1071. калькуляція
 1072. калькулятор
 1073. кальмар
 1074. каламбер
 1075. камбала
 1076. камбалові
 1077. камбуз
 1078. канале -канапка
 1079. кандьор
 1080. кануфер, канупер
 1081. каперс, каперси
 1082. каплун
 1083. капуста
 1084. капустина
 1085. капусняк
 1086. капучино
 1087. каракатиця
 1088. "Кара-Кум"
 1089. карамель
 1090. карамелька
 1091. карась
 1092. карафа
 1093. карафка
 1094. карб
 1095. карбівка
 1096. карбувати
 1097. карбонад
 1098. кардамон
 1099. карі
 1100. карт
 1101. „КартдеЖур”
 1102. картопля
 1103. картопля в кожушках
 (мундирах)
 1104. картопляник
 1105. картрідж, картридж
 1106. картуш
 1107. каструля
 1108. катаринки
 1109. катик

1110.	кафе	1156.	кислий
1111.	кафе-автомат	1157.	кисломолочні продукти
1112.	кафе-бар	1158.	кислиця, кисличка
1113.	кафе-морозиво	1159.	кисляк
1114.	„Кафе Нуар”	1160.	кишмиш
1115.	кафе о ле	1161.	ківі
1116.	кафетерій	1162.	ківш
1117.	кафешантан	1163.	кілька
1118.	качалка	1164.	кімчі, кімхчи, кімзі
1119.	каша	1165.	“кінгсайз”
1120.	каштан	1166.	кіндза, кінза
1121.	качка	1167.	кіоск
1122.	качур	1168.	кірка
1123.	кваліфікація	1169.	кістка
1124.	квапитися	1170.	кістлявий
1125.	квапливий	1171.	кісточка
1126.	квас	1172.	кіш, кіш лорен
1127.	квасити	1173.	класичний
1128.	квасний	1174.	клен
1129.	квасний патріотизм	1175.	кленовий
1130.	квашений	1176.	клієнт
1131.	квасоля	1177.	клопіт
1132.	квартирка	1178.	здавати клопоту
1133.	кваша	1179.	клопотатися
1134.	квитанція	1180.	кляр
1135.	квінтесенція	1181.	кмин
1136.	квінтильйон	1182.	кнелі
1137.	квісо	1183.	книш
1138.	кебаб, кебаби	1184.	ковбаса
1139.	кекс	1185.	ковток
1140.	келих, келех	1186.	кок
1141.	кельнер	1187.	кокос
1142.	кендюх	1188.	кокотниця
1143.	кераміка	1189.	коктейль
1144.	керамічний	1190.	коливо
1145.	кервель	1191.	колір
1146.	кетчуп	1192.	кольрабі
1147.	кетяг	1193.	комбайн
1148.	кефаль	1194.	комора
1149.	кефір	1195.	компот
1150.	кеш'ю	1196.	комп'ютер
1151.	кизил	1197.	комп'ютеризований
1152.	Київський торт, “Київський”	1198.	кондитер
1153.	кип'ятити	1199.	кондитерський
1154.	киселиця	1200.	кондитерський шприць
1155.	кисіль	1201.	кондитерська
		1202.	кондитерські вироби

1203.	кондиція	1248.	крамниця
1204.	довести до кондиції	1249.	крамничка
1205.	конкуренція	1250.	крапельниця
1206.	конкурент	1251.	крашанка
1207.	консалтинг	1252.	краяти
1208.	контейнер	1253.	креативність
1209.	конус	1254.	креветка
1210.	консалтинг	1255.	кредитка
1211.	консерва	1256.	крекер
1212.	консервант	1257.	картопляний крекер
1213.	консервують	1258.	крем
1214.	консومه	1259.	крем фреш
1215.	конфігурація	1260.	кремовий
1216.	конфітюр	1261.	креманка
1217.	конфорка	1262.	крендель
1218.	концентрат	1263.	кришити
1219.	концентроване молоко	1264.	криштал
1220.	коньяк	1265.	кришталевий
1221.	конюшина	1266.	кріль
12.52.	копистка	1267.	кролятина
1222.	коптити	1268.	кріп
1223.	копчений	1269.	крісло
1224.	корж	1270.	крісло-гойдалка
1225.	коржик	1271.	кров'яний
1226.	кориця	1272.	крокет
1227.	коричневий цукор	1273.	крохмаль
1228.	„Корівка”	1274.	круасан
1229.	коріння	1275.	круг.
1230.	корінь	1276.	крутони
1231.	корнет	1277.	крученик
1232.	корнетик	1278.	крюшон
1233.	корнішон	1279.	кубок
1234.	корнфлекс	1280.	кукурудза
1235.	коровай	1281.	кукур [^] зяний
1236.	корок	1282.	кулеб'яка
1237.	короп	1283.	кулінар
1238.	корт	1284.	кулінарний
1239.	котлета	1285.	кулінарія
1240.	кофеїн	1286.	куліш
1241.	кошерний	1287.	кульбаба
1242.	кошик	1288.	культура
1243.	споживчий кошик	1289.	куманець
1244.	кошти; власним коштом, своїм коштом	1290.	кумган, кунган
1245.	кошторис	1291.	кумис
1246.	коштувати	1292.	кунжут
1247.	краб	1293.	купа
		1294.	купаж

1295. купажне вино, асамбляжне вино
 1296. купати
 1297. кураб'є, курабье
 1298. куратор
 1299. курка
 1300. курник
 1301. курча
 1302. курятина
 1303. куртуазний
 1304. куркума
 1305. кутя
 1306. кухар, куховар
 1307. кухарчук
 1308. куховарити
 1309. кухоль
 1310. кухлик
 1311. кухня
 1312. кухонні дошки
 1313. куштувати
 1314. покуштувати
 1315. кшталт
 1316. К'янті
 1317. кюве
 1318. кюрасо
 1319. лава
 1320. лазанья
 1321. ламінарія
 1322. лангет
 1323. ланспік
 1324. лексика
 1325. лемішка
 1326. ланч, ленч
 1327. ласощі
 1328. ласувати
 1329. ласун
 1330. лекаж
 1331. лечо
 1332. лецитин
 1333. лимон
 1334. лимонад
 1335. лимонний
 1336. лимонник китайський
 1337. лин
 1338. линина
 1339. лікер
 1340. ліпити
 1341. ліщина
 1342. лобіо
 1343. макітра
 1344. макогін
 1345. макс
 1346. макуха
 1347. малай
 1348. малина
 1349. малинівка
 1350. малиновий
 1351. малосольний
 1352. мальвазія
 1353. мальтоза
 1354. мамалига, мамалига
 1355. мангал
 1356. манго
 1357. мангольд
 1358. мандарин
 1359. манера, за манерою
 1360. манка
 1361. манко
 1362. манти
 1363. мараскін
 1364. маргарин
 1365. марена
 1366. маринад
 1367. маринувати
 1368. маринований
 1369. марка
 1370. марочний
 1371. марочні вина
 1372. маркет
 1373. маркетинг, стратегія маркетингу
 1374. мармелад
 1375. марміт
 1376. мармур
 1377. мармуровий
 1378. марний
 1379. марнотратник
 1380. марнувати
 1381. Марсала
 1382. мартіні
 1383. марципан
 1384. масельничка
 1385. **маскапоне**
 1386. масло

1387.	масляний	1434.	мокко
1388.	маслянка	1435.	молоко
1389.	Масниця	1436.	молочко
1390.	маслина	1437.	молочний
1391.	маслиновий	1438.	молочник
1392.	маслюк	1439.	молочнокислі продукти
1393.	мастити	1440.	монпансьє
1394.	мате	1441.	монтерувати
1395.	материнка	1442.	мореля
1396.	маца	1443.	морепродукти
1397.	мацис	1444.	морква
1398.	мацоні	1445.	Морне (<i>дивись</i> соус Морне)
1399.	мед	1446.	морожениця
1400.	медвяний	1447.	морозивник
1401.	медовий	1448.	морозиво
1402.	медяник	1449.	морозильник
1403.	меланж	1450.	морська капуста
1404.	меліса	1451.	МОП
1405.	мелісовий чай	1452.	моті
1406.	мельхіор	1453.	муаль
1407.	мельхіоровий	1454.	мус
1408.	менеджер	1455.	мусат
1409.	меню	1456.	мускат
1410.	меренга	1457.	мускатель
1411.	мерлуза	1458.	мускатний
1412.	мигдаль	1459.	мускатний горіх
1413.	мигдалевий	1460.	мчаді
1414.	мигдалеподібний	1461.	мюзле
1415.	мийка	1462.	мюслі, мюзлі
1416.	миска	1463.	м'якоть
1417.	мисник	1464.	м'якуш
1418.	міді	1465.	м'якушка
1419.	мідія	1466.	м'ясо
1420.	міксер	1467.	м'ясорубка
1421.	мільфей	1468.	м'ята
1422.	мінестроне	1469.	м'ятний
1423.	мірна склянка	1470.	набір
1424.	місце	1471.	набридати
1425.	місцевий	1472.	набубнявити
1426.	місцевий відмінок	1473.	набувати
1427.	місцевий час	1474.	набуток
1428.	міцний	1475.	набухати
1429.	мліти	1476.	навага
1430.	млин	1477.	навар
1431.	млинок, млиночок	1478.	наваристий
1432.	млинець	1479.	наварювати, наварити.
1433.	мойва		

1480.	навдивовижу	1527.	нюанс
1481.	нагодувати	1528.	обід
1482.	надавати	1529.	по обіді
1483.	наїдок, наїдки, наїдки	1530.	обідати
1484.	накашник	1531.	оболонка
1485.	накладати	1532.	обпатрювати, обпатрати
1486.	накласти на себе руки	1533.	об'їдки
1487.	накраювати, накраяти	1534.	об'єм
1488.	накришити	1535.	облатка
1489.	наливка	1536.	обслуговувати, обслужувати
1490.	написник	1537.	обсмажувати, обсмажити
1491.	намазувати	1538.	овечина
1492.	намащувати	1539.	овоч, овочі
1493.	наперчити	1540.	овочечистка
1494.	напій	1541.	овочівництво
1495.	напрягти	1542.	огірок
1496.	наречений	1543.	огірочник
1497.	насичений	1544.	окіст
1498.	насолода	1545.	окорок
1499.	насолоджуватися	1546.	окраєць
1500.	насподі	1547.	окріп
1501.	настій	1548.	окрошка
1502.	настоювати, настояти	1549.	окунь
1503.	настоянка	1550.	оладок
1504.	настромлювати	1551.	оленина
1505.	натуральний	1552.	олива
1506.	нахвалитися	1553.	оливка
1507.	нахвалювати	1554.	оливковий
1508.	начинка	1555.	олія
1509.	начиняти, начинювати	1556.	оліїстий
1510.	начинений	1557.	оліїти
1511.	нашпиговувати	1558.	олійний
1512.	нашпигований	1559.	олійниця
1513.	нашпилювати, нашпилити	1560.	олів'є
1514.	неврівноважене вино	1561.	омар
1515.	негус	1562.	омлет
1516.	нирка	1563.	омуль
1517.	ніж	1564.	он те сан сюкр
1518.	ножичок	1565.	он жю авек де гласон
1519.	ніжний	1566.	опак
1520.	нонпарель	1567.	опановувати
1521.	норі	1568.	опара
1522.	ночви	1569.	опеньок
1523.	нуазети	1570.	оперативка
1524.	нуазетна виїмка	1571.	операція
1525.	нудота	1572.	ополоник
1526.	нут		

- 1573.опік
1574.ополоник
1575.опріснок
1576.оптимальний
1577.оригінальний
1578.орхідейне масло
1579.оршад
1580.орчата-де-чуфа
1581.оселедець
1582.оселедниця
1583.осетрина
1584.отруюватися, отруїтися
1585.офіціант
1586.офіціантка
1587.оцет.
1588.паблік релейшн, паблік
    рілейшн
1589.пакунок
1590.палінка
1591.палтус
1592.паляниця
1593.панірувати
1594.панке
1595.   папая, папайя
1596.   папільоти
1597.   паприка
1598.   паприкаш
1599.   пап'є-їжа
1600.   пара
1601.   парувати
1602.   паркінг
1603.   пасерування
1604.   пасерування біле
1605.   пасерування червоне
1606.   пасерувати
1607.   паска
1608.   паста карі
1609.   пасхальний
1610.   пастарма
1611.   пастеризація
1612.   пастеризатор
1613.   пастернак
1614.   пастила
1615.   пастилаж
1616.   патент
1617.   патисон
1618.   патока
1619.   патрати
1620.   пахлава, бахлава, баклава
1621.   пахнути
1622.   пахощі
1623.   пахучий
1624.   пахтіти
1625.   пашкет
1626.   пашот
1627.   пашотниця
1628.   паштет
1629.   паюсна Ікра
1630.   пекар
1631.   пекарня
1632.   пекти
1633.   пектини
1634.   пельмень, пельмені
1635.   пельменниця
1636.   пелюри
1637.   пепсі-кола
1638.   пергамент
1639.   перевіряти на *щось*
1640.   перекусити
1641.   перепічка
1642.   перепрошувати
1643.   перетравлювати
1644.   перець
1645.   перловий
1646.   перловка
1647.   персона
1648.   перше
1649.   першої необхідності речі
    (предмети, товари)
1650.   петрушка
1651.   перцівка
1652.   печений
1653.   печеня
1654.   печериця
1655.   печиво
1656.   печінка
1657.   Пожарські котлети
1658.   пиво 1718
    пивні супи
1659.   пивниця
1660.   Пилипівка
1661.   пиріг
1662.   пиріжок
1663.   питво

1664. пити
 1665. пишний
 1666. піала
 1667. піар, пі ар
 1668. підберезник
 1669. піджарка
 1670. підмішувати
 1671. підносити хліб-сіль
 1672. пікантний
 1673. пікнік
 1674. пікулі
 1675. пілав
 1676. пісний
 1677. пісочний, пісочне тісто
 1678. піст
 1679. піца
 1680. піцерія
 1681. піч
 1682. пластівець, пластівці
 1683. плачинда
 1684. плитка
 1685. плід
 1686. плов
 1687. пломбір
 1688. пляшка
 1689. пляшечка
 1690. погріб
 1691. поживний
 1692. позивати
 1693. позолота
 1694. позолочений
 1695. показник
 1696. показник степеня
 1697. покупець
 1698. покуштувати
 1699. поласувати
 1700. полива
 1701. полив'яний
 1702. поливка, поливка
 1703. полиця
 1704. поліпити
 1705. польський соус
 1706. полудень, полуденок
 1707. полуднувати
 1708. полумисок
 1709. помадка
 1710. помідор
 1711. помірний
 1712. помаранч, помаранча
 1713. помаранчевий
 1714. попереднє нагрівання
 1715. поп-корн
 1716. порожній
 1717. порося
 1718. порцеляна
 1719. порцеляновий
 1720. порція
 1721. посмішка
 1722. посуд
 1723. потрава
 1724. потрух
 1725. почастувати
 1726. пошаткувати
 1727. правити
 1728. праліне
 1729. пралінувати
 1730. презентувати
 1731. презерви, пресерви
 1732. преїскурант
 1733. прибирати, прибрати
 1734. приготувати
 1735. принадний
 1736. принадність
 1737. принадно
 1738. припаси
 1739. приправа
 1740. припрошувати
 1741. припускання
 1742. природний
 1743. присмак
 1744. прихильник
 1745. провансаль
 1746. прованське масло
 1747. продукт
 1748. прозорий
 1749. проскура
 1750. проскурниця
 1751. профітроль, профітролі
 1752. прохолонуті
 1753. прягти
 1754. прянощі
 1755. пряний
 1756. пті-фур, петіфюр
 1757. пуд

1758. пудинг
 1759. пундик
 1760. пунш
 1761. пунш “Плантатор”
 1762. путря
 1763. пухкий
 1764. пшениця
 1765. пюре
 1766. равігот
 1767. равіолі
 1768. рагоуляй
 1769. рагу
 1770. рак
 1771. рафінад
 1772. рафінований
 1773. рахат-лукум
 1774. рахувати
 1775. рахунок
 1776. раціон
 1777. ревінь
 1778. режим
 1779. режим харчування
 1780. рейтинг
 1781. рекрутинг
 1782. ресторан
 1783. ресторанчик
 1784. рецепт
 1785. решта
 1786. до решти
 1787. рештки
 1788. риба
 1789. рибний
 1790. рибочистка
 1791. рижик
 1792. ринка
 1793. рис
 1794. рис „Баттяні”
 1795. рисовий папір
 1796. ріг
 1797. рідкий
 1798. різати
 1799. різник
 1800. різотто
 1801. рікотта
 1802. р]па
 1803. річниця
 1804. рогац
 1805. родзинки
 1806. рожен
 1807. ростбіф
 1808. роздрібнювати
 1809. роздріб
 1810. роздрібна торгівля
 1811. розлизати, розлити
 1812. розливний
 1813. розрізувати, розрізати
 1814. розтягай
 1815. розцінка
 1816. розцяцьковувати
 1817. розчинний
 1818. рокка
 1819. рокфор
 1820. ром
 1821. романтика
 1822. ромова баба
 1823. ромштекс
 1824. російський салат, руський салат
 1825. рослина
 1826. рослинний
 1827. ростер
 1828. рубець
 1829. рулет
 1830. рулька
 1831. рум’яний
 1832. рушник
 1833. рябко
 1834. рябчик
 1835. ряжанка
 1836. сабайон
 1837. сабантуї
 1838. сабза
 1839. саварен
 1840. **саган**
 1841. саго
 1842. садовина
 1843. сайда
 1844. сайка
 1845. сайра
 1846. сайфун
 1847. сайт
 1848. саке
 1849. салака
 1850. саламандра

1851. саламат
 1852. саламата
 1853. саламаха
 1854. салат
 1855. салатниця, салатник
 1856. салма
 1857. сало
 1858. сальмонельоз
 1859. сальник
 1860. сальпикон
 1861. сальтисон
 1862. салямі
 1863. самбук
 1864. самовар
 1865. саморекомендація
 1866. самотужки
 1867. самса
 1868. сандвіч
 1869. санді
 1870. сапераві
 1871. сардина
 1872. сардинка
 1873. сардинела
 1874. сахарин
 1875. сацеві
 1876. сацибелі, сацебелі
 1877. сасімі, сашимі
 1878. свекольник
 1879. свиня
 1880. підкладати свиню
 1881. свинина
 1882. свинячий
 1883. свідчити
 1884. свіжий
 1885. свіжина
 1886. свіжоморожений 1347.
 севр
 1887. селера
 1888. сепаратор
 1889. сервант
 1890. сервер
 1891. серветка
 1892. сервіз
 1893. сервіровка
 1894. сервірування
 1895. сервірувати
 1896. сервіс
 1897. сервіс-карта
 1898. сивуха
 1899. сивушна олія
 1900. сидр
 1901. сиква
 1902. сир
 1903. сирний
 1904. сирник
 1905. сирниця
 1906. сироватка
 1907. сирівець
 1908. сировина
 1909. сироїдіння
 1910. сироїжка
 1911. сирок
 1912. сирокопчений
 1913. сироп
 1914. сиропуст
 1915. система
 1916. ситий
 1917. ситний
 1918. ситник
 1919. сито
 1920. ситро
 1921. сифон
 1922. сичуг
 1923. сік
 1924. соковижималка
 1925. соковитий
 1926. сіль
 1927. кам'яна сіль
 1928. січка
 1929. скатерка
 1930. скатерть, скатертина
 1931. скиба
 1932. скибочка
 1933. складник
 1934. склянка, мірна склянка
 1935. сковорода
 1936. сковорідка
 1937. скорина 1999
 скоринка 2000.
 скороварка
 1938. скоромний, скоромне
 1939. скручувати
 1940. скумбрія
 1941. сластьон

1942. слива
 1943. сливовий
 1944. слив'янка
 1945. слиж
 1946. слоїк
 1947. смажити
 1948. смажити на грілі
 1949. смажити у фритюрі
 1950. смажений
 1951. смажена
 1952. смаження
 1953. смажіння
 1954. смак
 1955. смаковий
 1956. смаковито
 1957. смакота
 1958. смакувати
 1959. смакуючи
 1960. смачний
 1961. смачного
 1962. смачно
 1963. смалець
 1964. смалити
 1965. сметана
 1966. сметанний
 1967. сметанник
 1968. смородина
 1969. снідання, до снідання
 1970. сніданок
 1971. снідати
 1972. сніжка
 1973. сода
 1974. содова вода
 1975. солити
 1976. солоний
 1977. солонина
 1978. солянка
 1979. солонцювати
 1980. солод
 1981. солодити
 1982. солодіти
 1983. солодкий
 1984. солодке вино
 1985. солодке молоко
 1986. солодке м'ясо
 1987. солодощі
 1988. соломаха
 1989. соломка
 1990. сом
 1991. сомовий
 1992. сомельє
 1993. соняшник
 1994. сорбе
 1995. сорго
 1996. сороківка
 1997. сорт
 1998. сортове вино
 1999. сортувати
 2000. сосиска
 2001. СОТ
 2002. сотейник
 2003. соус
 2004. соус ткемалі, соус
 Морне
 2005. сочевиця
 2006. соя
 2007. соєвий
 2008. соєвий соус
 2009. соя-кабуль
 2010. спагеті
 2011. спаржа
 2012. спаринг-партнер
 2013. специфічний
 2014. спеціалізація
 2015. спіч
 2016. споживати
 2017. товари масового
 (народного чи широкого,) споживання
 2018. споживач
 2019. споживчий
 2020. спорсати
 2021. справжній, справдешній
 2022. справно
 2023. спрягти
 2024. срібний
 2025. срібне весілля
 2026. стандарт
 2027. стежити
 2028. стейк
 2029. стенд
 2030. стилізувати
 2031. стилізований
 2032. стиль

2033.	стиліст	2078.	сьомга
2034.	стійка	2079.	сюпрем, сюпрем
2035.	стіл, накривати на стіл, час за стіл сідати	2080.	сюрприз
2036.	столик	2081.	табаско
2037.	стоянець	2082.	тапа
2038.	стілець	2083.	тараня
2039.	стільність	2084.	тарілка
2040.	стовкти	2085.	таріль
2041.	столовий	2086.	тарт
2042.	стос	2087.	тартар
2043.	стосик	2088.	тарталетки
2044.	стосунок	2089.	таця 2153 текіла
2045.	страва	2090.	тельбухи
2046.	стрес	2091.	теля
2047.	струдель	2092.	телятина
2048.	стюард	2093.	темперування
2049.	стюардеса	2094.	темперований
2050.	суаре	2095.	тенаш
2051.	сулія, сулія	2096.	тендер
2052.	сулугуни	2097.	термоконтейнер
2053.	суміш	2098.	термос
2054.	сунелі	2099.	тернівка
2055.	суниця	2100.	тернослив
2056.	суп	2101.	терпкий
2057.	суп-крем	2102.	тертка
2058.	суп Кресі, кресі	2103.	тетеря
2059.	супермаркет	2104.	тефлон
2060.	сурогат	2105.	технізація
2061.	суттєвий	2106.	технологія
2062.	суфле	2107.	титестер
2063.	сухар	2108.	тібарин
2064.	сухарик	2109.	тімбаль
2065.	сухий	2110.	тірамісу
2066.	суха ковбаса	2111.	т сто
2067.	сухе варення	2112.	тістечко
2068.	сухе вино	2113.	товкач
2069.	сухе молоко	2114.	товстолобик
2070.	сухий хліб	2115.	товченик
2071.	сухом'ятка	2116.	токань
2072.	сухофрукти	2117.	толма, тулма
2073.	сушити, висушити	2118.	томат
2074.	сушений	2119.	томатний
2075.	сушарка, сушарня	2120.	томити
2076.	суші, сусі	2121.	тонік
2077.	східні солодоці, східні ласоці	2122.	тонкоці
		2123.	тонна
		2124.	топіамбур

2125. торжество
 2126. торт
 2127. тортелліні
 2128. тост
 2129. тостер
 2130. тотожний
 2131. тоффі епл, десерт „Тоффі епл”
 2132. тофу
 2133. травлення
 2134. тренінг
 2135. тривкий
 2136. триніг, триніжок
 2137. тропік
 2138. троянда
 2139. трояндовий
 2140. труїти
 2141. труїтися
 2142. трунок
 2143. трюфель
 2144. трюфельні маси
 2145. тужавіти
 2146. тумблер
 2147. тунець
 2148. турка
 2149. туті-фруті
 2150. туша
 2151. тушка
 2152. тушкувати
 2153. тушкування
 2154. тушкований
 2155. тюбик, тубик
 2156. тюлька
 2157. тюря
 2158. тягучий
 2159. тямити
 2160. убирати (вбирати)
 2161. убір
 2162. угощати, вгощати
 2163. удаватися, вдаватися
 2164. уйран
 2165. укрятити
 2166. уміння
 2167. універсам
 2168. урочистий, врочистий
 2169. урюк
 2170. упрівати
 2171. усмішка
 2172. усмажувати, всмажувати
 2173. устриця
 2174. усушка
 2175. ущільнювати
 2176. фавероль
 2177. фазан
 2178. файф-о-клок
 2179. фальсифікат
 2180. фартух
 2181. фарфор
 2182. фаст-фуд
 2183. фасування
 2184. фаянс
 2185. феєрверк
 2186. фейхоа
 2187. фенхель
 2188. фермент
 2189. фестиваль
 2190. фігурний
 2191. фієста
 2192. фіз
 2193. філе, філей
 2194. філейний
 2195. філіжанка
 2196. фільтр
 2197. фінанси
 2198. фінансувати
 2199. фінік
 2200. фірма
 2201. фірмовий
 22.66. фісташка
 2202. фісташковий
 2203. фітобар
 2204. фламбування
 2205. фліп
 2206. флячки
 2207. фольга, фольга
 2208. фольклор
 2209. фондю
 2210. форель
 2211. форма
 2212. формовий
 2213. формочка
 2214. формувати
 2215. форс-мажор

2216. форшмак
 2217. фрикасе
 2218. фритюр
 2219. «фрі фло»
 2220. фромаж фре
 2221. фрукт, фрукти
 2222. фуа-гра
 2223. фугу
 2224. «фугусаши»
 2225. «фугу-зосуі»
 2226. фужер
 2227. фукус
 2228. фундук
 2229. фуршет
 2230. хариса
 2231. харчо
 2232. харчовий
 2233. харчова добавка
 2234. харчовик
 2235. харчування
 2236. харч
 2237. харчувати
 2238. харчуватися
 2239. хайпоніка
 2240. хай-тек
 2241. хала
 2242. халва
 2243. харакірі
 2244. хасі
 2245. хачапурі
 2246. хванчкара
 2247. хек , сріблястий хек
 2248. **хелзль**
 2249. **херес хліб**
 2250. **хеш**
 2251. **хінкалі, хінкалі**
 2252. **хліба**
 2253. **хліби**
 2254. **хліб-сіть, хліб і сіть,**
ділити хліб-сіть, зустрічати
ХЛІБОМ-СІЛЛЮ, підносити
хліб-сіть
 2255. **хлібець**
 2256. **хлібина**
 2257. **хлібобулочний**
 2258. **хлібосол**
 2259. хлібне дерево
 2260. **хлібниця**
 2261. **хлорид натрію**
 2262. хлорофіл
 2263. **хляки**
 2264. хміль
 2265. **хмільний**
 2266. **ховати**
 2267. **холестерин**
 2268. **холодець (драглі)**
 2269. **холодильник**
 2270. **холодник**
 2271. **холодокомбінат**
 2272. **хребет**
 2273. **хрін**
 2274. хрумкий
 2275. хрумтіти
 2276. хрускіт
 2277. хрустаты
 2278. хрустіти
 2279. хурма
 2280. хутко
 2281. цвітна капуста
 2282. цебер, цебер
 2283. цеберка, цеберко
 2284. цедра
 2285. церемонія
 2286. цибуля
 2287. цибулерізка
 2288. цикарій
 2289. цимес
 2290. циті
 2291. цитрина
 2292. цитрус
 2293. цитрусовий
 2294. цілющій
 2295. цукат
 2296. цукерка
 2297. цукерник
 2298. цуккіні
 2299. цукор
 2300. цукрова тростина
 2301. цукровий
 2302. цукорниця, цукерник
 2303. цукрувати
 2304. чабрець
 2305. чавича
 2306. чай

2307. чайний
2308. чайна
2309. чайхана
2310. чайник
2311. чайниця
2312. чаїнка
2313. чаювати
2314. чаювання
2315. чайот
2316. чам
2317. чан
2318. чаплія
2319. чара
2320. чарка
2321. чарочка
2322. чаркувати
2323. чаркуватися
2324. часник
2325. частина
2326. частка
2327. частувати
2328. чатні
2329. чауш
2330. чача
2331. чаша
2332. чашка
2333. чаювання
2334. чвертка
2335. чебрець
2336. чебурек
2337. чебуречна
2338. чеддер
2339. чемберлен
2340. чемний
2341. чемність
2342. червінь
2343. червоний
2344. червоне вино
2345. червоний перець
2346. червона книга
2347. червона риба
2348. червонястий
2349. червоточина
2350. черга
2351. череп'яний
2352. чернина, чорнина
2353. черешня
2354. честер
2355. чизбургер
2356. чипси, чіпси
2357. чирус
2358. чихир
2359. чича
2360. чінцано
2361. чорба
2362. чорниця
2363. чудовий
2364. чудово
2365. чурек
2366. шаблі
2367. шаблон
2368. шаблонний
2369. шавлія
2370. шамбертен
2371. шампанське
2372. шампанізація
2373. шампанка
2374. шампін'йон
2375. шампур
2376. шанувальник
2377. шарлот
2378. шарлотка
2379. шароле
2380. шарпанина
2381. шартрез
2382. шасла
2383. шаткувати
2384. шато-ікем
2385. шафа
2386. шафран
2387. шафранка
2388. шашлик
2389. шедевр
2390. шейкер
2391. шептала
2392. шербет
2393. шикарний
2394. шинка
2395. шинок
2396. шинкар
2397. шинкувати
2398. шинуа
2399. шипшина
2400. ширшати

2401. шишка
 2402. шишкоягода 2468
 шкалик
 2403. шкаралупа
 2404. шкварка 2.471.
 шкварчати
 2405. шкода
 2406. шкідливий
 2407. шкодити
 2408. шкодувати
 2409. шкірка
 2410. шлак, шлаки
 2411. шлем
 2412. шлундри з буряками
 2413. шлунок
 2414. шмат
 2415. шматок
 2416. шматочок
 2417. шнапс
 2418. шнель-клопс
 2419. шніцель
 2420. шовковиця
 2421. шойхет
 2422. шоколад
 2423. шоколадка
 2424. шопінг
 2425. шопськмй салат,
 Шопський салат
 2426. шорба
 2427. шоу
 2428. шпатель
 2429. шпик, шпиг
 2430. шпигувати
 2431. шпигований
 2432. шпик
 2433. шпинат
 2434. шпичка
 2435. шприц
 2436. шпроти
 2437. шропшир
 2438. штамп
 2439. штат
 2440. штепсель
 2441. штопор
 2442. штоф
 2443. штука
 2444. шу
 2445. шукшук
 2446. шулик, шулики, шуліки
 2447. шумівка
 2448. шумовиння
 2449. шурпа
 2450. щавель
 2451. щерба
 2452. щипці
 2453. щипці для марципану
 2454. щі
 2455. щука
 2456. юаньський горщик
 2457. юба
 2458. ювілей
 2459. ЮВІЛЯР
 2460. югурт
 2461. школа
 2462. юшка
 2463. юц
 2464. яблуко
 2465. яблучний
 2466. яблучно-...
 2467. ягода
 2468. ядро
 2469. яйце
 2470. яєчня
 2471. яйцерізка
 2472. якість
 2473. якіторі
 2474. якраз
 2475. ялівець
 2476. ялівцевий
 2477. яловичина
 2478. ямс
 2479. ян-кен-пон
 2480. янтарний
 2481. ярина
 2482. ястик
 2483. ятка
 2484. ячмінь
 2485. ячмінний
 2486. ящик

Навчальне видання

*ВИСОЦЬКА Людмила Євгенівна,
СТРАЦИНСЬКА Ірина Анатоліївна*

Тлумачний словник кулінара

Навчальний посібник

Керівник видавничого проекту *С. В. Піча*
Комп'ютерна верстка *С. В. КРАВС*

*Підписано до друку з оригінал-макета 24.11.2008 р.
Формат 60x84/32. Папір офсетний. Гарнітура Arial. Ум. друк. арк. 13.
Тираж 300. Зам. № 118.*

Видавництво ПП “Новий Світ-2000”
79026, Україна, м. Львів-26, вул. В. Великого, 4, гімн. 121

<http://www.ns2000.com.ua>

E-mail: novyisvit2000@lviv.farlep.net.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 59 від 25.05.2000 р., видане Державним комітетом інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України.